

Ν Ε Ο Σ
Ε Λ Λ Η Ν Ο Μ Η Ν Η Μ Ω Ν

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΤΟΥ

ΣΠΥΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ

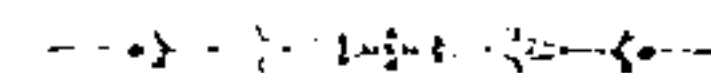
ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΙΠΜΕΛΕΙΑ

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ

*Ἡξιώθη τοῦ Ζακπείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ Α' — 31 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΦΘΙΝΙΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 38

1924

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ' .— 31 Δεκεμβρίου 1924 .— Τεύχος Δ .

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΥΠ ΑΡΙΘΜΟΝ 24 ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶ περιέχοντι τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Λαμπροῦ εὑρίσκειται ἕκτος τοῦ καταλόγου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος, καὶ διάφορα ἀντίγραφα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμοῦ 24 χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ ἀντιγραφέντα καὶ πρὸς ἔκδοσιν ἐτοιμασθέντα ὑπ' αὐτοῦ. Τὰ ἀντίγραφα ταῦτα εἶνε τὰ ἑξῆς :

1. (Παράρτ. 1β καὶ φ. 207β-208β) Συνοπτικὴ ἐγκύκλιος περὶ ἑλευθέρων γάμων τῆς ἐν νήσῳ Σύρα ἐκκλησίας τῆς ἑσραϊκῆς Τριῆδος.

"Λογ. Οἱ τῷ καθ' ἡμῶς ἀγιοτάτῳ πατρισταρχικῷ ἀποστολικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ.

2. Ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου Μαρκοκορδαίου τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ γενικοῦ ἐρμηνέως τῆς κραταυῆς βασιλείας.

α (φ. 35β) Ἀνωνύμῳ. "Λογ. Ὁ τοῦ γένειτος ὁ τῆς πλήμνης.

β (φ. 36α) Κυρ. Ἰακώβῳ εὐ πρώττειν. "Λογ. Ἐδέα μοι καὶ τερπνά.

γ (φ. 38α) Γεωργίῳ. "Λογ. Τὶ ταῦτα ὁ γενναῖε.

δ (φ. 38α) Ἀνόνομος. "Λογ. Τὴν τιμίαν ἐπιστολήν τῆς σῆς εὐγενείας.

ε (φ. 38β). Τῷ πρωτεκδικῷ Χουρμούζῃ. "Λογ. τῶν ὀπηρημένων ὑπουργημάτων τὴν μνήμην.

στ (φ. 39β) Παύλῳ τῷ φιλεταίρῳ εὐ πρώττειν. "Λογ. Τιμὴ τῶν πραγμάτων ἢ στέρησις.

ζ (φ. 40α) Τῷ αὐτῷ. "Λογ. Ψυχῆς τὴν τε σώματος ἀπαλλαγὴν.

η (φ. 40β) Χουρμούζη δικαιοφύλακι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εὐπράττειν. Ἄρχ. Τὴν σὴν ἐκτίμως ἐδεξάμενη ἐπιστολήν.

θ (φ. 41α) Δημητρίῳ Ἰουλιανῷ χαίρειν. Ἄρχ. Φέροι σοι Χριστός ἐκ νεκρῶν ἐγεγυθίς.

ι (φ. 41α) Δημητρίῳ Ἰουλιανῷ χαίρειν. Ἄρχ. Λιὰτι ἐκ πολλοῦ συγκέκλεικας ὡ γὰθὲ τὴν γλώτταν;

ια (φ. 41β) Τῷ δικαιοφύλακι κὺρ Χουρμούζη. Ἄρχ. Ἀποχοίνοι, φησὶν, ἄφρον τῷ κισρῷ.

ιβ (φ. 41β) Τῷ πανερωσίτῳ μητροπολίτῃ Καστορίου κὺρ Λουουσίῳ. Ἄρχ. Τὴν σπάνιν τῶν γραμμῶν ὡς ἀμάρτυρι ἢ σὴ πανερωσίτης.

ιγ (φ. 42α) Τῷ πρωτοπλαθαρίῳ Νικολάῳ Κισπίνῳ χαίρειν. Ἄρχ. Τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος δυσέντευκτον.

ιδ (φ. 42α) Κωνσταντίνῳ βοεβόδα εὐπράττειν. Ἄρχ. Ἰδιαιτόν ἐστι τῇ ἡμετέρῳ διανοίᾳ.

ιε (φ. 42β) Ἀνώνυμος. Ἄρχ. Καιροὺς ἐμοὶ χρονοκαπίας.

β (φ. 39α) Κωνσταντῖνος Δούκας τῷ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ εὐπράττειν. Ἄρχ. Καὶ πρότερον ἐγωγε τὴν σὴν ἡγάμη.

4 (φ. 48α) Ἐπιστολὴ Κριτίου φιλικὴ πρὸς τὸν Νικόλαον Καροτζᾶ ἀποδημήσαντα εἰς Βλαχίαν ἀποκριτικὴ. Ἄρχ. Ἦκε μὲν εἰς ἐμὲ προλαβόντως τὰ σὰ φίλτατα γράμματα.

5 (φ. 76α) Ἰγνατίου Βλαχίας λόγος εἰς τοὺς μαθητάς. Ἄρχ. Ὁ ἱερότατος μητροπολίτης Ἰγνάτιος.

6 (φ. 102α) Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρὸς τὸν μακαρίτην Ἀλεξάνδρον Γάικα σταλέντος ραβασίου παρὰ τοῦ ποτε Κριτίου διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ ὁρφισίου του. Ἄρχ. Τὴν ἡμετέραν εὐσεβεστάτην ἐκλαμπρότητα ταπεινῶς προσκυνῶ.

7 (φ. 154β). Περὶ ἐλεημοσύνης Ἄρχ. Φανερόν εἶνε καὶ ὁμολογούμενον τοῖς εἰδόσιν.

8 (φ. 164β). Ἐπιστολὴ σταλεῖσα παρὰ τοῦ πατριάρχου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ προμοῦτον. Ἄρχ. Διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς δηλοποιούμεν σοι.

9 (φ. 165β). Ἐπιτροπικὸν σχολῆς. Ἄρχ. Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου ἐνυπογράφου συστατηρίου γράμματος.

10 (φ. 166β). Ἐπιστολὴ περὶ κοινοῦ ἐράνου. Ἄρχ. Γνωστὸν ἔστω σοι ἀδελφὲ ὅτι διὰ τὰ προλαβόντα συμβάντα ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν ἀδελφῶν.

11 (φ. 176α). Χρυσόβουλλον αὐθεντικὸν ἐν Χριστῷ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ἐπιβεβαιοῖ. Ἰωάννης Νικόλαος βοεβόδας ἐλέῳ θεοῦ αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἄρχ. Ἦ εὐγένεια, ἦται τὸ καλὸν γένος τισὶ λεγόμενον.

12 (φ. 178β) Ἐλεημοσύνη καὶ ἀφιέρωσις τοῦ ἐν Χίῳ κτιστοῦ καὶ καὶ τῆς ἀγίας Κυριακῆς τοῦ κατὰ τὴν Ἀττικὴν γενομένη ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Νικολάου βοεβόδα εἰς τὸν Ἅγιον τάφον. Ἄρχ. Τὸ τῆς ἐλεημοσύνης θεϊότατον χοῆμα.

13. (φ. 181α). Γράμμα ἀφιέρωσης γεγονὸς καὶ γραφέν ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπὸ τοῦ Στανφοπόλεως Ἰωαννικίου. Ἄρχ. Θεῖόν τι χοῆμα ἢ τάξις σωστικώτατόν τε. Ἐπετα (φ. 185α) «Κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἀνωτέρου ἐγένετο τὸ παρὸν αὐθεντικὸν χρυσόβουλλον ἐπιβεβαιωτικὸν τῆς ἀφιέρωσης ταύτης. Ἄρχ. Πολύτροπα μὲν ὑπάχουσαι καὶ πολυειδῆ.

14 (φ. 189α) Σιγγιλιῶδες διατάξεων αὐθεντικῶν. Ἄρχ. Φρονήσεως ἄρα ἐντελοῦς καὶ θείου ζήλου πεπληρωμένης ψυχῆς.

15 (φ. 194α) Σχολεῖον σιγγιλιῶδες. Ἄρχ. Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν οὐδ' ἀνύσιμόν τε καὶ τελεσιουργόν.

Ὡς πρὸς τὰ ἀνωτέρω παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς.

1. Ὡς πρὸς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ὅτι αἱ πλεῖστα τούτων ἔχουσιν ἤδη ἐκδοθῆ. Καὶ δὴ ἡ ὑπὸ στοιχεῖον α' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία τόμ. Α' τεύχ. Γ' σελ. 40 ὡς ἀποστελλομένη «τῷ διδασκάλῳ Σεβαστῷ» ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Μνημείων γραπτῶν περισυναγωγὴ», ἡ ὑπὸ στοιχεῖον β' ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐπιστολῶν Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ὑπὸ Θ. Λιβαδά (Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ρ' ἐκδίδονται ἐπιστάσις Θ. Λιβαδά Τεργέστη 1879 προβλ. ἐπιστολὴν ὑπ' ἀριθ. 8) ἡ ὑπὸ στοιχεῖον γ' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Ζ' σ. 125, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον ε' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Η' σ. 143, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον θ' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Β' σελ. 22, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον ια' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Β' σελ. 23, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον ιβ' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Η' σελ. 144, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον ιγ' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Β' σελ. 24 καὶ ἡ ὑπὸ στοιχεῖον ιδ' ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Β' σελ. 24. Τῶν ὑπὸ στοιχεῖον στ' ζ' η', ι' καὶ ιε' ἀναφέρεται ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. μόνον ἡ ἀρχὴ (τεύχ. Α. σελ. 6 τεύχ. Β' σελ. 22 καὶ 23). Κατὰ ταῦτα αὐτὰ ὡς καὶ αἱ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα δ' καὶ ιε' εἶνε ἄξια ἐκδόσεως.

2. Ὡς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 3 ἐπιστολὴν τοῦ Κωνσταντίνου

Δούκα ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῆς μόνον ἔχει δημοσιευθῆ ἢ ἐν ἐκκλ. Ἀληθεία ἐν. ἀν. τεύχ. Α' σελ. 6 καὶ ἐπομένως εἶνε ἀξίας δημοσιεύσεως.

3. Ὡς πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 4 ἐπιστολὴν τοῦ Κριτίου ὅτι αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Χ. Φιλήτᾳ ἐν Πανδύρις τόμ. 9 (1 Ἰανουαρίου 1859) φυλ. 211, σ. 442 ἔ. καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἀξία ἐκδόσεως.

4. Ὡς πρὸς τὸ ἀριθ. 6 ἴσον ἀπαιτούμενον τοῦ ραββίου τοῦ Κριτίου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Γρίζα ὅτι τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Χ. Φιλήτᾳ ἐν. ἀν. σ. 444 ἔ. καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε ἀξία δημοσιεύσεως.

5. Ὡς πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 12 ὅτι ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους Οἰκονόμου, ἔπειτα δὲ ἐν τῇ ἐκκλ. Ἀληθεία, ἐν τόμ. Β' σ. 799 ἔ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χρυσόβουλλον Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου ἀφιερωτικὸν τοῦ ἐν Χίφ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς εἰς τὸν πανάγιον τάφον» καὶ ἐν τόμ. Γ' σελ. 33 ἔ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνέκδοτον Πατριαρχικὸν σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Χίφ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Κυριακῆς» καὶ ὑπὸ τοῦ Legrand ἐν Bibliothéque Grecque vulgaire tom. 4. σ. 117. ἔ. Οὕτως ἔχόντων τῶν πραγμάτων ἡ ἐκδοσις τοῦ κειμένου τούτου καθίσταται περιττή.

6. Ὡς πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 13 ὅτι τοῦτο ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Legrand ἐν. ἀν. tom. Ζ' σ. 309 ἔ καὶ τὸ δεύτερον σ. 315. ἔ. Τὸ μὲν μὲν πρῶτον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Γράμμα ἀφιερώσεως γενοῦς καὶ γραφέν ἐν Βουκουρεστίῳ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκκλησίας ἐπ' ὀνόματι τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν καὶ πανδοχείου καὶ οἰνώνων καὶ λοιπῶν κτημάτων ἐν Βουκουρεστίῳ γενομένων ὑπὸ τοῦ Σταυροπόλεως Ἰωαννικίου καὶ ἀφιερωθέντων εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Πρωγονιανῆς μοναστήριον τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ἐπονομαζόμενον τοῦ Γκούρα», τὸ δὲ δεύτερον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἀνωτέρου γράμματος ζητηθὲν ἐξεδόθη καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἐπιβεβαιωτήριον τῆς ἀφιερώσεως ταύτης γράμμα». Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν ἀνωτέρου δύο κειμένων καθίσταται περιττή.

7. Ὡς πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 15 ὅτι τοῦτο ἔχει δημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ Χαμουδοπούλου ἐν Ἀληθεία τεύχ. ΙΕ' σ. 236 (Ἰανουαρίου 14 τοῦ 1881). Σύγκρισις τοῦ ἡμετέρου κειμένου πρὸς τὸ ἐκδομένον, ὅπερ εἶνε καὶ ἀκέραιον, δεικνύει ἀρκούσας διαφορὰς καθιστώσας ἀξίον ἐκδόσεως τὸ ἡμέτερον κείμενον.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρὸς ἐκδοσιν ἀντιγραφέντων κειμένων ἐκδίδονται κατωτέρω τὰ ἀκόλουθα:

1. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1.
2. Ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθμὸν 2, αἱ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα δ', στ', ζ', η', ι' καὶ ιε' ἐπιστολαί.
3. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 3.
4. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 5.
5. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 7.
6. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 8.
7. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 9.
8. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 10.
9. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 11.
10. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 14.
11. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 15.

Κ. Ι. Δ.

I

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ τε καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ ὑπέριμοι καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ ἐπίσκοποι ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκληαίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾳ, ὄλου τοῦ Καταστένου καὶ ἀπανταχοῦ, τιμιώτατοι πραγματευταὶ καὶ καρaboκύριοι, χρήσιμοι ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν, πρωτομαγίστορες καὶ μαγίστορες τῶν εὐλογημένων ῥουφετίων καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Τὸ τῆς ἐλεημοσύνης θεοδίδακτον καὶ θεοπαράδοτον ἔργον, πανταχοῦ μὲν διενεργούμενον, ψυχωφελὲς ὑπάρχει καὶ ψυχοσωτήριον· οὕεται γὰρ ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύπτει πληθὺς ἁμαρτιῶν· ὅταν δὲ εἰς θεῖους ναοὺς καὶ ἱερὰ καταγόγια ἐπιχορηγῆται καὶ ἐπιδαψιλεύηται, τότε καὶ ἡ ἀντιμισθία τοῖς ἐλεοῦσι μείζων ἀπόκειται· ὡς ἀγαπητὰ γὰρ τὰ σκηνώματα Κυρίου τῶν δυνάμεων κατὰ τὸν ἱερὸν προφητάνακτα. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ νήσῳ Σύρα τῆς ἐπαρχίας

Ἄνδρου οὕσα ἀνέκαθεν ἱερὰ ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς ζωοαρκικῆς Τριάδος, ἐφθάσε πρὸ χρόνον τιῶν περιπεσεῖν εἰς χεῖρας ἑτεροδόξων, καὶ ἤδη ἀπηλλάγη μὲν συνάρσει Θεοῦ, χορῆζει δὲ ἀνακαινίσεως καὶ ἄλλων ἀναγκαίων εἰς καλλωπισμὸν, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς νήσου ἐκείνης Σύρας μὴ ἔχοντες τὸν τρόπον καὶ τὴν δύναμιν εἰς κατόρθωσιν τοῦ θεοφιλοῦς αὐτῶν τούτου σκοποῦ, ἔγνωσαν προσδραμεῖν εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν ἡμῶν τῶν φιλοπρωχων καὶ φιλοκάλων εὐσεβῶν, καὶ δὴ ἐκλεξάμενοι, πέμπομεν ἐπὶ τούτῳ τὸν παρόντα ὀσιώτατον ἀρχιμανδράτην Κῦρ Διονύσιον, ἄνδρα ἱεροπρεπῆ καὶ ζηλωτὴν, τούτου χάριν γράροντες ἐνχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν πάντας ἑμῆς πατρικῶς, καὶ ἐκκλησιαστικῶς προτροπέμεθα, ὅπως, πληροφροσούμενοι τὴν ἀπὸ χειρῶν ἑτεροδόξων ἀπαλλαγὴν τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἐκκλησίας καὶ τὸν μελετούμενον σκοπὸν ὑπὲρ τῆς ἀνακαινίσεως αὐτῆς, δέχησθε ἡλαρῶς τὸν εἰρημένον ἀρχιμανδράτην Κῦρ Διονύσιον καὶ παρέχητε εἰς χεῖρας αὐτοῦ δαψιλῆ καὶ ἀφιλονοῦν τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν ἰδίᾳ τε καὶ κοινῶς ἕκ τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν παγκραρίων καὶ ἕκ τῶν κοινῶν κουτείων τῶν εὐλογημένων δουρετίων, ἐπιχορηγοῦντες αὐτῷ ὁ μὲν πρόθεσιν, ὁ δὲ παρησίαν, ὁ δὲ τεσσαρακονταλείτουργον, ὁ δὲ ἱερὸν ἄμφιον καὶ ἄλλος ἄλλο, ἕκαστος κατ' ἴσχυριν δυνάμειος ἔχει καὶ ὡς ἂν ἐκ Θεοῦ φωτισθῆ, προσκαλοῦντες αὐτὸν εἰς τοὺς εὐλογημένους ὑμῶν οἴκους ἐπὶ τῷ εὐλογεῖν καὶ ἀγιαῖν ἑμῆς ἱερατικῶς (ἔχει γὰρ τὴν παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴν ἄδειαν ἐπιτραχήλιον φέρειν, ἀγιασμοὺς ψάλλειν καὶ πάντα τὰ ἱερατικὰ ἐκτελεῖν, τῇ εἰδήσει μέντοι καὶ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερατικῶς προϊσταμένων) καὶ ἐπὶ τούτῳ φιλοδωροῦντες ἀφιθόνως καὶ πλουσιοπαρόχως, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης ὑμῶν συνδρομῆς καὶ βοήθειας ἡμῶν ἡ ἱερὰ ἐκκλησία τύχη τῆς ἀπαιτούμενης ἀνακαινίσεως καὶ εὐπρεπείας, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐλεήσοντες καὶ βοηθήσοντες κτίτορες αὐτῆς ἀναγραφόμενοι, ἔχητε αἰώνιον ἐν αὐτῇ τὸ μνημόσυνον, καὶ ἀντιλάβητε ἵεν τε τῶ νῦν καὶ τῶ μέλλοντι αἰῶνι ἀπειροπλασίους τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς ἀμοιβὰς παρὰ Θεοῦ τοῦ μισθαποδότου. οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἐπιφάνης ἐν μηνί Ἰουνίῳ θ'

Ὁ Καισαρείας Ἰωαννίκιος, ὁ Ἐφέσου Διονύσιος, ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος, ὁ Κυζίκου Κωνστάντιος, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὁ Νικαίας Μακάριος, ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ὁ Βερροίας Ζαχαρίας,

ὁ Παροναξίας Ἰερόθεος, ὁ Σύρωνος Καλλίνικος, ὁ Ἄνδρου Διονύσιος, ὁ Τήνου Γαβριήλ, ὁ Μιτυλήνης Καλλίνικος, ὁ Μεθύμνης Παρθένιος.

Γ Γ

Ἐπιστολαὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ γενικοῦ ἐρμηνέως τῆς κραταιᾶς βασιλείας.

Ἀνώρυμος

Τὴν τιμίαν ἐπιστολὴν τῆς σῆς εὐγενείας δεξάμενος, τοσαύτης θυμηδίας ἐνεπλήσθην ὅσος εἶχέ με πόθος αὐτῆς. Τῆς γὰρ ὑγείας καὶ εὐθυμίας τῆς σῆς ἐρετῆς οὐσης ἐμοί, λίαν ἐρετὰ καὶ τὰ γράμματα, οἷς αὐτὰ παραδιλοῦνται. Ἀναγνοὺς δὲ τὰ γραφόμενα, εὖρον ἐν αὐτοῖς ἐξογραφημένην τὴν εἰς ἐμέ σου στοργὴν καὶ εὐνοίαν ἀπὸ τῆς χάριτος οἶδα μεγάλας μὲν τὰς νῦν ἐν λόγοις, μείζους δὲ τὰς ἐν ἔργοις. Ἐπειτα ἀρέξω, ὅποτε μοι χορηγήσῃ τὰς ἀφορμὰς. Διὰ παντὸς δὲ τὰς μεγίστας ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐφ' ὅσον ζωῆς συμπεριόισω ὅστις σὸν εἶναι με καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψυχῇ. Τάχα δὲ μηδὲ μετὰ θάνατον τῶν τῆς λήθης γεύσομαι ναμάτων, ἀλλ' ἀείμνηστος ἔσῃ μοι καὶ πολὺς ἐν τε τῇ ψυχῇ ἐν τε τοῖς χεῖλεσιν ἢ, ὅτι ἂν ἐξέσται λόγῳ διευρημούμενος καὶ στεφανούμενος. Σὺ δὲ μὴ ἀπίσται τῷ παιθήματι, ἀλλά, πάντα τῷ πόθῳ καὶ τῇ στοργῇ πιστεύων, ἂν μὴ ἀντιφλέϊν παύσῃ, τὰ ἴσα καὶ ὅμοια πείσῃ καὶ τὴν πάθην διαβεβαιώσῃ τῇ πείρᾳ, ὅπότεν τοῖς ἐμοῖς ἐκτύχῃς γράμμασι. Καὶ γὰρ τοι καθαρὰν, οἷά τι κάτοπτρον, ἡ ἀγάπη τῆς ἐποφθαλμιούσης εἰκόνος τὴν ἀντίτυπον ἰδέαν ὑπεκραίνει.

Παύλῳ τῷ φιλεταίρῳ εὖ πράττειν

Τιμητικὴ τῶν πραγμάτων ἡ στέρησις. Τῶν μὲν παρόντων εὐκαταφρόνητος ἢ ἀπόλαυσις, καὶ πᾶν ὅτι μεγάτημον παρὰ μηδὲν ὑπὸ κόρον τιθέμεθα. Καὶ περὶ σὲ δὴ (ὃ θεσπεσια καὶ ἡδυτάτη κεφαλή) τοῦτο πεπόνθαμεν αὐτό, καὶ ἐνταῦθα πο τῆς σῆς ἀμιλίας μηδενὶ περιτετυχίκαμεν ἀνταλλάγματι, ἀλλ' οὐδὲ γέ τοι παραμυθίῳ. Νῦν μὲν οὖν ἰνδάλλεται ταῖς ὄψεσιν ἡ τοῦ σώματος ἀναδρομὴ καὶ εὐρυθμία καὶ τῆς ὄψεως ἡ χάρις καὶ ἡ φαιδρότης, διὰ γε σεμνότητος πολλῆς ἀπολάμπουσα, νῦν δὲ οἱ λόγοι ἐπηχοῦσι ταῖς ἀκοαῖς, καὶ τερ-

πούσης ἡμῶς τῆς κατὰ φαντασίαν εἰκόνας, ὑπόσης τῆ σῆ ποτε ἐντρο-
φῶντες παρουσία ἡδονῆς καὶ θυμηδίας ἀπελαύομεν καλῶς εἰ μάλ'α διε-
γνώκαμεν, καὶ ἀντὶ παντὸς προτιμῶμεν ἴδν ὑπὸ τῆς σῆς παρουσίας
ἀγαθῶν ἐμφορούμενοι τανῶν ἐστερήμεθα. Καὶ δὴ καὶ ἡ παρὰ τῆς
σῆς γλώττης ὅσαι ἡμέραι τέως παρεδρεύουσιν ἡμῖν ἀποστάζουσα γλυ-
κότης, ἢ τῆνκάδε ὡς περὶ μεθύοντων ἀποδρῶσα τὴν αἴσθησιν νῦν ἀνα-
λαβοῦσα τὸ νηφάλιον ἔπεισι, καὶ διὰ πάσης ἴκεις τῆς ψυχῆς καὶ ταυ-
τηνὶ οἶονεὶ περιελάσασα δεσμοῖς ἀλύτοις ὀπίσω πάλιν ἐφέλκεται· ἀλλὰ
καὶ τοῖς δεσμοῖς ἄτε χρυσοῖς καὶ τοῖς ποτε περὶ Ἡρακλέους μυθο-
λογουμένοις αὐχούμεθα καὶ κομπάζομεν, καὶ μικρὸν ὅσον ἐπελευ-
σόμενοι τὰ τῆδε, τὰ καὶ ἡμῶς ἐφαρπάσαντα καὶ σοῦ τῆς ἡδυτά-
της ἀποσπάσαντα θέας, ὄλω θυτῆρι πάλιν ἐπίνιμεν καὶ πάλιν ἐπὶ
σοῦ χωροῦμεν ὅλη ψυχῆ.

Τῷ αὐτῷ.

Ψυχῆς τὴν τε σώματος ἀπαλλαγὴν χαλεποτάτην εἶναί φράσι
καὶ τοῖς γενομέναις ὅ τι μάλιστα πικροτάτην οἶ τὰ ἀφανῆ τῷ λόγῳ
θηρώμενοι. Ἐμοὶ δέ, εἴ ποτε περὶ τῆς δεινοτάτης καὶ ἐπίπαν ἀφο-
ρήτου καὶ ἀπορήτου διαστάσεως ἢ ἔρευνα καὶ ἢ ψῆφος ἐπιτραπείη,
ἀνήκεστον ἐκείνην ἂν εἶποιμι καὶ δυσχεροστάτην, ἥτις τοὺς εἰλικρινεῖ
καὶ καθαρῶ φιλίᾳ οἶονεὶ συμπνοία καὶ συμφωνία τινὶ προστετηκό-
τας καὶ διὰ παντὸς ἀλλήλοις συμμυγένας διασπᾶ καὶ δίστησι. Καὶ
τούτου διάπειραν εἴληφα λαμπροτάτην, ὀληνίκα τῆς σῆς, ὦ φιλότης,
συνουσίας καὶ ὁμιλίας ἀπεκρινόμεθα καὶ ἀπηλλοτριούμεθα διὰ τὰς
ἐπιπτώσας ἡμῖν ἀποδημίας, ἃς ἀκουσιν ἐπιτρίβει τῶν καθ' ἡμέραν
ἐπιτηδείων ἢ χρεία. Ἐν γὰρ ταῖς ἀποβιώσεσιν ἀναίσθητον διαμένει τὸ
σῶμα καὶ τῆς ψυχικῆς ἀπουσίας ἀναίσθητον· σεσηπότες δὲ καὶ σκώ-
ληξι βρούοντες καὶ δυσῶδες ἀπόζοντες οὐδ' ἂν γε οἶμαι, τὴν ψυχὴν ἐπι-
στραφῆναι πάνυ τοι. Ἡμῖν δέ, θέας τε καὶ λόγων ἀπαλλαγεῖσι τῶν
σῶν παράδοξον συμβαίνει τι καὶ ἀμύθητον. Καὶ ζῶμεν γὰρ καὶ τεθνῆ-
καμεν. Τὴν γὰρ φυτικὴν καὶ ζωτικὴν καὶ ἢ συστοιχειούμεθα ψυχῆ
καὶ ταύτην ἔχομεν· ἀλλὰ σοῦ τῆς πλατωνικῆς ἐκείνης ψυχῆς, τῆς
λαχούσης τοὺς ἡμετέρους οἶακας κἂν τῷ ἐπικήρῳ καὶ πάντῃ χειμα-
ζομένῳ τῷ δὲ πελάγει τοῦ βίου τὴν δι' ὀλίγου καταδυσομένην ὀλκάδα
κυβερνώσης στερούμεθα. Στερούμεθα δὲ καὶ πάσης ἄλλης ἐλπίδος,
ὅτι καὶ πηδαλιούχος σὺ ἡμῖν καὶ ἄγκυρα σὺ καὶ εἴ τι τοῖς ἐν πελά-

γει ναυαγοῦσι σωτηρίας εἶναι δοκεῖ παραιτίον. Σοῦ τοίνυν ἀνηρητή-
μεθα καὶ σοῦ τῷ πόθῳ θαυμάσιμα. Καὶ σὺ δὴ πάρεσο πάλιν, τὰ
θυμῆσιν καὶ τερπνὰ χωροῦμενος.

Χουρμούζη δικαιοφύλακι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας
εὐ πράττειν.

Τὴν σὴν εὐθύμιος ἐδεξάμεν ἐπιστολήν, ἥπερ αἰσίως ἐμοὶ διευαγ-
γελίζεται τὰ καταθέματα κατὰ τὰς περιουκούσας ἐσοτὰς τῆς σεπτῆς Ἀνα-
στάσεως. Τοῖς ἴσοις ἄνω καὶ ὁμοίοις ἀμείβομαί σοι, οἱ γλυκιάτη
φιλότης, καὶ ζῆθι, καὶ χαῖρε, τῷ ἐξ ἕψους ἐλέει προΐδον ἐπὶ τὰ βέλ-
τιστα, καὶ τέποτε δὲ καὶ ἡμῶς ταῖς περὶ σπαντοῦ λαμπραῖς ἀγγελίαις.
Οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ἥδιον τοῦ μανθάνειν περὶ τῆς σῆς ἐπιδόσεως,
ὕγιαις τε καὶ τῆς παρὰ τὸν βίον εὐθυμίας, ἃ διαγίγνοντό σοι τῆ
ἀνοσίθεν εὐμενεία.

Δημητρίῳ Ἰουλιανῷ χαίρειν

Λιά τι ἐκ πολλοῦ συγκέκλεικας, ὦ γαιθέ, τὴν γλώτταν, καὶ τριῶν
ἤδη μηνῶν οὐδὲν ὡς ἡμῶς ἀρίκται σου γράμμα, καὶ ταῦτα εἰδότες,
ὅτι τῷ πόθῳ τοῦ τὰ περὶ σοῦ μαθεῖν εὐ μάλ'α φλεγόμεθα καὶ διὰ
τοῦτο καὶ γραμμαματοφόρον τυχόντες μηδέποτε διελείψαμεν ἐπιστέλ-
λοντες καὶ σὲ διεγείροντες, ἀλλὰ κόρακί γε τῷ ἐκ τῆς κιβωτοῦ διαπεμ-
φθέντι ἀδελφῆ πάσχει τὰ ἡμέτερα γράμματα. Εἶθε δὲ τὰ παρόντα
οἶον τὸ κατὰ περιστροφὴν καὶ κλάδον ἐλαίας τῆς περὶ σοῦ ἀγγελίας
ὡς τάχιστα μοι κομίσοιτο καὶ κηλήσοι τὴν ἀθηνίαν, ἢ διαβιβρώσκει
μου τὸν μετλόν, ἡχῆς τινος οὐκ αἴσια περὶ σοῦ διαβρώσεως. Φεῖσαι
τοίνυν τοῦ σὲ φιλοῦντος ὑπὲρ ἑαυτὸν· καὶ γὰρ εἰ τὰ περὶ σοῦ αὐτὸς
ἀρηγήσῃ δεινὰ, ἀλλ' ἔσται γε ὅμως οὐκ οἴτω λυπρὰ, τῆς ἡδυτάτης
σου γλώττης ἀπαστάζοντα. Ἐπεύχομαι δὲ σοι ἐν τοσοῦτῳ ἀνιαρῶν
ἀπάντων ἀπαλλαγὴν· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡμῖν αὐτοῖς ἐνθυμίων ἐπεύχε-
σθαι.

Ἀνόνημος

Καιροῦς ἐμοὶ χρονοκοπίας ἐνδίδωσιν ἢ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνά-
στασις. Ἐκ τοσοῦτου γὰρ χρόνου τοῖς ὑμετέροις οὐκ ἀπηντηκῶς γράμ-
μασι τοῖς παραδηλοῦσι τὸν πυρσὸν τῆς εἰς ἐμὲ διακαοῦς ἀγάπης,
τὴν ὑμετέραν ἄγαν ἐπηδόμην ἐμμέλειαν. Ὡς γὰρ εἶωθε τὸ ἀνθρώ-

πειον τοῖς ἰδίοις πλημμελίμασι προστιθένα, οὐκ οἶδ' ὅπως τῆς ῥαθυμίας ἢ συνεπλάκη, οὐχ οἷός τε ἦν ἀποστῆναι οὐδὲ λῦσαι τὴν σιωπὴν. Οἶδα δὲ καλῶς, ὅτι ταύτην ἀθυμίαν καλεῖ ὑποκορισσαμένη καὶ καλλωπίσασα πρὸς τὸ χρηστότερον. Ἔστι γὰρ τοῦτο σύνηθες αὐτῇ, τὸ μὴ μόνον φέρειν οὐ βιασθεῖς, ἀλλὰ καὶ φιλεῖν τὰ μειονεκτήματα τῶν εἰς οὓς ἂν αὐτῇ ἀνεκαίθην ὑπόχρη τις εὖναι καὶ στοργή. Καὶ δὴ καὶ τὴν ἀχοι δεῦρο σιγὴν ἀνατίθεισι τῇ ἀνοίᾳ καὶ λύπῃ, αἷς διηγεκῶς προσμύγνυμεν καὶ οἷς παλαίωμεν ἀκαταπαύστως. μυθίοις ἀλγεινοῖς, οὐ μόνον ἐκστρατευόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς χειμαδίαις πολιορκουμένοι καὶ πιεζόμενοι. Ἐπιστάσης ἄρα τῆς σωτηρίου πανηγύρεως, ἢ κατὰ τοῦ διαβόλου τοῦ δεσπότητος τὰ ἐπιπύκνα συνεορτάζεται, ὅσα κατάθυμα καὶ ὅποια τεργνὰ καὶ χαρίεντα ἐπεύχομαι τῇ ὑμετέρᾳ θαυμασιότητι, καὶ χειρας ἰκέτιδας αἴρομεν, ὅπως εἰς παμπόλλων ἐτῶν περιόδους ποιήσῃς ταύτας καὶ τὰς ἄλλας ἐορτάς, ὁπόσας ἢ καὶ ἡμᾶς ἱερὰ θέμισ ἀγιστεύει. Καὶ τούτοις οὖν εἷς γε τὸ παρὸν ἀριεῖβομαι τὴν ὑμετέραν εὖνοιαν, ἣν δὲ καὶ μείζω ἔτι προσέσται μοι δύναμις, τρόπῳ παντὶ τὴν εἰς ἐμὲ στοργὴν ἀντικαταλλάξαι πειράσομαι.

Κωνσταντίνῳ Δού α Βοεβόδα εὐ πράττειν

Ἐκ πολλοῦ μέντοι γε τὴν βίασκανον ἐμεμρόμεθα τύχην ἢ βέλτιον φράσαι τὴν τῶν κρατούντων ἀχαριστίαν, ὅτι μέχρι δευροῖ τὴν πατροῖθεν τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι χρεωστοιυμένην ἀξίαν εἶησαν ἀναβεβληκότες, νῦν δὲ πρὸ τῶν παρ' αὐτῆς μηνυμάτων, τῆς φήμης ἀγγελιάσης τὴν μετ' ὅσης τιμῆς καὶ πομπείας ἐπίτευξιν, τὴν μὲν ψυχὴν ἠδονὴ λαβροτάτη καὶ ἀμύθητος θυμηδία κατέκλυσε καὶ διέθελεξε, θεῶ δὲ τῶ γνησίῳ χορηγῶ τῶν ἀγαθῶν αἰρομέναις παλάμαις πανοικὶ τοὺς χαριστηρίους ἕμνους ἀνεπεμψάμεθα. Εἶη σοι πάντως ἐπ' ἀγαθοῖς ὄρνευσιν ἢ ἀνάσσειας αἰσιωτάτη καὶ πανευδαίμων. Εἶη δὲ καὶ ἰσομήκης ἢ ἀξία τῶ βίῳ, καὶ ἄμρω τῇ ἐξ ὕψους εὐμενεῖα διαγενέσθωσαν ἐπὶ μήκιστον δορυφορουμένω τοῖς πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ὑρέσθηκεν ἀνθρώποις τὸ μακαρίως βιώναι καὶ ζηλωτῶς. Πᾶν αὐτῇ χωροίη κατὰ ροῦν ἐγχείρημα καὶ καλῶν ἀπανταχόθεν ἐπιταχυνέτω σωρὸς καὶ τῆς ἄνω προνοίας τὰ κάλλιστα καὶ προσφορώτατα. Τῶ μὲν δὴ γεννήσαντι τῶ μακαρίτη καλῆς τύχης δῶρον ἢ ἡγεμονία γεγένηται, διέσωσε δὲ ταύτην ἐς γῆρας φρονήσει καὶ πραότητι καὶ μεγαλονοίᾳ, καὶ μάλιστα τῇ περὶ τοὺς ἐταίρους φιλοφροσύνη καὶ μετουσίᾳ τῶν ὑπαρχόντων,

αὐτῇ δὲ πρὸς τῶ κλήρον γενέσθαι τὴν ἀσχήν ψυχῆς ἀρετὴ καὶ βίου κάλλος ἐγένοντο θήρατρα τῆς ἀξίας καὶ θεόθεν ἐς αὐτὴν εὐπεφυκυίας μηδεὶς ἔστιν ὅς οὐ κατανοίη. Τοῖς πλείοσι μὲν οὖν τῶν ἀνθρώπων δίχα τοῦ γένους ἢ ἀρετῆ χαμᾶ κεῖται, δίχα δὲ τῆς ἀρετῆς ἀκόσμητός ἔστιν ἢ εὐγένεια, ἐν δὲ τῇ θεσπεσίᾳ σοι κεφαλῇ, ἀμρότερον τῆς προνοίας ἐπιδαψιλευσαμένης, ἀρετῆς κόσμῳ διαλάμπει τὸ γένος καὶ γένους λαμπρότητι ἢ ἀρετῆ κοσμεῖται, καὶ οἶονεὶ λαμπτήροι δυσὶν ὁ πᾶς αὐτῇ βίος ἀγλαΐζεται. Τί δὲ καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς ἂν εἴποιμι τῆς ὑμετέρας, ἢ περὶ ὅσπερ ἂν εἴ τις ἀειθαλῆς λειμῶν πολυανθία παντοδαπῇ κομᾶ καὶ βροῖει; Πλουτεῖ μὲν γὰρ ὅδε πραότητος, ἀλλ' ἠμοίωσθε μεγαλοφυχίας καὶ νένευκεν ἔσθ' ὅτε ἀπὸ τοῦ μεγαλοφυχοῦς ἐπὶ τὸ χαμαΐζηλον, ὁ δὲ ἄλλος ὄρηι φύσεως ἐπὶ τὸ μεγαλοφυγὸν ἤρθη, ἀλλ' ἀεροβατεῖ καὶ τῶν παρὰ πόδας ἐπιλήσμων ἀλάττα. Ἐν αὐτῇ δὲ διὰ τὸ ὑψηλόων ἢ ταπεινότης ὑπερανίστησι, διὰ δὲ τὸ ταπεινόφρον καὶ ἄτρυφον εὐπροσιτός ἔστι καὶ φιλοπροσίγορος ἢ σοβαρότης. Καὶ ἄτερος μὲν οὖν εὐφροσύνη διαπρέπει περὶ τε τὰς τῶν συμφερόντων ὀξύτητας, καὶ περὶ τὰς ἐν λόγοις ἀπαντήσεις ἀγχιστρόφω χοῖται περινοίᾳ, ἀλλ' ὀλισθαίνει σιμὰ περὶ τὰς κρίσεις, καὶ ἔστιν οἱ ἐπισφαλῆς ἢ περὶ τὰς αἰρέσεις ἀκριβεία· ἑτέρω δὲ τὸ περὶ τὰς εὐκρινήσεις ἐμβριθὲς ἀπόλλυσιν ἢ βραδυτής, τὴν εὐκαιρίαν τῶν πραγμάτων προεμένη καὶ φθειρούσα. Ἐν αὐτῇ δὲ πάντες θαυμάζουσι συνέσει συμπεφυκυῖαν ἀγγίνοιαν, πάντες ἄγανται συγκεκριμένην ἀγγινοίαν μελέτην καὶ στοχασμόν. Καὶ ἄλλος μὲν αὐ πάλιν ἤδεται καὶ τρυφᾷ τῇ περὶ τοὺς λόγους ὀλιγότητι, εὐφραδεία δὲ τις ἄλλος γαιροῖ καὶ εὐτραπελισμοῖς ἀβρύνεται, ἄλλος αὐθις ὀλιγαρκεία γάννυται, ἄλλος θρύπτεται τῇ πολυτελείᾳ καὶ ἄλλος τις ἄλλω σοβεῖ προτεροῖματι, μειονεκτήμασιν ὅμως καὶ ἐλλείμμασι τὰς ψυχὰς οἱ πλείους εἰσὶ πιναροὶ καὶ ρυπαροὶ. Καὶ τί δεῖ μηῦναι τὸν λόγον; Μηδενὶ πάντα συρρεῖ τὰ καλὰ καγαθὰ, ἀλλ' αἰεὶ τι κακὸν συμμύγνυται τὸ γειτνιαζόν, αὐτῇ δὲ τάναντία τὰς ὑπερβολὰς ἀπολείποντα καὶ τὰς ἀκρότητας καὶ οἶονεὶ τινι κράσει καὶ μίξει κατὰ τὸ ἀκριβὲς κολασθέντα συνυπάρχει καὶ συνοικεῖ τῇ καλλίστῃ συζυγίᾳ συναρμοσθέντα, καὶ ὡς ἐν μεταχμίῳ σπεισάμεγα τὴν ἄπυστον ταύτην ἀναχωρῆν καὶ ἐκχειρίαν εἰς ἐν γίνεται καὶ συνιζάνει πη συμφυόμενα, καὶ μὴ μόνον οὕτως ἔχει τὰ κατὰ φύσιν, τὰ κατὰ τὴν προαίρεσιν, τὰ κατὰ τὸ σῶμα, τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν περιμάχητα καὶ χαρίεντα, ἀλλὰ σὺν θεῶ καὶ τὰ ἀπὸ τύχης συνέδραμε

καὶ συνδιάγει σοι τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ. Ὁ δὲ καὶ μόνον ἀπέλειπε, τὸ διάδημα τῆς ἡγεμονίας, καὶ τοῦτο νῦν ἐπὶ τὸν σωρὸν καλῶς ἐπληρώσατο καὶ ἀπηρτίσατο τῇ λαμπροτάτῃ κορωνίδι. Καὶ τότε νῦν ἐπευχόμεθα λοιπόν, ὅπως εἰς γῆρας βαδιύτατον διευτυχοῖης.

III

Κωνσταντῖνος Δούκας τῷ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ
εὖ πράττειν.

Καὶ πρότερον ἔγωγε τὴν σὴν ἡγάμην φιλόσοφον κεφαλήν, καὶ ἐθαύμαζον, ὡς μὲν ἰδὼν, ὡς δ' ἐπαίτων τῶν ἐμφύτων καὶ ἐπικτήτων αὐτῆς ἀρετῶν, καὶ νῦν ἤδη μάλιστα, ἐντυχὼν γραμματίῳ τινὶ ἑλληνιστὶ πρὸς ἡμᾶς συντελλέντι· ἀλλὰ τότε μὲν πρὸς τοὺς παρόντας τύπον Ἑρμοῦ αὐτὴν ἔλεγον μόνον, νυνὶ δὲ πλέον ἢ τύπον, καὶ δὴ καὶ θαυμαστότερον· ἀπέχω δὲ τὴν χάριν ὧν ἡμᾶς ἐν τῷ γράμματι ἀξιοῖς, καίπερ ἐν μοι δοκῶ καὶ λίαν νοσηρὸν ἔχειν ἦθος (ἵνα μὴ εἴπω εἰρωνικόν), τὸ ὑπεραίρειν τοσοῦτον ἡμᾶς τοῖς ἐγκωμίοις. Πῶς γὰρ ἐκείνων ἀξιοί, οἵτινες πολλοῦ δέομεν τοῖς πρωτοπείροις συγκαταλέγεσθαι τῶν φοιτητῶν. Ἀλλ' ὦ γαθέ, τοσοῦτον κατεδημαγωγῆσε τὴν ψυχὴν μου ἢ ἔνγξ τῶν νοημάτων καὶ ὀνομάτων αὐτῆς, ὡς ἐκστῆναι καὶ τῶν μετρίων ἡμῖν ἠθῶν καὶ κομπάζειν, ὡς εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς, χαννῶθέντας καὶ νομίζοντας εἶναί τι. Ἴνα δὲ μὴ ἡ περὶ ἡμῶν ὀφειλομένη σοι χάρις εἰς σκῶμμα περιτραπῆ, ἔστιν εἰπεῖν ἀξιον, ὡς ἡ θεσπεσία σου ψυχὴ, εἰδυῖα πάντα κοινὰ τὰ τῶν φίλων, τὰ ἑαυτῆς ὡς ἡμέτερα ἀναλογίζει καὶ ἐντροφᾶ τῇ μεγαλοδορίᾳ τῶν ἐγκωμίων. Ὅθεν οὐδ' ἂν μεμπτὸς εἴη ὁ νοῦς· τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, τὸ πλατωγικόν φησιν λόγιον. Εἰ δ' αὖ σοι φίλα παίζειν τὰ καθ' ἡμᾶς, αὐτὸς ἐμφοροῦ καὶ ἡμᾶς ἐστία τῇ στωμυλίᾳ καὶ χάριτι τῆς ἀττικῆς σου τῷ ὄντι γλώττης. Ἐρρωσο καὶ σύγγνωθι παραιτουμένῳ ὑπὲρ τῆς τοσαύτης τόλμης.

VI

Βουκουρέστιον τῇ 16 Αὐγούστου 1810

Ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἰγνάτιος μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Λυκείου καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐταιρείας, διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς διδασκά-

λους, νὰ διεγείρῃ τὰ πνεύματα τῶν ἐντοπίων εἰς τὴν αὐρόδοον τῶν φώτων καὶ τὴν τῶν νέων βελτίωσιν καὶ νὰ ἐρεθίσῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν μαθητῶν, διώρισε συνέλευσιν τῶν ἐγκατοίκων, ἵνα ἐξετασθῶσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ Λυκείου.

Ἐπὶ τῇ ἑβδόμῃ λοιπὸν τοῦ Ἰουλίου, συναθροισθέντων εἰς τὴν στοᾶν τοῦ Λυκείου, ὁ ἐξοχώτατος ὑποπρόεδρος, οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἡγούμενοι οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν, οἱ πεπαιδευμένοι καὶ πλήθιλος πραγματευτῶν, καὶ γενομένης σιωπῆς βαθείας, ὁ διορισθεὶς Ἀθανάσιος Ἰωάννου, διδάσκαλος τῆς φιλολογίας, ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς λόγον.

«Ἴδου μία λαμπρὰ ἐποχὴ διὰ τὰ χρονικὰ τῆς Βλαχίας καὶ ἰδοὺ ἡμέρα, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην θέλουσι ζητήσῃ οἱ κάτοικοι εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν ἱστορίαν. Αἰὼν ἤδη, σχεδὸν εἶναι ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἔως χθὲς μὲν σχολείου, σήμερον δὲ Λυκείου, καὶ τοιαύτην περιφανῆ συνέλευσιν κανεῖς πώποτε δὲν εἶδεν. Ἀλλὰ τίς ὁ σκοπὸς τῆς συνελεύσεως τοῦ τοιούτου χοροῦ; τί συνήγαγε σήμερον τόσους ἐπισήμους ἀνδρας εἰς τὸ νέον τοῦτο Λύκειον; Διδασκέτω σε ἡ λέξις αὕτη, ἣτις νῦν πρῶτον εἰς τὰς ἀκοὰς σου προσβάλλει. Ἀνταμείβεται μὲ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὁ πανερώτατος ἡμῶν μητροπολίτης, καὶ μόλις πατεῖ τὸ ἔδαφος τοῦ νέου ποιμνίου, ἀναδεικνύεται ὅτι ποτὲ ὁ Περικλῆς εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ Μαικῆναι εἰς τὴν Ρώμην καὶ οἱ Μένδοι εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Πρώτη φροντίς καὶ ἐπιμέλεια γίνεται ἢ περὶ τῆς παιδείας. Ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν εἰς τὴν Βλαχίαν κατάστασιν τῶν φώτων. Ἐρχεται, ἐξετάζει καὶ ἀποφασίζει νὰ συστήσῃ νέον Ἑλικῶνα εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἀποφασίζει νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ μέσον, δι' οὗ νὰ περάσωσιν αἱ Μοῦσαι καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν παλαιάν των καθέδραν.

Ὑστερον δίδει εἰς αὐτὸ ἐν ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶναι φίλον καὶ γνώριμον εἰς τὰς ἐφόρους τῆς παιδείας θεάς. Ἀποδίδει εἰς τὴν φιλοσοφίαν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν, ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ. Προστίθῃσι καθέδραν ἀγνώριστον μέχρι τῆς σήμερον εἰς τοὺς πολίτας, λέγει τὴν τῆς φιλολογίας. Τὰς δὲ γλώσσας ἀφήσῃ μονήρεις, καὶ κάμνει νὰ παύωσιν ἀπὸ τὸ νὰ παρειςδύωνται εἰς τὴν φιλοσοφίαν.

«Ἀλλὰ διὰ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διὰ νὰ ἐρεθίσῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν προθυμίαν των, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἐπιταχύνουσι τὴν μετάδοσιν τῶν φώτων, θέλει νὰ ἐξετάσῃ μὲν τὴν μέχρι τοῦδε εἰς αὐτὰ γενομένην πρόδοον, νὰ βραβεύσῃ δὲ τοὺς ἐπιδιδόντας καὶ ὅλους

νὰ προτρέψη νὰ φανῶσιν ἄξιοι τῆς νέας ταύτησιν τὴν παιδείαν μορφῆς. Διὰ τοῦτο συγκαλεῖ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐνταῦθα ἀνδρῶν, καὶ ἔρχεται σήμερον εἰς τὸ συσταθὲν παρ' αὐτοῦ νέον τοῦτο Λύκειον.

«Εὐτυχὴς λοιπὸν ἡ νεολαία τῶν Λακῶν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ἥτις ἔλαχε νὰ κάμῃ τὰς εἰς τὴν παιδείαν σπουδὰς τῆς εἰς ταύτην τοῦ χρόνου τὴν ἐποχὴν. Εὐτυχὴς δὲ τὸ ἔθνος τῶν Λακῶν, ἐπειδὴ ἔλαχεν ἓνα τοιοῦτον ποιῆμα! Ἄλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀποτελέσματα τῆς πατρικῆς κηδεμονίας τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἐξελέξατο ἡμῖν τοιοῦτον ἀρχιερέα.

«Ὡς ὑμῖν ὀφείλομεν λοιπὸν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἄς εὐχηθῶμεν Ζήτωσαν οἱ εὐεργέται ἡμῶν. Ἄλλὰ Ζήτω καὶ ὁ τῶν Μουσῶν προστάτης, πανιερώτατος δὲ ἡμῶν Μητροπολίτης.

Καὶ τούτου τελειωθέντος, ἤχησεν ἡ σταθὴ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡγῶν Ζήτω κτλ.

Μόλις ἔπαυσαν τὰ ἀπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ταῦτα σημεῖα, ἀνίσταται ἡ πανιερότης αὐτοῦ, καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐκφωνεῖ τὸν ἑξῆς λόγον·

Κύριοι Μαθηταί.

«Τοῦτο τὸ σύστημα, ὅπερ τώρα βλέπετε εἰς τὴν σχολὴν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ προοίμιον ἐκείνων, ὧν μετὰ ταῦτα μέλλει νὰ γίνωσι. Δὲν ζητεῖται ἄλλο παρ' ὑμῶν εἰ μὴ ἐπιμέλεια, φιλοπονία, ὑποταγὴ εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ ἡθὴ χρηστά, διὰ νὰ κατασταθῆτε ἄξιοι ὁπαδοὶ τῆς φιλοσοφίας. Αὕτη ἡ δόξα, ἥτις σήμερον εὐλογεῖ τὰς προόδους ὑμῶν, θέλει σᾶς στεφανώσῃ μίαν ἡμέραν μὲ δάφνην. Αἱ Μοῦσαι δὲν λησμόνησαν τὴν παλαιάν των κατοικίαν, τὸν Ὀλυμπόν καὶ τὸν Παρνασσόν. Ἐκεῖ θέλουν πάλιν ἐπιστρέψῃ ὕστερον ἀπὸ ἓνα τόσον μεγάλον γῦρον, ὅνπερ ἔκαμον εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἄν οἱ μαθηταὶ τῆς Βλαχίας σταθῶσιν ἱκανοὶ νὰ τὰς συντροφεύσωσιν ἕως ἐκεῖ, ὅποια δόξα αἰώνιος θέλει εἶναι δι' αὐτοὺς καὶ πόσον μέγα κλέος διὰ τὴν Βλαχίαν. Σεῖς ἡμπορεῖτε δικαίως νὰ ὀνομασθῆτε εὐτυχεῖς, ἐπειδὴ ἔχετε νὰ διατρέξῃτε ἐν στάδιον τοσοῦτον λαμπρόν, ὅπερ οἱ προγενέστεροί σας δὲν τὸ ἠξιώθησαν· φιλοτιμηθῆτε λοιπὸν νὰ φανῆτε ἄξιοι τῆς οὐρανόθεν ταύτης δωρεᾶς, τῆς προστασίας καὶ τῶν ἡμετέρων κόπων.

«Ἡ πατρίς προσμένει παρ' ὑμῶν τὴν βελτίωσίν της, καὶ οἱ γονεῖς προσμένουσι περίθαλψιν εἰς τὸ γῆρας των. Ὁ κόπος καὶ ἡ ἐπιμέλεια

ἡμῶν ἔστι τὸ μόνον μέσον τὸ δυνάμενον ἀποκαταστήσαι ὑμᾶς εὐγνώμονας καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν. Εἴθε νὰ σᾶς ἰδῆ ἡ πατρίς μίαν ἡμέραν δαφνηφοροῦντας. Εἴθε νὰ λάβωσι διὰ ἑσᾶς οἱ γονεῖς καὶ συμπολιταὶ σας τὴν ἰδίαν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ἣν ἐλάμβανον ἄλλοτε οἱ γονεῖς καὶ οἱ συμπολιταὶ τῶν Ὀλυμπιονικῶν. Εἴθε νὰ εἰπῆ ἡ πατρίς διὰ σᾶς·

Τοιοῦτοι εἴθε μοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶεν υἱεὶς Ἀχαιῶν».

Καὶ πάλιν ἡ σταθὴ ἀντηχεῖ μετὰ τῶν αὐτῶν σημείων τῆς χαρᾶς

Ἔρχεται εἰς τὸ μέσον ὁ διδάσκαλος Κωνσταντῖνος Βαρδαλάχος, καὶ προσκαλεῖ τοὺς μαθηματικούς μαθητάς· ἐξετάζων αὐτούς, προβάλλων προβλήματα γεωμετρικά, ἀλγεβρικά, ἀριθμητικά, τὰ ὅποια ἔλυσαν οἱ μαθηταὶ μετὰ πάσης εὐκολίας. Προσκαλεῖ τοὺς καταγενομένους εἰς τὴν ρητορικὴν, τοὺς ἐξετάζει, καὶ τοὺς βιάλλει νὰ ἀναλύσωσι τὸν Ἰσοκράτην· προσκαλεῖ τέλος πάντων τοὺς γεωγράφους.

Ἔρχεται ἔπειτα ὁ διδάσκαλος Ἀθανάσιος Ἰωάννου, καὶ προσκαλεῖ ὅσους διδάσκουσι τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, καὶ τοὺς ἐξετάζει. Μετὰ τούτους ἐξήτασεν ὅσους εἶναι προκεχωρηκότες εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ ἀφ' οὗ ἀπεκρίθησαν καὶ ἐπληρέθησαν, ἔρχεται καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Κυριακὸς Ἰωάννου καὶ ἐξετάζει καὶ αὐτὸς τοὺς μαθητάς του καθ' ἓνα κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν εἰς τὰ μαθήματα πρόοδον.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσαν αἱ ἐξετάσεις, ὁ πανιερώτατος Μητροπολίτης ἠθέλησε καὶ μὲ ἔργον νὰ δείξῃ τὴν γενναιότητα καὶ προθυμίαν, ἣν ἔχει ἐπιμόνως πρὸς τὴν ἔκβασιν καὶ κατάστασιν τῆς παιδείας, φιλοδωρήσας τοὺς μὲν διδασκάλους μὲ πολύτιμα ὠρολόγια, τοὺς δὲ μαθητάς μὲ βιβλία, καθ' ἓναν κατὰ τὴν ἀνάλογον δύναμίν του, καὶ γεγραμμένα μὲ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν. Τῷ φιλοπόνῳ (δεῖνι) χάριν τῆς εἰς τὰ μαθήματα ἐπιδόσεως δῶρον τοῦτο δίδεται. αἰ' Ἰουλίου ζ'

Ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ Λύκειον (ἢ ὑπογραφή τῆς πανιερότητός του).

Ἐγράφη κατὰ τὸ 1813: Ἰαννουαρίου 6.

V

Περὶ Ἐλεημοσύνης.

Φανερόν εἶναι καὶ ὁμολογούμενον τοῖς εἰδόσιν, ἵνα μὴ λέγω τοῖς

πᾶσιν, ὅτι δὲν εἶναι κανένα ἄλλο ἔργον ὑπέρτερον καὶ θεοφιλέστερον, ψυχωφελέστερον ἅμα καὶ σωτηριωδέστερον ἀπὸ τὴν εὐποιίαν καὶ εὐεργεσίαν καὶ παλλὰ τὰ τούτου μαρτύρια παρὰ τῇ ἱερᾷ Γραφῇ, παλαιᾷ τε καὶ νέῃ. Αὐτίκα γὰρ τὸ ἀποστολικὸν θεῖον λόγιον εὐσεβοφρόνως ἅμα καὶ σωτηριωδῶς παραινεῖ λέγον τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνησθε· τοιαύτως γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. Καὶ τὸ πάλαι δὲ γραφικὸν ἱερὸν λόγιον τὸ αὐτὸ τοῦτο πιστοῦται Ἐλεημοσύνας καὶ πίστεσι, φρίσκει, κωιδιᾶρονται ἁμαρτίαι, καὶ χωρὶς εὐποιίας καὶ ἐλεημοσύνης ἄκωπος ἡ ψυχὴ μένει, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν, καθὼς τις τῶν ἱερῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν εἶπε, κἂν μυρία κατορθώσωμεν ἀγαθὰ καὶ καλὰ, χωρὶς ἐλεημοσύνης καὶ εὐεργεσίας δὲν ἠμποροῦμεν νὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οὐδενὶ γὰρ οὕτω τῶν πάντων ὡς ἐλέω θεός θεραπεύεται, οὐ ἔλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύεται· ἔλεον γάρ, λέγει θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Ὁθεν καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ θεός ἐστιν ὁ πρωτουργός καὶ αὐτουργός τῆς εὐποιίας καὶ κοινωνίας, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἡ δημιουργία τοῦ σύμπαντος κόσμου ἀριδύλως καὶ προφανῶς τὸ παριστάνει. Διὰ πολλὴν γὰρ καὶ ἄκραν ἀγαθότητα ὑπέστησε καὶ ἐδημιούργησε τὸ πᾶν ὁ θεός ἐξ ἀρχῆς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ σύμπαντα κατὰ τὴν ἱερὰν θεολογίαν. Ἐδει γάρ, λέγει ὁ θεολόγος φωνῆ, χυθῆναι τὸ ἀγαθόν, ὡς πλείονα εἶη τὰ εὐεργετούμενα, καὶ παραχθέντα τὰ συντηρεῖ καὶ τὰ διαφυλάττει μὲ τὴν πρόνοιαν τῆς ἀγαθότητός του ὡς παλιέλεος καὶ ὑπεράγαθος Κύριος, ὡς τε ὁποῦ καθένας, ὅταν εὐεργετῇ καὶ ἐλεῇ, μιμεῖται τὸν θεὸν τὸν φύσει ἀγαθὸν καὶ πολυέλεον, καθὼς ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος διατάττεται λέγων Εὐεργετῶν νόμιζε μιμεῖσθαι θεόν, ἡγουν, ὅταν εὐεργετῆς ἄλλον καὶ κἀμνης καλόν, εἴξευρε πῶς μιμεῖσαι τὸν θεόν, ὅταν δὲ μιμηταὶ τινες τὸν θεόν διὰ τῆς ἀγαθοεργίας καὶ εὐποιίας, ἐκεῖνος ἐνοῦται καὶ σμίγεται μὲ τὸν θεόν. Διὰ τοῦτο λέγουσι καὶ οἱ ἱεροὶ θεολόγοι τῆς ἐκκλησίας μας, ὅτι ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶ μακαριστὸς τέ ἐστὶ καὶ μακαρισμοῦ ἄξιος, ὡς αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ὁ θεός ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ βεβαιοῖ τὸν λόγον λέγοντας Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· οἱ γὰρ μισθοὶ τῶν εὐεργετούντων καὶ ἐλεούντων πολλαπλάσιοι ἀπόκεινται παρὰ τῷ μισθαποδότῃ θεῷ, ὁ ὁποῖος ἀνταποδίδωσι τοῖς εὐεργετοῦσιν τὸ ἀνταπόδομα τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῶν οὐ μόνον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ αὐτὸς ὑπεράγαθος θεός

χαρίζει εἰς τοὺς τοιούτους εὐεργετικοὺς καὶ ἀγαπητοὺς αὐτοῦ δούλους ἐκεῖνα τὰ ἄρρητα καὶ ἄνεκκλήτητα ἀγαθὰ καὶ ὑπέρβαλα τῶν καλῶν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐκ οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη πώποτε, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Τοῦτο οὖν τὸ τῆς εὐεργεσίας δηλαδὴ καὶ ἐλεημοσύνης θεοπαρίδοτον καὶ θεοδίδακτον ἔργον οὕτως ἔχον, ἐν ὑπεροχῇ δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων ἀπείντων ὑπερκεῖμενον ὄν, οὐ διαλείπει πᾶντοτε καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρόνοια, τῶν θεομένων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τῶν ἀδυνάτων τὰ βάρη βασιάζειν τοὺς δυνατοὺς ἐπιτρέπουσα καὶ μηδένα παραβλέπειν ἀνεχομένη ὑπὸ βάρους καταπονεῖσθαι, ἀλλ' ὡς κοινὴ μήτηρ βούλεται τοὺς προστατεῦειν αὐτὴν λαχόντας φροντίζειν ἀπειρητήτως ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων καὶ περὶ πάντας φιλανθρώπευεσθαι καὶ ἐκάστῳ τὴν ἀρμόζουσαν ἀπονέμειν διοίκησιν, ὅπως πρὸς οἰκοδομὴν τὰ πάντα καταρτίζεται κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐντολήν. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλοὶ τοῦ ἡμετέρου γένους ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, εὐρισκόμενοι εἰς ἔνδειαν καὶ ἀπορίαν, ταλαιπωροῦνται μέγανως, καὶ μήτε τὴν κυβερνήσιν τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν ζωοτροφίας ἔχουσι, μήτε τὰ κατ' ἔτος αὐθεντικά καὶ βασιλικά χαράτζια αὐτῶν ἔχουσι νὰ ἀπολογοῦνται καὶ νὰ πληρῶνωσι, κἀντεῦθεν ἐκ τούτων μὲν ἄλλοι δεσμεύονται καὶ φυλακίζονται ταλαιπωρούμενοι καὶ κακοπαθοῦντες δεινῶς οἱ ἐλεεινοί, τινὲς δὲ ἐκ τούτων αὐθις, μὴ ὑποφέροντες τὴν ταλαιπωρίαν καὶ κακουχίαν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς· καὶ γὰρ τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής· καὶ κινδυνεύουσι ψυχικῶς καὶ περὶ τὸ σέβας ἐξολισθαίνουσιν ὑπὲρ τούτων ἐνδιασκεψάμενοι καὶ προθυμίαν ἔχοντες παρασχεῖν αὐτοῖς χεῖρα βοηθείας, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ μέρος ἐπειδὴ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία ὅχι μόνον δὲν ἔχει τὰ πρόσοδα καὶ τὰς καρποφορίας ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν τῆς ἐλευθερίας, δι' ὧν καὶ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους ἐπεσκέπτετο, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ εἰς μίαν καὶ μόνην, τὴν ἐλεημοσύνην τῶν Χριστιανῶν, ἀποβλέπει, διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς καὶ τὰ ἐπιλείμενα βάρη τῶν χρεῶν, καὶ μὴ ἔχουσα, λέγω, δύναμιν νὰ προφθάσῃ τὴν πρέπουσαν καὶ ἀρκετὴν βοήθειαν εἰς τοὺς τοιούτους ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους Χριστιανούς, ὁποῦ κινδυνεύουσι ψυχῇ τε καὶ σώματι διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν βασιλικῶν χαράτζιων, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ἀποκατασταθῇ κουτεῖον ἐλεημοσύνης νὰ περιέρχεται εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἔσθ' ὅτε δὲ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ὅταν εὐγῶσι δηλαδὴ τὰ χαρά-

τῶν να περιέροχεται τὸ αὐτὸ κουτεῖον καὶ εἰς τὰ εὐλογημένα χριστιανικὰ ρουφῆτια ὅπερ καὶ ἀποδεκτέον ἐστὶ χωρὶς γογγυσμοῦ να συνάγεται ἐλεημοσύνη παρὰ τῶν φιλευσεβῶν καὶ φιλοπτύχων Χριστιανῶν τὸ ὅποῖον καὶ ἀποκατασταθῆν, ἐδόθη ἄδεια ἡμετέρα πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ ἐπιταγῇ καὶ παραγγελίᾳ να περιέροχεται, ὡς εἵπομεν, τὸ κουτεῖον τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης.

Τούτου χάριν καὶ γράροντες διὰ τοῦ παρόντος συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐντελλόμεθα πᾶσιν ὑμῖν πατρικῶς, ὅπως, περιερχομένου τοῦ ρηθέντος κουτεῖου τῆς ἐλεημοσύνης διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν βασιλικῶν χαρατζίων τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων Χριστιανῶν, ὅλοι σας ὡς φιλόχριστοι καὶ φιλάδελφοι καὶ φιλόπτωχοι να δίδετε μετὰ προθυμίας καὶ καλῆς προαιρέσεως εἰς τὸ αὐτὸ κουτεῖον τὸ διὰ τῶν ἀποκαταστάντων ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐπιτρόπων περιερχόμενον ἐλεημοσύνην ἀγόγγυστον ἐξ ὧν ἀγαθῶν εὐπορεῖτε παρὰ Θεοῦ, κατ' οὐδὲν ἀμελοῦντες εἰς τὸ θεάρεστον καὶ ψυχοσωτήριον τοῦτο ἔργον, μάλιστα δὲ ἀναγκάζοντες καὶ παρακινουντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον, ἵνα, διὰ τῆς θεαρέστου ὑμῶν συνδρομῆς βοηθείας τε καὶ ἐλεημοσύνης πληρώνονται κατ' ἔτος τὰ βασιλικά χαρατζία τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων καὶ ἐλευθερῶνται οἱ πτωχοὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ κακουχίαν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς καὶ ἀπὸ τὸν ψυχικὸν θάνατον. Ὁ δὲ μισθαποδότης θεὸς ὁ ἀποδεχόμενος πρὸς ἑαυτὸν τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς γενομένην ἐλεημοσύνην ἔφ' ὅσον καὶ γὰρ ἐποιήσατε, φησὶν, ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἔμοι ἐποιήσατε ἰθέλει καταπέμψει εἰς τοῦ λόγου σας ἐξ ὕψους τοῦ ἀγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ χάριν οὐράνιον καὶ εὐλογίαν, να σᾶς διασκέπη καὶ διαφυλάττη σὺν γυναξὶ καὶ τέκνοις ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πάσης βλάβης ψυχῆς καὶ σώματος καὶ να σᾶς δυναμῶνη εἰς ὅλα τὰ καλὰ ἔργα καὶ ἐπιχειρήματα, να σᾶς χαρίζη προκοπὴν καὶ εὐτυχίαν τῶν καλῶν ἔργων, να εὐλογῇ τοὺς κόπους σας, εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους ὑμῶν, να πληθύνη τὰ πλούτη σας, να ἀυξάνη τὰ ὑπάρχοντά σας, να σᾶς εὐφραίνη ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς καὶ να σᾶς πλουτίζη ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτοῦ θησαυρῶν τοὺς ἀξίους πλουτισμοῦ, ἐπιπέμποντος τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἔφ' ὑμᾶς τε καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ τέλος πάντων να σᾶς χωρίση τὴν οὐράνιον καὶ ἀτελεύτητον αὐτοῦ βασιλείαν. Οὗ ἢ

χάρις καὶ διάπειρον ἔλεος καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη ὑμῖν ἀμήν

Κυριλλου Πιτριάρχου Λούκαρη ὑπογραφή.

Οὕτω, καθάπερ, παρακελευόμεθα ἐν τούτῳ τῷ γράμματι, βουλόμεθα γίνεσθαι, καὶ οὐκ ἄλλως, καὶ οὕτως ἀποφρανόμεθα.

VI

Ἐπιστολὴ σταλθεῖσα παρὰ τοῦ πατριάρχου
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ προμοῦτον

Διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς δηλοποιουμέν σοι, ὅτι μὲ τὸ να ἐξώσθη ὑπὸ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ὁ ὅπωςδήποτε κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ προπατριαρχεῦσαι φθάσας κακοΣεραφεῖμ καὶ παντελεῖ καθαιρέσει συνοδικῶς καθυπεβλήθη, καὶ ἐπομένως ἀντὶ ἐκείνου γνώμη κοινῇ συνοδικῇ καὶ ἐκλογῇ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, ἱερατικοῦ τε καὶ ἀρχοντικοῦ καταλόγου καὶ παντὸς τοῦ χριστωνόμου συστήματος προεβιβάσθημεν ἡμεῖς διὰ κανονικῶν ψήφων ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, συνελθόντες ὅλοι κοινῶς οἱ συναδελφοὶ καὶ συνδιασκεψόμενοι περὶ τοῦ τρόπου τῆς κυβερνήσεως τῆς ἀγίας ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εὔρομεν αὐτὴν πάντῃ βεβαρημένην καὶ ἐν ἀπομονώσει τελείᾳ ἀπὸ τὰ προλαβόντα κακὰ τοῦ ἄρπαγος ἐκείνου, ὁ ὅποιος ἔφθειρε τὰ παρομπεσόντα ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ κακηγκάκως ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τῆς τυραννικῆς αὐτοῦ πατριαρχείας τὰ μὲν ἀρπάζων καὶ κλέπτων καὶ θησαυρίζων, τὰ δὲ καταναλίσκων καὶ διασκορπίζων ἰδίᾳ αὐτονομίᾳ ἐκεῖ ὅπου ἤθελεν εἰς τόπον ὅπου καὶ τὸ ἀνά χειρας κατάστιχον τοῦ βασιλικῦ μηρίου εὐθὺς κατεσκόρπισεν, ἐξ ἀνάγκης ἐβιάσθημεν να κάμωμεν ἕνα κοινὸν ἔρανον καὶ να βοηθήσωμεν τῇ κοινῇ μητρὶ ἡμῶν ἀγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία ὁ καθὲς τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων μὲ δάνεια δι' ὁμολογίας χρεωστικῆς, ρίψαντες περὶ τούτου καὶ κατάστιχον συνοδικόν, ἐν ᾧ διορίζεται ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ καθαρῷ ψυχῆς συνειδότι ἢ ποσότης τῶν ἄσπρων, ὅπου ἔχει να διανεῖση ὁ καθὲς, καὶ τοῦτο μὲ μετριότητα διὰ να μὴ βαρύνωμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἀδελφότητα ἢ ὁποία αὐτὴ

κηδεμονικῇ πρόνοιᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς βοήθειας ἔγινε καὶ ἄλλοτε διὰ δανεισμάτων ἄσπρων καὶ χρεωστικῶν ὁμολογιῶν, καὶ ἀναγκαίως ἠκολούθησε νὰ γίνῃ καὶ τώρα.

Διωρίσθη οὖν καὶ τῇ θεοφιλίᾳ σου νὰ δανείσῃ (τόσα δηλαδὴ) κατὰ τὴν χρεωστικὴν κοινὴν ἡμῶν ὁμολογίαν, ὅπου σοι στέλλεται μὲ συμφωνίαν καὶ κοινὴν ἡμῶν ὑπόσχεσιν νὰ τὰ πληρωθῆς πάλιν ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπικειμένη ἐκκλησιαστικὴ ἀνάγκη εἶναι ἀπαραίτητος, οἱ μὲν ἐνδημοῦντες ἐνταῦθα συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς κατέβαλον εὐθύς τὰ διορισθέντα ἐνὶ ἑκάστῳ δάνεια γράφοντες δὲ συνοδικῶς τῇ θεοφιλίᾳ σου παραγγέλομέν σοι νὰ φροντίσῃς εὐθύς καὶ κατὰ τάχος καὶ χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ νὰ ἐξαποστείλῃς τὸ διορισθὲν σοι δάνειον, λαμβάνων καὶ τὴν χρεωστικὴν σου ὁμολογίαν, καὶ νὰ συμπονέσῃς μεθ' ἡμῶν ἀπάντων, ὡς μέλος γνήσιον καὶ συναδελφὸς εἰλικρινῆς εἰς τὸν κοινὸν τῆς ἐκκλησίας ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες, εὐχαριστοῦντες τῷ φιλαγάθῳ θεῷ, ὅπου μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν τυραννικὴν καὶ ἀπάνθρωπον ὠμότητα τοῦ διώκτου ἐκείνου, καὶ ὅπου μᾶς ἔλεησεν καιρὸν ἀνέσεως καὶ φιλοστόργου διαθίξεως εἰς ὅλην τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα, ὅπου σὺν θεῷ ἔχομεν σκοπὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ νὰ ἀναπαύσωμεν χριστομιμητῶς τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους καὶ διαφόρως τε ταλαιπωρημένους, οὐ μόνον ἀδελφοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς εὐσεβεῖς. Οὕτω ποίησον, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις σοι εἴη.

VII

Ἐπιτροπικὸν σχολῆς.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου ἐνυπογράφου συστατηρίου γράμματος δῆλον γίνεται, ὅτι μετὰ τὴν θεία συνάρσει αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐν Σάμῳ μετὰ τὸ συγκροτηθείσης ἤδη σχολῆς τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἀποκατασταθέντες ἡμεῖς καὶ διορισθέντες ἐπίτροποι τῆς αὐτῆς σχολῆς, πρὸς δὲ καὶ κηδεσταὶ καὶ φροντισταὶ τῆς καλῆς αὐτῆς καταστάσεως καὶ τῆς εἰς τὰ πρόσω φορᾶς τε καὶ βελτιώσεως κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἔνεκα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἑναγχος ἀπολυθέντος πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ σιγγιλίου γράμματος, ἀποκαθιστῶμεν καὶ διορίζομεν κατὰ πᾶσαν πλήρηξουσιότητα καὶ τελείαν ἀδειαν ἐπιτρόπους ἄλλους

ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ σχολῇ τὸν καὶ τόν, καὶ παρέχομεν αὐτοῖς ἀδειαν ὑποκαταστάτου ἐπιτροπῆς εἰς τὸ διοικεῖν ἐξοικονομεῖν τε καὶ διακυβεῖν ἔκ τοῦ προσεχοῦς τὰ ἄσπρα καὶ πράγματα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ μετὰ πάσης εὐθύτητος ὡς ἴδια αὐτοῦ καὶ φροντίζειν ἀγρύπνως τῆς τούτων αὐξήσεως καὶ τρόποις δυνατοῖς καὶ ἐνοῦσι πραγματεῦσθαι τὴν καλὴν τῆς αὐτῆς σχολῆς κατάστασιν, παρακατέχειν τε ἐν ἀσφαλεῖ τόπῳ τό τε ἀπολυθὲν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγίλιον ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα εἰς σύστασιν τῆς αὐτῆς σχολῆς εὐσυνέτως καὶ ἐπισταμένως πῶς ἐξεδόθησαν, φυλάττειν τε καὶ διατηρεῖν ἀπαράτρωτα καὶ ἀπαράτρεπτα καὶ ἀπαρεγχείρητα μέχρι κεραίας αὐτῆς τὰ ἐν τῷ αὐτῷ σιγγιλίῳ ἐμπεριεχόμενα κεφάλαια καὶ στοιχεῖν, ὡς κανόνι, ταῖς ἐννοίαις τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως καὶ τῶν γραφέντων συντηρητικῶν τρόπων ἕνεκα τῆς αὐτῆς σχολῆς καὶ τὸ παράπαν τούτων μὴ παρατρέπεσθαι παρέχειν τε πρὸς τούτοις ὀφειλομένως ἀγογγύστως τε καὶ προθύμως τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ ἐλλογιμωτάτῳ διδασκάλῳ τῆς σχολῆς κῦρ Ἰακώβῳ πάντα τὰ πρὸς ζωοτροφίαν αὐτοῦ καὶ περιβολὴν καὶ ἐνδυμασίαν ἀρκοῦντα κατὰ τὸ πρὸς τὴν αὐτοῦ λογιότητα δεδομένον πατριαρχικὸν συνοδικὸν γράμμα, καὶ, συνελόντι φάναι, περιθάλλειν αὐτὸν καὶ πάσης τιμῆς ἀξιοῦν, ὅπως γένηται προθυμότερος ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαγγελίαν καὶ τὸ ἱερὸν τῷ ὄντι καὶ θεοφιλεῖ τῆς διδασκαλίας λειτούργημα, ἀπρὶξ τοῦ ἔργου ἐχόμενος καὶ πάντα ποιῶν καὶ πράττων εἰς προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν τῶν εἰς τὸ αὐτὸ διδασκαλεῖον φοιτῶντων καὶ θαμιζόντων μαθητῶν καὶ ἀκροατῶν τῶν ἔρωτι παιδείας κατεχομένων καὶ τροφὴν καὶ τροφὴν τὴν ἀρετὴν ἐχόντων καὶ τὴν μάθησιν, καὶ τὴν θύραθεν, πρὸ πάντων δὲ τὴν [τῆς] καθ' ἡμᾶς σοφίας, τὴν ἔσω καὶ θείαν, ἧς οὐ κατισχύσει ποτὲ κακία κατὰ τὴν τοῦ Σολομῶντος αὐδὴν, ὅς παντὸς ἄλλου αὐτὴν ἠρετίσατο καὶ νύμφην ἀγαγέσθαι ἑαυτῷ προείλετο, ὡς ἀναγινώσκομεν.

Προσοφείλουσί δὲ οἱ αὐτοὶ ἐπίτροποι ἀναγγέλλειν πρὸς ἡμᾶς τὴν κατάστασιν τοῦ αὐτοῦ σχολείου, ὡς κηδεστὰς ὄντας τούτου καὶ προστατάτας καὶ ὑπεροχικῶς τινι λόγῳ ἐπιτρόπους, καὶ προμνηστεύειν καὶ τῷ διδασκάλῳ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν καὶ πραγματικὴν περιποίησιν καὶ περιθάλψιν καὶ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, ὡς καθηγητῇ τῆς αὐτῆς σχολῆς, κοπιῶντί τε καὶ προθύμως ἀγωνιζομένῳ εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειάν τε καὶ λυσιτέλειαν καὶ

εἰς τὴν χρησιμότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν κοσμιότητα τοῦ τρόπου τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ὑπείκειν αὐτῷ ὀφείλουσι καὶ μηδαμῶς αὐτῷ ἀντιλέγειν ἢ ἀντιπράττειν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι εὐγνωμόνως καὶ εὐτακτεῖν καὶ μελέτην τοῦ βίου ποιῆσθαι καὶ ἐγκύπτειν τῇ βίβλῳ καὶ τοῖς μαθήμασιν. Ἄν δέ τις τῶν μαθητῶν, δυσχερῆς ὢν καὶ ὡς εἶπειν δυσανέγωγος, οὐκ εὐτακτῆ, οὐδὲ σῶφρόνως διάγη, ἄλλως τε ῥάθυμος ὢν καὶ ἀμελής, καὶ τὸν τόπον καταργῆ καὶ τοὺς ἀθλοῦντας ἐκνευρῆ, ὃ δὴ λέγεται, ἀνάγκη πᾶσα τὸν τοιοῦτον τρόποις προσήκουσι σωφρονίζεσθαι.

Εἰς γοῦν ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐνυπόγραφον συστατήριον γράμμα, καὶ στέλλεται τοῖς παρ' ἡμῶν διορισθεῖσιν εἰρημένοις ἐπιτρόποις τῆς ἐν τῇ κατὰ τὸ . . . σχολῆς εἰς παράστασιν.

VIII

Ἐπιστολὴ περὶ ⁶ κοινοῦ ἐράνου

Γνωστὸν ἔστω σοι, ἀδελφέ, ὅτι διὰ τὰ προλαβόντα συμβάντα ἀπὸ τὴν πληθύν τῶν ἀδελφῶν τῶν συρρευσάντων εἰς βασιλεύουσαν καὶ ἀφέντων ἀνεπίσκεπτα τὰ κατ' αὐτοὺς ποίμνια, ἠγανάκτησαν δικαίως οἱ πολυχρόνιοι ἡμῶν αὐθένται, οὓς πολυτετεῖη κύριος ὁ θεός, καὶ οὕτως ἐγένετο σφοδρὰ προσταγὴ εἰς τὸ νὰ ἀπέλθωσιν ἀνυπερθέτως ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἐκδοθέντων καὶ βασιλικῶν προσκυνητῶν ὀρισμῶν καὶ σταλέντων εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὸ νὰ ἔχουσι τὴν ἀνεσίαν τους ὅλοι οἱ κατὰ τὸν ἄρχιερεῖς καὶ νὰ μένωσιν ἀνενόχλητοι ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐνοχλήσεως καὶ ἐπηρείας. Ἀναχωρησάντων οὖν τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ βασιλευούσης τῷ τότε κατὰ τὴν σφοδρὰν προσταγὴν τῶν πολυχρονίων μας αὐθεντῶν, ἐπομένως ἔμεινε γυμνητεύουσα ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ οἰκουμενικὸς οὗτος θρόνος ἔστερημένος ἀπὸ συνεδριάζοντος ἀδελφοῦς ἀρχιερεῖς ὅπερ ὄσης λύπης καὶ ἀθυμίας ἐγένετο πρόξενον τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ὡς ἀσύμφορον πάντη καὶ ἀπᾶδον τῇ σεμνοπρεπεῖα καὶ τῷ καθήκοντι τὸ ἀφίνομεν νὰ τὸ στοχασθῆ καὶ ἡ Ἱερότης της. Διὸ δὴ, σκέψεως γενομένης ἀκριβοῦς παρὰ τῶν λογάδων τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ ζηλωτῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ κοσμιότητος, ἀνηνέχθη τοῖς πολυχρονίοις ἡμῶν αὐθένταις, καὶ ἐγένετο κοινὴ ζήτησις εἰς τὸ νὰ ἐξευμενισθῶσιν οἱ αὐτοὶ αὐθένται μας, καὶ νὰ μὴν τὸ ὑποφέρωσι νὰ ἀποσυ-

ληθῆ ἢ ἄρχαία αὕτη κοσμιότης τοῦ θρόνου καὶ ἱερὰ συνήθεια, ἀλλὰ νὰ ἐλθῶσι τινες τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸ νὰ ἐνδημῶσι καὶ νὰ συνεδριάξωσι διὰ νὰ γίνεταί καὶ νὰ τελεῖται κανονικῶς πᾶσα ἐμπίπτουσα ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις καὶ ὑπόθεσις. Ὅπερ καὶ ἐγένετο, ἐξευμενισθέντων τῶν πολυχρονίων ἡμῶν αὐθεντῶν καὶ δόντων ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ἐνδημῶσι καὶ νὰ συνεδριάξωσι ὀκτὼ ἀδελφοὶ κατὰ τὴν ἐκδοθειῖσαν ἔγγραφον προσταγὴν εἰς θεωρίαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν διαπραξέων καὶ ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεων, καὶ δόξα τῷ ἁγίῳ θεῷ ἀνεκλήθη πάλιν ἡ ἀρχαία λαμπρότης τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ διάκισμος, καὶ ἐκτελοῦνται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις σεμνοπρεπῶς καὶ τιμίως καὶ κανονικῶς καὶ μὲ εἰρήνην ἄκραν καὶ ἡσυχίαν τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ δι' ὅλα αὐτὰ ἠκολούθησαν δάνεια, διὰ τοῦτο ἐγένετο κοινὴ συνοδικὴ ἀπόφασις νὰ ἀποπληρωθῶσιν ἐκ κοινῆς συνεισφορᾶς καὶ ἐράνου τῶν ἀδελφῶν, ἐνδημούντων τε καὶ ἀποδημούντων, κατ' ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως ἐκάστου καὶ καταστάσεως, καὶ ἐπομένως εὐρέθη εὐλόγον συνοδικῶς καὶ ἀμεταθέτως νὰ πληρῶνη καὶ ἡ Ἱερότης εἰς γρόσια τὸν ἀριθμὸν διακόσια πενήκοντα χωρὶς τινος γογγυμοῦ καὶ ἐναντιότητος, ὡς ἀδελφὸς καὶ μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ὀμηγύρεως. Γράφοντες οὖν διὰ τοῦ παρόντος συνοδικῶς, ἐντελλόμεθά σοι, ὅπως εὐθύς ὅπου λάβῃς τὴν παροῦσάν μας, πεισθεὶς τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει, νὰ ἐξαποστείλῃς τὸ διορισθὲν σοι τοῦτο ἀνάλογον, ἦτοι τὰ διακόσια πενήκοντα γρόσια, καὶ, νὰ προφθάσῃς ἀσφαλῶς καὶ ἐν τάχει διὰ πολίτσης νὰ ἐγχειρισθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιστάτου τῶν ὑποθέσεων σου, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ νὰ σοὶ σταλθῆ ἐπιστολή, ὅτι ἐλήφθησαν, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐξοφληθῶσι τὰ κοινὰ ταῦτα δάνεια, ὅπου δι' ἐγγυήσεως τῶν συνεδριάζοντων ἀδελφῶν ληφθέντα, ἐδόθησαν εἰς τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔξοδα διὰ τὴν κοινὴν ταύτην περίστασιν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ἀμετάθετος καὶ ἀναβρολῆς καὶ προφάσεως ἀνεπίδεκτος διὸ ποιήσον καθὼς σοὶ γράφομεν καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη σοι.

IX

Χρυσόβουλλον αὐθεντικόν.

Ἐν Χριστῷ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ἐπιβεβαιοί·
Ἰωάννης Νικόλαος Ἀλεξάνδρου βοεβόδας ἐλέω Θεοῦ,
αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης Οὐγκροβλαχίας.

Ἡ εὐγένεια, ἣτοι τὸ καλὸν γένος τισὶ λεγόμενον, καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθῶν· πλοῦτος δὲ τίμιος μὲν καὶ ἐφρετός, ἀλλὰ τύχης κτήμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλὰ ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσαι φέρουσα προσήνεγκε· δόξα γὰρ μὴν σεμνόν, ἀλλ' ἀβέβαιον, κάλλος δὲ περιμάχητον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον· ὕγεια δὲ τίμιον μὲν ἀλλ' εὐμετάστατον· ἰσχύς δὲ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρα καὶ ἀτονία ὑποκείμενον. Τί ἄρα μόνιμον καὶ ἀσφαλὲς τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα κοσμεῖν καὶ τῇ παρουσίᾳ καὶ μελλούσῃ ζωῇ τῇ ἀθανάτῳ καὶ αἰδίῳ περιβόητον καὶ ἐπαινετὸν ἀποκαθιστᾶν καὶ ἀπεργάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον; Οὐδὲν ἄλλο τῷ ὄντι, εἰ μὴ μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ πράξις τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἣτις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξιάγαστος καὶ πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις συντείνουσα, καὶ κέρδος ἀμετάπτωτον καὶ αἰώνιον καθέστηκεν, ἣστινος τὰ εἶδη, εἰ καὶ πολυειδῆ καὶ μυριάριθμα, τῶν ἀναγκαιοτάτων, ἀλλ' οὖν καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ συμβαλλόντων ἐστὶν ἡ παιδεία καὶ ἡ τῆς θείας γραφῆς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως κατανόησις, ἣτις οὐ μόνον ποδηγετεῖ καὶ χειραγωγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ φῶς τῆς θείας ἐπιγνώσεως καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψεύδους διακρίνειν καὶ διαρεῖν ποιεῖ, ἀλλὰ τῇ χάριτι τῆς οὐρανοῦ δυνάμεως καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν ὡς οἶόν τε ὁρᾶν ἀπεργάζεται. Οὐκ ἄλλως γὰρ μὴν ἡ τοιαύτη μάθησις καὶ κατάληψις τῆς θείας καὶ ἱερᾶς γραφῆς τοῖς εὐσεβέσι προσπορίζεται, εἰ μὴ τῇ μαθήσει τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου, καθὼς πάντας ἤδη τεθεάμεθα τοὺς διαπρέψαντας μεγίστους διδασκάλους καὶ φωστῆρας τῆς ἀληθεστάτης ἀποστολικῆς καὶ κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς· οὗτις ἐκ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας μέχρι γήρως ἔκδοτοι γεγονάσιν εἰς τὸν τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως ἔρωτα, ἀνιχνεύοντες καὶ ἐρευνῶντες τὰ πάντα, ὡς καλοὶ γινώσκται τῶν πάντων, καθά φησι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος

εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς αὐτοῦ ἐπιστολὴν, κεφάλαιον Εἰς. Τὸ καλόν, ἀδελφοί, κατέχετε, ἀπὸ δὲ παντὸς εἵδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

Ταῦτα τοίνυν τὰ προσηθέντα καλῶς εἰδότες καὶ ἡμεῖς οἱ τῷ θεῷ ἐλέει ἀξιοθέντες τῆς διοικήσεως καὶ ἐπιστασίας τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου θρόνου τῆς Χριστιανικῆς αὐθεντείας Οὐγκροβλαχίας καὶ δι' ἐφέσεως οὐ μικρᾶς καὶ ἀγάπης ἔχοντες καθαρὰν τὴν μαθήσιν καὶ κατάληψιν τῆς θείας καὶ ἱερᾶς γραφῆς, ἅτε ἀναγκαιοτάτην καὶ ἐπωφελεστάτην οὖσαν τῇ ψυχῇ ἀξιάνεσθαι καὶ ἀκμαΐζειν καὶ ἀειθαλῆ διασώζεσθαι εἰς τὸ γένος ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, τῶν γνησίων τέκνων τῆς μητρὸς ἡμῶν, τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, οὐ μόνον φροντίζομεν τῆς οἰκονομίας καὶ διοικήσεως τῆς ἐλεηθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ θεοῦ ἡγεμονίας, ἀλλ' οὐκ ἦττον ὀφείλομεν διὰ μελέτης ἔχειν καὶ προϊστασθαι τῆς συστάσεως καὶ παγίας διαμονῆς τῶν σχολείων καὶ διδασκάλων τῶν ὅσοι ζῆλον ἔχουσιν εἰς τὸ πολυπλασιάζειν τὸ τάλαντον καὶ ἀξάνειν τὰ τῆς μαθήσεως, πρὸς δὲ γε πανταχοῦ γῆς τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἐνοῦσαν ἡμῖν δύναμιν προθυμούμεθα χεῖρα βοηθείας ὀρέγειν εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς μαθήσεως χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας. Ὅθεν, ἐπειδὴ ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς πολιτείας Σερρῶν οὐκ ὀλίγοι πιστοὶ καὶ εὐλαβεῖς ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἐνυπάρχουσιν ὅστερημένοι σχολείου καὶ διδασκάλου διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις, εὐλόγως καὶ ἀναγκαίως ἐκρίναμεν συστήσαι κακεῖ σχολεῖον ἑλληνικῶν μαθημάτων εἰς προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν μαθήσεως τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν καὶ ἡμετέραν σωτηρίαν. Τούτου χάριν διορίζει ἡ ἡμετέρα αὐθεντεία διὰ τοῦ παρόντος αὐθεντικοῦ αὐτῆς χρυσοβούλλου διὰ τὴν ἀπαρυσάλευτον καὶ αἰώνιον κατάστασιν καὶ σύστασιν τοῦ σχολείου τούτου χορηγεῖσθαι ἀκολούτως καὶ ἀπροφασίστως ἐξ ἀποφάσεως κατ' ἔτος παρὰ τῆς αὐθεντικῆς καμάρης ἐκ τῶν ἄσπρων τοῦ δισμαρίτου τῇ ἀγιοτάτῃ μητροπόλει Σερρῶν γρούσια τὸν ἀριθμὸν... ἀπὸ τῆς πωλήσεως τοῦ δισμαρίτου, ἅτινα ἄσπρα ἀνὰ χεῖρας δεχόμενος ὁ ἤδη πανιερώτατος μητροπολίτης Σερρῶν, ὑπέριμος καὶ ἔξαρχος πάσης Μακεδονίας κῦρ Στέφανος, ἐν Χριστῷ σεβασίμος ἡμῶν πατήρ καὶ οἱ μετὰ τὴν πανιερότητά του διάδοχοι ἀρχιερεῖς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, λαμβάνοντες τὰ καθέξῃς σῶφα καὶ ἀνελλιπῆ τὰ... ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν αὐτοχθόνων καὶ χρησιμωτάτων ἐπιτρόπων τῆς ἀγιοτάτης αὐτῆς μητροπόλεως, ἔχουσι χρέος ἀπαραίτητον ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἐπιστατεῖν τοῦ παρέχεσθαι ἐκ τῶν

ἄσπρων αὐτῶν κατ' ἔτος γρόσια : μισθὸς τῷ διδασκάλῳ εἰς ἀμοιβὴν τῶν κόπων αὐτοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ ὁποῦ περισσεύουσιν ἐκ τῶν γροσίων διορίζομεν δίδοσθαι τοῖς ἐπιτρόποις τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως διὰ ἀγορὰν ἐλαίου ἐπὶ τῷ ἀνάπτειν ἀκοιμήτως τὰ κανδήλια τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς μητροπόλεως, ἐν ἣ δοξολογεῖται καὶ πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγάλων μαρτύρων Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος, διὰ πρεσβειῶν τῶν ὁποίων ἀξιοφείημεν τοῦ θεοῦ ἐλέους. Ἀξιούμεν τοίνυν θερμῶς αὐθεντίας καὶ ἡγεμόνας εἰς τὸν ὀρθόδοξον τοῦτον θρόνον τῆς αὐθεντείας Οὐγκροβλαχίας μὴ φανῆναι ἐναντίους καὶ ἀντιτείνοντας τῇ ἀγαθοεργίᾳ ταύτῃ τῇ παρὰ τῆς ἡμετέρας αὐθεντείας διορισθείσῃ διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ χριστιανικοῦ γένους, ἀλλὰ κατὰ τὸ χριστιανικὸν χρέος ἔτι μᾶλλον συστήσαι καὶ κατακυρῶσαι τὸ παρὸν χρυσόβουλλον εἰς ἀθάνατον μνήμην, ἵνα λάβωσι καὶ αὐτοὶ παρὰ τοῦ μεγαλοδώρου θεοῦ τὰς οὐρανίους ἀντιμισθίας. Ὅστις δὲ προφασίζόμενος προφάσεις ἐν ἀμωρτίαις ἢ πλεονεξία καὶ φιλοχρηματία νικώμενος βουλευθείη οἴφθῃτινι τρόπῳ ἄκρας ἀνευλαβείας καὶ μεγίστης ἀθεοφοβίας παρασαλεῦσαι ἢ ἀναρῆσαι κατὰ τι αὐτὴν τὴν κοινὴν καὶ ψυχωσατήριον ὠφέλειαν ταύτης τῆς εὐποίας ἡμῶν, ἦντινα μετὰ πολλῆς χριστιανικῆς εὐλαβείας καὶ θερμότητος ζήλου διώρισε καὶ συνέστησεν ἡ ἡμετέρα αὐθεντεία, ὁ τοιοῦτος ὡς χαιρέκακος μισόκαλός τε καὶ ζηλότυπος ἑαυτοῦ, προσέτι καὶ ὡς ἱερόσυλος καὶ ὡς μὴ ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τελείως τὸν φόβον τοῦ δικαιοκρίτου θεοῦ τοῦ ὑψίστου, οὐ μόνον ἔκπτωτος ἔστω τοῦ καταλόγου τῶν χριστιανικωτάτων αὐθεντῶν καὶ ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι, ἀλλ' ἔχεται καὶ τὰς ἀρὰς πάντων τῶν θείων καὶ ἁγίων οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων. Καὶ ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα αὐθεντικά ἐλέη λαμβάνουσι τὴν σύστασιν καὶ ἀσφάλειαν δι' αὐθεντικῶν χρυσοβούλλων, ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τῇ τοιαύτῃ χριστιανικωτάτῃ συνηθείᾳ ἐπιχειροῦμεν τὸ παρὸν χρυσόβουλλον τῆς ἡμετέρας αὐθεντείας, δηλωτικὸν τῆς δόσεως τῶν γροσίων, καθ' ἕκαστον ἔτος παρὰ τῆς αὐθεντικῆς καμάρης εἰς τὴν μητρόπολιν Σερρών διὰ τὰ ὅσα ἄνωθεν περιέχονται, καὶ ἐπεκυρώθη καὶ ἀπεφάνθη τὸ παρὸν κοινῇ γνώμῃ καὶ συναίνεσει τῶν τιμιωτάτων καὶ εὐγενεστάτων, πιστοτάτων μεγάλων ἀρχόντων τοῦ διβανίου τῆς ἡμετέρας αὐθεντείας τοῦ ἀρχοντο μεγάλου βορνίκου Ράδουλου Πεποσκούλου, τοῦ μεγά-

γου λογοθέτου Γεωργιάκη Κρετζουλοσκούλου, τοῦ μεγάλου σπαθαρίου Δημητράκη Ῥαμαδάνη, τοῦ μεγάλου βισιάρη Γρηγορίου στελνίκου Γιαννάκη Στάμιου, τοῦ μεγάλου στολνίκου Ματθαίου Κρετσουλοσκούλου, τοῦ μεγάλου κομίσου Ἰωάννη Δεδουλεσκούλου, τοῦ μεγάλου σχουτζιάρη Παναγιωτάκη, τοῦ μεγάλου περδάρη Γρηγορίου Γκρετζιάνου, τοῦ μεγάλου πιτάρη Παλπούρη Μυριστάνου, τοῦ βορνίκου Ζεργοβύστου Κωνσταντίνου Κουτζεσκούλου καὶ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου Κωνσταντίνου Βακαρεσκούλου β' λογοθέτου. Γέγονε δὲ τὸ παρὸν χρυσόβουλλον τὸ γ' ἔτος τῆς βασιλείας τῆς ἡμετέρας αὐθεντείας ἐν τῇ Βουκουρεστίᾳ πολιτεῖᾳ τοῦ θρόνου ἡμῶν, καὶ ἐγράφη διὰ χειρὸς τοῦ Γέργη Λογοθετζέλου τοῦ αὐθεντικοῦ διβανίου ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7509 ἀπὸ δὲ Χριστοῦ γεννήσεως αψκβ' ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ. Ἀθιναῖσιος ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας βεβαιοῖ.

Ἱεροσολύμων ἐλέω θεοῦ πατριάρχης Χρυσανθὸς συνεπιβεβαιοῖ.

X

Σιγιλλιῶδες

διατάξεων αὐθεντικῶν

Φρονήσεως ἄρα ἐντελοῦς καὶ θεοῦ ζήλου πεπληρωμένης ψυχῆς καὶ διανοίας τῶντι ἀπηρτισμένης μὴ μόνον εἰς ἔργον καὶ ἔκβασιν ἀγαγεῖν τι τῶν θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ἐξεργασμένων καὶ τετελεσμένων, καὶ μάλιστα τῶν ὅσα εἰς θείους ναοὺς καὶ ἱερά καταγῶγια καὶ σεπτὰ τοῦ Κυρίου σκηνώματα ἀναφέρονται καὶ εὐσεβῶς διαπράττονται εἰς δόξαν θεοῦ καὶ διηνεκὲς μνημόσυνον τῶν ὁσίως διαπραξαμένων καὶ ἀνεγειράντων αὐτά, ἀλλὰ προσέτι λόγοις προνοητικοῖς καὶ ἔμφρονος κηδεμονίας καὶ τῆς τοῦ μέλλοντος ἀσφαλείας καὶ συντηρήσεως τῶν καλῶς ἐξεργασμένων καὶ ἀνεγηγεργμένων συνετῶς καταστοχάζεται καὶ τῶν συντελούντων ἐπὶ τῇ διαμονῇ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων τρόποις ἀσφαλῆσι συνθήκαις τε καὶ ὅροις τὸ μόνιμον ἐχούσης καὶ μάλα κήδεσθαι. Καὶ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα σοφὸν οὐ τὸ κτήσασθαι μόνον εἰς κοινὴν ἀγαθοεργίαν καὶ ὠφέλειαν ἔξαρχεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς φυλάξαι τὸ κτηθὲν καὶ διαιωρίζον αὐτὸ ἀπεργάζεσθαι πολλῷ τιμιώτερον καὶ μᾶλλον περισπούδαστον. Τῶν γὰρ ἀτιρωπίων σπουδασμάτων, καίτοι θεοφιλῶν ὄντων καὶ παρὰ πᾶσιν ἐπαινουμένων, ὁ πανδαμάτωρ χρόνος καὶ αἱ συνεχεῖς τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἐξαλλοιώσεις καὶ μεταβολαὶ κατακρατεῖν εἰώθησι καὶ

πολλάκις μετακινεῖν καὶ μεταφέρειν αὐτὰ εἰς χεῖρονα κατάστασιν καὶ κατὰ μικρὸν ἐκδαπανῶν καὶ ἀμαυροῦν τὸ ἐξ ἀρχῆς εἰδοποιηθὲν αὐτοῖς κάλλος· οὗ ἕνεκα ἢ τῶν τοιούτων ἐπιδιόρθωσις καὶ ὁ ἔμφρων στοχασμὸς περὶ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς αὐτῶν διηνεκοῦς συντηρήσεως τῶν ἐπαινουμένων ἐστὶν ἐς τὰ μάλιστα, καὶ τὴν ἀκρὰν φρόνησιν ἐπιεικῶς μαρτυροῦντων τῶν ἐξ ἀρχῆς διαπραξαμένων αὐτὰ, ἃ καὶ συνιστᾶν ὀφείλομεν καὶ κρατύνειν, ὡς καὶ θεῶ προσφιλῆ καὶ ἀνθρώποις ἐπαινετὰ καθ' ὑπερβολὴν διατελοῦντα.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ ὑψηλότατος καὶ εὐσεβέστατος αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν ἀξιάγαστος πάσης Οὐγκροβλαχίας κύριος κύριος Ἰωάννης Μιχαὴλ Διακοβίτζη βοεβόδας, ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπητὸς καὶ περιπόθητος τῆς ἡμῶν μετριότητος, ζήλω θείῳ κεννημένος καὶ τῇ περὶ τὰ θεία εὐλαβεῖα διακαῶς διεγνηγεμένος, ἔφθασε μὲν ἀνοικοδομησαι καὶ ἀνεγεῖραι ἐκ βάρων καὶ θεμελίων δύο ἱερὰς καὶ σεπτὰς ἐκκλησίας ἐν τῇ αὐθεντεῖα καὶ τζάρα Μολδοβλαχίας, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ρωμάνων, τὴν μὲν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κοιμήσεως καὶ κειμένην ἐν τῷ παλαιῷ αὐθεντικῷ θρόνῳ τῆς νῦν μητροπόλεως Ρωμάνου, τὴν δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου Σαμουὴλ, εὐρισκομένην ἐν Ρωξανίῳ, ἀμφοτέρας περιεχομένας ἐν τῷ τζενούτῳ τῆς Πούτνας, Καδικιῳ τουρκιστὶ λεγομένῳ καθ' ὃν καιρὸν ἠλεήθη τὴν αὐθεντείαν ἐκείνην καὶ διεῖπε θεοφιλῶς τὸ ἐκεῖσε χριστώνυμον πλήρωμα, τανῦν δὲ ἀγαθότητι καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ πανσόφως πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομοῦντος θεοῦ ἐλεηθεὶς τὴν αὐθεντείαν Οὐγκροβλαχίας καὶ μέλλων ἀποδημῆσαι καὶ ἀπελθεῖν εὐτυχῶς εἰς τὸν θεοβράβευτον αὐτὸν θρόνον τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, πρόνοιαν ἀρίστην καὶ σκέψιν ἔμφρονα καὶ στοχασμὸν ἀξιάγαστον θεμένη ἢ αὐτοῦ ὑψηλότης περὶ τῶν δύο τούτων ἐκκλησιῶν, τῶν ἰδίῳ αὐθεντικοῖς δαπανήμασιν ἀνεγνηγεμένων, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ αὐθεντεῖα Μολδοβλαχίας, περὶ τοῦ σώζεσθαι τὰς ἐκκλησίας ταύτας διηνεκῶς ἀνεπήρεάστους καὶ ἀκαταπατήτους παρὰ παντὸς προσώπου καὶ περὶ τοῦ διοικεῖσθαι καὶ διακυβερνεῖσθαι αὐτὰς ὁσίως καὶ θεοφιλῶς καὶ ἐνεργεῖσθαι ἐν αὐταῖς τὰς συνήθεις ἱεροτελεστίας καὶ ἱεροπραξίας ἀνεπιμώμως καὶ ἀνεπιδεῶς κατὰ τὸν παραδεδομένον ἄνωθεν τύπον τῆς Ἐκκλησίας, δεῖν ἔγνω καταστῆσαι ἐν αὐταῖς ἐπιστάτην καὶ ἔφορον καὶ οἶονεὶ ποιμένα καὶ ἱεράρχην ἓνα ἐκ τῶν ἀρχιερατικῆ ἀξία τετιμημένων ἐπὶ τῷ ἐπισκέπτεσθαι καὶ ἐφορᾶν καὶ ποιμαίνειν καὶ

διοικεῖν τὰς αὐτὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς εὐρισκομένους καὶ τὰς ἱερατικὰς ὑπουργίας ἐκτελοῦντας ἄνδρας, ἱερατικῆ ἀξία τετιμημένους, καὶ βίου σεμνότητι κεκοσμημένους, τοιοῦτον δὲ εὐφροῦσα ἢ αὐτοῦ ὑψηλότητος τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατρίαι κῆρ (), ἄνδρα ἀρετῆ καὶ βίου σεμνότητι κεκοσμημένον καὶ ἀξιον εἰς τὸ δέξασθαι τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν καὶ γνωστὸν καὶ μαρτυρούμενον ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἠξίωσε τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ὁμύγηρον χειροτονηθῆναι αὐτὸν δι' ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐκδόσεως τό γε νῦν ἔχον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μητροπόλει Οὐγκροβλαχίας εἰς ὄνομα τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Κλαυδιουπόλεως διὰ τὸ συμπαρεῖναι καὶ τὴν αὐτοῦ ὑψηλότητα ἐκεῖσε ἐν τῷ αὐθεντικῷ αὐτοῦ θρόνῳ, καὶ τοῦτον ἠθέλησε καταστῆσαι ἐπιστάτην καὶ ἔφορον καὶ διοικητὴν καὶ κυβερνήτην εἰς τὰς ρηθείσας δύο ἐν τῇ αὐθεντεῖα Μολδοβλαχίας κτητορικὰς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἔχοντα τὴν ἐπιστασίαν ταύτην ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ ἀμετακινήτως καὶ ἀπαρασαλεύτως, καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ ἐκλέγεσθαι ἄλλο πρόσωπον διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ συνανεσεως καὶ γνώμης τῶν ἐν ταῖς δυσὶ ρηθείσαις ἐκκλησίαις εὐρισκομένων καὶ ἱεουργούντων ἱερωμένων ἀνδρῶν, καὶ τῇ κοινῇ συνάξει τούτων ἀπάντων ἐκλεγόμενον, ἀναφέρεισθαι ἀμέσως τὴν ἐκλογὴν ταύτην καὶ ψῆφον τῆς συνάξεως τῶν δύο τούτων ἐκκλησιῶν εἰς τὸν κατὰ καιροὺς Παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ δι' ἐκδόσεως πατριαρχικῆς τῆς αὐτοῦ παναγιότητος χειροτονεῖσθαι τὸν ἐκλεχθέντα εἰς ὄνομα Κλαυδιουπόλεως ἐν τῇ μητροπόλει Μολδοβλαχίας ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ τότε τυχόντος ἀρχιερατεῦειν μητροπολίτου, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ διασώζεσθαι τὴν διαδοχὴν τῶν τῷ ὀνόματι τῆς Κλαυδιουπόλεως χειροτονουμένων ἀρχιερέων καὶ ἀποκαθισταμένων εἰς τὴν ἐπιστασίαν ταύτην τῶν δύο ἐκκλησιῶν αἰετοτε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἐνὸς ἀντικαθισταμένου ἑτέρου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. Ἄστινας ἐκκλησίας ὡς ἰδιοκτῆτης ἀφιέρωσε καὶ ἀνέθηκεν ἢ αὐτοῦ θεοσεβεστάτῃ ὑψηλότης εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον πατριαρχικὸν θρόνον ἐπὶ τῷ εἶναι ἐλευθέρως καὶ αὐτονόμως καὶ τὰ ἴσα ἐχούσας τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ φιλοτιμίας, ὥστε μένειν πάντη ἀσυδότης, ἀκαταπατήτους καὶ ἀνενοχλήτους τὸ παράπαν καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφειλούσας παρέχειν, οὔτε τῷ ἐπισκόπῳ Ρωμάνου, οὐδ' ἐν τῇ

ἐπαρχία κεῖνται αἱ ἐκκλησίαι αὗται, οὔτε τῷ μητροπολίτῃ Μολδοβλαχίας, οὔτε τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, πρὸς ὃν καὶ μόνον τὴν ἀναφορὰν ἔχουσι διὰ μόνην τὴν ἐπίσκεψιν, προστασίαν καὶ δεφένδευσιν, ἐλευθερίαν τε καὶ ἀσυδοσίαν αὐτῶν, παρ' οὐδενὸς ἄλλου ἀνακρινόμενα καὶ ἐξεταζόμενα ἐνοχλούμενα τε καὶ ἐπηρεαζόμενα καθ' οἷονδῆτινα τρόπον, ὡς πάντα ἐλεύθερα καὶ ἀσύδοτοι, ὁμοῦ μετὰ τῶν συνημμένων αὐταῖς χωρίων καὶ ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις εὐρισκομένων καὶ ἐμπεριεχομένων ἐκκλησιῶν καὶ κτημάτων καὶ μουσειῶν καὶ πραγμάτων αὐτῶν, ὅσα τε νῦν ἔχουσιν ἀφιερωθέντα καὶ δωρηθέντα αὐταῖς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ θεοσεβειότητος ὑψηλότητος δι' ἐκλάμπρων αὐθεντικῶν αὐτοῦ χρυσοβούλλων καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα προσκίθονται ἢ ἀπὸ φιλοτιμίας τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος ἢ ἀπὸ ἐλεημοσύνης τῶν Χριστιανῶν, μόνου τοῦ προΐσταμένου καὶ ἡγουμενεύοντος ἐν αὐταῖς κατὰ καιροὺς μητροπολίτου Κλαυδιουπόλεως συνάμα τοῖς ἱερουργοῦσι καὶ συνασκουμένοις ἐν αὐταῖς πατράσι καὶ ἱερεῦσιν ἔχοντος τὴν ἐπίσκεψιν καὶ διοίκησιν καὶ προστασίαν τῶν τε ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συνημμένων αὐταῖς χωρίων καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις διατελούτων ἐκκλησιῶν, ὡς εἴρηται, καὶ πραγμάτων καὶ μνημείων, μηδενὸς ἄλλου τὸ πρόσωπον ἀναμιγνυμένου ἐν αὐταῖς, ὡς παντελεῖ ἐλευθερία καὶ ἀσυδοσία τετιμημέναις κατὰ τὴν διάταξιν καὶ τὸν διορισμὸν τῆς αὐτοῦ θεοσεβειότητος ὑψηλότητος, ὡς τὰ νόμιμα καὶ δίκαια τῆς κτητορικῆς ἀξίας πλουτούσης. Οἱ δὲ ἐν αὐταῖς διατελοῦντες καὶ λειτουργοῦντες ἱερεῖς ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀρχιερατικῶς αὐτῶν προΐσταμένου Κλαυδιουπόλεως ὀφείλουσι κατὰ χρέος ἀπαραίτητον μνημονεύειν διηλεκτῶς ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις τοῦ τε αὐθεντικοῦ ὀνόματος τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος ὡς κτήτορος καὶ τῶν ἐκλάμπρων γονέων καὶ συγγενῶν τῆς ὁμοῦ ὑψηλότητος, ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν κατὰ καιροὺς χρηματισάντων αὐθεντῶν καὶ ἡγεμόνων καὶ ταῖς δυσὶν ἐκλαμπροτάταις αὐθεντείαις, τῇ τε Μολδοβλαχίᾳ καὶ τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ, πρὸς δὲ τούτοις μνημονεύειν ἀπαραιτήτως καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν ὀνόματος, ὡς ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ δεφένδευσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τελοῦντες. Ἐτι δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις διατελοῦντες καὶ ἱερουργοῦντες ἱερεῖς τῶν ὑποκειμένων καὶ συνημμένων ταῖς δυσὶν ταύταις ἐκκλησίαις καὶ τῶν λοιπῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτοῖς τοῖς χωρίοις ἐκκλησιῶν καὶ μουσειῶν ὀφείλουσι μνημονεύειν ἐν

πρώτοις τοῦ τε πατριαρχικοῦ ἡμῶν ὀνόματος, ὡς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ θρόνου τελοῦντες, ἀκολουθῶν δὲ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερατικῶς προΐσταμένου ἐν ταῖς δυσὶν ἐκκλησίαις ἱερωτάτου μητροπολίτου Κλαυδιουπόλεως, ὡς προεστῶτος καὶ ποιμένος καὶ δεσπότης αὐτῶν. Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Κλαυδιουπόλεως ἔχη τὴν στάσιν καὶ καθέδραν καὶ τάξιν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἀρχιερατικαῖς συνελεύσεσι ταῖς τελουμέναις ἐν τῇ μητροπόλει Μολδοβλαχίας, μετὰ τὸν μητροπολίτην Μολδοβλαχίας προτιμώμενος τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ αὐθεντείᾳ ταύτῃ διατριβόντων καὶ κατοικούντων διὰ παντὸς ἀρχιερατικῶν προσώπων ἐκτὸς μόνου τοῦ εἴποτε κατὰ τινα χρεῖαν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐξαρχικῶς ἀποστελλομένου παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀρχιερατικοῦ ἀξιωματικοῦ προσώπου, ὅπερ καὶ μόνον ὀφείλει προτιμᾶσθαι τοῦ ρηθέντος Κλαυδιουπόλεως· τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας τῶν ἐκεῖσε διατριβόντων ἀρχιερεῖς τετάχθαι καὶ καθέζεσθαι μετὰ τὸν μητροπολίτην τοῦτον Κλαυδιουπόλεως.

Τούτους πάντας τοὺς ἐκτεθέντας ὅρους καὶ τὰς συνθήκας ἀξιώσει αὐθεντικῇ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος γενομένους ἀποδεξαμένη εὐμενῶς ἡ ἡμῶν μετριότης συνάμα τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων συνόδῳ ἐπεκύρωσε καὶ ἐπεβεβαίωσε κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει ὡς εὐλόγους καὶ δικαίας νομίμους τε καὶ κανονικὰς καὶ πρὸς σύστασιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν δύο τούτων κτητορικῶν ἐκκλησιῶν ἀφορώσας. Καὶ δὴ, γράφοντες γνώμη καὶ συναινέσει τῶν μακαριωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας κυρίου κῦρ Ματθαίου καὶ Ἀντιοχείας κυρίου κῦρ Σιλβέστρου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου κῦρ Παρθενίου, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν περιποθήτων, ἀποφαινόμεθα μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα οἱ ἄνωτέρω ῥητῶς καὶ ὀνομαστικῶς καὶ κατ' εἶδος ἐκτεθέντες διορισμοὶ καὶ αἱ συνθήκαι περὶ τε τῆς ἐλευθερίας καὶ παντελοῦς ἀσυδοσίας τῶν εἰρημένων δύο ἁγίων κτητορικῶν ἐκκλησιῶν τῆς αὐτοῦ θεοσεβειότητος ὑψηλότητος, τῶν κειμένων ἐν τῇ αὐθεντείᾳ Μολδοβλαχίας κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ρωμάνου, ὁμοῦ μετὰ τῶν συνημμένων καὶ ἀφιερωμένων αὐταῖς χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν αὐτῶν καὶ κτημάτων καὶ μουσειῶν ἔχωσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον εἰς αἰῶνα τὸν

ἅπαντα καὶ ὑπάρχωσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ διαφένδουσαν τοῦ καθ' ἡμᾶς κτλ., κατ' ἰσοτιμίαν καὶ φιλοτιμίαν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας γνωριζόμενα καὶ μόνον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τὴν ἀναφορὰν ἔχουσαι, παρ' οὐδενὸς ἑτέρου προσώπου ἀνιχνυόμενα καὶ θεωρούμενα κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἀξίαν τῆς σταυροπηγιακῆς φιλοτιμίας καὶ διαγῶσιν ἐν παντελεῖ ἐλευθερία καὶ ἀσυδοσία μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχόντων κατ' αὐτῶν οὔτε τοῦ μητροπολίτου Μολδοβλαχίας, οὔτε τοῦ ἐπισκόπου Ρωμάνου, οὔτε ἄλλου τινὸς τῶ παρόντων, μνημονευομένου μόνον τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν αὐταῖς καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐμπεριεχομέναις ἐν τοῖς χωρίοις τοῖς ὑποκειμένοις ἐν ταῖς δυσὶν ἐκκλησίαις ταύταις διὰ τὴν φιλοτιμίαν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας ἐν ἀσυδοσίᾳ παντελεῖ ὡσαύτως δὲ ἔχειν τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν γεγονότα διορισμὸν περὶ τοῦ προστατεύειν καὶ ἡγουμενεύειν ὀφείλοντος ἐν αὐταῖς ἱερωτάτου μητροπολίτου Κλαυδιουπόλεως, τοῦ τε ἤδη χειροτονηθέντος καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ διαδεχομένων τὴν προστασίαν καὶ ἡγουμενεύειαν ἐν αὐταῖς κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι Κλαυδιουπόλεως, ὀφειλόντων χειροτονεῖσθαι εἰς τὸ ἐξῆς παρὰ τοῦ μητροπολίτου Μολδοβλαχίας διὰ πατριαρχικῆς ἐκδόσεως ἐπὶ τῇ δοθείσῃ αὐταῖς φιλοτιμίᾳ τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ ἐλευθερίας, ἔχόντων χρέος ἀπαραίτητον τῶν ἐν αὐταῖς ἱερέων μνημονεύειν ἀνάως τοῦ τε αὐθεντικοῦ ὀνόματος τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος καὶ τῶν γονέων καὶ προγόνων αὐτοῦ καὶ τῶν κατὰ καιροὺς χρηματισάντων εὐσεβεστάτων αὐθεντῶν Μολδοβλαχίας τε καὶ Οὐγγροβλαχίας, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὡς ἀνωτέρω εἰς πλάτος ἐκτέθειται φιλοτιμηθέντα προνόμια ταῖς αὐταῖς δυσὶν ἐκκλησίαις μένωσιν ἐς αἰὶ ἀπαρασάλευτα δι' ὄλου καὶ ἀμετακίνητα καθὼς ἐν τῷ παρόντι διωρίσθησαν καὶ διευτυπώθησαν. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τολμήσῃ πώποτε διασεῖσαι καὶ ταράξαι τι τῶν ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἀποφανθέντων καὶ κυρωθέντων καὶ θελήσῃ ἐπαγαγεῖν ἐπήρειάν τινα καὶ ἐνόχλησιν καὶ ἀπαίτησιν καὶ καταδυναστείαν ταῖς ῥηθείαις δύο κτητορικαῖς ἐκκλησίαις, ὁ τοιοῦτος κτλ.

Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν καὶ διηνεκῆ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη τῷ ἀρχιερατικῶς

προϊσταμένῳ ἐν ταῖς ῥηθείαις δυσὶν ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἐπισκεπτομένοις αὐτὰς ἱερομένοις ἀνδράσι.

Ἐν ἔτει σατυρίῳ μ ψ ξ γ ρ

XI

Σχολείου σιγιλλιῶδες

Οὐδὲν αὐτως ἰσχυρόν, οὐδ' ἀνύσιμόν τε καὶ τελεσιουργόν ὡς τῶν καλῶν ἔρος καὶ κατὰ θεὸν προσπίθεια καὶ ὁρμὴ τῶν ἐπ' αὐτὰ φερομένων ἐνδίδουσι γὰρ αὐτῇ καὶ ὑποχωρεῖ πᾶν τὸ ἀντιβῆναι ἐπιούσῃ καὶ ἅπαντᾷ λεῖά τε καὶ εὐμερῇ πάντα καὶ χρεῖττω ἐλπίδος τε καὶ ἐρέσεως, καὶ ἄλλως ἀπότομα καὶ τραχέα, καὶ τῶς ἀνεπιχείρητα τύχη ὄντα καὶ πάμπαν ἀπεγνωσμένα. Γίγνεται μὲν οὖν ταῦθ' οὕτω καὶ κατορθοῦται καὶ εὐτυχεῖται, ῥέκτης δὲ καὶ ποιητῆς τῶν τοιοῦτων προηγουμένως ἐστὶν αὐτὸς ὁ θεός, τοσαῦτον μεταδιδούς τῶν ἔργων τοῖς μεσολαβοῦσι καὶ ἐρεσιῶσιν, ὅσον δι' αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ δι' ἑτέρων περὶχθῆαι. Πόσοι μὲν γὰρ ἐξέπεσον, καὶ ταὶ προῖξες ἀνελόμενοι χρηστὰς καὶ καλὰς, πόσοι δὲ μικροῖς πᾶσι ἐπιχειρήσαντες τοῦ τέλους διήμαρτον; Ἦδη δὲ τινες καὶ μείζω ἔβλαψαν ὅν ἦροντο ὀφελήσειν, ὡς τοῦ θεοῦ σφίσι ἀπόντος, μηδὲ τὴν προῖξιν συνελευθύνοντος. Ἀμέλει καὶ χάρις αὕτη παρὰ θεοῦ ἀνθρώπῳ μεγίστη ἀγαθοῦ τινος περαιτίῳ ἐπιγεγράφει. Ὡς περὶ ὄργῃ τε καὶ νέμεσις ἀλάστορι καὶ λυμεῶνι τῶν ἄλλων γενέσθαι, ὡς ἂν τοῦ μὲν τῷ διαβόλῳ, τοῦ δὲ τῷ θεῷ υἱοθετουμένου. Προῖξιν δὲ τῆς περὶ τὰ μωσεῖα καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς τροφίμοις σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας, ἣν δὴ νῦν γε κατεβαλόμεθα, θαυμάσαι μὲν ἂν τις ἔχοι λέγειν σπουδαιότεραν ἢ λαμπροτέραν ἢ μᾶλλον ἡμῖν προσήκουσαν ἢ μᾶλλον θεῷ κεχαρισμένην. Ὅπου γὰρ αὐτὸν ἰδιωτικαῖς πῶς ἀρεσιῶσαι πιστεύομεν, πῶς ἂν τῆς πασῶν κοινωφελεστάτης ἀπογινώσκωμεν; Καὶ μὴν ἡ ἔκβασις αὕτη καὶ τὸ τάχος τοῦ τέλους μαρτύριόν ἐστιν ἑναγὸς τοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν σὺν θεῷ ἐπικεχειρεῖσθαι. Ὁμοῦ γὰρ εἰς νοῦν ἐνεβαλόμεθα τὰ τοῦ σχολείου, καὶ πᾶσα ἡ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων ὁμήγουρις ὁμονοοῦσα συνέπνευε τὴν τε χορηγίαν ὁπόθεν πορισθεῖη καὶ ὅπως οὔπω διεσκοπούμεθα, καὶ πάντες ὥσπερ ἐκ συνήματος ὁμοθυμαδὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἐξεβόησαν φιδάσαντες, καί, ἵνα μὴ

μακρογοῶμεν, ἐν ὧρας βραχεῖ μορίῳ τάξαντες κοινῇ καὶ ὀρίσαντες τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω καὶ δύναμιν ἀποχοῦσαν ὡς γ' ἐκ τῶν παρόντων τὴν σύνταξιν μαθητιῶσί τε καὶ διδάσκουσιν ἐπρυτανευσάμεθα. Ἐὐλόγως οὖν ἐκ τούτων ἂν τις περὶ τοῦ ἔργου τούτου λογίζοιτο ὡς ὄντος μὴ μόνον αὐτοῦ θείου, ἀλλὰ καὶ θείως ἐξειργασμένου.

Ἴνα δὲ μὴ ἐπὶ χρόνον ἀνθῆσαν λάθη βασκανία δαίμονος μαραινθὲν καὶ γενόμενον ἄρδην ἐξίτηλον, ἔγνωμεν καθάπερ ἀρδείαν αὐτῶ παρακαταστήσαι διὰ τοῦδε τοῦ γραμματος τοῖς μετ' ἡμᾶς τὴν διαδοχὴν κατὰ τὸ προσῆγον ἐποχετεύσαντες, ἅμα μὲν τῷ πράγματι βεβαιότητα καὶ διαμονὴν μηχανώμενοι, ἅμα δὲ οὐδ' ἀρπάζοντες αὐτοὶ τὰγαθὸν καὶ τὴν φιλοτιμίαν φιλαύτως ἐξαίρετον νοσφιζόμενοι, ἀλλὰ κἀκείνους οὐδὲν ἥττον κοινωνοὺς προσαιρούμενοι. Τοῦ γὰρ καλοῦ οὐ μόνον ὁ κατάρξας εὐδοκιμεῖ παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ παραλαβὼν οὐδὲν ἥττον καὶ φυλάξας, ὡςπερ ἀμέλει καὶ προσκρούει τὰ ἴσα ὁ ἀθετήσας καὶ καταλύσας. Ἔστι δὲ ἅ νῦν ὀρίσαμεν καὶ διαταξάμεθα ταῦτα

α' Τὸν αἰεὶ πατριαρχεῦοντα καὶ τοὺς αἰεὶ ἀρχιερατεύοντας ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς κτλ. συντελεῖν καὶ συνεισφέρειν κατὰ τὸ ἔτος ἐκάστων τὴν διορισμένην τούτων ἐκάστω χρηματικὴν ποσότητα κατὰ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν κατάστιχον, καὶ προσέτι χορηγεῖσθαι κατ' ἔτος καὶ δίδοσθαι παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας τοῖς καθεστῶσιν ἐπιτρόποις τοῦ σχολείου γροῖσια 750. Ἐὰν δὲ τις τῶν ἀρχιερέων ἀντιβαίνη, ἔνοχον εἶναι καὶ ὑπεύθυνον ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ.

β' Διδασκάλους καθεστάναι τέσσαρας, ἓνα μὲν τῶν φιλοσοφικῶν, ἓνα δὲ τῶν μαθηματικῶν καὶ δύο τῶν γραμματικῶν, πρῶτον καὶ δεύτερον, τῶν πρωτοπείρων χάριν· τοὺς δὲ μισθοὺς τούτοις ὑπάρχειν καθ' ἕκαστον ὅσους ἂν τὸν ἀριθμὸν οἱ τοῦ σχολείου ἐπίτροποι δοκιμάσωσι κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον.

γ' Τοῖς μαθηταῖς ὑπάρχειν σύνταξιν καὶ χορηγίαν πρὸς τὸ τοῖς ἐπιτρόποις δοκοῦν μὴ μέντοι εἰσιάγεσθαι μηδὲ ἐγγράφεσθαι εἰς ταύτην μηδένα, μήτε πρὸς χάριν, μήτε κατ' ἀξίωσιν καὶ μεσιτείαν τινός, μητ' ἄλλως πως μηδαμῶς, ὅτι μὴ γνώμη καὶ δοκιμασία τῶν διδασκάλων, ἐν φόβῳ θεοῦ ὑπισχνουμένων ἅμα τῶν ἐγγραφομένων μαθητῶν ἢ μὴν παραιμενεῖν διὰ τέλους καὶ διὰ πάντων ἐλεύσεσθαι τῶν μαθημάτων, γραμματικῶν τε καὶ φιλοσοφικῶν καὶ ἐπὶ τούτῳ

διδόντων τοῖς ἐπιτρόποις ἀντόγραφα γράμματα, ὡς εἴ τις μεταξὺ πρὸς ἄλλον βίον ἐκνεύσειεν ἢ ἄλλως οἴχεσθαι πρὸς βουληθείη, τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ σχολείου λόγον ὑπέχειν.

δ'. Εἰς τὴν ἐπιστασίαν ἀπάντων τούτων καὶ διοίκησιν ἐφειστανῆαι ἐπιτρόπους καὶ ἐφόρους καὶ διοικητάς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱεροτάτων ἀρχιερέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, οἵτινες ὀφείλουσιν ἀπαραιτήτως πράττειν καὶ συλλέγειν τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων συνεισφορὰν ὅσα ἔτη κατὰ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν περὶ ταύτης κατάστιχον πρὸς τοῖς ἐκ τοῦ κοινοῦ, ἐκ δὲ τούτου τοὺς τε μισθοὺς μαθητιῶσι τε καὶ διδασκάλους τελεῖν, ὅσους τε καὶ ὅπως καὶ ὅποτε τοῦ ἔτους δοκιμάσωσι, καὶ τὰ ἄλλα καλῶς ἐφορᾶν καὶ διέπειν ἐν φόβῳ θεοῦ ὅσα φέρει καὶ συντελεῖ τοῖς περὶ τὰ σχολεῖα εἰς αὐξήσιν καὶ βελτίωσιν· διοικεῖν δὲ ταῦτα καὶ πράττειν εἰς ἐνιαυτὸν ἀπολογιζομένους ἅμα περὶ ὧν διαρκηκότες τύχοιεν, μετ' ἐνιαυτὸν ἐπιτρόπων ὑπομενόντων ἢ τῶν αὐτῶν ἢ καὶ ἐτέρων, εἰ δόξειε τοῖς ἀρχιερεῦσι τε καὶ ἀρχουσίαι, ἀποδεικνυομένων. Ἀνθ' ὅτου καὶ κατεστήσαμεν νυνὶ τοῦσδε πρῶτους, ἐκ μὲν τῶν ἱεροτάτων ἀρχιερέων τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα, ἐκ δὲ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τὸν καὶ τόν.

Ταῦτα οὖν ὀρίσαντες καὶ καταστησάμενοι χάριν εὐκοσμίας, εὐσχημοσύνης τε καὶ εὐπρεπείας τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ κτλ. καὶ μεγίστης ὀφελείας καὶ καταρτίσεως κοινῆς ξύμπαντος τοῦ γένους ἡμῶν, γράφοντες ἀποφαινόμεθα μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς, ἵνα ὁ ἐς αἰεὶ πατριαρχεῦων καὶ οἱ αἰεὶ ἀρχιερατεύοντες ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἕκαστος καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπιδιδῶ καὶ συντελῆ τὴν ἐν αὐτῷ διατεταγμένην εἰσφορὰν περὶ τοῦ σχολείου κατὰ τὸ πατριαρχικὸν συνοδικὸν κατάστιχον, χορηγουμένων κακ τοῦ κοινοῦ προσέτι τῶν 750 γροσιῶν, τῶν διδασκάλων τε καὶ μαθητῶν ἕκαστος νέμῃται καὶ λαμβάνη τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ τῆς συντάξεως κατὰ τὸ τοῖς ἐπιτρόποις δοκοῦν, ἐφ' οἷς ὄριστα περὶ τῶν μισθῶν ἀνωτέρω, τῷ τε διὰ πάντων ἴκειν τῶν μαθημάτων καὶ τῷ μὴ ἄνευ τῶν ἐπιτρόπων πρὸς ἄλλο τι τρέπεσθαι καὶ τῷ παρὰ γνώμην τῶν διδασκάλων εἰς τὴν σύνταξιν μὴ εἰσέρχεσθαι. Τῶν δὲ ἐπιτρόπων οἱ τε κατασταθέντες νῦν καὶ οἱ αἰεὶ καθιστάμενοι ὑπάρχουσιν ἐφοροὶ καὶ διοικηταὶ εἰς τε τὸ πράττειν καὶ συλλέγειν τὰ παρὰ τῶν ἀρχιερέων πρὸς τοῖς ἐκ τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ τελεῖν καὶ διανέμειν διδασκάλους τε καὶ μαθηταῖς μισθοὺς τοῖς προσήκοντας κατὰ τοὺς ἰκνουμένους

καιροὺς καὶ πᾶ ἄλλα διοικεῖν καθαρῶς ἐν φόβῳ θεοῦ, μήτε πρὸς χάριν, πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐπιστάσιαν μήτε ποιούμενοι τοῦ σχολείου.

Τούτων οὖν οὕτως ὁρισμένων καὶ τεταγμένων, οἱ μὲν ἐπικυρώσαντες ταῦτα καὶ βέβαια φυλάξαντες, εἴεν εὐλογημένοι παρὰ πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ κληρονόμοι τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας· ὅς δ' ἂν τολμήσῃ ἐφ' οἰαδίποτε προσάσει διασεῖσαι καὶ ἀνελεῖν τὴν βελτίστην ταύτην καὶ ἀρίστην περὶ παιδείας διάταξιν καὶ εὐνομίαν τοῦ γένους ἡμῶν, ὡς ἀντικρὺς ἀσεβῆς καὶ ἄθεος, ὡς χριστιανισμοῦ μηδόλως μετέχων, ὡς ἐχθρὸς τῆς ἀρετῆς καὶ κοινὸς τοῦ ἡμετέρου γένους πολέμιος, ὡς βάρβαρος καὶ μισόκαλος, ἀφωρισμένος. Τούτοις δ' οὖν εἴθε μὴ γένοιτο μηδὲ εἰς ἔνοχος, ἀλλὰ πάντων τῶν ἐναντίων τούτοις κληρονόμος πᾶς τις καὶ μέτοχος, μενόντων δηλαδὴ τῶν περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικοῦ σχολείου θεσμῶν καὶ ὅρων τῶνδε κυρίων καὶ ἐνεργῶν καὶ ἀπαρασαλεύτων. Ἐφ' οἷς ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν συνοδικὸν ἡμέτερον σιγγιλιῶδες γράμμα ἐν μεμβράνῃ ἐγγεγραμμένον κἂν τῷ κώδικι τοῦ καθ' ἡμᾶς θρόνου καταστρωθὲν ἐν ἔτει σωτηρίῳ εϋφνθ.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΠΑ' κατάλοιπον περιλαμβάνει διάφορα ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶνε τὰ ἀκόλουθα.

1. «Χρυσόβουλλον τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἀοιδίμου ἐν βασιλεῦσιν Ἀνδρονίκου καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου τυπικοῦ χάριν βραβευθὲν τοῖς κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος εὐρισκομένοις ἐν τοῖς μοναστηρίοις καὶ ὅπως χρὴ ἀπέχεσθαι τῶν ὁρίων τῆς τοῦ πρωτάτου ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ μητρός τὰ πρεσβεῖα ἐχούσης πασῶν τῶν κατὰ τὸ ἅγιον ὄρος θείων μονῶν».

Ἄρχ. Πάση μὲν νοητῇ κτίσει καὶ αἰσθητῇ ὁ ταύτην κατ' ἀρχὰς οὐσιώσας.

Τὸ χρυσόβουλλον ἔχει ἀντιγραφῇ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 274 κώδικος τῆς μονῆς Διονυσίου τοῦ ἁγίου Ὁρους φύλ. 591 α καὶ ἐξῆς

2. α) «Εἶδησις ὅπως οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ὁ Ἱερισσοῦ ἐπίσκοπος εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος».

Ἄρχ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀσάνη κῆρ Ἰωάννου τοῦ βασιλευσάντος κατὰ τὴν Ζαγοράν.

β) «Θέσπισμα τοῦ βασιλέως κῆρ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ».

Ἄρχ. Θεσπίζομεν τοίνυν τὸ ἅγιον Ὅρος εἶναι ἐλεύθερον.

γ) «Ἐτερον συνοδικόν».

Ἄρχ. Δικαιοὶ δὲ καὶ ἡ ἱερὰ τῶν ἀρχιερέων σύνοδος.

3. α) «Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Β Παλαιολόγου δοθὲν εἰς τὴν μονὴν Καρακάλλου».

Ἀκέφαλον ἄρχ. ποιούμενοί τινες ἐπείγονται κατορθοῦν.

β) «Χρυσόβουλλον τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμῆ μονῇ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων τοῦ Ξηροποτάμου ἐν τῷ περιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἀθῶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Ῥωμαίων Ῥωμανοῦ».

Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος Ῥωμανὸς πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

Ἄρχ. Ὁ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων παροχεὺς καὶ τῆς ὄρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως.

γ) Ἄνευ ἐπιγραφῆς τὸ ἀκόλουθον

... παρὰ τοῦ περιποθήτου θείου τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Συρογγεῖν ὡς ἂν παραδώσω δι' ἡμετέρου σιγιλλιώδους γραμματοῦ..... ὁσίῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι καὶ βασιλεῖ κ̅ϥϥ Ἰωάννην τὸν Μαρογαρίτην ἀπὸ τῆς περὶ τὰς Ζίχνας καὶ τὰς Σέρρας, ἀραιρευθείσης ἀρτίως οἰκονομίας παρὰ τοῦ Ἰζαμπλάκωνος κυροῦ..... [Ἐ]τέρου περὶ τὰς Ζίχνας διακειμένου καὶ ... τοῦ Καντακουζηνοῦ..... πεντηκονταπέντε καὶ κατέχη καὶ νέμηται ταύτην ἐλευθέραν πάντη καὶ ἀκαταδούλωτον..... ἀναποσπᾶστως ἀναπ..... ἀναμφωτηριάστως καὶ κατὰ λόγον γονικότητος καὶ συνιστᾶ καὶ βελτιοῖ ταύτην καθὼς ἂν εὐπορῇ βού..... κατὰ τὸν ἐγχωροῦντα καὶ δυνατὸν αὐτῷ τροχῷ παρὰ..... ταύτην. . πρὸς τοὺς ἐξ ὀσφύος γνησίους παῖδας καὶ λοιποὺς κατὰ γένος διαδόχους [καὶ] κληρονόμους αὐτοῦ..... κατέχεται καὶ πάντων τῶν κατὰ τὸν ἴσον καὶ ὅμοιον αὐτῷ τρόπον μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῇ γενησομένων βελτιώ-

4. «Καταγραφή τῶν ὄσων Μονῶν ἐρημιώθησαν, σώζονται δὲ μόνον τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς ἀρχαίοις κώδιξι καὶ ὑπογραφαῖ τῶν πάλαι ἐν αὐταῖς ἡγουμενευόντων. Ἐν ἀρχῇ ἡ σημείωσις «Ρωσικοῦ κωδ. 282 σ. 271-274»

Ἄρχ. «Καὶ πρῶτον ἡ τοῦ Ζυγοῦ».

Ἡ περίφημος ἐκείνη μονὴ τοῦ Ζυγοῦ ἡ τὰ πρωτεῖα τῆς Λαύρας φέρουσα.

5. «Περὶ τῆς ἡμετέρας σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου παρὰ τίνων κτητόρων ἐκτίσθη». Ἡ διατριβὴ αὕτη κάτωθεν τῆς ὁποίας σημειοῖ ὁ ἀντιγράψας «Δὲν φαίνεται ἰδιόχειρον τοῦ μακαρίτου Δαπόντε. Ὁ ἀντιγράφας» ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:

Περὶ τῆς ἡμετέρας σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου παρὰ τίνων κτητόρων ἐκτίσθη.

Ἐπειδὴ ὀρίζει ἡ ἁγία Γραφή, Κύριε, ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, καὶ ἐπειδὴ ὅσοι δύνανται νὰ ἀνατρέψουν τὸ ψεῦδος, ἐκεῖνο μάλιστα ὅπου ἐγγίξει τὰ θεῖα, καὶ δὲν τὸ ἀνατρέψουσι συναπολοῦνται καὶ αὐτοί. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἀνέτρεψα, ἡ ἀληθέστερόν εἶπεῖν, ἐσήκωσα τελείως τὰ ψεύδη ὅπου ἐνταῦθα εἰς τὴν

ἀρχὴν τοῦ παρόντος βιβλίου τῆς Προθέσεως δηλαδὴ ἦσαν γεγραμμένα. Καὶ πρῶτον μὲν ἔγραψεν ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Ρωμανοῦ ἐκτίσθη ἡ ἡμετέρα αὕτη μονὴ καὶ ψεύδεται, ὅτι πρῶτον ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου παρὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Πουλχερίας. Δεύτερον ἔγραψε τὸ τοῦ μανιταρίου φυτόριμα τὸ ὁποῖον εἶναι λῆρος πολὺς καὶ μῦθος σαυρῆς, καὶ λόγος γραῶν. Ὅθεν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸ ἀπλῶς ψεῦδος, καὶ ἀμφοτερότερον, ὅτι περιπαίζει τὰ θεῖα, καὶ μυθολογεῖ, ὡς ποτε οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς θεῶν καὶ τὸ γελοῖον τὸ κάνει ἓνα ἀπὸ τὰ σεβάσιμα καὶ προσκυνητὰ καὶ ἔνδοξα καὶ ὄντως θαυμαστά, θαυμάσια τοῦ ὑψίστου θεοῦ· τρίτον ἔγραψεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουήλου τοῦ Παλαιολόγου καὶ ψεύδεται, ὅτι ἐπὶ τοῦ Μιχαὴλ. Ταῦτα μὲν τὰ κύρια καὶ ἕτερα δὲ τινα ἔγραψε τὰ ὁποῖα ὅλα ἀπεβλήθησαν ἵνα μὴ καὶ οἱ γράφοντες καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἀκούοντες ἀμαρτάνωσιν, ὡς θεομπαῖκται· ἐτέθη δὲ καὶ ἐγράφη αὕτη ἡ ὄντως θεοῦ ἀλήθεια.

Ἡ σεβασμία λοιπὸν καὶ βασιλικὴ αὕτη Μονή, ἡ πρότερον μὲν τοῦ Χειμάρρου, νῦν δὲ Ξηροποτάμου λεγομένη, ἐκ πρώτης ἀρχῆς θεοῦ εὐδοκίᾳ ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ νέου, ἀπὸ τῆς βασιλίσσης ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἐκείνης τῆς περιφήμου παρθένου ἁγίας Πουλχερίας ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἑσσαράκοντα ἐμφανισθέντων κατ' ὄναρ τῇ βασιλίδι αὐτῇ, ἧτις καὶ τὰ ἅγια αὐτῶν λείψανα ἀφιέρωσε. Μετὰ δὲ χρόνους πολλοὺς κατεδαφισθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἄγαρηνῶν, ἀνεκαίνισεν αὐτὴν ἐκ βάρθρων ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς Ρωμανὸς ὁ γέρον, ὁ καὶ ἀβάστακτος, μεσιτεῖα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Παύλου· ἀφιέρωσε δὲ καὶ αὐτὸς τὸ μέγα καὶ πηχυαῖον καὶ τρυπημένον τίμιον Ξῦλον τοῦ ζωηφόρου Σταυροῦ· ταῦτα μὲν εἰσὶν ἀψευδέστατα, καὶ ἀναντίρρητα, ὡς περιεχόμενα εἰς τὸ χρυσοβούλλον τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ σκευοφυλάκιον ὄντας φυλάττεται· ὁ βουλόμενος νὰ πληροφορηθῇ ἅς τὸ ἀναγνώσῃ διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἁγίαν ἀλήθειαν, καὶ νὰ πτύσῃ τὸ σατανικὸν ψεῦδος· ὅτι ἂν ἤθελε φυτρώσῃ τὸ μυθολογούμενον καὶ γελοῖῶδες ἐκεῖνο μανιτάριον δὲν ἤθελε τὸ σιωπήσῃ ὁ βασιλεὺς, ἤθελε δὲ τὸ γράψῃ καὶ τὸ γράψῃ πλατύτατα. Μετὰ δὲ χρόνους πάλιν πολλοὺς κρημνισθεῖσα ἡ Ἱερὰ αὕτη Μονὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν Παλαιολόγων, ὡς λέγουσιν, ἀπελ-

θόντος εἰς Ῥώμην, καὶ ἐλθόντος ἐνταῦθα, μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου, ὄντων ἀμφοτέρων Λατινοφρόνων, ἀνεκαινίσθη πάλιν παρὰ τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως Ἀνδρονίκου, υἱοῦ αὐτοῦ, ἅν καὶ εἰς τὸ χρυσόβουλλον αὐτοῦ (ὅπου εἶναι καὶ τοῦτο εἰς τὸ σκευοφυλάκιον) ἀνεκαινισμὸς νὰ μὴ φαίνεται. Ἐν ὑστέροις δὲ χρόνοις πάλιν οἱ ἐκλαμπρότατοι αὐθενταὶ τῆς Μπογδανοβλαχίας, Πέτρος καὶ Ἀλέξανδρος, πεσοῦσαν ἢ τί παθοῦσαν δὲν ξεύρω (ὅτι δὲν σώζονται αὐτῶν τὰ χρυσόβουλλα) τὴν ἐκκλησίαν ἀνεκαινίσαν καὶ ἱστῶρησαν. Ἀνεκαινίσθη δὲ καὶ μερικὸν τοιχοκαστρον πλησίον τῆς πόρτας, ὡς εἰσεβαίνομεν δεξιὰ παρὰ Φιλοθέου μοναχοῦ καὶ Παρασκευᾶ. Ἐν ἔτει δὲ ζ' ρογ' φθίνῳ τοῦ διαβόλου ὑπὸ πυρὸς ἀνηλώθη ὅλον τὸ σκευοφυλάκιον σὺν τῷ τραπεζαρείῳ καὶ ἡ στέγη τῆς ἐκκλησίας σὺν μερικοῖς κελλίοις· καὶ ἡ μὲν τραπέζα ἀνεκαινίσθη παρὰ τινος ἄρχοντος Κιώστα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνεκαινίσθησαν διὰ συνδρομῆς τῶν ἡμετέρων πατέρων, καὶ βοηθείας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀνεκαινίσθη καὶ ἡ μία κόρδα, τὰ κελλία σὺν τῷ παρὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Γεωργίου παρὰ Μάρκου Ἱερομ. πρώην κελλιῶτου ἐν ταῖς Καραῖς καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, ἀνεκαινίσθη δὲ καὶ τὸ ἱερὸν τέμπλον τῆς ἐκκλησίας σὺν τῷ μαγειρείῳ διὰ συνδρομῆς τοῦ μακαρίτου προηγουμένου παπᾶ κύρ Νικήτα καὶ ἐλεημοσύνης τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἀνεκαινίσθη δὲ μετὰ πολυκαιρίαν καὶ τὸ παρεκλήσιον τοῦ τιμίου Σταυροῦ μετὰ τῶν ἀρχονταρικείων παρὰ Παρθενίου μοναχοῦ καὶ σκευοφύλακος. Ἐν δὲ ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις ἡμῶν ἀπεστάλη τὸ τίμιον Ξύλον τοῦ βασιλέως Ρωμανοῦ εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν, ἐπὶ τῆς αὐθεντείας τοῦ ἐκλαμπροτάτου Σκαρλάτου Γκίκαβοεβόδα· καὶ συναχθείσης ἱκανῆς ἐλεημοσύνης δι' ἐπιταγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τε Βλαχομπογδοσίας ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Χίου καὶ Σάμου καὶ Ψαρῶ, καὶ Σκοπέλου καὶ Εὐρίπου, ἐνθα ἐπεριπάτησε τὸ τρισόλβιον ξύλον αὐτὸ τοῦ ἀχράντου Σταυροῦ, ἀνεκαινίσθη πάλιν ἐκ θεμελίων ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ τρίτῳ ὡς ἀνωθεν τῆς πύλης γέγραπται (μὲ τὸ νὰ ἦτον σκασμένος καὶ ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ) ὁ θεῖος μόνος Ναὸς οὗτος, ὁ τοσοῦτον περικαλλῆς καὶ δρώμενος, ἡ τῶν δρώντων χαρμονή, τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου Ὁρους, καὶ ἐγκαλλώπισμα δὲ ἐν ταῦτῳ καὶ ἡ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἱεροῦ βήματος μεγέλα κόρδα τοῦ τοιχοκαστροῦ ἄνευ δὲ τῶν κελλίων· μετὰ δὲ δύο τρεῖς χρόνους ἐκτίσθη

τὸ νοσοκομεῖον μετὰ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγ. Ἀναργύρων καὶ τῶν ἐπάνωθεν κελλίων παρὰ τοῦ προηγουμένου παπᾶ Διονυσίου. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς μνήμην τῶν μεταγενεστέρων, εἰς τιμὴν τῶν ἁγίων ἡμῶν Τεσσαράκοντα, καὶ δόξαν Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

6. Ἡ ἀκόλουθος ἀναγραφὴ τοῦ περιεχομένου τοῦ κωδικ. Lincoln 29.

Cod. Lincoln. 29. 17'. αἰῶνος. βομβ. φύλλ. 203. Ἀνάμνησις μερικὴ περὶ τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἁθω τὰ λεγόμενα πάτρια.

Ἄρχ. μετὰ τὴν φοικτὴν ἀνάστασιν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτηρίας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦσαν πάντες οἱ Ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ὑπερίῳ τῆς ἁγίας Σιών κλπ.

φύλλ. 206, β. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου γυνὴ τις εὐλαβὴς εἰς ἄκρον ἐν ἀσκήσει καὶ ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει διαλάμψασα Μαρία ὀνόματι ἀπηνέχθη αἰχμάλωτος εἰς Ἰβερίαν κλπ. (βραχύτερον ἢ ἄλλως φέρεται).

φύλλ. 207, α. Περὶ τῆς μεγάλης μονῆς τοῦ Βατοπαδίου ἢ δόμησις. Μετὰ δὲ παραδρομὴν χρόνων τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀπέστειλεν Βάτος ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ ἐκ Ῥώμης τὸν υἱὸν αὐτοῦ κλπ.

φύλλ. 208, β. Τῆς Πορτιάτισσας. Περὶ δὲ τῆς Πορτιάτισσας τῆς ἁγίας εἰκόνας τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τὴν οὔσαν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Κλήμεντος, ἐκπλήττεται πᾶσα ἀκοὴ καὶ ἔννοια τῆς αὐτῆς παρουσίας τὸ μέγεθος κλπ.

φύλλ. 209, β. Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Ζωγράφου.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Σοφοῦ τρεῖς ἀδελφοὶ γνήσιοι οὓς ἤνεγκεν ἡ μεγαλόπολις Λυχνιδὸν ἐπὶ ἑνὸς σκοποῦ ὁμογνωμονήσαντες γεγόνασιν μοναχοί κλπ.

φύλλ. 212, α. Περὶ τῆς τοῦ Ξηροποτάμου μονῆς. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ρωμανοῦ ἐκτίσθη καὶ ἡ τοῦ Ξηροποτάμου μονὴ μετὰ βασιλικῶν ἀλωμάτων

φύλλ. 212, β. Τέλος περὶ τῶν πατρῶν τοῦ ἁγίου Ὁρους ἐν ἔτει ζ' νστ'.

φύλλ. 212, β. Διήγησις περὶ τῶν ἀναιρεθέντων ἁγίων πατέρων ἐν τῷ Ἁγίῳ ὄρει ὑπὸ τῶν λατινοφρονούντων.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν παρεδυναστεύοντο οἱ Βούλγαροι καὶ

Τοῦτοι τοῖς Ρωμαίοις, ὁ δὲ τῶν Ρωμαίων βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος συμβόλιον ποιήσαντες μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βαΐκου κτλ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὑρισκομένων ἐν τῷ αὐτῷ καταλοίπῳ τέσσαρας φωτογραφίας, ὧν αἱ δύο πρῶτα περιέχουσι φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα τοῦ ἐν σελίδι 354 δημοσιευομένου κειμένου μετὰ τῆς συνεχείας αὐτοῦ, αἱ δὲ δύο ἄλλα φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα τοῦ ἐν σελίδι 359 δημοσιευομένου χρυσοβούλλου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β', δύο βιβλιογραφικὰ δελτία, δύο ἐπιστολάς καὶ ἓν σημεῖωμα ἅπαντα ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἅγιον ὄρος. Ἐν τῷ σημειώματι παραπέμπει ὁ Λάμπρος εἰς τὸ Πηδαλίον τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἐνθα ἀναφέρεται σιγίλλιον τοῦ Ρωμανοῦ Διογένους ἀποκείμενον ἐν τῇ μονῇ Καρακάλλου, καὶ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Σμυρναϊκῆ (σ. 549 καὶ 576) ἐνθα ἀναφέρονται τὰ σωζόμενα χρυσοβούλλα ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλοίπῳ τούτῳ εὑρισκομένων ἐγγράφων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἐτοιμασθῆ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου πρὸς ἔκδοσιν, τὸ πρῶτον ἦτοι τὸ Χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ ὁποίου ἕτερον ἀντίγραφον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος εὑρισκομένον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΞΓ' καταλοίπῳ ἔχει ἔκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Ph. Meyer ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Die Haupturkunden für die Geschichte der Athos Klöster» (Leipzig 1894) σελ. 190. Ἡ ἔκδοσις τοῦ χρυσοβούλλου τούτου καθίσταται περιττὴ ἕνεκα τῆς ἔκδόσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων (ἐν. ἀν. σελ. 276) ὑπὸ τοῦ Ph. Meyer ὡς καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΞΓ' καταλοίπου εἴπομεν.

Τὸ δεύτερον ἔχει ἐπίσης ἔκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Ph. Meyer ἐν τῷ ἀνωτέρω μνημονευθέντι ἔργῳ, ἦτοι τὸ μὲν α' δηλαδὴ ἡ «Ἐἴδησις ὅπως οὐδεμίαν ἔξουσίαν ἔχει ὁ Ἱερισσοῦ ἐπίσκοπος εἰς τὸ ἅγιον ὄρος» ἐν σελίδι 187 ἢ τὸ β' δηλαδὴ τὸ «Θέσπισμα τοῦ βασιλέως κῦρ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ» ἐν σελίδι 105 καὶ τὸ γ' δηλαδὴ τὸ «Ἐτερον συνοδικὸν» ἐν σελίδι 189 ἀποτελοῦν μέρος τοῦ «Ἐἴδησις ὅπως οὐδεμίαν ἔξουσίαν ἔχει ὁ Ἱερισσοῦ ἐπίσκοπος εἰς τὸ ἅγιον ὄρος». Σύγκρισις τῶν δύο κειμένων δεικνύει ἐλαχίστας διαφορὰς καθιστάσας περιττὴν τὴν ἔκδοσιν τῶν ἡμετέρων κειμένων, ὧν τὸ πρῶτον εἶνε καὶ κολοβόν.

Τοῦ τρίτου τὸ μὲν α' ἦτοι τὸ χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου δοθὲν εἰς τὴν μονὴν Καρακάλλου, περὶ τοῦ ὁποίου γέγραπται ἐν τοῖς Πατρίοις τοῦ ἁγίου ὄρους «Εὗρον μόνον ἐν σεσαθρομένον ἴσον χρυσοβούλου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἐπικυρωμένον παρὰ τινος Ἰωάννου, πρώτου τοῦ ὄρους, διαλαμβάνον τινὰς τόπους καὶ μετόχια τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου. Μόλις ὅμως καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μισόν, διότι ἐκαταραγώθη ἀπὸ τοὺς πόντικας, φεῦ τῆς ἀμελείας» (πρβλ. Ν. Ἑλλ. τομ. Θ' σελ. 243) εἶνε ἄξιον ἔκδόσεως, ὅθεν ἐκδίδομεν ἐν τέλει τοῦ παρόντος, τὸ δὲ β' ἦτοι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ αυτοκράτορος καὶ βασιλέως Ρωμαίων Ρωμανοῦ ἔχει ἔκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Zachariae Lihgenthal ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Jus graeco-romanum (Paris III σελ. XXVII). Τὸ πρῶτον ἔξεδόθη ὑπὸ τοῦ Καισαρίου Λαπόντε ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ τράπεζα πνευματικῆ, ἔπειτα ἐν τῷ περιοδικῷ «Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ» (III σ. 135) καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Müller σ. 201 πάντοτε ὡς ἀνέκδοτον ἐκδιδόμενον (πρβλ. Ph. Meyer Die Haupturkunden für die Geschichte der Athos Klöster σελ. 30). Συγκρίνοντες τὸ ἡμέτερον κείμενον πρὸς τὸ ἐκδιδόμενον ἐλαχίστας εὑρισκομένον διαφορὰς ἀναξίας λόγου. Περιττὴ λοιπὸν καθίσταται καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ χρυσοβούλλου τούτου, τοῦ ὁποίου ἄλλως ἠμφισβητήθη καὶ δικαίως ἡ γνησιότης (πρβλ. Πανδώραν τόμ. 1865 σελ. 197. Γεδεών Ἀθῶν σελ. 333. Meyer ἐν ἀν.).

Τὸ τέταρτον ἀποτελεῖ μέρος τῶν πατρίων τοῦ ἁγίου ὄρους, τῶν δημοσιευθέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου (πρβλ. Ν. Ἑλληνομ. τομ. θ σελ. 116 ἔ.). Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐπιγράφεται ἐν τοῖς πατρίοις «Περιγραφή τῶν ὄρων μονῶν ἀρχαίων μὲν, μὴ σωζομένων δὲ νῦν, ὡς ὅτι αἱ μὲν παντελῶς ἐρημώθησαν ἀπὸ καιρικῆς περιστάσεως, αἱ δὲ ἠνώθησαν καὶ ὑπετάγησαν ταῖς λοιπαῖς» (ἐν. ἀν. σελ. 214 ἔ.). Σύγκρισις τῶν δύο κειμένων δεικνύει μικρὰς διαφορὰς ἀναξίας λόγου. Κατὰ ταῦτα καὶ τοῦ ἀντιγράφου τούτου καθίσταται περιττὴ ἡ ἔκδοσις.

Κ. Ι. Δ.

**Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου
δοθὲν εἰς τὴν μονὴν Καρακάλλου.**

... Ποιούμενοί τινες ἐπείγονται κατορθοῦν εἶγε τοῖς κατορθοῦ[σι...]

ταύτην οὐ διαρκῆ τε καὶ μόνιμον· πρὸς βραχὺ γὰρ ἴσως αὐτοῖς πο πεσόντων πράγμασιν ἀνωμάλοις τῶν κτησαμένων· εἰ δὲ καὶ δα πᾶσα τὸ ζῆν ἐκμετρήσασι συντελεσθῆναι καὶ τὴν εἰς τοσοῦτον τ]οιαῦτα μὲν τῶν ἔργων παρῶδεν θεμένοις· ἀρετῆς δὲ εἰς αὐτὴν φερόντων ἀπαραγκλίτως ἔχεσθαι, οὐκ ἄλλοι χα ης καὶ τὴν προσδοκωμένην ἐντεῦθεν ἀντίδοσιν, ἔσαιε διαμένουσαν, οὐχ, ἀπλῆ τις ὄνησις ἐπιγίνεται εὐόντος τὰς ἀντιδόσεις, ἐνταῦθα δὲ τῶν ἄρχων [τ]ούτους δεξιουμένων· οἱ τιμώντες τὴν ἀρετὴν πρὸς αὐθορμήτως τε παρέχειν ὅσα γε τούτοις τυγχάνουσι προ, [β]ουληθεῖεν ῥᾶστα ἐκπληροῦν· κρείττους τῶν διδομένων δὴ καὶ ἡ βασιλεία μου ἐπὶ τῷ τιμωτάτῳ κυρῷ Ἀθανασίῳ τοῖς κατ' ἀρετὴν πόνοις· καὶ ἔργα φιλοθέου σπουδῆς ἐ [τ]οῖς πολλοῖς γενόμενον γνώριμον· κληθῆναι τε πρὸς ὑ ναι καὶ τὸν ἡσύχιον οὗτος βίον μεταδιώκων πρὸς [τὸν] παλινδρομῆσαι δεῖν ἔγνωκε βίον ὄχλου τε καὶ πραγμάτων καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐπεντροφᾶν ἐργασίᾳ· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν [σεβασμίαν] μονὴν τὴν ἐπ' ὄνόματι μὲν τιμωμένην τῶν ἁγίων μου καὶ αν τοῦ Καρακαλᾶ συντείνουσαν αὐτῷ εἰς τὴν φιλομ[ένην] [ἀφικό]μενος ἦν, ἀνεδέξατό τε ἀμεληθεῖσαν, καὶ τὰ πρὸς [δεη] σάμενος δὲ καὶ ἄλλοτε τὴν βασιλείαν μου λαβεῖν ἔφθα[σε] πάλιν αὐτῇ τῇ μονῇ ἐπανασώζοντα· καὶ νῦν αὐθις προσ νῆ προσαρμόσασιν· οἷς καὶ ἤτησατο τὴν βασιλείαν μου καὶ βεβαίωσιν ὧν πρόωην ἐτύγγανεν ἡ τοιαύτη μονὴ κατέχου[σα] πα]λαιγενῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν προσφάτως προσεπεκτήσατο [βασιλικῶν προ]σταγμάτων· τὴν γοῦν αἴτησιν αὐτοῦ προσηκαμένη ἡ βα[σιλεία μου χρυσόβουλλον λό]γον αὐτῷ ἐπιβραβεύει καὶ ἐπιχορηγεῖ· δι' οὗ καὶ εὐδοκεῖ καὶ [ἔ]χειν τὰ προσόντα ὡς εἴρηται τῇ δηλωθείσῃ σεβασμίᾳ μονῇ [ἀρχαῖα δι]καιώματα ἐπὶ πᾶσι τοῖς αὐτῇ προσαρμόσασι κτήμασι καὶ πα].ς ἡδη ταύτη προσεκυρώθησαν προστάγμασι διαφόροις τῆς βασιλείας μους ἀδιασείστως· ἐτι δὲ ἀναφαιρέτως καὶ ἀναπασπᾶστως ἡγούν καὶ χω τῶν δικαίων αὐτοῦ, σὺν τῇ περὶ τὰ ἐκεῖσε γῆ τῶν ἑξακοσίων μοδίων τοῦ [ἀοιδί]μου Κομνηνοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Λάσκαρι· ἡδη δὲ ἀποσπασθέν τ τὸ περὶ τὸν Στριμμόνα μετόχιον τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου ὧν νερόν καλούμενον· τὸν ἐντὸς τοῦ ἁγίου Ὄρους ἀγρόν τὸν τῶν [εἰς] ὄνομα τιμώμενον τοῦ

ἁγίου μου μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος [τὸν ἀγρόν τὸν εἰς ὄνο]μα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ἐπιλεγόμενον]ν διακείμενον μονύδριον τὸ εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ δεσπότη μου σωτῆρος [Χριστοῦ]. ὃν εὐλόγως αὐτῇ προσαρμόσαν κατέχεται μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ καταπτώσεων οἷς οὐδεὶς τῶν ἀπάντων χεῖρα πλεονεκτικὴν καὶ ἄρπαιγα τούτου κατὰ τινα τρόπον τὴν τοιαύτην σεβασμίαν μονὴν ἀποσοβηθῆ[σεται π]ειραθισόμενος ἐπενεγκεῖν τῇ τοιαύτῃ σεβασμίᾳ μονῇ ἢ καὶ τοῖς προσοῦ[σι] χρυσοβ]ούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου· βούλεται γὰρ καὶ προστάσσει δι' αὐτοῦ μη τα δυναστείαν καὶ διασεισμὸν οἰονδήποτε· μήτε δηλονότι τῶν τὰ τοῦ δημο[σίου] ἀπάντων ἀλλὰ διατηρεῖσθαι ἀνώτερα τῶν κατὰ χώραν ἐπερχομένων δημο[σίων]ας ἀβιωτικίου ζημίας· ψωμοζημίας μιτάτου διμοδαίου σιταρχίας ἀπαιτήσεως ἀλωπίων· ἐτι τὲ ἀνεπιγνωστικίου· χοιρονομίου προβα[τονομίου]. ακῆς συζητήσεως· ὡς ἂν οἱ ταύτη δὴ τῇ σεβασμίᾳ μονῇ ἐνασκούμενοι [προσκε]ίμενοι, κἀντεῦθεν πρὸς Θεὸν τὸν νοῦν ἀνατείνοντες φροντίζωσι μόνον τῆς τα λυσιτελῆ τε τῇ βασιλείᾳ μου· ἐπὶ τούτῳ γὰρ γεγονώς καὶ ὁ παρὼν [χρυσόβουλλος λόγος τῆς βασιλείας μου ἐπε]βραβεύθη τῇ διαληφθείσῃ σεβασμίᾳ μονῇ τῶν ἁγίων μου καὶ πανευ[φρήμων ἀποστόλων Παύλου καὶ Πέτρου ἐβ]δόμ[ης] Ἰνδικτιῶνος τοῦ [ἔξ]α[κις]χιλιοστοῦ καὶ ὀκτακοσιο[στοῦ] ὃν ὑπεσημήνατο κράτος †Εἶχε δὲ καὶ ταῦτα Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκρά[τωρ] Ρωμαίων ὁ Παλαιο]λόγος.

Ἀναγνόντες καὶ κατὰ πάντα ἐξισάζοντά τῷ πρωτοτύπῳ δι' ἀσφάλειαν.

[Ὁ πρῶτος τοῦ] ἁγίου ὄρους Ἰσαὰκ καὶ ἐν ἱερο[μονάχοις ἐλα]χιστος.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ ΤΗΣ VALLICELLIANNA

Τὸ ἔπ' ἀριθμὸν ΡΞΘ' κατάλοιπον ἀποτελεῖται 1) ἔξ ἑνὸς ἀναγραφῶν ἐκ τοῦ κώδικος 274 φ. 317α—β τῆς μονῆς Λιονυσίου τοῦ ἁγίου Ὄρους καταλαμβάνοντος δύο φύλλα γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μιᾶς ἄφρων καὶ φέροντος ἐπιγραφὴν

«Λέοντος Ἀλλατίου (;)

ἐκ φ. 317α—β τοῦ κώδικος 274 μονῆς

Λιονυσίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει»

Ἄρχ.

Ἡ πύρος ἀγλαΐησι κεκασμένη ὀλβία Ἑλλάς

ἔξ ἧς παντοδαπὸν βλάσπε γένος σοφίης»

καὶ 2) ἐκ τῶν ἀκολουθῶν προχείρων σημειώσεων περὶ τῶν ἀλλατιανῶν τῆς Vallicelliana.

Ἐν ὄλῳ τὰ ἑλλην. χειρ. Βαλλικελλιανῆς περὶ τὰ 200

Πλὴν τούτων χειρογρ. καὶ ἀλληλογρ. Λέοντος Ἀλλατίου, νῦν τακτοποιημένη ἔξ Ἐιδελβέργης, Μονάχου καὶ ἀλλαχόθεν, Βονωνίας κτλ. πρὸς ἐπιφανεῖς, εὐπατρίδας, καρδινάλιους, τὸν δούκα Βαυαρίας

45 ἄνευ διευθύνσεως. CLV 18 (ἰδὲ κατωτέρω).

B 38 C. 210 arcivescovo di Patrasso ἰταλιστί)

Ἕμνοι αὐτοῦ, ποιήματα, ἐλεγεία, ἐπιγράμματα εἰς ἄνδρας καὶ μνημεῖα, λόγοι πανηγυρικοὶ εἰς ἁγίους, Urbani octavi Epheodecaetericus carmina Graeca (Festo Greco. Coria e stampa).

Ἐκθέσεις αὐτοῦ περὶ τοῦ ταξιδίου, ὅπερ ἔκαμεν εἰς Γερμανίαν, ὅπως κομίση εἰς Γερμανίαν τὴν Παλατ. βιβλιοθ. τὴν ὑπὸ τοῦ δούκα Βαυαρίας δωρηθεῖσαν εἰς τὸν ἀποστολ. θρόνον Ρώμης ἔξ Ἀιδελβέργης. Κατάλογος τῶν Βαρβερίνων κωδίκων. Κατάλογοι ἔργων Γρηγορ. Κυπρίου, Ἰω. Δαμασκηνοῦ κτλ. τῶν ἔπι ἐπ' αὐτοῦ ἀνεκδότων ἔργων Λιβανίου.

Λειτουργ. συγγραφαὶ αὐτοῦ

Ἱστορ. διατριβαὶ καὶ φιλολογικαί, γραμματολογικαί. Miscellanea eruditionis variae (διάφοροι τόμοι)

Ἀρχαῖοι καὶ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἀντιπαρέρχονται πρὸ ἡμῶν. Οἱ σύγχρονοι λόγοι ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς αὐτὸν (Εἰκὼν τοῦ αἰῶνός του ὁ ἀνὴρ). Θεολογ. συγγραφαί. Γραμματικὰ καὶ ρητορικὰ. Φυσι-

καὶ ἐπιστήμια. Περὶ τοῦ μαγνήτου καὶ μανδραγόρου, ὅπου περὶ συνόδων, περὶ processione del Spirito sancto καὶ de dignitate S. Scripturae.

Ἐγγραφα περὶ αὐτοῦ, ἐν οἷς Privilegio di patriciato romano e citta dinanza concessi a Leone Allacii ed ai suor discendenti (1636 φεβρ. 24)

Ἐγγραφον δι' οὗ δωρεῖται εἰς τὴν Χίον οἶκον, ὃν ἐκέκτητο ἐν Λάονη (;) τῇ πόλει, ὅπως ἐν αὐτῇ ἰδουθῆ σχολὴ μετὰ τὸν θάνατόν του (1696 ὀκτ. 18) ἐν πρωτοτ. καὶ ἀντιγράφω.

(LXXIV. 9)

Σημείωσις τῶν δαπανῶν διὰ τὸ εἰς Ἐιδελβέργην ταξίδιον πρὸς μετὰκομισιν τῆς Παλατ. βιβλιοθήκης καὶ ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὸ ταξίδιον τοῦτο ἔγγραφα.

Ἐγγραφα χρήσιμα διὰ τὴν βιογραφίαν του καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Κατάλογοι τῶν ἔργων του. Κατάλογος 31 χειρογρ. ἑλλ. δωρηθέντων παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Βαρβερίνην. «Parti» che spettavano a Leone Allacii come primo custodi della Vaticana e notizie di quelle degli altri affidati

Suo testamento (1668 φεβρ. 28)

LXXXIV β εἰς τέσσαρα ἀντίτυπα 16. σελ. περίπου εἰς μέγα 8, ἰταλιστὶ πλὴν τῆς εἰσαγωγῆς.

Ἐν συνόλῳ ἑλληνικά, λατιν. ἀτομικά.

Αἱ ἀνωτέρω μνημονευόμενα 45 ἐπιστολ. ἄνευ διευθύνσεως ἰταλικά. Πλεῖστα ἐν ἀντιγράφῳ. Τὰ πρωτότυπά του ἐν φροβερά μολογραμμία. Μιᾶς ἐπιστολῆς εἰς 4 σελίδας εἰς 4ον τὸ παρατιθέμενον μεγαλογραφημένον ἀντίγραφον τετράδιον ὄλον χονδρόν. Δίδει πληρορορίας περὶ χειρογράφων, ἀπαντᾷ ἐν μεγίστῃ πολυμαθείᾳ εἰς ἐρωτήσεις παντοίας. Ἡ κεφαλή του βιβλιοθήκη ὄλη».

Τὸ πρῶτον δὲν εἶνε ποίημα τοῦ Ἀλλατίου, ἀλλὰ ἐπίγραμμα τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Ἀριστοτέλους τοῦ Δανιὴλ Φουρλάνου τοῦ Κρητός (πρὸβλ Turcograecia σ. 538). Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ὡς ἐκδεδομένον (ἐν. ἀν. καὶ ἀλλαχοῦ) δὲν εἶνε ἄξιον ἐκδόσεως.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΜΟΡΟΣΙΝΙ

Τὸ ὑπ' ἀριθ. Γ' γ' κατάλοιπον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 5 (81—85) περιέχει τὸν ἀκόλουθον κατάλογον χειρογράφων τοῦ Morosini ἐκ τοῦ Museo Civico.

Κ. Ι. Δ.

Museo Civico.

Κατάλογος χειρογρ. Morosini χειρόγρ. Τὰ μέχρι τοῦδε (12/25 Ἰουλίου 1903) 445.

Nº 29. Cod. cart. di poche pagine non numer. sec. XVII. Sono versi in Greco offerti a Giovanni Grimani Duca di Candia. La seconda pagine porta miniato il Stemma Grimani. Con. (340)

Nº 93. XVII Historia Candiana τοῦ Ἀνδρέου Κορνάρου.

Nº 151 cod. cart. oblungo sec. XVII «Libro di Parenti dell' illmo Signor Francesco Morosini dell' Eccmo Sig. Piero nel quale si vede il vero grado di parentella di cadanno. Raccolto per me Francesco Barbaro fu de ser Marco l' anno MDCL u XXII Marzo in Corfu stile nuovo. Di pag. 64. τελειώνει εἰς τοὺς parenti di ser Fr. Morosini in quinto grado.

Nº 247 Διαλαμβάνει (αἰῶνος XVII) 27 dispacci τοῦ Φραγ. Μοροζίνη ἀπὸ 1 Ἰουνίου 1693 μέχρι 2 Ἰουν. 1693 καὶ 52 dispacci ἀπὸ 9 Ἰουν. 1688-31 Δεκ. 1689. La prima é una lettera di ringraziamento al Maggior Consiglio che lo desse al comando supremo dell' armata dallata dal suo Arremu a Porto Poro il' ultimo dispaccio é in data di Parenzo da ritorno dalla campagna. 333 Cod. Cart. sec. XVII una raccolta di dispacci spediti dal capit. Gen. da ma Francesco Morosini alla Repp: Importantè raccolta perche gli crigi-

voli all' Arch. di Stato sono mancanti e per di più quasi molto per unciosta. Sono num 168 con insorte, il primo 6 Genn 1666 m. v. l' altimo 15 Genn. 1669 m. v.

334. Registri di fettera de Franc. Morosini al Governo. Cemincia nel Nº 78 et colla data 14 Ottobre 1654 da Candia. Τὸ 110 τῆς 6 Agosto 1655.

335-336. Μοροζίνη 1658.

340. Cod. cart. sec. XVII Gresso volume legato di nuovo contiene Nº 58 Consulte da mar con molte insorte di confidenti, appartengono al 1667 e 1668 non 1669 come sta scritto nell' antiporta. I membri di questa consulta sono Fr. Morosini Cap. Gen, Girolamo Navager Capitano Stordinario delle Galleoppe, Alvise Magno Vice Capitano delle Galezar, Lorenzo Corner Cap. in Golfo (270 ἀρ.)

375. XVII αἰῶνος. Dispacci alla Serenita τοῦ Franc. Grimani. Proved. General delle armi in Morea. Carte 298 poi molte altre non numerate che contengano la relagione al Senato alla data 6 Sett. 1701. I dispacci sono 114 e vanuo dal 6 Feb. 1697 m. v. da Roma nia find al 28—Marzo 1701 dalle Nave aquila porto Guieto.

427. Cord. Cart. XVII Copia e registro dei Con. che trevansi dal Capit. Gen. da Mar Franc. Morosini 1684—1686 22 Ἰαν. S. N.

428. Συνέχεια 1680 30 (;) Σεπτ. ἐν Ναυπλίῳ.—1689 2 Sett dall' Aqua di chالصasia.

430. XVII. Cart. Le azioni di Frandescò Morosini Principe di Venezia.

Parte prima. 1694. Πρόλογος τοῦ συγγραφέως ἀφιερωμένος ai nepoti del Morosini Βιογραφία. Πίναξ τῶν ἀρχῶν του κλ.

431. Συνέχεια τοῦ ἀν.

432. XVII. Registro di lettere di Franc. Morosini Cap. Gen. da mar e doge, scritte al Ser. Dominio. 9 Giugno 1688, Πόρος.— 31 Δεκ. 1689.

433. Raccolta di dispacci τοῦ Φραγκ. Μοροζίνη ἀπὸ 26 Μαρτ. 1684 (εὐχαριστήριον καὶ ἀποδοχὴ τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἀρχῆς Cap. Gen. Τελευταῖον ἐγγραφον ἐκ Porto di Romania 1 Σεπτ. 1680 ἀναγγέλλον τὴν ἄλωσιν Ναυπλίου.

1681. Dispacci τοῦ Μοροζίνη ἀπὸ 1 Ἰουνίου 1693 μέχρι τοῦ θανάτου του.

2216. Πλεῖστα πελοποννησιακὰ τέλος ἰζ' καὶ ἀρχῶν τοῦ ἰη' αἰῶνος.

Ἑλληνικὸν περὶ Ἀνδρ. Μουστοξύδου (ἰδίως μεταφράσεις) ἐν εἰρητηρίοις Cicogna.

Correr Misk. 1570 Descrizione delle antichità di Atene finite di ricavare le 10 Dicembre 1687.

ΤΟΥ ΣΤΙΛΒΗ ΣΤΙΧΟΙ ΜΟΝΩΔΙΚΟΙ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΟΕ' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ δύο φύλλων χάρτου, ὧν τὸ μὲν πρῶτον γεγραμμένον ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τῆς μιᾶς. Ἐν ἀρχῇ ἀναγινώσκομεν

«Ἀντίγραφον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 131 κώδ. φύλλ. 171 β.

φ. 171 † Τοῦ Στιλβῆ στίχοι μονωδικοὶ ἐπὶ τινι εὐφυεῖ νέφ τελευτήσαντι κατ' ἐρώτησιν †

† Ἔδυσ φαιινὸν ὄμμα τῶν νέων ἔδυσ ;

ἔσβης φαιινὲ τῶν ποθοῦντων φωσφόρε ;» καὶ ἐξῆς.

Ἐν φύλλῳ δὲ 2 β «(ἐντεῦθεν ἡ δευτέρα σελίς, διότι ἐπὶ τοῦ φύλλου τούτου εἶνε εἰς δύο σελίδας γεγραμμένοι οἱ στίχοι)

Ἔδυν καλυφθεῖς τῷ μεδίμῳ τοῦ τάφου

ἔσβην· κἂν οὐκ ἦν ὡς ἐπαινεῖς φωσφόρος».

καὶ ἐξῆς.

Πρόκειται ὀφθαλμοφανῶς περὶ κακῆς ἀντιγραφῆς τοῦ κειμένου τοῦ εἰς δύο σελίδας γεγραμμένου. Ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε κατὰ σειράν τοὺς στίχους τῆς πρώτης σελίδος καὶ ἔπειτα τῆς δευτέρας, ἐν ᾧ ἔπρεπε κατ' ἀντιστοιχίαν νὰ ἀντιγραφῶσιν οἱ στίχοι ἀποτελοῦντες οὕτω ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν (πρβλ. τὴν ἐπιγραφὴν κατ' ἐρώτησιν). Οὕτω τὸ ποίημα πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς ἐξῆς

Ἔδυσ φαιινὸν ὄμμα τῶν νέων ἔδυσ ;

Ἔδυν καλυφθεῖς τῷ μεδίμῳ τοῦ τάφου.

Ἔσβης φαιινὲ τῶν ποθοῦντων φωσφόρε ;

Ἔσβην· κἂν οὐκ ἦν ὡς ἐπαινεῖς φωσφόρος.

καὶ ἐξῆς.

Τὸ ὅλον ποίημα, ὅπερ ἔχει ἀντιγραφεῖ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 131 κώδικος τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων, ¹ ἀποτελεῖται ἐκ στίχων πενήκοντα καὶ πέντε. Κατὰ ταῦτα πρόκειται περὶ τοῦ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς χειρογράφοις εὑρισκομένου ποιήματος τοῦ Κωνσταντίνου Στιλβῆ.

1. Ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Λάμπρου.

«Στίχοι μονωδικοί ἐπί τινι εὐφρευῆ νέφ τελευτήσαντι». ¹ Πρὸς ὀφθῆν ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος τούτου πρέπει νὰ ληφθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλοι κώδικες τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφον πιθανῶς δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ κώδικι τῶν Ἰβήρων δὲν ἔχουσι γείνει μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἀκριβείας. ²

Κ. Ι. Δ.

1. Πρβλ. Κρουμβάχερ.—Σωτηριάδου Ἰστ. τῆς βυζ. λογοτεχν. τόμος Β σ. 725.

2. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΞΣτ' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς φύλλου χάρτου, ἐφ' οὗ ἔχουσι γραφῆ 16 στίχοι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐκ τοῦ ἀγιορειτικοῦ κώδικος μονῆς Διονυσίου φ. 855 α ἀριθ. . .». Τὸ ποίημα ἄρχεται:

*Ἦχι θεῖι μετάνοια, ἐκεῖ ἡ ἄμαρτια ἄκιχος (;

καὶ τελευτῆ.

Εἰσόκε ταῦτ' ἔρξεις καὶ τὰ πρόλοιπα γράφω.

*Ὄφθαλμοφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ποιήματος τοῦ κώδικος 8814 (280) τῆς μονῆς Διονυσίου (φ. 855 α) ὅπερ ὁ Λάμπρος ὄλον ἔχει ἤδη δημοσιεύσει ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα περιττὴ καθίσταται ἡ ἔκδοσις τοῦ καταλοίπου τούτου.

Περιττὴ ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΟΔ' καταλοίπου τοῦ ἀποτελουμένου ἐκ δύο φύλλων γεγραμμένων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ἐν μέρει διὰ μολυβδίδος καὶ ἐν μέρει διὰ μελάνης.

Τὸ κατάλοιπον τοῦτο περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ κώδικος Ξηροποτάμου, 2589 (256) φ. 39 β (πρβλ. καταλόγου Λάμπρου τομ. Α σ. 225). Τὸ ἀντίγραφον ἄρχεται:

*Περὶ θαυμασίων

Τοῦ αὐτοῦ περὶ θαυμασίων πραγμάτων διὰ νὰ κόμης αὐτὸ νὰ σηκώνεται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν ἀέρα» καὶ τελευτῆ «ὅπου εἰς διεξοδικὰς διατριβὰς φθείρονται ἀπὸ τὴν πανούκλα πολλὰ πλήθη ἀνθρώπων, δύνανται μὲ τὴν ρηθεῖσαν θεραπείαν νὰ ὠφεληθῶσι μεγάλως», ἔχει δὲ φιλοπονηθῆ ὑπὸ τοῦ Σ. Κουγέα «ἐν τῇ τοῦ Ξηροποτάμου τῇ 24 Ἀυγούστου 1895». Πρόκειται περὶ ποιημάτων τοῦ Καισαρίου Δαπόντε ἀναφερομένων εἰς θαυμάσια πράγματα. Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ Καισαρίου Δαπόντε «περὶ θαυμάσιων ἀκουσμάτων καὶ πραγμάτων» ἔχει ἐκδοθῆ τύποις (πρβλ. Καταλ. Βρετοῦ. σ. 194).

ΤΟ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ ΡΣΤ' ΚΑΤΑΛΟΙΠΟΝ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΣΤ' κατάλοιπον περιέχει τέσσαρα τεύχη, τὰ ἀκόλουθα:

1) Τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ὅσων τὰ τρία πρῶτα γεγραμμένα. Τὸ τεῦχος τοῦτο περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Paris. Suppl. gr. 676 φ. 83 α (XIV αἰῶνος). Τὸ ἀντίγραφον φέρει ἐπιγραφὴν 1) «Περὶ ἰδιότητος φύσεων παραδόξων ἐκ διαφόρων βιβλίων συλλογῆ» («Ἀρχεται «Ἦν τις φησιν αἰτικὴ γυνὴς τοιέκοντα δίκας κωνεῖου ἀκινδύνως προσφερομένη» καὶ τελευτῆ «ὡς ἔδοξε ἀνθρώπου εἶδωλον προηγεῖσθαι αὐτοῦ διὰ παντός») καὶ 2) «Ἑρμηνεῖα ὀνομάτων ἐν διαφόροις βιβλίοις κειμένων παρὰ τοῦ Βουλγαρίου ἐκείνου Θεοφυλάκτου συντεθεισα» («Ἀρχεται «Ἀρδητὸς ὄρος ἐστὶν ἐν ᾧ τοὺς ὄρους ἐπιουῶντο οἱ Ἀθηναῖοι» καὶ τελευτῆ «Βάταλος δεινὸς καὶ ἐκλελυμένος ἀνθρώπος τῇ διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι μαλακὸς καὶ αἰσχροὺς»).

2) Τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων δώδεκα, ὧν τὰ ἕξ μόνον γεγραμμένα. Περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος, ὅπερ ἄρχεται «Βάταλος δεινὸς καὶ ἐκλελυμένος ἀνθρώπος τῇ διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι μαλακὸς καὶ αἰσχροὺς» καὶ τελευτῆ «φρανακίσειν τὸ ἕξαπατᾶν τοὺς ἀκροωμένους καὶ τοὺς ὄρωντας. Ἄπὸ τοῦ Λουκιανοῦ».

Κατὰ ταῦτα τὸ δεύτερον τεῦχος περιέχει τὴν συνέχειαν τῶν ἑρμηνειῶν τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίου.

3) Τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων δέκα καὶ ἕξ, ὧν τὰ δέκα καὶ πέντε γεγραμμένα. Περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος, ὅπερ ἄρχεται «Ἰφικρατίδες κρηπίδες ἀπὸ Ἰφικράτους πολλὴν περὶ τὴν ὑπόδησιν φιλοκαλίαν δείξαντος» καὶ τελευτῆ «Ἐποπλάκιοι Θῆβαι λέγεται τὸ Ἄτραμύτιον».

Κατὰ ταῦτα τὸ τρίτον τεῦχος περιέχει τὰς ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ λέξεις ἀποτελοῦν συνέχειαν τοῦ προηγουμένου.

4) Τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων ἡριθμημένων εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ὧν αἱ εἴκοσιν ἑπτὰ γεγραμμένα. Περιέχει ἀντίγραφον ἐκ τῶν δύο προηγουμένων τευχῶν τῶν ὑπ' ἀριθμὸν δύο καὶ τρία, ἄρχεται λοιπὸν «Βάταλος δεινὸς καὶ ἐκλελυμένος ἀνθρώπος» καὶ τελευτῆ «Ἐποπλάκιοι Θῆβαι λέγεται τὸ Ἄτραμύτιον». Ἄπὸ τῆς σελίδος

25—27 προσθέτει ὁ Λάμπρος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἑνικαὶ τινες παρατηρήσεις ἑνικαῖς τινες παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἑπ' ἀριθμὸν 676 Paris. Suppl. gr. χειρογράφου, τὰς ἀπολούθους.

Ἑνικαὶ τινες παρατηρήσεις

Τὸ χειρόγραφόν μας παρουσιάζει τρεῖς ὡς οὕτως εἶπειν γραφαί, α') τὴν τοῦ ἀρχικῶς αὐτὸ γράψαντος β') τὰ ἐρυθρογραφήματα γ') τὰ μεταγενέστερα κερρογραφήματα. Κατ' ἰδίαν αὐτὰ ἐξετάζομενα παρουσιάζονται τὰ ἑξῆς.

α'). Ἀπὸ τῆς πρώτης γραφῆς ἐλλείπουσι τὰ ὑπογεγραμμένα ἰῶτα, ὠσαύτως καὶ τὰ εὐφωνικά ν.

Τοὺς τόνους ὁ κατὰ πρότον γράψας ἐγκατέσπειρεν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε καὶ παρὰ τοὺς τῆς ἐγγλίσεως κανόνας. Ὡσαύτως ἀφθόνως καὶ ἐν οὐδέοντι ἐγκατέσπειρε καὶ τὰ σημεῖα στίξεως. Τὰ γράμματα ἔγραφεν ἀτελῶς μὴ σύρων ἐντελῶς τὰς γραμμάς, γράμματά τινα δὲ καὶ παρέλειπε, ἐνίοτε δὲ καὶ φράσεις ὅλας παρέλειπε.

Παρουσιάζει ἰδιοτρόπους τινὰς λέξεων σίγλας οἷον α α=μοναχοί; καὶ τμήσεις (;) οἷον :

^τ
θανά=θανάτου

^τ
Τιμοκρά=Τιμοκράτης ;

^α
ζωγρ.=ζωγράφων;

^γ
καλή=καλήγια ;

^λ
εὔτε=εὔτελές (ὅπερ συμπληροῖ ὁ κερρογράφος)

μηλιάρ.=μηλιάριον

Τὸ μέλαν, ὅπερ μετχειρίσθη ἔχει ἑναχοῦ καὶ κερροτέρας ἀποχρώσεις.

β) Ὁ ἐρυθρογράφος πλὴν τοῦ ἐρυθρογραφήματος τῶν κερραλαίων γραμμάτων ἀσχολεῖται καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς ἀρχικῆς γραφῆς προστιθεὶς ὑπογεγραμμένας, εὐφωνικά ν, τόνους, σημεῖα στίξεως, συμπληρῶν, ὅπου ὁ πρότον γράψας παρέλειπε νὰ σύρη καλῶς τὰς γραμμάς τῶν γραμμάτων, τὴν ἀτέλειαν ταύτην, συμπληρῶν ὡσαύτως καὶ λέξεις ἀφ' ὧν ἔλειπον γράμματά τινα.

γ) Ὁ κερρογράφος καὶ αὐτὸς διορθοῖ τὴν γραφὴν τοῦ κειμένου προσθέτων που καὶ που ὑπογεγραμμένας καὶ εὐφωνικά ν, προσθέτων ἢ ἀφαιρῶν τόνους καὶ τείνων ἰδίᾳ εἰς σχηματισμὸν ἐκ δύο λέξεων μιᾶς οὕτω : τομέν, ἀντὶ τοῦ : τὸ μὲν τοδέ, ἀντὶ τοῦ : τὸ δέ, διατοῦτο ἀντὶ τοῦ διὰ τοῦτο προσθέτων καὶ αὐτὸς σημεῖα στίξεως καὶ διπλασιάζ-

ζων τὰ ἐπιόχοντα ὡς : ἀντὶ καὶ συμπληρῶν τὰς ἀτελείας τῆς πρώτης γραφῆς, πολλοῖς ὅμοις ὄχι κακῶς κείμενα συμπληρῶν ἀλλὰ τὰ καλῶς κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν γραφὴν γεγραμμένα συμπληρῶν ἐπὶ τὸ εὐχρονέστερον (ἔξ οὗ δύναται τις νὰ εἰκόσῃ ὅτι εἶναι μεταγενέστερος.)

Ὁ κερρογράφος μας ὅμοις προσθέτει ἢ ἀφαιρεῖ γράμματα χάριν τῆς ὀρθογραφίας, διορθοῖ πνεύματα, τόνους, γράμματα, προσθέτει φράσεις ὀλοκλήρους ἐν τῇ ὄμ καὶ εἴτε ἄλλο ποιεῖ πρὸς διόρθωσιν τῆς πρώτης γραφῆς.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ὁ Λάμπρος ἔχει καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τεύχεϊ καὶ ἐν τῇ τετάρτῳ σημειώσῃ ἀκριβῶς τὰ δι' ἐρυθρῶς καὶ κερρῶς μελάνης γεγραμμένα ἐν τῷ κώδικι ὡς καὶ τὰ διεσφρασμένα καὶ διεξεσφρασμένα. Ἐν τέλει δὲ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου σημειοῖ. «Ἐπειτα ἐν τῇ ὄμ ἐπιγραφὴ περὶ τοῦ μήζους τοῦ πόντου. Ἄρχεται ἐν τῷ κειμένῳ : τὸ μήζος τοῦ πόντου στάδια μῦθια χιλιά ρ'».

Ἐν δὲ φύλλῳ 89 α «περὶ μέτρων» καὶ εἴτα «περὶ μοδισμοῦ».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἡμέτερον κατάλοιπον περιέχει ἀντίγραφα ἐκ τοῦ κώδικος Paris Suppl. gr 676 φύλλ. 83 α—88 β τριῶν κειμένων. Τῶν κειμένων τούτων τὸ πρῶτον ἦτο τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Περὶ ἰδιότητος φύσεων παραδόξων ἐκ διαφόρων συλλογῆ» καὶ ἀρχόμενον «Ἦν τις φησι ἀτιζὴ γραῖς τριάζοντα ὀγκὰς κωνείου» εἶνε ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ (προβλ. ἔκδ. Bekker A, 81 ἔ).

Τὸ δεύτερον, τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Ἐομηγεῖα ὀνομαῖον ἐν διαφόροις βιβλίοις κειμένων παρὰ τοῦ Βουλγαρίας ἐκείνου κερροῦ Θεοφυλάκτου συντεθεῖσαι» καὶ ἀρχόμενον «Ἀσθητὸς ὄρος ἐστὶν ἐνφ τοὺς ὄρους ἐποιοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι» μέχρι τοῦ «φενακίζεῖν τὸ ἔξαπατᾶν τοὺς ἀκροαομένους καὶ τοὺς ὄρῶντας» ἀποτελεῖ μέρος τοῦ γνωστοῦ κειμένου «Δικῶν ὀνόματα κατ' ἀλφάβητον» τοῦ ὑπὸ τοῦ Bekker ἐκδιδομένου (Anecdota graeca tom. A' σ. 181 ἔ.). Καὶ τὸ τρίτον τὸ φέρον ἐπιγραφὴν «Ἀπὸ τοῦ Λουκιανοῦ» καὶ ἀρχόμενον «Ἰριζοατίδες κερπίδες ἀπὸ Ἰριζοατίους» εἶνε τὸ γνωστὸν κείμενον, ὅπερ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Συναγωγὴ λέξεων κερραίων ἐκ τῶν τοῦ Λουκιανοῦ» ἔξεδώθη ὑπὸ τοῦ Bachmann (Anecdota Graeca tom. B σ. 317 ἔ.).

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων περὶ τὴν καθίστασθαι ἐκδοσὶς τῶν ἀνωτέρω κειμένων.

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΙΙΑ' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀντιγραφῶν. Τὸ πρῶτον τούτων ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων 6 γεγραμμένων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων πλὴν τοῦ τελευταίου, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ φύλλων 18 γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως. Τὸ πρῶτον φέρει ἐπιγραφὴν «Μενάνδρου καὶ Φιλιστίωνος γνῶμαι καὶ διάλεκτοι» καὶ ἄρχ.

«Μένανδρος, Φιλιστίωνα τὸν καλὸν τε καγαθὸν

ἐγὼ Μένανδρος πολλὰ χαίρειν βούλομαι».

Τὸ δὲ δεύτερον φέρει ἐπιγραφὴν «Παριανέσεις Μενάνδρου κατὰ στοιχεῖον» καὶ ἄρχεται·

«'Αρχὴν νόμιζε τὸν Θεὸν φοβεῖσθαι»

'Αμφότερα ἔχουσιν ἀντιγραφῆ ἐκ τοῦ κώδικος τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθμὸν 1070 ἀπὸ φύλλου 69β καὶ ἐξῆς καὶ περιέχουσι τὰς γνωστὰς γνώμας Μενάνδρου καὶ Φιλιστίωνος καὶ τὰς παριανέσεις τοῦ Μενάνδρου κατὰ στοιχεῖον; αἵτινες ἔχουσιν ἐκδοθῆ πολλάκις πρβλ. ἰδίᾳ Boissonade *Anecdota Graeca* τομ. 1 σ. 146 ἔ. Aug. Meineke *Menandri et Philemonis reliquiae* σ. 311 ἔ. Oubner (Didot) σ. 90 ἔ. «Γνῶμαι μονόστιχοι ex quinque codicibus mss ductae» καὶ ἄλλους. Συγκρίνοντες τὸ ἡμέτερον κείμενον πρὸς τὸ ἐκδεδωμένον εὐρίσκομεν ἐλαχίστας διαφορὰς ἀναξίας λόγου.

Κ.Ι.Δ.

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν Σ-7 κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνδεκα φύλλων χάρτου, ἃν τὰ ἐννέα εἴνε ἠριθμημένα (I—III διὰ κυανῆς μολυβδίδος καὶ I—VI δι' ἐρυθρῆς) καὶ τὰ δύο ἀναρίθμητα. Προφανῶς πρόκειται περὶ σημειώσεων τοῦ Λάμπρου, ὅς εἶχε πρὸ ἑαυτοῦ ποιῶν ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ ἐνταῦθα γερμανικῇ ἀρχαιολογικῇ σχολῇ¹. Ἐν τῇ ἀνακοίνωσει ταύτῃ ἀναπτύσσει ὁ Λάμπρος τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος, α') Κλεανώ· Πάνιος καὶ β') Δικαίω· Εὐπαλίνοιο τονίζων ὅτι τὸ Κλεανώ, καὶ Δικαίω πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὡς ὀνομαστικά ὡς δυνατόι τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου ὀνόματος Πάνιος καὶ Εὐπαλίνος (I—III) καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ πέμπτου αἰῶνος Λιδὸς Μιλχίου Παμυρῆλο ἀναπτύσσων τὰ τῆς λατρείας τοῦ Λιδὸς Μιλχίου, τὴν προσέλευσιν αὐτῆς καὶ τοὺς τόπους, εἰς οἷς ἐπεκράτει (I—VI). Ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων δύο φύλλων τῶν ἄνευ ἀριθμώσεως ἔχει σημειώσει ὁ Λάμπρος σχετικά τινα ἔργα καὶ διατριβὰς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ².

1. Αἱ σημειώσεις ἔχουσι γραφεῖ γερμανιστί.

2. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν Σ-8 κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων φύλλων χάρτου γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως καὶ περιεχόντων ἀναγραφὴν ἔργων τινῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν δῆθεν ἐκσλάβωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου ἔχει σημειώσει ὁ Λάμπρος.

«Die angebliche

Slawisirung

Horst 85 σ. 117

ἐν ἀναφορᾷ πρὸς Fallmerayer

Ἄλλ' ἢ ἐπιστολὴ τοῦ Στράβωνος δὲν ἔχει τὰ ὀνόματα ἐκείνα».

Ὁ Λάμπρος θέλων νὰ γράψῃ περὶ τῆς δῆθεν ἐκσλάβωσεως τῆς Ἑλλάδος συνήθροισεν ὑλικόν, ὅπερ ὁμως εἶνε ἀτελέστατον, ὡς μὴ συμπληρωθέν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάξιον δημοσιεύσεως.

Ἐπίσης τὸ ὑπ' ἀριθμὸν Σ-8 κατάλοιπον ἀποτελούμενον ἐκ δέκα φύλλων χάρτου γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως ὡς τὰ πολλὰ διὰ μελάνης περιέχει σημειώσεις περὶ Μάνης ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Νιφάκη ἀτελεστάτας διὰ τοῦτο ἀναξίας δημοσιεύσεως.

Ἐπίσης τὸ ὑπ' ἀριθμὸν Σ-4 κατάλοιπον ἀποτελούμενον ἐκ δύο ἐπιφλλίδων τῆς «Νέας Ἡμέρας» τοῦ 1911 (φυλ. ὑπ' ἀριθμ. 1910]2887), τῆς 9]22 Ἰουλίου καὶ φυλ. ὑπ' ἀριθμὸν 1912 (2889) τῆς 29]5 Αὐγούστου φερουσῶν ἐπιγραφὴν «Ὁ ὑάκυνθος τῶν ἀρχαίων» καὶ τεσσάρων φύλλων χάρτου γεγραμμένων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων καὶ περιεχόντων παραπομπὰς εἰς ἔργα περὶ ἀνθέων, ἅτινα ὁ Λάμπρος σκοπῶν νὰ γράψῃ ἰδίᾳ πραγματεῖαν περὶ ἀνθέων, θὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, δὲν εἶνε ἄξιον ἐκδόσεως.

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΡΩΜΗΣ, ΒΕΝΕΤΙΑΣ, ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΕΝΝΗΣ

Orzagos Levéltar
Miscell. Fasc. 2. No 8

Τὰ περὶ ἀπογραφῆς τοῦ 1769 (ἴδε ἔπισθεν). Διετάσσοντο ἐντὸς ἑξαμηνίας ν' ἀποστέλλωσι καὶ τὰς Tabellen συμφώνως τῷ σουλτανικῷ φερμανίῳ.

Comitatus Csanadiensis Δὲν ὑπάρχουν

» Iolnensis » »

» Sarossiensis » » praeter graecos quaestores illos, qui in tribus regnis ac liberis civitatibus comitatui huic ingremiatis jus concivilitatis consumentes cum diversis mercibus exercent et directe jurisdictionis Magistratus civilii subjacent.

Comitatus Aradiensis. Ἐπιφυλάσσονται ν' ἀποστέλλωσι κατάλογον.

Comitatus Scepusiensis praeter Joannem Rag jam in Regno Hungariae natum et ab antiquo cum uxore et prolibus Vacallyae in Oppido commorantem.

Comitatus de Baranya ἐπιφυλάσσονται.

Comitatus Arvensis Nulli idgenus homines reperiuntur.

Nagy Banya nullum prohic et nunc ottomannum per ottomannicae Potentiae subditum commorari.

Comitatus Béckesiensis ἐπιφυλάσσονται.

Ἐν Leatschcovitz εἰς Dobra Georgius 24 ἐτῶν γεννηθεὶς ἐν Moszko Bolyos. Φυλακισμένος. Erklärt sich für Königlichen Unterthan.

Judex et Senatus Strigoniensis. Μόνον ἔχοντες concivilitatem

Judex et senatus Liberae Civitatis Debreczinensis. Nullum penitus in gremio Civitatis hujus, seu Nationalem, seu christianum vel Judaeum Portae ottomanicae subjectum hominem domiciliatum reperiri necque alias hae venire vel hic commorari solitos esse, quam occasione duntaxat nundinarum universarum.

Judex et Senatus Liberae Civitatis Cassovrensis quod Talas in Grenicio nostri de praesente non resident et neque facile ad has partes venire consuerint. In casu attamen eo quem successive emergere contingere θὰ εἰδοποιήσωσιν.

Judex et Senatus Civitatis Sancto Georgensis. Δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἂν τύχη θὰ εἰδοποιήσουσιν.

Comitatus Comaromiensis τῇ 19 Σεπτ. 1769.

Ἐπιφυλάσσονται.

Civitas Tornensis. Εἰς Demetrius Viratio oriundus ex Macedonia loco Rossiza ubi ejus uxor de facto manet. Ἦλθεν εἰς Οὐγγαρίαν 1743. Quaestum exercet ad instar aliorum Pauno diversae sortis, nec non metaxiis sericis et ordinariis Tela, Pellibus variae speciei culinariis item rebus. Tum ista uxoratus non vadit sub statutum hujus rubricae. (Declaratio pro suae majestatis sacrae. Γερμανιστὶ ἢ Rubric αὕτη ἐν τῷ ἐντύπῳ Πέστης. Sich für diesseitig Kaiser Königl. Untertan erkläret und dessentwegen, ihm Erlaubniss=Shein abgenommen worden) juxta clementissimam Ordinationem Regiam. Si tamen uxorem sibi effere occasio patuerit, vult stabiliter in hoc Regno manere.

Bariziensis Civitas Εἰς μὴ Ἕλληνα, Μαρτίνος Πόποβιτς

Comitatus Psoniensis 4 Πέτρος Κοζιμαγ (Βούλγαρος) ex Macedonia urbe Nagy-Tyrnavia, Ἰωάννης Καζανκιτς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σ. 291.

(Καζαντζής;) ἑτῶν 52 ἐκ Μοσχόπολεως ἀπὸ 29 ἑτῶν διαρκῶς διαμένων ἐν Οὐγγαρία] νυμφευμένος μετ' Οὐγγαρίδα, Ἰωάννης Πόποβιτς ζῶν καὶ ἔμπορευόμενος in Nobilitate Oppido Galanaza ei Parentis Ottomanicis natus, ἔλθων ἐκ παίδων εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἔκτοτε διαρκῶς ἐν αὐτῇ διάγων, νυμφευθεὶς Οὐγγαρίδα, Γεώργιος Δημήτροβιτς 24 ἑτῶν σύντροφος τοῦ προμνησθέντος Πόποβιτς ex Macedonia oriundus ἀλλὰ διαρκῶς ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀπὸ 12 ετίας διαμένων et ideo etiam juramentum fidelitatis coram me deposuit.

Michael Ambro. Comitatus Posoniensis Judex nobilitium.

Civitas Settmars οὐδαίς

Aradensis 4 πίνακες ἐν οἷς οἱ ἐξῆς Ἑλληνας πλὴν Βλάχων κτλ. (Ὁ εἰς πίναξ Comitatus Aradiensis processu vilagasiensi, ὁ ἄλλος comitatus Aradiensis processu Zarandiensi μετὰ πολλοὺς Βουλγάρους, ὁ τρίτος processus Bôrösjenoviensis καὶ ὁ τέταρτος processus aradiensis).

Theoru (=Theodorus) Guna 50 ἑτῶν ex oppido Belisa in oppido Vilagis, ἀπὸ 30 ἑτῶν ἐν Βουλγαρίᾳ mercibus minutioribus mercatum παρέχει fidelitatis juramentum.

Μιχαήλ Dima (Δήμας) ἑτῶν 44 ex civitate Shiatista ἀπὸ 28 ἑτῶν in oppido Vilags, mercibus uti prior. Georgius Koszta ἐκ Μπογαταϊκοῦ, ἑτῶν 40 ἀπὸ 8 ἑτῶν ἔχει fornicem, ἔμπορεύεται ὡς οἱ ἀνωτέρω ἐν Galja. Iangho Koszta 34 ἑτῶν ἐκ Μπογαταϊκοῦ, ἀπὸ 4 ἑτῶν ἐν Tancz-Janko Dima 27 ἑτῶν ἐκ Σιατλίστης ἀπὸ παίδων λαίπει μετὰ τοῦ πατρὸς ἐκ Τουρκίας ἐν Mussha, ὡς οἱ ἀνωτέρω.

Kosta Ralle (Processus Zurandiensis) Macedo ex oppido Szelera πρὸ 40 ἑτῶν, ἑτῶν 50 in oppido Zurand, mercantur minutioribus mercibus. Simon Dima Macedo ex oppido Sanarina ἑτῶν 14 in Szekudvar famulus mercatoris.

Μακεδόνες λέγονται καὶ οἱ Βούλγαροι τοῦ πίνακος τούτου ἐν

οἷς καὶ ὁ Kiro Brodan ἐκ Δοϊράνης. Ἐν τῷ πίνακι τοῦ Processus Bôrösjenoviensis εἶποι οἱ Βούλγαροι (7) ἐκτὸς ἴσως τοῦ Dima Jank ex oppido Csatiszta. Σημειωτέον ὅτι καὶ εἶποι οἱ ἄλλοι ἐκ Σιατλίστης (Lajasan Petru, Lazar Michaly Miska Mohely, Trandafir Mischa, Nijalics Mihaly Ralya Janask). Τινὲς ἔμπορεύοντο telar, ἄλλοι πραγματείας Οὐγγρικῆς καὶ βιενναίας, ὅλιγοι τουρκικῆς.

Processus Aradiensis περιέχει 17 ὀνόματα.

Andreas Gulem ἐκ Boscopol ἑτῶν 31 ibi etiam uxorem et prolem habet, advenit sine passualibus ante 27 annos. Metallii labor, οἰκῶν ἐν Arad, Dima Constantin 23 ἑτῶν ἐκ Crazta Μακεδονίας ἐν Arad, promiscue sortis tum cum turcicis quam cum regiis. Dima Koszta ἐκ Dugaezko Μακεδονίας, δευτεροκαὶ σύζυγον Degit in Possessione Kovaszudez cum utriusque sortiis mercibus. — Γεώργιος Tunaezko ἐκ Μπογαταϊκοῦ, Georgius Riga ὁμοίως 45 ἑτῶν nigri comus, quos graeci more, radere consuevit Ἐκ Μπογαταϊκοῦ degit in Possessima Kovaszniez, tamquae Turcicis quam cum regiis Kira sis ἐκ Μπογαταϊκοῦ, Koszta Dumitri ἐκ Czasta, Marin Pôrovits ὁμοίως, Nicola Trandafir ὁμοίως Nyika Stzava ἐκ Μπογαταϊκοῦ. Pandu Trindafer ἐκ Μπογαταϊκοῦ, Pan. Janke ex Macedonia Kosza Stoja Pavel ex Servia Dugarian loci Tyra Janko ex Macedonia Doiran, Trandafir Tanaszko ἐκ Μπογαταϊκοῦ, Tis Kiro ἐκ Κοζεν Μακεδονίας Todor Nicolla ἐκ Czasta.

Bekessiensis Civitatis 5. Δεκ. 1769 in oppido Gyala. Ὅλοι οἱ κατωτέρω διατρίβοντες ἐν διαφόροις πόλεσι καὶ χωρίοις τῆς περιοχῆς καὶ ἔμπορευόμενοι τουρκικῶς, αἰσθητικῶς καὶ οὐγγρικῶς προϊόντα.

Anastos Thomas Macedoniae Nycoetan

Behada Georgius » Kozan

Buz Georgius » Szelcza

Buz Lazarus » »

Bordacsi Nicolaus	»	Szasza	
Bulger Georgius	»	Nyausta	
Exor Nicolaus	»	Szeleza	
Haris Ogera	»	Saan	
Haris Thomas		Kozan	
Joran Demetrius		Veria	
Kallo Georgius		Kozan	
»	»	ἄλλος	»
Kallo Zsci	»		
Kosztá Demetrius		Szeleza	
Kriak Manuel		Kozan	
Kristoff Joannes	»		
Kristoff Martinus		Nyausta	
Mészáros Michael		Macedonia	
»	Rizo	»	
Nestor Georgius	»	Κοζάνη	
Nyiko Johannes	»	Szeleza	
»	Georgius	»	
Pandasi Joannes		Kozan	
Pap Demetrius	»		
Pap Karis		Gobriez	
»	Nicolaus	Kozan	
»	Stefanus	»	
Papajo Gonstantinus		Nyausta	
Pavel Michael		Doyrean	
Polya Georgius		Kozan	
Polya Koszta	»		
Polya Ladislaus	»		
Popas Demetrius	»		
»	Josephus	Nyausta	
»	Michael	Kozan	
Radovicz Georgios		Szeleza	
»	»	ἄλλος	»
»	Nicolaus	»	

Radovicz Joanne Szeleza

» Polyo »

Toli Thomas Kozan

Comitatus Csanadiensis Presentat. 21 Dec. 1769.

Thomas Axim ἐκ Κοζάνης, in possessione Toraja huic comitatui, ἔμπορεύεται Gossipium diversi coloris sericum atque diversi coloris ex Turcia praetera Piper, Zinziber, Pisa, Lentos, Crocum, Causope albas Vestas Karidum faicos (ἢ jaicos) Sugibula Pepirum, Ocus Telam, Ciltros ordinaria, oleum, Salem, Candelcs, Smigna, Lagulas ordina καὶ Sericas, item, vilioris sortis.

Nicolaus Naszto ἐκ Κοζάνης ἀπὸ 30 περιπου ἐτῶν in possessione Batonya domum et fornicem habet Ἐμπορεύεται τὰ τοῦ ἀνωτέρω εἶδη καὶ ἄλλα τινά, ἐν οἷς Tabacam καὶ viridem Materia vulgo Rasa dictam (εἶνε τὸ σύνηθες κρᾶσινον Tuch τῶν χωρικῶν). Ἀναγκάζεται νὰ μελῆν τοῦρκος ὀπήκουσ, ἔπειδὴ ἔχει τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα οἰκοί.

Joannes Panna, ex Macedonia possessione Kalany ἀπὸ 19 ἐτῶν in possessione Batonya. Ἐμπορεύεται ὅσα καὶ οἱ ἄνω.

Marcus Koszta ἐκ Μακεδονίας Kozsen ἀπὸ 27 ἐτῶν τὸ πρῶτον ὡς ὀπηρέτης graeci cujusdem.

Thomae Czastankovicz, Pecuarium quaestum exercere solet.

Theodorus Jancko, ἐκ Μακεδ. Szacscta μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸ 10 περιπου ἐτῶν Gossipum κτλ. Tabacam ὡς ὁ πρῶτος. Ἐν Batonya.

Michael Antonovicz ἐκ Κοζάνης ἀπὸ 45 ἐτῶν ἐξήλθε περιπου ἐκ Τουρκίας. Ἐν Csanad. iisdem mercibus.

Angyelko Kotyi in Czacsctcz πρὸ 30 ἐτῶν καίς. In Camerati Possessione Sajthen Donum et Fornicem habet Gossipum κτλ. ὡς οἱ ἄλλοι.

Georgius Miska ἐκ Szacscta. Circiter otto annorum

puer cum alijs quaestoribus ex Turcia exnigravit nec intrare cupit. Ἐν Saithen. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα.

Theodorus Popovics ex Maced. Nyagos. Puer 12 annorum ex Ditione Porta Ottomanicae cum aliquo certo quaestore Joanne Galano in Ditionem hanc Caesareo Regiam emigravit, propterea litteris Dimissionalibus caret. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα.

Sigismundus Mikaly, 13 annorum juvenis cum certo quaestore Sigismundo Vaserholymi intravit Ἐν Nagylok. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα.

Paulus Kosztovics ex Macedonia Supriante oppido ἀπὸ 15 περιπου ἐτῶν ἐν Mogylak. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα.

Johannes Koszta Szelosa. Ἐν Nogylak συνεταιρὸς τοῦ ἀνω Kostovics.

Nicolaus Masle ἐκ Κοζάνης. Ἀπὸ 30 περιπου ἐτῶν. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα. Ἐν Oppido episcopali Mako. Τὰ αὐτὰ ἔμπορεύματα.

Johanes Vaszil ἐκ Κοζάνης. Πρὸ 35 περιπου ἐτῶν. In oppido episcopali Mako.

Civitas Thuroekiensis

Νικόλαος Trykora, 36 ἐτῶν καὶ ἡρώζυγος Σοφία Δασκάλεβιτς Σερβίς καὶ τρία μικρὰ τέκνα. Ἀδελφὸς αὐτοῦ Φραγκίσκος ἀγαμος. Ἐκ Μακεδονίας, ἀλλὰ δὲν λέγεται πόθεν. Ἦλθε πρὸ 17 ἐτῶν, διαμένει ἐν Schloss Szent-Antal, μέλλει νὰ μεταβῇ intra limites regni εἰς Mossoez. Διὸ χορηγεῖται αὐτῷ διαβατήριον.

Εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα συνημμένον καὶ ἐντυπον μὴ συμπληρωμένον, ἐν τῷ κειῶ τοῦ ὀνόματος συγχωροχάρτιον τοῦ ἀφ' Ἐπιστοῦ πατριάρχου Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Comitatus Comaromiensis 28 Νοεμβρ. 1769. Praesent. 16 Δεκεμβρ. 1769. Ἐγκατεστημένοι ἐν διαφόροις χωρίοις.

Theophilus Sandor ἐκ Μακεδονίας Μαιζοβο. Ἐισήλθε 1745. Ἐμπορεύεται Omnibus ὡς καὶ οἱ λοιποί.

Nicolas Kovais. Ἐκ Serigolinae in Palikoe. Ἐισήλθε πρὸ 35 περιπου ἐτῶν.

Emanuel Hagzi. Ἐκ Μελενίκου. Τὸ πρῶτον εἰσήλθε 1750

Alexander Rosa ἐκ Μελενίκου 1754

Antonius Sztojan ἐκ Μελενίκου 1768

* Ἄλλος πίναξ Οὐγγρική.

Basilus Manosi 38 ἐτῶν ἐκ Κατορίας τῷ 1747 ἐν Ταταβαν.

Diamanti Laszlo 30 ἐτῶν ἐκ Κατορίας 1766 ἐν Ταταβαν.

Stojan Δημήτριος ἐκ Κατορίας 1769.

Basla Demeter 1769 Neszmeley.

Andreas Kömötör ἐκ Κοζάνης.

Ἐν τῷ αὐτῷ φακέλῳ in processu Patensi.

Janos. Andras Mezo ἐκ Μακεδονίας. Ἐν Ταταβαν

Constantinus Michail ἐκ Μακεδονίας Μαιζοβο ἐν Ταταβαν.

Rosi Andres ἐκ Κοζάνης ἐν Τοό.

Alexander Janos ἐκ Vidra ἐν Τοό.

Janos Györgi ἐκ Μελενίκου ἐν Τοό.

Janos Zacharias ἐκ Κοζάνης » »

Popovics Lander ἐκ Μανροβαι » »

Budensis Civitas 12 9bris 1769.

Janko Petro Chaltya 50 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως 1765.

Ofen Handelt theils mit türkischen Waaren, theils mit Gewurzereyen.

Theodor Nano 31 ἐτῶν ἐκ Μακεδονίας Κοπίσς, πρὸ 31 ἐτῶν ἐκ Βενετίας. Ὁμοίως ἐν Ofen. Handelt mit inländischen Producten.

Constantin Kuta, 27 ἐτῶν ἐκ Κοπίσς 1759 ἐν Ofen. Sowoh mit türkischen als inländischen Waaren.

Theodor Gyambalia 20 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως.

Πρὸ 30 ἐτῶν Ofen. Sowoh türk als inländ.

Adam Popovics 32 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως 1751. Ἐν Ofen, ὁμοίως.

Costa Georgi 26 ἐτῶν 1769. Ofen. Handelt mit türk. W. ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜΟΣ ΙΙ΄.

Nicolaus Saula 38 ἐτῶν Κοζάνη. Προσωρινῶς ἐν Posen, ἀλλὰ προσεχῶς ἐν Ofen. Handelt mit Kaufmannswaaren und Tokayer, Weinen.

Georg Sabelsky 42 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως 1760 Ἐν Ofen. Τὰ αὐτά.

Naum Blagonic 43 ἐτῶν 1767. Ἐν Ofen τὰ αὐτά.

Theodor Stankovics 62 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως. Πρὸ 6 περιπου ἐτῶν. Ἐν Ofen. Führt Leinenhandel.

Comitatus Albacisvariensis.

2 πίνακες

a) in processu Szikszoviensi

Demetrius Czako 42 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως. Ἦλθε πρὸ 10 ἐτῶν. In oppido Szikozoi. Ἐμπορεύεται Βιενναίας πραγματείας.

Michael Olasz 50 ἐτῶν. Natus in Macedonia in Pagó Korsova. Ἐν Szihso Ἐμπορεύεται Βιενναίας πραγματείας καὶ οἶνους τοῦ Sziheszó. Ἦλθε παῖς ἐξ Οὐγγαρίας.

Demetrius Pap 36 ἐτῶν ἐκ Μοσχοπόλεως. Ἐν Szihczo. Οὐδὲν ἐν τῇ στήλῃ ἔμπορου. Πρὸ 27 περιπου ἐτῶν. Georgius Olacz 36 ἐτῶν. Ἐν Korsova. Πρὸ 25 ἐτῶν. Ἐν Szikszó.

Thomas Olasz 19 ἐτῶν. Ἐκ Korsova 1767. Ἐν Szikszó.

Georgius Olasz 19 ἐτῶν. Ἐκ Korsova. Τὸν ἔφαρεν εἰς Οὐγγαρίαν ὁ προμνημονευθεὶς ἀδελφός του Μιχαήλ.

Thomas Olasz 18 ἐτῶν. Korsova. Καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἐν Szihczo.

Joannes Olasz 18 ἐτῶν Korsova. Καὶ αὐτὸς ὁμοίως.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΟΥΪΛΙΑΜ ΜΙΛΛΕΡ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

ΚΑΙ Η ΑΝΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ¹

Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων δὲν ἀφῆκεν τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ μακρὸν ἄνευ κέντρου πρὸς ὃ νὰ συνδέονται. Ἐν Τραπεζοῦντι παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἐν Νικαίᾳ, τῇ πόλει, ὅπου ἐψηφίσθη τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, συνεκροτήθησαν δύο Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορίαι ἐκ τῶν λειψάνων ἐκείνης, ἣτις εἶχε καταλυθῆ, τρίτη δ' ἑλληνικὴ ἡγεμονία ἰδρῆθη ἐν Ἡπείρῳ, ἣτις σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη ἐπὶ βραχὺ αὐτοκρατορία τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ εἰς μὲν τὸ δεύτερον τῶν πολιτικῶν τούτων ἰδρυμάτων ἐπεφυλάσσετο ἡ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ συγγινευσθῆ οὕτω μετὰ τῆς παλινορθωθείσης βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, τὸ δὲ πρῶτον ἐπέζησεν ἐπὶ βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις, ὁ ἰδρυτὴς τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, εἶχε περίπου ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν καὶ ὄν χρόνον ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις. Ὦν γόνος διακεκριμένου Βυζαντιακοῦ οἴκου, εἶχε κριθῆ ἄξιος νὰ γείνη σύζυγος τῆς ὠραίας Ἀννης, τῆς δευτεροτόκου θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Γ', εἶχε δ' ἐπιδείξει τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατείαν ἐναντίον τοῦ Βουλγάρου προδότου Ἰβάγκου ἐν τῇ Ροδόπῃ καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς βασιλευούσης, καὶ παρὰ τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ὄψεως τὰ προσόντα ἐκεῖνα εἶχον ἀγάγει εἰς τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἀνάγκησιν αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος ἕνεκα τῆς χηρείας τοῦ θρόνου μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Μουρτζούφλου. Χωρὶς δὲ νᾶναμείνῃ, ὅπως περιβληθῆ ταῦτοκρατορικὰ σύμβολα, ἐπεχείρησε τελευταίαν τινὰ προσπάθειαν, ὅπως συνενώσῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πόλεως, καὶ ἔπειτα, συνιδῶν, ὅτι τὰ πάντα ἦσαν μάταια, ἔφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν θυγατέρων, διαπεραιωθείς τὴν Προ-

1) Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ παρὰ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ τυπογραφείου τῆς Κανταβριγίας (Cambridge Press) ἐκδοθείσῃ Μεσαιωνικῇ Ἱστορίᾳ Τόμ. Δ', κσφ. 15'.

ποντίδα καὶ ἐκάλεσε τοὺς οἰκοῦντας τὴν Νίκαιαν νὰ δεχθῶσιν αὐτὸν ὡς νόμιμον ἡγεμόνα¹.

Ἡ θέσις, ἣτις ἐμελλε νὰ ποθῆ τὸ αἶμα τῶν περικοκίτων ἑλληνομνημόνων, εἶχεν ἐκλεχθῆ καλῶς. Ἡ Νίκαια δὲν ἦτο τότε τὸ ὑπὸ προσεχόντων λυμανόμενον χωρίον, εἰς ὃ ὑπερίβησαν αὐτὴν ἐξ αἰῶνες τουρκικῆς καταδουλείας, ἀλλὰ πόλις μεγάλη καὶ εὐήμεροῦσα. Κειμένη παρὰ τὴν λίμνην Ἀσκηνίαν, οὔτε ὑπερέβαινε μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὥστε νὰ παροφθαλπίται τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, οὔτε ὑπερίβαινε πλησίον αὐτῆς, ὥστε νὰ ὑπόκειται εἰς τὰς ἐπιθέσεις πειρατῶν, δὲν ἔσται εἴτε κατὰ τὴν φροῦσιν τοῦ Νικαίου Θεοδώρου Μετοχίτου, οὔτε ἀσφαλείας οὔτε χάριτος. Τὰ εὐρῶα πεδία τῆς Βιθυνίας παροῖχον εἰς αὐτὴν σῖταν καὶ οἶνον, ἡ λίμνη εἶχε ἀριθμόνους ἰχθύας καὶ ἡ πόλις ἐξείριστον ὕδωρ, κρηάρισσιν δὲ καὶ ἄλλα δένδρα καλλίστηνον αὐτὴν διαμονὴν τοῦ κάτοικου. Λιὸ οὐδὲν τὸ ἄπορον, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες εἶχον ἐκλέξει αὐτὴν ὡς κρηονοκίτην πόλιν τοῦ θέματος Ὀθιμίου καὶ ὅτι οἱ Σελδουκίδαι σουλτάνοι ἀνέδειξαν αὐτὴν προτιθέμεσαν αὐτῶν. Τὴν φρικτὴν ὀχυρότητα τὴν προσεχομένην ἐκ τῆς λίμνης, ἣτις εἶχεν ἀντιτάξει σπουδαιότατον κώλυμα εἰς τοὺς σταυροφόρους πρὸ ἑκατὸν ἔτων, ἐπηύξανεν ἡ τεχνητὴ ὀχύρωσις, καὶ οἱ ἀμύντορες αὐτῆς ἐκινεῖοντο, ὅτι ἦτο ἀπόρητος. Ἐξείρετα τείχη μετὰ προσεκβαλλομένων πύργων, διασπορευόμενον ἔτι ἐν γραμμικοῖς ἐρειπίοις, ὑπερήσπιζον τότε τὴν χωρὶς ὄχιμα ἔχουσαν πόλιν, ἣς αἱ ὄψαι οὐκ οὐκ αἱ πλουσίως διασκελισσόμενα ἐκκλησία ἐμαρτύρουν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐσεβειαν τῶν κατοίκων. Δύο τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, ἡ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, διασώζονται ἔτι, καὶ τὰ ψηφιδωτὰ τῆς δευτέρας αὐτῶν δεικνύουσιν, ὅτι τὰ ἐγκώμια τοῦ ἐπιχωρίου ἐγκωμιστοῦ δὲν ἦσαν ὑπερβολικά. Καλῶς ὀργανομένηνα ναυοκομίαι ἐστέρησαν τοὺς λεπρούς, καὶ οἱ πολῖται ἐκινεῖοντο δικαίως ὅτι τὰ φιλανθρωπικὰ αὐτῶν ἰδρύματα ὑπερέβαλλον τὰ τῶν ἄλλων πόλεων. Τοιαύτη ἦτο ἡ Νίκαια τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα.

Οἱ Νικαεῖς τὸ πρῶτον ἠρνήθησαν νὰ δεχθῶσιν τὸν Λάσκαριν

1) Ἀπορρίπτομεν τὴν ἀσκήρικτον μαρτυρίαν τοῦ A l b r i u s T r i u m f o n t i n i (Monumenta Germaniae historica Τόμ. ΚΓ' σ. 885) καθ' ἣν ὁ Λάσκαρις τὸ πρῶτον προσεχώρησεν εἰς τὸν Βαλδουῖνον Α', προτείνων τὴν εἰς τοὺς Λατίνους καθυπόταξιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

2) Παρὰ τῷ Σ α θ α (Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 140 κέ) «ὡς μήτε πρὸς ἀσφάλειαν, μήτε πρὸς χάριν ἐνδεῖν».

ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς ἰδίας πόλεως, καὶ μόνον μετὰ δυσκολίας ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ δώσωσι στέγην εἰς τὴν σῆζυγον αὐτοῦ. Ἀναμφιβόλως ἐθεώρουν, ὅτι ὁ πενήθερός τοῦ Λασκάριος Ἀλέξιος Γ' ἦτο ἀκόμη ὁ νόμιμος αὐτοκράτωρ, καὶ τὴν νομοταγὴν αὐτῶν στάσιν ἀνεξωπύρει ἡ ἀνάμνησις τῆς πολιουρίας, ἣν εἶχον ὑποστῆ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ πρὸ εἴκοσιν ἔτων, ὅτε εἶχον ὑποπέσει εἰς τὸ σφάλμα νὰ ταχθῶσιν ὑπὲρ τινος ἀντιπάλου τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τινι ἐμφολίῳ πολέμῳ. Οὕτως ὁ Λάσκαρις ἐπὶ τινα χρόνον ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὴν Βιθυνίαν πειρούμενος ματαίως νὰ τύχη ἀναγνωρίσεως, ἕως διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοδώρου Ἀγγέλου, ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ πρώτου δεσπότη τῆς Ἡπείρου¹, καὶ διὰ συμμαχίας μετὰ τοῦ Σελδουκίδαι σουλτάνου Κιλικίου Α', κατώρθωσε νὰ γείνη κύριος τῆς Προύσης καὶ τῶν περιχώρων. Οἱ δὲ νέοι αὐτοῦ ὑπήκοοι ἐχαιρέτισαν αὐτὸν ὡς δεσπότην, ἣν προσωνομίαν ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ πατρίρχου συνίσταν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς προτιμότεραν τοῦ ἀξιωματοῦ αὐτοκράτορος.

Πράγματι ὁ ἰδρυτὴς τῆς νέας ἐκείνης ἑλληνικῆς πολιτείας ὤφειλε νὰ ἐξευμενίσῃ ἢ ὑποτιάζῃ οὐκ ὀλίγους ἀντιπάλους. Ἡ Μικρὰ Ἀσία τῷ 1204 ἦτο διηρημένη μετὰ δέκα κυριάρχων διαφόρων ἔθνων. Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνῆκον εἰς τοὺς Σελδουκίδαι σουλτάνους τοῦ Ἰκονίου, τὰ δὲ νότια κατεῖχε τὸ ἐν Κιλικίᾳ ἄρμενικὸν βασίλειον, καὶ μεγάλη ἀποικία Ἀρμενίων ἦτο ἐγκαθιδρυμένη ἐν τῇ Τρωάδι. Ἐν δὲ τῇ Τραπεζοῦντι κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον μῆνα, καθ' ὃν ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ὁ νεαρός Ἀλέξιος, ὁ ἑγγονος τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ, τῇ βοηθείᾳ στρατοῦ ἐξ Ἰβήρων, ὃν εἶχε παρόσχει εἰς αὐτὸν ἡ ἐκ πατρὸς θεία Θάμαρ. Ὁ οἶκος τῶν Κομνηνῶν ἦτο δημοφιλὴς ἀνὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου, ἐξ ὧν κατήγετο ἀρχῆθεν καὶ ὅπου οἱ κάτοικοι ἐνεθυμοῦντο ἀκόμη τὴν μετὰ αὐτῶν διαμονὴν τοῦ πάππου τοῦ Ἀλεξίου, ἐπειδὴ τύραννός τις ἐν τῇ πρωτευούσῃ πολλάκις εἶνε ἐν εἴδωλον τῶν ἐπαρχιωτῶν. Λιὸ κατὰ τὸ πομπῶδες ὕψος τῶν χρόνων ἐκείνων ὁ Ἀλέξιος προσωνόμασεν ἑαυτὸν μέγαν Κομνηνὸν καὶ αὐτοκράτορα² οἱ δὲ διάδοχοι αὐτοῦ

1. M u s t o x i d i: Delle cose Corciresi σ. LV.

2. Γεωργίου Ἀεροπολίτου Τ' 12.— Βησσαρίων παρὰ τῷ F a l l m e r a y e r Geschichte des Kaiserthums von Trapezunt σ. 78.— Πανάργετος ἐν τῷ τοῦ Σπυρ. Π. Δάμπρου Νέω ἑλληνομνημόνι: Τόμ. Δ'. σ. 256.

διετήρησαν τό τε ἐπώνυμον ἐκεῖνο καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν προσω-
νυμίαν ἐπὶ διακόσια πενήκοντα ἔτη. Καὶ τὸ μὲν Οἴναιον καὶ ἡ Σινώπη,
καθ' ἃ ἡ Τραπεζοῦς, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ νέου αὐτοκράτορος, ὁ
δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαβίδ ἐξήπλωσε τὰς τύχας τοῦ οἴκου ἔτι δυτικώ-
τερον. Καὶ δὴ σῶμα Ἰβήρων καὶ ἐπιχωρίων μισθοφόρων ἐβοήθησαν
αὐτόν, ὅπως ὑποτάξῃ τὴν Παφλαγονίαν, τὴν κοιτίδα τοῦ γένους, καὶ
κατώρθωσε μετ' οὐ πολὺ νάνακηρύξῃ τὸν Ἀλέξιον ἐν Ἡρακλείᾳ
καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος μέχρι τῶν
ὄχθων τοῦ Σαγγαρίου. Ἄλλ' οἱ δύο ἐκεῖνοι ἀδελφοὶ δὲν ἦσαν οἱ
μόνοι Ἕλληνες ἀντίζηλοι τοῦ Λασκάρους. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρα-
λίω τοῦ Εὐξείνου αἱ κατακτήσεις αὐτῶν διεκόπτοντο ὑπὸ τῆς μικρᾶς
ἡγεμονίας τῆς Σεβαστείας καὶ τῆς Ἀμισοῦ. Ὁ ἄλλοτε ἀποσπάστης
Μαγκαρᾶς ὁ ἐπωνομαζόμενος Μωροθεόδωρος, ὅστις εἶχε προσλάβει
τὴν προσωνυμίαν αὐτοκράτορος ἐπὶ τοῦ Ἰσαακίου Β' Κομνηνοῦ,
εἶχε γείνει καὶ πάλιν κύριος τῆς Φιλαδελφείας, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ
Μαυροζώμης εἶχεν ἐξασφαλίσει ὄχυράν θέσιν παρὰ τὸν Μαίανδρον,
συζεύξας τὴν θυγατέρα μετὰ τοῦ Σελδσουκίδου σουλτάνου. Τὸ δὲ
λατινικὸν στοιχεῖον ἀντεπροσωπεύετο ἤδη ὑπὸ δύο βενετικῶν ἀποι-
κιῶν ἐν Λαμφάκῳ, ἧτις ἦτο τιμάριον τοῦ Οἴκου Κουρίνη, καὶ ἐν
ταῖς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Πηγαῖς, καὶ ὑπὸ ἀνατολικῷ κλάδῳ
τοῦ μεγάλου ἐκ Πίσης οἴκου τῶν Ἀλδοβρανδίνῳ ἐν Ἀτταλείᾳ¹

Διὰ τῆς συνθήκης τῆς διανομῆς εἶχον παραχωρηθῆ μεγάλα ἐκ-
τάσεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὸν Λατίνον αὐτοκράτορα, μεταξὺ δὲ
τούτων αἱ ἐπαρχίαι Νικομηδείας, Ταρσοῦ, Παφλαγονίας, Οἴ-
ναίου καὶ Σινώπης, Λαοδικείας καὶ ὁ Μαίανδρος μετὰ τῶν ἐξαρτη-
μάτων τῆς Ἀμισοῦ, ἧτοι δι' ἄλλων λέξεων αὐτὸ τὸ σύνολον τῶν χω-
ρῶν τῶν καταληφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Λασκάρους καὶ τοῦ Μεγάλου Κο-
μνηνοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς διαρρυθμίσεως ταύτης ὁ Βαλδουῖνος Α'
παρεχώρησεν εὐρείας γαίας ἀντιπέραν τῆς Προποντίδος ὡς τιμάρια
εἰς τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ ἀκολουθοῦντας, τὴν μὲν Νίκαιαν μετὰ τῆς προ-
σωνυμίας δουκός, ἧτις τότε ἔθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν μεγίστων ἀξιωμα-
τιῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὸν κόμιστα τῆς Βλοισίας (de Blois) Λουδο-
βίκον, εὐπατρίδην πλούσιον καὶ φοβερόν, ὅστις ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ

βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ εἶχε κρατήσῃ τὴν σημαίαν κατὰ τὴν στέ-
φιν τοῦ πρώτου Λατίνου αὐτοκράτορος, τὴν δε Φιλαδέλφειαν, ὁμοί-
ως κοσμουμένην ὑπὸ δουκικοῦ στέμματος, εἰς τὸν Στέφανον Περτι-
κιανὸν (Du Perche). Τῶν δὲ δύο μεγάλων θρησκευτικῶν ταγματίων
οἱ μὲν Ἰωαννῖται ἱππῶται ἔλαβον ἓν τμήμα τοῦ λεγομένου δουκάτου
τῶν Νέων κάστρων, τὰ κάστρα Ἀδραμύτιον, Πέργαμον καὶ Χλιαρά,
οἱ δὲ Ναῖται τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλδοβρανδίνου κατεχομένην Ἀττάλειαν¹

Ἦτο λοιπὸν φανερὸν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ὁ Λάσκαρις ὄφειλε
χάριν τῶν νέων αὐτοῦ κτήσεων νὰ παλαίσῃ κατὰ τε τῶν Λατίνων
ἐπιδρομέων καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐχθρῶν.

Τῇ 1 Νοεμβρίου 1204 ὁ Γάλλος δοῦξ τῆς Νικαίας ἔστειλε δύο
πιστοὺς ἀκολουθοῦντας, τὸν Πέτρον de Bracheuil καὶ τὸν Payen τὸν
Ἀὐρηλιακὸν (d'Orléans) μετὰ δυνάμειος ἑκατὸν εἴκοσιν ἱπποτῶν ἵνα
καταλάβῃ τὸ ἄσιατικὸν αὐτοῦ τιμάριον. Ἀποβιβασθέντες δ' οἳτοι εἰς
τὴν λατινικὴν ἀποικίαν τῶν Πηγῶν, ὅπου ἦσαν βέβαιοι, ὅτι ἐμελλον
νὰ τύχῳσι καλῆς ὑποδοχῆς, κατέλαβον τὴν τότε ἀξίαν λόγου πόλιν
Πάνδεσμα (Πάνορμον) καὶ τῇ 6 Δεκεμβρίου συνήντησαν τὴν
στρατιάν τοῦ Λασκάρους κάτωθεν τῶν τειχῶν τοῦ Ποιμανηνοῦ,
ὄχυροῦ κάστρου κειμένου κατὰ τὰ νοτιοανατολικά. Παρὰ δὲ τὸ ἄνι-
σον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑκατέρωθεν μαχομένων ἢ ὑπερτέρα ἀνδρεία
τῶν πανόπλων Φράγκων ἱπποτῶν ἔκρινε τὴν τύχην τῆς μάχης· οἱ
Ἕλληνες ἔφυγον, καὶ ἡ γειτονικὴ πόλις Λοπάδιον, ἧτις σήμερον μὲν
εἶνε τὸ χωρίον Οὐλουμπάδ, ἀλλὰ τότε ἦτο μία τῶν ὠραιωτάτων πό-
λεων τῆς χώρας καὶ ὁ προμαχὼν τῆς Προύσης, ἀνέφξε τὰς πύλας
αὐτῆς εἰς τὸ ἔλεος τῶν νικητῶν. Ἄλλ' ἡ Προῦσα, ἦν ἐπροστώτερον
ἢ φυσικῇ αὐτῆς ὡς ἐκ τῆς θέσεως ὄχυρότης καὶ τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς
τείχη, ἀντέσχεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν, ἡ δὲ λύσις τῆς πολιορκίας
ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐπιχωρίους εἰς ἀποστασίαν ἐναντίον τῆς κυριαρχίας
αὐτῶν, ἧτις, καίπερ οὔσα φιλάνθρωπος, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ παρα-
δεχθῶμεν, ἦτο οὐχ' ἥττον δεσποτεία ξένης φυλῆς καὶ δόγματος ἄλλο-
θρήσκου. Δεύτερον δ' ἀπόσπασμα Φράγκων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν Ἐρρί-
κου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος Βαλδουῖνου, ἐδέχθη
τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐν Τρωάδι οἰκούντων Ἀρμενίων, οἵτινες ἐτάσ

1. F o n t e s Regum Austriacarum Μέρο. Β' Τόμ. XIII 6. 208—10.
Νικήτα Χωνιάτου ἀκδ. Βόννης σ. 795. 842.

1, P a u l i Codice Diplomatico Τόμ Α' σ. 98 — I n n o c e n t i i Π
Epistolarum IX 180.

σαντο πιθανῶς εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἀνανεώσωσι τὰ ζωοθρόματα τοῦ τριώκοῦ πολέμου, οὗ αἱ ἀναιμνήσεις ἦσαν τῶν ὀλίγων ἐκ τῆς ἀρχαιότητος γνωστῶν εἰς τοὺς σταυροφοροὺς. Ἀπὸ δ' Ἐρρίκος, διαφερακωθεὶς τὰ Δαρδανέλλια κατὰ τὴν Ἄβυδον, διέβη τὰ στενά τῆς Ἰδης, καὶ ἔστησε τὸ στρατῆγιον αὐτοῦ ἐν Ἀδριαμυτίῳ. Ἐκεῖ δ' ἐστάλη ὅπως ἐπιτεθῆ ἑναντίον αὐτοῦ, δεύτερος Ἑλληνικὸς στρατός, οὗ ἡγεῖτο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου Λασκάρως Κωνσταντῖνος. Ἀλλ' ἡ δευτέρα αὕτη ἐκ τοῦ συστῆδην μάχη, συγκροτηθεῖσα τῇ 19 Μαρτίου 1205, ἐπῆρξεν ἔτι καταστρεπτικωτέρα τῆς πρώτης διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἀποβαλόντας οὐκ ὀλίγους ἀνδρας καὶ πολλὰ λάφυρα, καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἤρχισαν πληρόντες φόρον εἰς τοὺς ξένους ἐπιδρομεῖς. Τρίτη δὲ τις ἀπόπειρα γενομένη ὑπὸ τοῦ Μωροθεοδώρου, τοῦ δυνάστου τῆς Φιλαδελφείας ἀπέτυχεν ἕνεκα τῆς ἀνδοσίας αὐτοῦ τοῦ Ἐρρίκου καὶ τῆς ἀκατανικήτου ὁρμῆς τοῦ ἱππικοῦ τῶν Φράγκων. Ἡ δ' ἐπιτυχία αὕτη συνεπληρώθη διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Νικομηδείας ὑπὸ τρίτου φραγκικοῦ ἀποσπάσματος ὑπὸ τὸν Μωζάριον de Sainte Mancheουλᾶ. Πέντε καὶ μόνον μῆνες εἶχον ἀρκέσει χάριν κατακτήσεως τοῦ ὅλου πλουσίου θέματος τοῦ Ὀφικίου καὶ τινῶν ἔτι χωρῶν πέριχ αὐτοῦ. Τὸ ὅλον τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ Ἀδριαμυτίου μέχρι τῆς Νικομηδείας ὁμολόγει πίσιν εἰς τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα, καὶ μόνον ἡ Νίκαια καὶ ἡ Προῦσα ἕμενον πιστοὶ εἰς τὸν Λάσκαριν.

Ἀλλὰ τὴν ὥραν ἐκείνην οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀσίας ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ὅπερ ἦσαν εἰθισμένοι νὰ θεωρῶσιν ὡς τὸν μέγιστον ἐχθρὸν ἐν Εὐρώπῃ. Οἱ ἐν Θράκῃ ὁμοεθνεῖς εἶχον καλέσει τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων Καλοϊωάννην ἑναντίον τῶν Φράγκων, καὶ ὁ Βαλδουῖνος ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἄλλους Φράγκους ἡγέτας ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ἑναντίον τοῦ νέου πολεμίου. Ὁ Ἐρρίκος καὶ τὰ δύο ἄλλα ἀποσπάσματα ἔσπευσαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν παραγγελίαν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν κατακτήσεων αὐτῶν ἐκράτησαν μόνας τὰς Πηγὰς ὡς στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν ὀρμητήριον παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἄποικοι τῆς Τρωάδος διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ φόβου ἀντιπάλων παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Οὕτως ἀποτόμως ἔληξεν ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων κατακτίσεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ δὲ πρῶτος καὶ τελευταῖος Γάλλος

δοῦξ τῆς Νικαίας ἔπεσεν ἐν τινι βουλγαρικῇ ἐνέδρῳ πρὸ τῆς Φιλιππουπόλεως χωρὶς ποτε νὰ πιτήσῃ τὸ ἔδαφος τοῦ ἁσιατικοῦ αὐτοῦ δουκῆτος¹.

Ὁ Λάσκαρις ἐπιμελήθη τὴν ἀποχώρησιν τῶν Φράγκων ἵνα καταλάβῃ τὰς χώρας, ἃς εἶχον ἐκκενώσει, καὶ ἡ καρτερία αὐτοῦ φάνηται ἐξασφαλίσει τὴν ἑστ' αὐτοῦ ἀνάληψιν τῆς προσωνημίας αὐτοκράτορος. Ἦτο δ' ἐν ταύτοις ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐκλέξῃ πατριάρχη, ἐπειδὴ ὁ οἰκομενικὸς θρόνος ἐχόρευεν. Ἀλλ' ἡ Νίκαια εἶχε κατ' ἐξείνῳ τὸν χρόνον ἀποβῆ ἡ ἑστία πάντων τῶν λογιστάτων ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας διὰ δὲν ὑπῆρξε δύσκολος ἡ ἐκλογή πατριάρχου. Ὁ δ' ἐκλεχθεὶς, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ Μιχαὴλ Αὐτορειαγός, ἔσπευσε νὰ στέψῃ αὐτοκράτορα τὸν Θεόδωρον, καὶ ὁ ἱστορικὸς Νικητῆς Λωνάτης συνέταξε προσφώνησιν, ἣν ἔμελλε νὰ ἐκφωνήσῃ κατὰ τὴν στέψιν ὁ Λάσκαρις, παρορμῶν τοὺς ὑπηκόους εἰς ὑποταγὴν καὶ ἐξαγγέλλων τὴν συνένωσιν ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς σκοποὺς τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Οὕτω τὸ ἔαρ τοῦ 1206, δύο ἔτη μετὰ τὴν φυγὴν ἐκ τῆς ἀλώσεως πόλεως, ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις ἐστέφθη ἐν Νικαίᾳ².

Ἀμα δὲ τῇ ἀναρρήσει ὁ Λάσκαρις ἤρχισεν ἐξτελεῶν τὸ χάριν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Νικητῆ χαραχθὲν πρόγραμμα. Πολιτικὴ ἐκχειρία μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, ὅστις εἶχε τότε διαδεχθῆ τὸν Βαλδουῖνον ὡς Λατῖνος αὐτοκράτορ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἦτο τελείως ἀτησυχολημένος ἐν Εὐρώπῃ, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ στρέψῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτοῦ ἀντιπάλους. Ὁ Μωροθεόδωρος, ὁ Σάβας καὶ ὁ Μαυροζώμης ἐξεδιώχθησαν ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίων κτήσεων καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι ἐκλείπουσιν ἔκτοτ' ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ θεάτρου, ὁ δὲ Μαυροζώμης, ἄτε ὢν πενθερὸς τοῦ ἰσχυροτάτου δυνάστου Καϊχοσρόου, πρὸς ὃν ὁ Λάσκαρις ἐπεθύμει νὰ διάγῃ εἰρηρικῶς, ἔλαβε μετ' οὐ πολὺ λωρίδα γῆς, περιλαμβάνουσαν τὰς Χωνὰς, τὴν γενέτειραν αὐτοῦ τοῦ Νικητῆ. Τὸ δὲ πρῶτον κατόπιν τραῦμα κατηνέχθη κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος. Καὶ δὴ ὁ Ἀλέξιος εἶχε προκαλέσει τὴν ὀργὴν τοῦ Σελδσουκίδου σουλτάνου, ὅστις ἐπολι-

1. Innocentii III Epistolarum libr. VIII, 131, "Ἴδε ἐνθ. ἀν. κεφ. XIV σ. 424.

2. Μετὰ τὴν 20 Μαρτίου, ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου κατὰ τὸν Κάλλιστον παρὰ τῷ Migne (Patrologia Graeca Tom. PMZ' σ. 465.

ὀρκει τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ¹ ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξίου Λαβίδ, ἐπωρελούμενος τὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐκκένωσιν τῆς Νικομηδείας, εἶχεν ἀποστείλῃ τὸν νεαρὸν Συναδηγόν, ὅπως λάβῃ κατοχὴν τῆς πόλεως ταύτης. Ἀλλ' ὁ ἄπειρος οὗτος στρατηγὸς εἶχε προζαταληφθῆ ὑπὸ τοῦ δεξιωτέρου Λασκάρους, ὅστις ἤγαγε τὴν στρατιάν αὐτοῦ διὰ δυσδιαβάτου ὄρεινῆς στενωποῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσέβη εἰς τὴν διὰ πελέκεων ἐκκοπὴν τῶν κατὰ τὴν τρίβον αἰτοῦ δένδρων. Τοιαύτη δραστηριότης ἤγαγεν ἀναγκάως εἰς ἐπιτυχίαν. Ὁ Συναδηγὸς ἐξώγρηθη, καὶ ὁ Λαβίδ ἤναγκάσθη νὰ περιορίσῃ τὰ ὄρια τῆς αυτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος εἰς τὴν Ἡράκλειαν, καὶ ἐξεῖθεν δ' ἔτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας ἠπεύλει νὰ ἐξώσῃ αὐτὸν περαιτέρω πρὸς ἀνατολίας. Ἐπὶ τούτοις δ' ὁ Λαβίδ χάριν προφυλάξεως ἐκάλεσε πρὸς βοήθειαν τοὺς Φράγκους.

Οἱ Φράγκοι ὑπῆρξαν πρόθυμοι νὰ συμμαχήσωσι πρὸς τὸν μόνον ἀπομένοντα Ἕλληνα ἀντίπαλον τοῦ Λασκάρους, ἐπειδὴ παρεπονοῦντο, ὅτι εἶχε παραβῆ τὰς μετ' αὐτῶν σπονδὰς καὶ ἀνησύχουν νὰ παρακωλύσωσι τὴν αὔξησιν ἑλληνικῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἣς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας εἶχε θέσει τὰς βάσεις ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν Καλαβροῦ πειρατοῦ ². Διὸ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1206 ὁ Ἑρρίκος ἔστειλε τὸν Πέτρον Bracheuil καὶ Rayen τὸν Αὐρηλιανὸν διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ τῆς ὑποσχέσεως, ὅτι ὁ Bracheuil ἔμελλε νὰ λάβῃ τὰς Πηγὰς καὶ τὴν Κύζικον μετὰ τῆς νήσου Μαρομαρᾶ ὡς τιμᾶριον, εἰς δὲ τὸν Thierry de Loos, τὸν ἀνδράρχην τοῦ Λατίνου Αὐτοκράτορος, παρεχωρήθη ἡ Νικομήδεια. Ἡ δευτέρα αὕτη φραγκικὴ ἐπιδρομὴ ἐπανέλαβεν ἐν μικροτέρῳ κλίμακι τὰ ἐπιτελεσθέντα κατὰ τὴν πρώτην. Ἀπὸ τῶν Πηγῶν ὡς ὄρητηρίου ὁ Bracheuil κατέλαβε καὶ ὠχύρωσεν ἐκ νέου τὴν χερσόνησον τῆς Κυζίκου, καὶ ὁ ἀνδράρχης πλεύσας κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Νικομήδειαν, μετέβαλεν ἐν σπουδῇ τὴν ὠραίαν ἐν αὐτῇ μητρόπολιν τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς κάστρον. Δύο δὲ ἄλλαι εὐπατρίδαι, ὁ Μακάριος de Sainte Menesould καὶ ὁ Γουλιέλμος de Sains, ἐγκαθιδρύθησαν εἰς τὸ Hereke κατὰ τὰ βόρεια τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας καὶ εἰς τὸ Geumlek ἢ Civetot, ὡς ἐκάλουν αὐτὸ

¹ Recueil des historiens des Croisades, Historiens orientaux Τόμ. Β' μέρ. α'. σ. 101

² Σπυρ. Π. Λάμπρου Μιχαὴλ Ἀχομινάτου τὰ σωζόμενα Τόμ. Β' σ. 159

οἱ σταυροφόροι, τὸ ἐπίνειον τῆς Νικαίας καὶ τῆς Προύσης, ἀποκόψαντες οὕτω τὴν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν τῶν δύο τούτων πόλεων. Οὕτω περικυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν Φράγκων ὁ Λάσκαρις ἔπειπεν ἀποστόλους πρὸς τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων, παρομοῖον αὐτὸν νὰ ἐπατεθῆ ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ πάλιν λοιπὸν τότε ὁ Καλοϊωάννης ἐπήνεγκεν ἀσπασίον ἀντιπερισπασμὸν ἐν Θράκῃ, καὶ ἐκ δευτέρου παρέστη ἡ ἀνάγκη ν' ἀνακληθῶσιν οἱ Φράγκοι εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀφείθησαν δὲ μόνον μικρὰ φρουρὰ, ἵνα κατέχωσι τὸ φραγκικὸν τετράπλευρον.

Ὁ Θεόδωρος προσέβη τότε διὰ μιᾶς εἰς ἐπίθεσιν τῶν ἀπομεινωμένων ἐκείνων φρουρῶν. Οὕτω δεινὸς δ' ἀπέβη ὁ ἀγὼν ἐν τῇ Civetot, ὥστε μόνον πέντε τῶν γενναίων αὐτοῦ ἀμυντῶρων ἔμενον ἄτρωτοι, ὅτε ὁ Ἑρρίκος ἐφίθασεν ἐσπευσμένως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς διάσωσιν αὐτῶν, καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὥστε ἀπεφάσισε νὰποσύρῃ τὴν φρουρὰν καὶ ἐγκαταλείψῃ τὸ φρούριον. Ἡ Κύζικος ἐπολιορκεῖτο οὕτω στενωῶς ἀπὸ τε γῆς καὶ ἀπὸ θαλάσσης, ὥστ' ἐχρειάσθη δευτέρα ἐκστρατεία πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας. Ὁ Thierry de Loos ἐξώγρηθη ἐξώθειν τῶν τειχῶν τῆς Νικομηδείας, καὶ ἡ ὠχυρωμένη αὐτῆς μητρόπολις ἠδεδεκυριευθῆ, ἂν μὴ ἐπέστρεφεν ὁ Ἑρρίκος πρὸς διάσωσιν αὐτῆς. Τότε ὠμολογήθησαν διετεῖς σπονδαί. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπέλυσαν τοὺς αἰχμαλώτους, οἱ δὲ Γάλλοι ἐξεκένωσαν τὴν Κύζικον καὶ τὴν Νικομήδειαν, ὧν τὰ ὀχυρώματα κατεσκάφησαν. Αἱ δὲ Πηγὰ φαινόνται ἤδη κυριευθεῖσαι, καὶ μόνον τὸ Hereke ἀπέμεινε φραγκικόν.

Αἱ σπονδαὶ αὗται, καίπερ οὔσαι ὁμοίως σύμφεροι εἰς ἀμφοτέρους τοὺς συμβληθέντας, διελύθησαν μετ' οὐ πολὺ. Ὁ Λαβίδ καρδοκῶν πάντοτ' εὐκαιρίαν πρὸς ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, ἔγραψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρακαλέσας νὰ συμπεριληφθῆ εἰς τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἑρρίκου καὶ νὰ θεωρηθῆ ἡ χώρα αὐτοῦ ὡς μέρος τῆς λατινικῆς αυτοκρατορίας. Ἐξασφαλίσας δ' οὕτω τὴν υποστήριξιν τοῦ Ἑρρίκου, διέβη τὸν Σαγγάριον, ἐπέδραμε τὰς κτήσεις τοῦ Λασκάρους μετὰ σώματος Φράγκων ἐπικούρων, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐκυριεύσε πᾶν τὸ προσυχόν. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τοῦ Λασκάρους Ἀνδρόνικος Γίδος ἐπέπεσεν αἰφνιδίως ἐναντίον τῶν Φράγκων, ὅτ' εὕρισκοντο ἀπομεινωμένοι ἐν ταῖς δυσβάταις στενοῖς τῆς Νικομηδείας, μόλις δὲ που

ἔσωθησαν οἱ ἄγγελοι τῆς πανωλεθρίας. Διὰ δὲ βοήθειας, ἀποσταλείσης ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, οὐδὲν ἄλλο καταρτίωθη ἢ ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς πτώσεως εἰς Ἱσρακλείας, ἣτις μετὰ τῆς Ἀμιάστριος προσηγήθη εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας. Μόνη δ' ἐπιτυχία τῶν Φράγκων ὑπῆρξεν ἡ ἀνάγκησις τῶν Πηγῶν ὑπὸ τοῦ τιμαριούχου αὐτῶν δυνάστου Πέτρου de Bracheui. Οὐδὲν ἄπορον ὅτι ὁ Λάσκαρις παρεπενέθη εἰς τὸν πάπαν περὶ τῶν παραβάσεων ἐκείνων τῶν σπονδῶν, δεηθεὶς αὐτοῦ νὰ πείσῃ τοὺς Φράγκους, ὅπως ὁμολογήσωσι μόνιμον μετ' αὐτοῦ εἰρήνην, δι' ἧς ἡ θάλασσα νὰ γείνη τὸ ὄριον μεταξύ τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν καὶ ἀπειλήσας, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀπορρίψεως τῶν ὅρων τούτων ἔμελλε νὰ συμπράξῃ κατὰ τοῦ Ἐρρίκου μετὰ τῶν Βουλγάρων. Ὁ Ἰννοκέντιος Γ' ἀπῆντησε παρακινήσας αὐτὸν νὰ προσκυνήσῃ μὲν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρίκον, νὰ ὁμολογήσῃ δὲ ὑποταγὴν εἰς τὸν πάπαν, οὗ ὁ ληγάτος ἔμελλεν ἐπὶ τούτοις νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ δὲ ἀπάντησις τοῦ Θεοδώρου ὑπῆρξεν ἀπόπειρα πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ἣν ἐπιχείρησιν ἔτυχε τῆς βοήθειας τοῦ Φράγκου δυνάστου τῶν Πηγῶν, ἀναδειχθέντος προδότου τοῦ νομίμου κυριάρχου¹. Οὕτως ἐνωρὶς οἱ Λατῖνοι εἶχον διαιρεθῆ ἑναντίον ἀλλήλων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄνδρες εὐγενῶν οἴκων εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἑλλήνων.

Τότε αἴφνης νέος ἐχθρὸς, καὶ δὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου οἴκου τοῦ Λασκαρέως, ἐπῆλθε παρακωλύων τὴν πρόοδον αὐτοῦ καὶ ταρασσών τὴν εἰρηνην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ φρυγᾶς αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Γ' ἀφ' οὗ πρῶτον εἶχε πλανηθῆ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, ἔφθασεν εἰς τὴν ἀύλην τοῦ Καίχοσρόου, ὃν πρό τινων ἐτῶν εἶχε στεγύσει, βαπτίσει καὶ υἱοθετήσει ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ ἔκπτωτος μονάρχης ἤξλωσε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ν' ἀνακτήσῃ χάριν αὐτοῦ ὡς νομίμου αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων τὸ στέμμα, ὅπερ εἶχε σφετερισθῆ ὁ ἴδιος αὐτοῦ γαμβρός. Ὁ φιλόδοξος σουλτᾶνος, ὅστις δὲν εἶχε λησμονήσει, ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ εἶχόν ποτε ἄρξει ἐν Νικαίᾳ, ὑπολαμβάνων, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ξενιζόμενος ἤθελε χρησιμεύσει ὡς ἐπωφελὲς ὄργανον τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκοπῶν, ἔστειλε τελεσίγραφον εἰς τὸν Θεόδωρον, προτείνων εἰς αὐτὸν νὰ ἐκλέξῃ μεταξύ παραίτησεως ἢ πολέμου. Ὁ δὲ Θεόδωρος ἀντιπάσης ἀπαντήσεως ᾤδευσεν ἑναντίον τοῦ Καίχοσρόου εἰς τὴν παρὰ

1. B u c h o n Recherches et Matériaux Τόμ. Β' σ. 211

τὸν Μαϊάνδρον Ἀντιόχειαν, ὅπου εἶχε προσηγήσει μετὰ τοῦ Ἀλέξιου. Ἡ συγκροτηθεῖσα μάχη ἀπέβαινε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐναντίον τοῦ Λασκαρέως ὄκτακόσιοι Λατῖνοι μισθοφόροι, οἵτινες παρὰ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ πάπα συνώδευσαν αὐτόν, κατεστράφησαν, καὶ ὁ σουλτᾶνος κατέφερε τρομερὸν πλήγμα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας προκαλέσαν τὴν ἀπὸ τοῦ ἵππου πτώσιν αὐτοῦ. Ἐπὶ τινα ὄραν ὁ Λάσκαρις ἐφαίνετο ἐκτεθειμένος εἰς τὸ ἔλεος τοῦ πολεμίου, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης ἐτοιμότητος πνεύματος ἀνέσπασε τὸ ξίφος καὶ ἔκοψε τοὺς πόδας τῆς φορβάδος ἣν ἵππευεν ὁ σουλτᾶνος. Ὁ Καίχοσρόης ἔπεσεν, πάραντα δ' ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐκόπη καὶ ἐνεπίχθη ἐπὶ δόρατος εἰς κοινὴν θῆαν τῆς στήλαις αὐτοῦ¹. Οἱ δὲ Σελδσοῦκοι, στερηθέντες τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν εὐχαρίστως σεγωμολόγησαν εἰρήνην. Ὁ νικητὴς συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀλέξιον εἰς τὴν Νικαίαν, ἐτύφλωσε αὐτὸν κατὰ τινα μαρτυρίαν² καὶ ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ὑαμάνθου ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Θρίαμβος οὕτω δραματικὸς ἐνέπνευσε τὴν φαντασίαν ἢ μᾶλλον τὴν ρητορικὴν τῶν δύο τότε ζώντων κυριωτάτων λογοτεχνῶν. Καὶ ὁ μὲν Νικήτας Χωνιάτης συνέγραψε πανηγυρικὸν τοῦ νικητοῦ τοῦ καταβαλόντος τοὺς τέως ἀνικητοὺς Τούρκους, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μιχαῆς Ἀκομινᾶτος, ὁ πρόην μητροπολίτης τῶν Ἀθηνῶν, ἔστειλεν ἐπιστολὴν συγχαρητήριον ἐκ τῆς ἐν τῇ νήσῳ Κέω ἑξορίας αὐτοῦ, ἐν ἣ παρέβαλλε τὸν Λάσκαριν πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον. Αὐτὸς δ' ὁ Λάσκαρις ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἐπαγγελόμενος, ὅτι, ἂν σύμπαντες οἱ ὁμογενεῖς ἤθελον βοηθήσει αὐτόν, ἔμελλε μετ' οὗ πολὺ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν χώραν τῶν λατινικῶν μολοσσαῖν καὶ οὗτοι ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν βοήθειαν αὐτῶν, ἂν ἤθελεν ἐπιτεθῆ ἑναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Διάφορος δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα ἐπίδρασις

1. Ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης [17] λέγει, ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ σουλτάνου ἀπέτμεν ἄγνωστος χεῖρ. Ὁ δὲ Νικήτας Χωνιάτης [ἐν τῇ τοῦ Σάθα Μεσαιωνικῆ βιβλιοθήκῃ Τόμ. Α' σ. 182 ἐν τινι ῥητορικῷ χωρίῳ καὶ ὁ Ἀβουλφέδας [Historiens Orientaux Τόμ. Α σ. 86] λέγουσιν αὐτὸν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Λασκαρέως.

2 Σάθα Μεσαιωνικῆ βιβλιοθήκῃ Τόμ. Ζ' σ. 457.

τοῦ περὶ τῶν σιγβάντων ἀγγέλματος. Ἡ κρίσις αὐτοῦ περὶ τῆς νίκης τοῦ Λασκάρου ὑπῆρξεν ὅτι ὁ νικητὴς εἶχεν ἠττηθῆ, ἐπειδὴ τὴν ἀπώλειαν τῶν Λατίνων μισθοφόρων ὑπελόγιζεν ὡς ὑπερβάλλουσαν κατὰ πολὺ τὴν ἠτταν τῶν Τούρκων. Ἄλλως δ' ἐγίνωσκεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, παρορμώμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῶν, ἐμελέτων ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δι' ὃ ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀναμείνῃ μακρότερον, ἀλλὰ νὰ προσβάλλῃ αὐτοὺς αὐτὸς πρῶτος. Κατ' ἀκολουθίαν διεπεραιώθη εἰς τὰς Πηγὰς, τὴν μόνην τότε ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κατεχομένην πόλιν, ἧς ἀπὸ τῆς προδοσίας τοῦ Bracheuil ἐδυνάστευεν ὁ Ἐρρίκος de Grangerin ¹, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Λάσκαρις ἐτόραπῃ εἰς τὰ ὄρη. Ἄλλ' οἱ γογγυσμοὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἱπηκόων, ὧν αἱ κτήσεις ἐξετίθεντο οὕτως εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Φράγκων ἱπέων, ἠνάγκασαν τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα νὰ συνάβῃ μάχην. Αἱ ἀντίπαλοι στρατιαὶ συνεκρούσθησαν παρὰ τὸν Ρύνδακον τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1211, καίτοι δὲ ὁ στρατὸς τοῦ Λασκάρου ἦτο κατὰ πολὺ πολυαριθμότερος καὶ συνέπραττε μετ' αὐτοῦ νέον σῶμα Λατίνων αὐτομόλων, τὴν νίκην κατήγαγεν ὁ Ἐρρίκος, ὅστις συμφύωνος πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταληφθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἐκθεσιν περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκστρατείας οὐδὲ ἓνα ἀπέβαλεν ἄνδρα. Ἐπὶ τούτοις δ' οἱ Ἕλληνες ὤδυσαν κατ' εὐθείαν εἰς τὰ σύνορα τῶν Σελδσοῦκων καὶ ὑπετάγησαν εἰς τὸν νικητὴν, οὗ παροιμακίῃ ὑπῆρξεν ἡ πραότης πρὸς τοὺς ἠττημένους. Ὀλίγα μόνον κάστρα ἀντεῖχον, μείναντα πιστὰ εἰς τὸν Θεόδωρον, καὶ ὁ Ἐρρίκος ἀνήγγειλεν ἐκ Περγάμου εἰς ἅπαντας τοὺς φίλους τὸν θρόνον αὐτοῦ κατὰ τῶν τεσσάρων ἐχθρῶν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ὧν ὁ Λάσκαρις ἦτο ὁ πρῶτος καὶ ὁ μάλιστα τῶν ἄλλων προέχων. Πρὶν δὲ παρέλθῃ πολὺς χρόνος αἱ σημαῖαι αὐτοῦ εἶχον φθάσει πρὸς νότον μέχρις αὐτοῦ τοῦ Νυμφαίου πλησίον τῆς Σμύρνης, πρὸς δὲ ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Παιμανηνοῦ καὶ τῶν Λεντιανῶν ἐγγὺς τῆς Προύσης. Ἄλλ' ἡ ἐπιδρομὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο εὐκολώτερα ἢ ἡ συγκράτησις αὐτῆς, ἐπειδὴ οἱ Φράγκοι ἀπερέλουν μόνον δράκα ἀνδρῶν καὶ ὁ Ἐρρίκος μάτην ἐκάλει μαχίμους ἀποίκους ἐκ τῆς Ἑσπερίας. Διὸ ἦλθεν εἰς συνθηκολογίαν πρὸς τὸν ἀντίπαλον. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐκράτησε τὴν Τρωάδα καὶ τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τοῦ Οὐλουμπάδ, πρὸς ἀνατο-

λὰς δὲ τούτων καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυττίου πρὸς νότον μέχρι τῆς Σμύρνης ἔκειντο αἱ κτήσεις τοῦ Λασκάρου. Μεταξὺ δὲ τῶν κτήσεων τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν κατελείφθη οὐδετέρα ἄοικος ζώνη καὶ ἀσθηρὰ συνοριακὴ φρουρὰ παρημποδίζε τὴν μετανάστευσιν ἐκ τῆς ἑτέρας αὐτῶν εἰς τὴν ἄλλην. Ἀλλὰ καὶ τῆς περιορισμένης ἐκείνης φραγκικῆς ἐκτάσεως ἡ φύλαξις ἀνετέθη ἀναγκαίως εἰς Ἑλληνικὴν φρουρὰν ὑπὸ Ἕλληνα ἀρχηγόν.

Καὶ ἡ μὲν μετὰ τῶν φράγκων ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου συνομολογηθεῖσα συνθήκη ἐξηλέγχθη μόνιμος, παρεβάθη δὲ μόνον ὑπὸ ἐπιδρομῆς τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου, ἦν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας ἐξεδικήθη, ζωογήσας τὸν πολέμιον· ἀλλ' ὁ νέος Σελδσουκίδης σουλτάνος Καὶ Κάους Ἀ' δὲν εἶχε λησιμνήσει τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς. Τῷ 1214 ἢ τῷ 1215 ἐπιτυχῆς ἐπιδρομῆς ἤγαγεν εἰς τὴν ζώορησιν τοῦ Λασκάρου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη αὐτοῦ σκέψις ὑπῆρξε τὸ νὰ φρονεῦσιν τὸν ἀχμαίλωτον, ἀλλ' ἠρκέσθη ὅμως εἰς λύτρα καὶ εἰς τὴν παραχώρησιν ἐνίων κἀστρῶν καὶ πόλεων. Τοιαῦται αἰφνίδια μεταπτώσεις τύχης ἦσαν χαρακτηριστικαὶ τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ὁ Καὶ Κάους ἐξηκολούθησε τὸ κατακτητικὸν αὐτοῦ στάδιον, ἐκυρίευσε τὴν Σινώπην, ἧτις ἀνῆκεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἐφόνευσε τὸν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἄρχοντα Δαβὶδ καὶ ἠνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον νὰ πληρώσῃ φόρον καὶ νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὸν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ¹.

Ἐφ' ἱκανὰ ἔτη ὁ Θεόδωρος ἐξηκολούθησεν εἰρηνεύων πρὸς τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα, ἐπειδὴ ἡ συζυγία τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀδελφῆς μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτὸν τὴν φιλίαν τοῦ ἰσχυροῦ τούτου ὑποτελοῦς τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ εἶχε χηρέσει, καὶ μετὰ γάμον ἀτυχῆ μετ' Ἀρμενίδος τινὸς βασιλόπαιδος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τῆς Λατίνης αὐτοκρατείας Ἰσλάνθης Μαρῖαν τὴν ἀπὸ Κουρτεναίης. Ἦτο δὲ οὗτος γάμος πολιτικός, δυνάμενος νὰ δώσῃ εἰς τὸν Λάσκαριν τὸ δικαίωμα ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς συζύγου. Καὶ πράγματι διαρκούσης τῆς μεσοβασιλείας, ἧτις διέρρησε πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1221 ἀφίξεως τοῦ αὐτοκράτορος Ῥοβέρτου, ὁ Λάσκαρις ἐσχεδίασε δευτέραν

¹ Aubréth Historien Orientaux Tom. A' σ. 87. Παπαδοπούλου Κεραμέως Fontes σ. 131

¹ Recueil des Historiens des Croisades, Lois Tom. B' σ. 470.

ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς πόλεως ταύτης. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ ἐματαιώθη ὑπὸ ἀντεπιθέσεως. Διὸ συναμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γυνακὸς, καὶ μόνον ὁ θάνατος ἐκώλυσεν αὐτὸν νὰ ἐνισχύσῃ τὰς συγγενικὰς αὐτοῦ σχέσεις καὶ μετ' αὐτῶν τὰς ἰδίας ἐαυτοῦ ἀξιόσεις διὰ γάμου τῆς θυγατρὸς Εὐδοκίας μετὰ τοῦ Ροβέρτου. Θανὼν δὲ τῷ 1222, ἐτάφη μετὰ τῆς πρώτης συζύγου καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἀλεξίου Γ' ἐν τῇ κατὰ τὴν Νίκαιαν μονῇ τοῦ Ὑακίνθου. Εἶχε δ' ἓνα καὶ μόνον ζῶντα υἱὸν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας συζύγου, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ παῖς ἐκεῖνος εἶχεν ἡλικίαν ὀκτῶ μόνον ἐτῶν, ἀνέβηκε τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν δευτέρου συζυγον τῆς πρεσβυτέρας θυγατρὸς Ἰωάννην Δούκαν Βατάτζην.

Οἱ Ἕλληνες, καὶ ἅ ὁμολόγησαν οἱ ἱστορικοὶ αὐτῶν ὄφειλον πολλὰ εἰς τὸν Θεόδωρον Λάσκαριν παλινορθώσαντα τὴν πεπτακυῖαν αὐτοκρατορίαν. Ὁ Λάσκαρις ἀντιμετώπισας μεγάλας δυσκολίας, ἀνεγνωρίσθη ὡς ἡγέτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Φράγχοι ἐθαύμαζον τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιωτικὴν δεξιότητα. Ἦτο γενναῖος πρὸς τοὺς φίλους· καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι διέταξέ ποτε νὰ ἐκδαρῇ ζῶν ἐχθρὸς τις, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὑπῆρξε διπρόσωπος προδότης καὶ στίγμα τῶν Φράγκων ἱπποτῶν. Ὡς πολιτικὸς δὲ ἀνὴρ ὁ Λάσκαρις ἐπέδειξε τὴν τόλμην ἐκείνην, ἣν ἀπῆλθον αἱ περιστάσεις, καὶ ἐπωφελήθη τὰς παρουσιαζομένας εὐκαιρίας ὅπως μεταχειρίζεται τὴν μίαν φυλὴν κατὰ τῆς ἄλλης, τοῦθ' ὅπερ πάντοτε συνεπέφερε τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα, συγχρόνως δὲ ἀνέπτυξε τὴν δεξιότητα δημιουργικῆς πολιτικῆς, ἀναδείξας τὴν νέαν αὐτοῦ πρωτεύουσαν κέντρον παντὸς ὅ τι ἄριστον εἶχεν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος. Ἀπὸ τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Θράκης, καὶ ἅ καὶ ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου ἢ ἐπιχώριος ἀριστοκρατία συνέρρεεν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ· εἰς αὐτὸν τε δὲ καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπημύνοντο οἱ παρὰ τὸν Βόσπορον συντάκται παρακλητικῶν ἐπιστολῶν· ἐστέγασε δὲ τὸν ἱστορικὸν Νικήταν τὸν Χωνιάτην, ὅστις ἀντήμειρε τὴν ξενίαν αὐτοῦ διὰ τριῶν πανηγυρικῶν λόγων, καὶ ἐπειράθη νὰ προσελκύσῃ εἰς τὴν Νίκαιαν τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἱστορικοῦ, τὸν Μιχαὴλ Ἀκομινάτον, ἐκ τῆς ἐρημικῆς Κέω, ἐν ἣ διέτριβεν. Ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ ἡ Νίκαια ἀπέβη πόλις τῶν λογίων, ὅπου ἠδύνατο νὰ σπουδασθῇ ἡ ρητορικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ, ἐν ᾧ ἄφ' ἑτέρου ἐν Σμύρῃ ὁ Δημήτριος Καρύκης, ὁ καλούμενος «ὑπάτος τῶν φιλο-

σόφων» ἐδίδασκε τὴν λογικὴν'. Ἀλλ' ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ νομιμοσύνη τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου καθίστανον εἰς αὐτὸν ἀπεχθεῖς τὰς λεπτολόγους ἐκείνας συζητήσεις, αἵτινες ἀπετέλουν τὸ χάριμα τῶν Βυζαντινῶν θεολόγων καὶ περὶ ὧν προσεδοκάτο, ὅτι θὰ εἴρισκον κατάλληλον ἔδαφος ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐν ἣ εἶχον συνέλθει δύο μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ συνέδοι. Ἀλλ' οὐχ ἤττον ὁ Θεόδωρος εἶχε τελείαν συνείδησιν τῆς σημασίας τοῦ κλήρου ὡς δυνάμεως ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς. Διὸ εἶχεν ἐγκαταστήσει μὲν τὸ πατριαρχεῖον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ, ὑπεστήριξε δὲ τὰς χάριν ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν προσπαθείας τοῦ πατριάρχου ἐν συνόδῳ ἣτις ἐμελλε νὰ συγκροτηθῇ ἐν αὐτῇ. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀπέτυχε τῶν Ἑλλήνων τῆς τε Ἠλείου καὶ τῆς Τραπεζοῦντος ἀρνηθέντων νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀρχὴν τοῦ πατριάρχου τῆς Νικαίας, οὗ ἡ πραγματικὴ δικαιοδοσία περιορίσθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἰδρύσεως αὐτοκεφάλου σερβικῆς ἐκκλησίας καὶ δύο λατινικῶν ἐπισκοπῶν, τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς Τρωάδος².

Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα καὶ εἰρηνικώτερα ἔτη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὁ Θεόδωρος προήγαγε τὸ ἐμπόριον μετὰ τῶν Βενετῶν, εἰς οὓς παρέχώρησεν ἀτέλειαν δασμῶν πληρονομένων ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Νικαίας· διὸ ἀπητήθη ἴδιον σύστημα νομισμάτων. Καὶ πέντε μὲν χαράξεις χρυσῶν νομισμάτων φέρουσι τὴν εἰκόνα καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐπιγραφαὶ δὲ πύργων ἐν Προύση, ἐν Νικαίᾳ καὶ Μπεντερεγλῇ διασφύζουσιν ἔτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ χρησιμεύουσιν ὡς δείγμα τῶν πολλῶν κειρίων, ἅτινα ὠκοδόμησε.

Τὸ αὐτὸ δ' ἔτος, κατ' ὃ Θεόδωρος, ἀπέθανε καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ, ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος. Διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως στερηθεὶς πάσης ἐλπίδος ἐπεκτάσεως πρὸς δυσμὰς φαίνεται στρέψας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς βορείους ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ καταστήσας τὴν Κριμαίαν ὑπόφορον εἰς τὴν Τραπεζοῦντα. Ἡ ἀσιατικὴ αὐτοῦ αὐτοκρατορία ἐξετείνεται τότε πρὸς δυσμὰς μόνον μέχρι τοῦ Οἰναίου καὶ τοῦ ποταμοῦ Θερμύδοντος, ἀνατολικὸν δὲ σύνορον αὐτῆς ἦτο ἡ Σεβαστούπολις, κειμένη εἰς ἀπόστασιν δεκαοκτὼ ὠρῶν ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος³. Ἀλλ' ἡ πρωτεύουσα

1. Νικηφόρου Βλεμμύδου σ 4

2 Βυζαντινὰ χρονικά Τόμ. Γ' σ. 275.—Innocentii III Epistolarum XIV, 90

3. Παπαδοπούλου Κεραμέως. Fontes σ. 117—118.

τῆς αὐτοκρατορίας ἐθεωρεῖτο ἀπόρητος ἕνεκα τῆς τε φυσικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τῆς τεχνητῆς ὀχυρώσεως. Ἰὸ γλυκὺ αὐτῆς κλίμα, οἱ ἀμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες αὐτῆς, τὸ ἐξαιρετικὸν αὐτῆς ὕδωρ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς ξυλείας συνετέλουν εἰς τὸ ἀναδείξωσι τὴν Νίκαιαν συμφώνως πρὸς τὴν ἔκφρασιν ἐνθουσιώδους πανηγυριστοῦ κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ συμπάσης τῆς Ἀσίας. Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ὑπῆρξεν ὑπὸ τὴν ἰδιάζουσαν προστασίαν τοῦ ἁγίου Εὐγενίου, οὗ ἡ μονὴ ὡς καὶ ἡ τῆς Χρυσοκεφάλου Θεοτόκου ἦσαν ἤδη χαρακτηριστικὰ τῆς πόλεως.

Ὁ Ἰωάννης Γ' Βατάτζης, ὁ δεύτερος αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας, δὲν ἔμεινε μακρὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄνευ ἀντιστάσεως. Δύο τῶν ἀδελφῶν τοῦ Θεοδώρου Λασκάρως δὲν ἠδυνήθησαν νάνεχθῶσι τὴν ἀνάρρησιν τοῦ θρακὸς ἐκείνου εὐπατρίδου, ὅστις ἀνῆκεν μὲν εἰς καλὴν οἰκογένειαν καὶ εἶχε περιβληθῆ ὑψηλὸν ἀξίωμα ἐν τῇ αὐλῇ, ἀλλὰ μόνον διὰ κηδεστίας συνεδέετο πρὸς τὸν ἰδρυτὴν τῆς αὐτοκρατορίας. Διὸ συνήθροισαν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ χρημάτων καὶ ἐπαγγελιῶν στρατὸν φραγκικόν, καὶ ἠγούμενοι αὐτοῦ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὁ Βατάτζης συνεκρούσθη πρὸς αὐτὸν πλησίον τοῦ Ποιμανησοῦ, αὐτῆς ἐκείνης τῆς θέσεως, ὅπου εἶχε συμβῆ ἡ πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν μάχη καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἀνδρείας ἐνίκησεν ἐν μάχῃ κρισίμῃ. Τέσσαρα γειτονικὰ φρούρια περιέπεσον εἰς αὐτόν, καὶ τῷ 1225 ὁ Λατῖνος αὐτοκράτωρ προθύμως ἔτυχεν εἰρήνης παραχωρήσας τὰς Πηγὰς. Οἱ φράγκοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἑνὸς τῶν ἰδίων αὐτῶν χρονογράφων ἀπέβαλον «σχεδὸν ἅπασαν τὴν χώραν, ἣτις εἶχε κερδηθῆ πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου» ἐγκατέλιπον τὴν Τρωάδα καὶ ἐκράτησαν μόνον τὸ ἔδαφος πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Νικομηδείας. Ὁ ἐνθουσιώδης πατριάρχης εὐλόγως παρώρμα αὐτοὺς νάποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν χώραν¹. Καὶ πέραν τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπληξεν αὐτοὺς ἡ μακρὰ χεὶρ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος. Ὁ στόλος αὐτοῦ οὐ μόνον ἐφρούρει τὰ Δαρδανέλλια ἀπὸ τοῦ προτέρου ἐν Λαμψάκῳ πρακτορείου τοῦ οἴκου Κυρίνη καὶ παρεκώλυε πλοῖα ἐρχόμενα ἐκ δυσμῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ καὶ κατέλαβε τὰς τέσσαρας νήσους Λέσβον, Χίον, Σάμον καὶ Ἰκαρίαν, αἵτινες εἶχον παραχωρηθῆ εἰς τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα διὰ τῆς συνθήκης τῆς διανομῆς τῶν

σταυροφόρων. Ἐπεχείρησε δὲ τῷ 1233 καὶ ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τοῦ Λέοντος Γαβαλά τοῦ «αὐθέντου τῆς Ρόδου καὶ τῶν Κυκλάδων», ὅστις ἔφερε τὴν ἀλαζονικὴν προσωνομίαν καίσαρος καὶ ἡξίου ἀνεξάρτησίαν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, ἢ ἄλλ' ἢ ἐκστρατεία ἐκείνη ἀπέτυχε, καὶ ὁ Βατάτζης δὲν κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὸ ὀνομοστὸν φρούριον τῆς Ρόδου. Ὁμοίως δ' ἀτυχῆς ὑπῆρξεν ἄλλη κατὰ θάλασσαν ἐπιχείρησις πρὸς βοήθειαν τῶν Κρητῶν, οἵτινες εἶχον ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον τῆς Βενετίας. Καὶ ἐκυρίευσεν μὲν ὁ στρατὸς τοῦ αὐτοκράτορος φρούριά τινα τῆς Κρήτης, καὶ ἀπόσπασμα αὐτοῦ διητηρήθη ἐφ' ἱκανὰ ἔτη ἐπὶ τῆς νήσου, ἀλλ' ἢ ἐκστρατεία αὕτη ἐστοίχισεν εἰς τὸν Βατάτζην σχεδὸν τὸ ὅλον τοῦ στόλου αὐτοῦ, ναυαγήσαντος ἐν τινι τρικυμίᾳ ἔξωθεν τῶν Κυθῆρων.

Ὁ Βατάτζης εἶχε νικήσει τοὺς Φράγκους, ἀλλ' εἶχεν ἀκόμη ἐχθροὺς ἐπιφόβους ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ αὐλῇ. Καὶ ἡ μὲν ζώγησις τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λασκάρως ἐν τῇ παρὰ τὸ Ποιμανητὸν μάχῃ καὶ ἡ τύφλωσις αὐτῶν πρὸς τιμωρίαν τῆς προδοσίας εἶχε καταστήσει αὐτοὺς ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ νέα συνωμοσία, διοργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ πρωτεξάδελφου αὐτοῦ Νεστόγγου καὶ ἐνίων ἄλλων μεγιστάνων, ἀνεκαλύφθη κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν χρόνον, κατ' ὃν ἠγωνίζετο ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς χώρας. Ἡ ἐπιείκεια τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν πρωτεύοντα τῶν συνωμοτῶν, ὅστις ἀπλῶς ἐφυλακίσθη καὶ ἔπειτα κατώρθωσε νάποδράσῃ, ἐξέπληξε τοὺς συγχρόνους. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης περιεστοίχισεν ἑαυτὸν διὰ φρουρῶν καὶ εἰσήκουσε τὰς δεήσεις τῆς συζύγου, κατ' ἃς ὤφειλε νὰ προφυλάσῃ ζωὴν πολυτιμον διὰ τὴν χώραν αὐτοῦ. Περὶ ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον πιθανῶς μετέθεσε τὴν πρωτεύουσαν εἰς τὸ Νυμφαῖον, τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ χειμερινὴν διαμονὴν, ἣτις ἔκτοτε ἐξηκολούθησε διαμείνασα ἢ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως μέχρι τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς εὐφόρου πεδιάδος πλησίον τῶν Κλαζομενῶν ἐκλεχθείσης χάριν αὐτοκρατορικῆς ἐξοχικῆς διαμονῆς ἐν ὥρᾳ ἔαρος. Ἡ δὲ Νίκαια ἐξηκολούθησεν οὕσα ἢ ἔδρα τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐκεῖ ἐγένετο ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων.

Ἡ ἐκλογή τοῦ γηραιοῦ μαχητοῦ Ἰωάννου Βριεννίου ὡς Λατῖνου αὐτοκράτορος ἐνέπλησε τοὺς Φράγκους τῆς προσδοκίας ἀνακτι-

1. *Νικηφόρου Βλεμμύδου* σ 61—2. —Schlumberger *Nomismatique del' Orient latin* σ. 215, Πίν. VIII ἀρ. 17, 18.

σεως τοῦ ἐδάφους, ὅπερ εἶχον ἀποβάλλει ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ διὰ τῆς τελευταίας εἰρήνης. Εἰς τῶν ὅρων τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὅτι θὰ ἐγένετο κύριος τοῦ « δουκάτου τῆς Νικομηδείας » καὶ ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Νικαίας μετὰ πάντων αὐτοῦ τῶν ἐξαφτημάτων καὶ πάσης τῆς χώρας, ἣν οἱ Λατίνοι ἐκέκτηντο ποτε πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου, συμπεριλαμβανομένου τοῦ δουκάτου τῶν Νεοκάστρων ἠμελλε νὰποβῆ κτῆσις τοῦ Βαλδουίνου Β'. Ὁ Ἰωάννης ἀνέμεινε μετ' ὑπομονῆς, ἕως κάμη καταλλήλους παρασκευᾶς χάριν ἀνακτίσεως τῶν φρανταστικῶν ἐκείνων « βασιλείων » καὶ « δουκάτων » καὶ ἕως φθιάση εὐνοϊκῆ ὥρα ἐπιθέσεως. Κατάλληλος δ' εὐκαιρία ἐφάνη ἡ ἐξάντλησις τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐναντίον τῆς Ρόδου ἐκστρατείας τοῦ 1233, καὶ ὁ Λατίνος αὐτοκράτωρ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Λάμψακον. Ἄλλ' ὁ Βατάτζης, καίτοι ὁ στρατὸς αὐτοῦ εἶχεν ἐλαττωθῆ κατ' ἀριθμὸν, ἀνεδείχθη οὕτω δεξιὸς στρατηγός, ὥστε ἠνάγκασε τοὺς ἐχθροὺς νὰ φύγῃσι εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἦτο πρόχειρος πάντοτε ὁ στόλος αὐτῶν. Μία ἀξία λόγου ἐπιτυχία ἡ ἀνακατάληψις τῶν Πηγῶν, ὑπῆρξε τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιμακρὸν σχεδιασθείσης ἐκείνης ἐκστρατείας². Ὁ Ἰωάννης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ οἱ Φράγκοι δὲν ἐπανέλαβον τὴν ἀπόπειραν τῆς ἐπιδρομῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκτοτε δὲ οὐχὶ ὑπ' αὐτῶν ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνανεωθείσης ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρηθῆ ὁ ἐπιθετικὸς ἀγὼν, καὶ σκοπὸς τοῦ Βατάτζη ἀπέβη ἡ ἐκτέλεσις τῶν πόθων τοῦ προκατόχου καὶ ἡ ἔξωσις τῶν Φράγκων ἀπὸ τῶν ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ ἠλαττωμένων αὐτῶν κτήσεων.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψιν ἐπεζήτησε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀσάν Β' τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων, τῶν πατροπαραδότων ἐχθρῶν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὃν ἡ ἐπιφανὴς νίκη κατὰ τῶν νικηφόρων Ἑλλήνων τῆς Ἡπείρου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κλοκοτονίτζας εἶχε καταστήσει τὸν πρωτεύοντα παράγοντα ἐν τῇ πολιτικῇ τῶν Βαλκανίων. Ἡ μνηστεία τῶν τέκνων αὐτῶν, ἔτι νεαρὰν ἡλικίαν ἐχάντων, ἐφάνη ἐξασφαλίζουσα τὴν σύμπραξιν αὐτῶν ἐναντίον τῶν Φράγκων, καὶ ὁ Βατάτζης ἐπανηγύρισε τὴν ἄλωσιν τῆς βενετικῆς

ἀποικίας Καλλιπόλεως ἐν ταχείᾳ ἐπαλληλίᾳ καὶ τοὺς ἀρραβῶνας τοῦ υἱοῦ Θεοδώρου. Μετ' οὐ πολὺ ἡ Θράκη εἶχε σχεδὸν ἀπαλλαγῆ τῶν Λατίνων, καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας τὸ πρῶτον τότε ἐπεξετάθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ὁ ποταμὸς Ἐβρος ἔγεινε τὸ σύνορον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν σλαβικῶν κρατῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι προέβησαν εἰς πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως « μετὰ ἀπείρων χιλιάδων ἐνόπλων ἀνδρῶν » ἕως ὁ προσεγγίζων χειμὼν τοῦ 1235 ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε. Τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἐπανέλαβον τὴν πολιορκίαν κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην αἱ ἠγούμεναι δυνάμεις τῶν Λατίνων ἀπέκρουσαν τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν. Ἄν ἤθελον ἐπιτύχει οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι ἔμελλον νὰ ἐρίσωσι περὶ τῆς κατοχῆς τῆς πόλεως εἰς ἣν ἀμφοτέροι ἐπωφθαλμίων. Ὡς δ' εἶχον τὰ πράγματα, ἡ ἥκιστα φυσικὴ συμμαχία ἀπέβη ἀσθενεστέρα, ἐπειδὴ ὁ ἕτερος τῶν συμμάχων ἐλάμβανεν ὅ τι ὄφειλε νὰ θυσιάσῃ καὶ ὁ ἄλλος ὅ τι εἶχε βοηθήσει, ὅπως ἀποδώσῃ. Καὶ ὁ μὲν Ἕλλην αὐτοκράτωρ μετενόει βεβαίως ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ἀμοιβὴ ἦν ὄφειλε νὰ πληρώσῃ χάριν τῆς βοηθείας τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Τυρνόβου καὶ ἡ ἀπόσχισις αὐτῆς ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ὁ δὲ Βούλγαρος τσάρος συνεῖδε πάντως ὅτι εἶχεν ἀντικαταστήσει γείτονα ἀσθενῆ καὶ κλονούμενον δι' ἠγεμόνος ἀκμαίου καὶ ἰσχυροῦ καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀλλοδαπῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας συνετέλει εἰς τὴν παλινόρθωσιν ἐθνικῆς δυναστείας, ἣτις ἔμελλε νὰ διανοίξῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ Λίγαϊον. Συνδυασμὸς δὲ προσωπικῶν λόγων καὶ θεολογικῶν ἐπιδράσεων ἠγάγον περαιτέρω εἰς τὴν διάσπασιν τῆς συμμαχίας. Ἡ σύζυγος τοῦ Ἀσάν, ὁρμωμένη ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Οὐγγαρίας, συνέδέετο πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄρχουσαν δυναστείαν, καὶ ὁ πάπας Γρηγόριος Θ' ὅστις προσεδόκα νὰ ἐλκύσῃ τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ ρωμαϊκὸν δόγμα, κατήγγειλε τὸν Βατάτζην ὡς ἐχθρὸν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἀλαζονικὴν ἐπιστολήν, ἐν ἣ ὁ Ἕλλην ἠγεμὼν ἠξίου ὅτι ἦτο ὁ πραγματικὸς αὐτοκράτωρ ὡς κληρονόμος τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ρητῶς ἔλεγεν εἰς τὸν ποντίφικα, ὅτι ὑπεχώρησε μὲν εἰς ἀνωτέραν δύναμιν, ἀλλὰ δὲν

1 Fontes rerum Austriacarum Μέο. Β' Τόμ. ΙΓ' σ. 265

2. Byzantinische Zeitschrift Τομ. ΙΔ' σ. 219.— Recueil des Historiens des Croisades. Historiens Occidentaux Τόμ. Β. σ. 382.

1. Les Registres de Grégoire IX Τόμ. Β' σ. 218.

εἶχεν ἐγκαταλίπει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε ἔμελλε νάπο-
σιῇ τῆς ἐκπολιορκήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹.

Συμφώνως πρὸς ταῦτα ὁ Ἄσαν ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπη τὸν
σύμμαχον ἀπέλαβε τὴν θυγατέρα ἐπὶ τῇ προφάσει φυσικῆς ἐπιθυ-
μίας τοῦ πατρὸς νὰ ἴδῃ αὐτὴν καὶ ἔπειτα ἐπέδειξε τὴν πατρικὴν
στοργὴν τιμωρήσας τὴν νεαρὰν δέσποιναν, ὅτ' ἐθρήνει ἐπὶ τῷ κατη-
ναγκασμένῳ αὐτῆς χωρισμῷ ἀπὸ τοῦ νεαροῦ συζύγου καὶ τῶν πεν-
θερικῶν. Ἡ ἐμφάνισις νέου παραγόντος ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγ-
μασι τῶν Βαλκανίων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον διηυκόλυνε τὴν συγ-
κρότησιν τριπλῆς συμμαχίας ἐναντίον τοῦ Ἑλλήνος αὐτοκράτορος.
Οἱ Κουμῆνοι, ἄγριον φύλον ἐκ τῆς Κασπίας, ἐξωσθέντες τῶν ἐστιῶν
αὐτῶν ὑπὸ τῆς μογγολικῆς ἐπιδρομῆς, εἶχον διαβῆ τὸν Δούναβιν
καὶ διεισδύσει πρὸς νότον μέχρις αὐτῆς τῆς Θράκης. Μετ' αὐτῶν
λοιπὸν καὶ τῶν Βουλγάρων συνεκρότησαν οἱ Φράγγοι τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως συμμαχίαν ἐναντίον τοῦ Βατάτζη, ἐπειδὴ καὶ τὰ τρία
ἐκεῖνα φύλα εἶχον κοινὸν συμφέρον νὰ ἐξώσωσιν αὐτὸν ἐκ τῶν
χωρῶν τῶν ἄρτι κτηθειῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ θρακικοῦ ἐδάφους.
Πρώτη δ' ἐπιχείρησις αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ πολιορκία τοῦ Τζουρουλοῦ
(Τυρολόη), οὗ τὴν θέσιν ἐπέχει τὸ νεώτερον Τζουρολοῦ μεταξὺ τοῦ
σημερινοῦ σιδηροδρόμου καὶ τῆς Προποντίδος, ἣτο δὲ τότε ἡ πόλις αὕτη
ὄχυρὰ ἀποτελοῦσα τὴν κλεῖδα τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεων τοῦ Ἑλλήνος
αὐτοκράτορος. Ὑπερήσπιζε δὲ τὴν πόλιν εἰς τῶν στρατηγῶν ἐκείνων,
οἵτινες εἶνε γνωστοὶ διὰ τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν τύχην μᾶλλον ἢ διὰ τὴν
δεξιὰν στρατηγίαν. Κατὰ τὴν περίστασιν δ' ἐκείνην ἡ φήμη τοῦ
στρατηγοῦ ἐκείνου ἐπηλήθευσε καὶ πάλιν. Καὶ δὴ ἐν μέσῳ τῆς πολιορ-
κίας ἤλθεν εἰς τὸν Ἄσαν τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τῆς συζύγου αὐτοῦ,
ἐνὸς τῶν τέκνων καὶ τοῦ ἁρτίως χειροτονηθέντος πατριάρχου. Ὁ δ'
εὐσεβῆς Βούλγαρος διεῖδεν ἐν τῷ καταλαβόντι αὐτὸν πένθει τὴν
κρίσιν τοῦ θεοῦ ἕνεκα τῆς παρασπονδίας αὐτοῦ διὸ ἀπέστειλε καὶ
πάλιν τὴν θυγατέρα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βατάτζη καὶ ὡμολόγησεν
εἰρήνην μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' οἱ Φράγγοι καὶ οἱ Κουμῆνοι ἐξη-
κολούθησαν ἀναμένοντες ἐνισχύσεις πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἐπιθέσεως
καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀπόπειραν ὁ Τζουρουλὸς ἔπεσεν, καὶ
ὁ φρούραρχος αὐτοῦ στρατηγὸς καλλίτερος μὲν, ἀλλ' ἀτυχέστερος

τοῦ προκατόχου ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οὕτω
δὲ ἀξία λόγου ἐφάνη ἡ ἄλωσις τοῦ φρουρίου ἐκείνου εἰς τὸν Λατῖνον
αὐτοκράτορα, ὅστε ἔγραψεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας
'Ερρίκον Γ'; ἐκθέτων τὰ πολιτικὰ ἀποτελέσματα τῆς καθυποτιξέως
αὐτοῦ. Ἀντισήκωμα δὲ πρὸς τῆς ἀπωλείας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ
Βατάτζη ἄλωσις δύο τῶν φρουρίων ἅτινα ἐκέκτηντο ἀκόμη οἱ Φράγ-
γοι μεταξὺ τῆς Νικομηδείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκείντο δὲ
ταῦτα κατὰ τοὺς σταθμοὺς Liebse καὶ Τοῦσλα τοῦ σημερινοῦ Ἀνα-
τολικοῦ σιδηροδρόμου. Οὕτω τὰ ἑλληνικὰ σύνορα ἀπεῖχον ὀλίγω
μόνον περισσότερο τριακόντα χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως. Ἄλλ' ἡ ἦττα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐπιβαινομένου ὑπὸ ναυτῶν
ἀγυμνάστων καὶ κυβερνομένου ὑπὸ ἀπειροπολέμου Ἀρμενίου παρε-
κόλυσε περαιτέραν προχώρησιν τῶν Ἑλλήνων².

Ὁ Βατάτζης πρὶν ἢ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ ἐναντίον τῆς
λατινικῆς αὐτοκρατορίας ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον
τοῦ προκατόχου καὶ νὰ ἐνώσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ἅπαντας τοὺς
Ἑλληνας. Οἱ Ἑλληνες τῆς Νικαίας εἶχον ἴδει φιλυπόπτως τὴν αὔξη-
σιν ἀνεξαρτήτου ἑλληνικῆς ἡγεμονίας ἐν Ἡπείρῳ ὑπὸ τοὺς δεσπότας
τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων, καί, ὅτε τὸ δεσποτάτον τῆς Ἡπείρου ἀπέβη
αὐτοκρατορία τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ πρόσληψις αὕτη τῆς αὐτοκρατο-
ρικῆς προσωνυμίας πρόσέβλεπε μικρῶς τὸν μόνον ἀληθῆ ἐν Νικαίᾳ
«αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων». Θεολογικαὶ συζητήσεις μεταξὺ τῶν
ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῶν δύο ἀντιζήλων ἑλληνικῶν κρατῶν ἐδηλη-
τηρίασαν ἔτι μᾶλλον τὰς σχέσεις αὐτῶν, καὶ ἡ δυσχέρεια τοῦ κλήρου
τῶν Νικαέων ἦτο ἀναμφιβόλως πολὺ μεγαλειτέρα, ἐπειδὴ ἡ λογικὴ
καὶ ἡ παιδεία τῆς ἡπειρωτικῆς φαρίας ἦσαν ἀνώτεραι τῶν ἐαυτῶν.
Διὸ οἱ Ἀσιᾶται Ἑλληνες εἶδον μετ' ἀπαθείας τὴν ζώγησιν τοῦ
αὐτοκράτορος τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν μάχην
τῆς Κλοκοτενίτζης.

Ἄλλὰ καίτοι ὁ Θεόδωρος Ἄγγελος ἦτο αἰχμάλωτος καὶ ἐτυ-
φλώθη, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μανουὴλ ἐξηκολούθησεν ἄρχων ἐν Θεσσαλο-
νίκῃ τῇ ἀδείᾳ τοῦ τσάρου τῶν Βουλγάρων, ἕως οὗτος, σαγηνευθεὶς
ὑπὸ τῶν θελγίτρων τῆς θυγατρὸς τοῦ τυφλοῦ αὐτοῦ αἰχμαλώτου,
ἔλαβεν αὐτὴν σύζυγον καὶ ἀφῆκε τὸν πατέρ' αὐτῆς ἐλεύθερον νὰ

1. Αὐτόθι Τόμ. Β' σ. 512, 659—60, 672, 3.—Ἀθήναιον Τόμ. Α σ. 369—78
—Byzantinische Zeitschrift Τόμ. ΙΣ' σ. 141—2.

1. *Μαρθαίου Paris Chronica majora* IV, 54.

2. *Byzantinische Zeitschrift* Tom. 14' σ. 220.

συνωμότης κατὰ τοῦ Μανουήλ. Ἡ συνωμοσία ἐπέτυχεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεόδωρος ἠδυνάτει νὰ ἀρξῆ αὐτὸς ἕνεκα τῆς τυφλότητος, ἐγκατέστησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης τὸν υἱὸν Ἰωάννην, ὁ δὲ Μανουήλ ἐζήτησεν ἄσυλον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Βατάτζη, παρέχων οὕτως εἰς τὸν πολιτικώτατον αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας δικαιολογίαν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ πράγματα τοῦ ὁμοφύλου κράτους. Ὁ Βατάτζης δὲν ἐδυσκολεύθη ν' ἀναλάβῃ τὸν ὑπὲρ τοῦ Μανουήλ ἀγῶνα, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπὸ μακροῦ ἀφορμὴν πολέμου ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ ὅτῃ 1225 ὁ Θεόδωρος εἶχεν ἀποστερήσει αὐτὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἦν ἔμελλε νὰ καταλάβῃ ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῶν κατοίκων, ἀποστείλας χάριν τοῦ σκοποῦ τούτου οἰκίους ἄρχοντας. Τώρα δ' ὁ Βατάτζης ἐξεδικήθη παρασχῶν εἰς τὸν ἐξόριστον ἀδελφὸν τοῦ Θεοδώρου τὰ μέσα νὰ καταλάβῃ μέγα μέρος τῆς Θεσσαλίας. Ἄλλ' ἅμα τῇ καταλήψει ταύτῃ ὁ Μανουήλ ἐπέπεσεν ἐναντίον τοῦ εὐεργέτου καὶ εἰρήνευσε μετὰ τοῦ Θεοδώρου. Οὕτως ἡ πρώτη κίνησις ἀπέτυχεν. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε παρακρούσει τὴν Νίκαιαν. Ἄλλ' ὁ Βατάτζης εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐγκαρτερήσῃ. Ἡ δ' εὐνοϊκὴ ὥρα ἐφάνη ἐλθοῦσα τῷ 1241. Ὁ μέγας Βούλγαρος τσάρος εἶχεν ἀποθάνει, ἀφήσας ὡς διάδοχον ἀνήλικον παῖδα, εἶχε δὲ ἀποθάνει καὶ ὁ Μανουήλ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννης, ὃν ἡ φύσις εἶχε προορίσει εἰς μοναχὸν μᾶλλον ἢ ἡγεμόνα, ἐστήριζε τὰ πάντα εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ τυφλοῦ πατρὸς. Σπονδαὶ ὁμολογηθεῖσαι μετὰ τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας ἀφῆκαν τὸν Βατάτζην ἐλεύθερον νὰ ἀφιερῶσιν ὅλην αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα εἰς τὸν ἀπὸ μακροῦ ἐπιδιωκόμενον σκοπόν¹. Καὶ πρῶτον μὲν εἴλκυσε τὸν γηραιὸν Θεόδωρον εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ καὶ ἐκολάκευσε τὴν παιδικὴν ματαιοφροσύνην τοῦ ἐμπείρου ἐκείνου ἡγεμόνος, ἀποκαλῶν αὐτὸν «θεῖον» καὶ παρακαθίζων εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ τράπεζαν. Ὅτε δὲ τὰ πάντα παρεσκευάσθησαν, τὸ ἔαρ τοῦ 1242 διεπεραιώθη εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἤρχισεν ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος μετὰ τῶν δύο ἑλληνικῶν αὐτοκρατοριῶν, τῆς Νικαίας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Βοηθούμενος ὑπὸ σώματος Κουμάνων μισθοφόρων, οὓς εἶχεν ἐλκύσει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ᾤδευσε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας οὕτως ὥστε νὰ μὴ παραβιάσῃ ἕδαφος βουλγαρικόν, καὶ δὲν προσέκρουσεν εἰς ἀντί-

στασιν, ἕως ἔφθασε περίπου εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς πρωτεύουσος τοῦ ἀντιπάλου. Τὸ μέγεθος καὶ ἡ ὀχυρότης τῆς Θεσσαλονίκης καθίστανε δύσκολον τὴν χρῆσιν πολιορκητικῶν μηχανῶν, καὶ καθ' ὃν χρόνον ὁ Βατάτζης ἐδῆου ἔτι τὰ περίχωρα, ἤλθε τὸ ἄγγελμα, ὅτι οἱ ἐπίφοβοι Μογγόλοι εἶχον νικήσει τοὺς Σελδσουκίδας τοῦ Ἰκονίου καὶ ἠπειλοῦν τὰς ἄσιατικὰς αὐτοῦ κτήσεις. Κρατήσας δὲ τὸ πρᾶγμα μυστικὸν ἐσυνθηκολόγησεν ἐπὶ τοῖς δυνατοῖς ἄριστοις ὄροις μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ γηραιοῦ Θεοδώρου. Κατ' ἀνάγκην δὲ ἡ ματαιοφροσύνη αὐτοῦ ἠρκέσθη εἰς τὴν ὑποβίβασιν τοῦ ἀντιπάλου εἰς τὴν τάξιν δεσπότη καὶ τὴν ἀποβολὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐμβλημάτων.

Ὁ ἕκ τῶν Μογγόλων κίνδυνος καὶ ἐσωτερικαὶ ὑποθέσεις ἀπησχόλησαν τὸν Βατάτζην ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὰ προσεχῆ ὀλίγα ἔτη, ἐπειδὴ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθήσῃ τὸν νέον Σελδσουκίδην σουλτάνον Καϊχοσρόην Β' ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἀμφοτέρων ἐχθροῦ. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς οἱ Μογγόλοι ἐγκατέλειψαν τὴν ἐναντίον τοῦ Ἰκονίου ἐπίθεσιν χάριν ἄλλων ἐπιχειρήσεων, ἐνεθυμήθη καὶ πάλιν τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐτοῦ κτήσεις. Ὁ δεσπότης τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννης εἶχεν ἤδη ἀποθάνει, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος, ὅστις εἶχε περιβληθῆ τὴν προσωνομίαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, ἦτο ἀνὴρ ἀνειμένος καὶ ἐξώλης τὸ ἦθος, καθιστάμενος ὡς ἕκ τούτου ἀντιδημοτικός. Ἐντεῦθεν καθίστατο φανερόν, ὅτι τὰ κατ' αὐτὸν εἶχον ἐπισφαλῶς καὶ ὅτι ὁ Βατάτζης εὐλογον μόνον δικαιολογίαν ἐχρειάζετο, ὥπως προσαρτήσῃ τὴν Θεσσαλονικὴν. Τὰ δυτικὰ αὐτοῦ σύνορα εἶχον πλέον προχωρήσει ἀπὸ τοῦ Ἑβρου μέχρι τῆς Ζίχνης πλησίον τῶν Σερρῶν, καὶ μόνον μικρὰ λωρὶς βουλγαρικοῦ ἕδαφους ἐχρησίμευεν ὡς ἐνδιάμεσον κράτος μετὰ τῶν δύο ἑλληνικῶν αὐτοκρατοριῶν. Ἀγαθὴ δὲ συγκυρία κατέστησεν εἰς αὐτὸν δυνατὴν τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν κατάκτησιν τῆς σλαβικῆς ταύτης προφυλακῆς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς πόλεως.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1246 ἐπέστρεφεν ἕκ τινος περιοδείας πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν εὐρωπαϊκῶν αὐτοῦ κτήσεων. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἑβρου περιῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸ ἄγγελμα ὅτι ὁ νέος τσάρος τῶν Βουλγάρων Καλιμᾶνος εἶχεν ἀποθάνει καὶ ὅτι εἶχε διαδεχθῆ αὐτὸν ὁ ἔτι νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ Ἀσάν. Ὁ πειρασμὸς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν Βουλγάρων κατὰ τοιαύτην ὥραν ἦτο μέγας, ἐπειδὴ πρὸ τῶν

1. A l b r i c u s ἐν τοῖς Monumenta Germaniae historica. Scriptorum Tom. ΚΓ', σ. 950.

ὀφθαλμῶν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων πάντοτε ἐπεφοίτα τὸ φάσμα Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Διὸ ὁ Βατάτζης ἐπέστρεψε πάραυτα εἰς τοὺς Φιλίππους, καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ ἱστορικῷ πεδίῳ τῆς μάχης τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος. Καί τινες μὲν ἀπεφάνθησαν ἐναντίον τοῦ πολέμου, ἐπειδὴ ὁ στρατὸς ἦτο ἀσθενής, καὶ ἡ ἀκρόπολις τῶν Σερρῶν, τῆς πρώτης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχομένης πόλεως, ἦτο φυσικῶς ἰσχυρά, ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος, οὗ ἡ γνώμη ἐβάρυνεν ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας, ἐπειδὴ περιεβάλλετο τὸ ἀξίωμα ἀρχιστρατήγου, παρώρμησεν εἰς ἀνάληψιν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Βούλγαρος διοικητὴς τῶν Σερρῶν ἔσπευσε νὰ συνθηκολογήσῃ, οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν γενομένην εἰς αὐτοὺς ἔκκλησιν ὡς ἔχοντες ἑλληνικὴν τὴν καταγωγὴν, καὶ εἰς τὴν βουλγαρικὴν φρασίαν τῆς πόλεως ταύτης ὑπεμνήσθη ὅτι ὁ μέλλον Ἑλλην αὐτοκράτωρ εἶχε σύζυγον Βουλγαρίδα βασιλόπαιδα. Ἄλλαι πόλεις ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα ἐκείνων καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἀσάν Α' πρὸ δεκαῆξ ἑτῶν κατακτηθέντα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης ἀπεδόθησαν εἰς τὴν τῆς Νικαίας, ὑπεγράφη δὲ μετὰ τῆς Βουλγαρίας συνθήκη εἰρήνης, δι' ἧς ὁ Ἐβρος, ὅστις ἦτό ποτε τὸ δυτικὸν σύνορον τοῦ Βατάτζη, ἀπέβη τὸ βόρειον ὄριον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ ὑπετάγησαν εἰς τὸν Βατάτζην τὸ ἐν τῇ κατόπιν ἡγεμονίᾳ τῆς Βουλγαρίας Köstendil καὶ τὰ Σκόπια τῆς Μακεδονίας. Ἐφαίνοντο ἐπιστρέψασαι αἱ ἡμέραι Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, καὶ φιλόπατρις Ἑλλην ἱστορικός, ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης, ἠδυνήθη ἐν ἀληθείᾳ νὰ καυχηθῇ ὅτι τὰ ἑσπέρια σύνορα τῆς Νικαίας συνέπιπτον πρὸς τὰ τῆς Σερβίας¹.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ δυσαρέσκεια ἐν Θεσσαλονίκῃ εἶχε ἀνέλθει εἰς τὸ κατακόρυφον. Ὁ κενόδοξος δεσπότης εἶχε καταπατήσει τὰρχαῖα ἔθιμα καὶ προνόμια τῆς πόλεως καὶ ὄμιλος πρωτευόντων πολιτῶν ἔστειλεν ἀντιπρόσωπον εἰς τὸ ἐν Μελενίκῳ στρατόπεδον τοῦ Βατάτζη καὶ παρεκάλεσε αὐτὸν νὰνανεώσῃ τὰ προνόμια ἐκεῖνα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ συνήνεσε προθύμως καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἴδῃ αὐτὸς πῶς εἶχον τὰ πράγματα. Διέταξε λοιπὸν τὸν Δημήτριον νὰ παραστῇ πρὸ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἐπικυριάρχου καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν. Ἀλλ' ὁ μωρὸς νεανίας ἐπέισθη

1. Γεωργίου Ἀκροπολίτου II, 18.

ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν νάρνηθῆ. Δευτέρα δὲ ἄρνησις ἔκρινε τὴν τύχην αὐτοῦ. Ὁ στρατὸς τοῦ Βατάτζη, βοηθηθεὶς ὑπὸ προδοσίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ οὕτω τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1240 ἔπαυσαν ὑφιστάμενα τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς βραχυβίου αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ τελευταῖος αὐτῆς κυρίαρχος ἐφυλακίσθη ἐν τινὶ εἰρκτῇ τῆς Ἀσίας, καὶ αἱ κτήσεις αὐτοῦ προσηρτήθησαν εἰς τὰς τοῦ κατακτητοῦ. Ἀλλ' ὁ Βατάτζης δὲν εἶχεν ἀκόμη συνενώσει ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ἅπαντας τοὺς ἐλευθέρους Ἑλληνας. Ὁ Μιχαὴλ Β', εὐθαρσῆς γόνος τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Κερκύρᾳ καὶ Ἠπείρῳ καὶ ἐπεξίτεινε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς μέχρις αὐτοῦ τοῦ Μοναστηρίου, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὁ τυφλὸς Θεόδωρος ἐξήσκει ἔτι τὴν φιλαρχίαν αὐτοῦ παρὰ τὰ εὐδρα Βοδηνά καὶ τὴν λίμνην τοῦ Ὀστρούβου. Οὐχ' ἦττον ὁ Βατάτζης ἔκρινεν ἐπὶ τοῦ παρόντος συνετώτερον νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν νέων αὐτοῦ εὐρειῶν κτήσεων. Ἐκάστη τῶν κυριευθεισῶν πόλεων ἐτάχθη ὑπὸ ἀποστόλους τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ μέλλον αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Παλαιολόγος διωρίσθη διοικητὴς τῶν Σερρῶν καὶ τοῦ Μελενίκου, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀνδρόνικος γενικὸς διοικητὴς τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, ἔχων ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐπαρθεὶς ὑπὸ τῶν ἀναμάρτων τούτων θριάμβων κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων ὁ Βατάτζης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ ἐπόμενον ἔαρ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ ὑπὸ τῶν Φράγκων κατεχομένου Τζουρουλοῦ. Τὴν ἐπιχείρησιν δὲ ταυτην διηκόλυνεν ἡ ἀύξουσα ἐξασθένεισις τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Διοικητὴς τῆς πόλεως ἦτο ὁ Anseau de Cayeux, ὅστις εἶχεν ὑπάρξει προσωρινῶς ἐπίτροπος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς καὶ εἶχε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος. Φρονῶν δὲ ὁ Anseau ὅτι ὁ Βατάτζης οὐδέποτε ἤθελε πολιορκήσῃ πόλιν, ἐν ᾗ διέτριβεν ἡ ἀδελφὴ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἀφήκεν τὸ κάστρον σχεδὸν ἀνυπεράσπιστον. Ἀλλ' ὁ Βατάτζης δὲν ἦτο ἀνὴρ δυνάμενος νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν παρακώλυσιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος ὑπὸ οἰκογενειακῶν σχέσεων. Διὸ ἐξηκολούθησε τὴν πολιορκίαν, ἐπανέκτησε τὸν Τζουρουλὸν καὶ ἀπέκοψε τὰς ἀπὸ ξηρᾶς συγκοινωνίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς δυσμὰς. Ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο παρ' ὀλίγον νᾶγάγη εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐπλησί-

ασεν ἀπερισκέπτως εἰς τὰ τεῖχη, ὅπως διαπραγματευθῆ μετὰ τῆς φρουρᾶς καὶ μόνον ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη ἀπὸ βέλους εὐστόχως τοξευθέντος ὑπὸ Φράγκου τοξότου.

Ἄλλὰ μέχρις ἐκείνου μόνον τοῦ σημείου περιώρισε τὰς ἐπιτυχίας αὐτοῦ. Πιθανῶς ὁ φόβος τῶν Μογγόλων ἐπέσχεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, βλέποντες τῷ 1248 δύο Μογγόλους ἀπεσταλμένους ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πάπα. Ὁ Ἰννοκέντιος Δ' ἐδεξιώθη αὐτοὺς ἐγκαρδίως καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ προτείνῃ, ὅπως ὁ κύριος αὐτῶν ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ σχισματικοῦ Βατάτζη. Ἄλλ' οἱ Μογγόλοι πρέσβεις ἀπήντησαν μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας, ὅτι δὲν ἠθέλον συμβουλεύσει τοιαύτην ἐνέργειαν ἐπειδὴ ἀπήρθεσκον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐνθαρρύνωσι «τὸ ἀμοιβαῖον μῖσος Χριστιανῶν»¹. Ἄφ' οὗ δὲ οἱ ἄπιστοι ἔδωκαν τὸ χριστιανικὸν τοῦτο μᾶθημα εἰς τὸν ἅγιον πατέρα, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἰδίαν ἐαυτῶν ἀγρίαν χώραν. Ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀρνησις τῶν Μογγόλων, ὅπως ἐπιδράμωσι τὰς χώρας τοῦ Βατάτζη φαίνεται καθησυχάσασα αὐτὸν καὶ πάλιν διὰ τῷ 1249 παρεσκεύαζε καὶ πάλιν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ βοηθείας τοῦ ὑποτελοῦς αὐτῷ Ἰωάννου Γαβαλά, τοῦ νέου αὐθέντου τῆς Ρόδου, ὅτε αἰφνιδία μετατροπὴ τῶν τυχῶν τῆς νήσου ταύτης ἐπήνεγκε τὴν ἀναβολὴν τῶν σχεδίων αὐτοῦ περὶ προσαρτήσεως τῶν μικρῶν λειψάνων τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας.

Εἶδομεν τὴν πρὸ δεκαεξ ἑτῶν ἀποτυχίαν τοῦ Βατάτζη ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ἐναντίον τοῦ Λέοντος Γαβαλά, τοῦ ἀνερξατήτου «αὐθέντου τῆς Ρόδου καὶ τῶν Κυκλάδων». Ἄλλ' ὁ Γαβαλάς μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην ὑπέλαβε συνετὸν νὰ γείνη «ἄνθρωπος τῆς Βενετίας», τῆς ἰσχυροτάτης ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ θαλασσοκρατείας καὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ βοηθήσῃ τὰς ἐν Κρήτῃ βενετικὰς ἀρχὰς ἐναντίον τοῦ Βατάτζη κατὰ τὸν χρόνον τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Ἄλλὰ μετ' οὗ πολὺ φαίνεται ἀνεγνωρίσας τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Νικαίας καὶ κρατήσας μόνον τὴν προσωνομίαν «καίσαρος» μετὰ τῆς προσθήκης «δοῦλος τοῦ βασιλέως» ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ καὶ ἴσως λαβῶν ὡς ἀμοιβὴν τὴν ἀρχὴν μεγάλου δουκός, ἦτοι ἀρχιναυάρχου². Ὁ δὲ

¹ *Marthaeus Paris Historia Minor* III, 88—9. *Chronica Majora* V, 38.

² Schumberger *Numismatique de l'Orient Latin* σ. 216. Πιν. VIII 19 20—Miklosich—Müller *Acta et Diplomata Graeca Medii aevi*. Τόμ. Δ' σ. 264.

ἄδελφός αὐτοῦ καὶ διάδοχος παρήτησε τὴν καισαρικὴν προσωνομίαν καὶ ἐπωνόμαζεν ἑαυτὸν ἀπλῶς «αὐθέντην τῆς Ρόδου», καὶ ἦτο μὲν ὑπόχρεως νὰ βοηθῆ τὸν ἐπικυρίαρχον αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπέβλεπεν εἰς αὐτὸν χάριν προστασίας. Ἐν ᾧ δ' ἀμφοτέρω εὐρίσκοντο ἐν Νικομηδείᾳ, ἤλθε τὸ ἄγγελμα, ὅτι οἱ Γενουήνσιοι, οἵτινες ἐπωφθαλμίων εἰς τὴν Ρόδον ὡς κέντρον ἐμπορικὸν εἶχον καταλάβει δι' αἰφνιδιασμοῦ τὴν ἀκρόπολιν ἐπιτεθέντες νύκτωρ. Καὶ ἔστειλε μὲν ὁ Βατάτζης πάραυτα ἕνα τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν πόλιν. Ἄλλ' οἱ Γενουήνσιοι ἔλαβον ἀξίαν λόγου βοήθειαν παρὰ σώματος τῶν ὀνομαστῶν Φράγκων ἱππέων τῆς Πελοποννήσου, ὅπερ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος ἀφῆκε κατὰ τὴν ἐκ τῆς Ρόδου διάβασιν αὐτοῦ. Παρέστη δὲ ἀνάγκη ἐνισχύσεων, ἕως ἐξωλοθρευθῶσιν οἱ Γάλλοι ἱππῶται, ἀναγκασθῆ ἡ γειτονικὴ φρουρὰ εἰς παράδοσιν καὶ περιορισθῆ ἡ κυριαρχία τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ τελευταία ἐκστρατεία τοῦ Βατάτζη ἐστράφη ἐναντίον τῶν ἔτι ὑφισταμένων ἐν Εὐρώπῃ Ἑλλήνων αὐτοῦ ἀντιπάλων. Ὁ Μιχαὴλ Β', ὁ πολυμήχανος δεσπότης τῆς Ἡπείρου, εἶχε θεωρησεῖ συνετὸν νὰ διατηρήσῃ φιλίας σχέσεις πρὸς τὸν κατακτητὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1246 ἦτο γείτων αὐτοῦ ἐν Μακεδονίᾳ. Ἐσυνθηκολόγησε λοιπὸν μετ' αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐμνήστευσε τὸν πρεσβύτατον υἱὸν καὶ κληρονόμον Νικηφόρον μετὰ τῆς ἐγγόνης τοῦ αὐτοκράτορος Μαρίας. Ἄλλὰ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ὁ ἀκοίμητος δεσπότης, παρορηθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου, τοῦ γηραιοῦ δολοπλόκου Θεοδώρου, ἐπέδραμε τὸ εὐρωπαϊκὸν ἔδαφος τῶν Νικαίων καὶ ἠνάγκασεν οὕτω τὸν Βατάτζην νὰ δράξῃ τὰ ὄπλα χάριν διατηρήσεως τῶν προσφίτων αὐτοῦ κατακτήσεων. Ὁ δεσπότης εἶχεν ἐπιδείξει μικρὰν πολιτικὴν δεξιότητα κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς καταλλήλου ἐυκαιρίας, ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ οὐδὲν οὐδὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ εἴτε παρὰ τῶν Μουλσουμάνων ἐν Ἀσίᾳ εἴτε παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ Βατάτζης ἐσάρωσε τὰ πάντα πρὸ αὐτοῦ. Ὁ γηραιὸς Θεόδωρος ἔφυγεν ἀπὸ τῶν ἐν Βοδηνοῖς καὶ Ὀστρόβω κτήσεων αὐτοῦ, καὶ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἐπιφανεῖς ἐγκατέλιπον τὰς σημαίας τοῦ δεσπότη, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ τὸν μητροπολίτην Ναυπάκτου, ὅπως ἐνεργήσῃ περὶ εἰρήνης. Οἱ πρέσβεις τοῦ Βατάτζη, ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ ἱστορικὸς Ἀκροπολίτης, συνήντησαν τὸν Μιχαὴλ Β' ἐν τῇ θεσσαλικῇ Λαρίσῃ, ἧτις ἦτο τότε σπουδαῖον κέντρον πολιτι-

κόν, ἐκκλησιαστικόν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παιδείας¹. Ἐκεῖ ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη. Ὁ Μιχαὴλ παρεχώρησεν εἰς τὸν νικητὴν τὰς τρεῖς μακεδονικὰς λίμνας τῆς Καστορίας, τῆς Πρέσπας καὶ τῆς Ἀχρίδος ὡς καὶ τὸ ἱστορικὸν κάστρον Κρούϊαν ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ ὁ ἱστορικὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ, ἄγων τὸν πρεσβύτατον υἱὸν τοῦ δεσπότη καὶ τὸν γηραιὸν μηχανορραφὸν Θεόδωρον ὡς αἰχμαλώτους αὐτοῦ. Ὁ Θεόδωρος ἐκλείπει ἐκ τῆς ἱστορίας ἐν ταῖς εἰρκταῖς τοῦ Βατάτζη. ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα εἶχε ταράξει τὴν εἰρήνην τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, εἶχε πειραθῆ πάσης μεταβολῆς τύχης, εἶχεν ἰδρῶσει καὶ ἀποβάλλει μίαν αὐτοκρατορίαν, εἶχεν ὑπάρξει νικητῆς καὶ αἰχμαλώτος τοῦ αὐτοκράτορος. Τώρα τέλος ἠσύχασεν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ οἰκογενειακὸς βίος τοῦ αὐτοκράτορος εἶχεν ὑπάρξει ὀλιγώτερον εὐτυχῆς τῶν στρατειῶν αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Φράγκων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἠπείρου. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης συζύγου Εἰρήνης, ἦν θρηγῶν ὁ αὐλικὸς Ἀκοθπολίτης μεταβληθεὶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἰς ποιητὴν², εἶχεν ἐκφράσει τὸν φόβον, ὅτι οὐδέποτε ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε παρηγορηθῆ διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐκείνην, ὁ Βατάτζης εἶχε νυμφευθῆ τῷ 1244 Κωνσταντίαν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Σταουριδῶν (Hohenstaufen), θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Β' καὶ ἀδελφὴν τοῦ ἀτυχοῦς Μαιφρέδου. Ὁ γάμος οὗτος παρὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν ἡλικίας τῶν συζύγων, ἐπηγγέλλετο ἄξια λόγου πολιτικὰ ὄφελι. Ἀμφότεροι οἱ αὐτοκράτορες ἐμίσουν τὸν παπισμὸν, καὶ στρατὸς μὲν ἑλληνικὸς ἐστάλη νὰ βοηθήσῃ τὸν Φρειδερίκον ἐν τῷ ἄγωνι αὐτοῦ κατὰ τῆς Ρώμης, ὁ δὲ Φρειδερίκος ἐστήριζε τὰ δίκαια τῶν «ὀρθοδοξοτάτων Ἑλλήνων» ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Βατάτζης, καθ' ἃ μανθάνομεν παρὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ³, εἶχε θαμβωθῆ ὑπὸ τῆς αἴγλης γάμου, δι' οὗ εἶχε γείνει γαμβρὸς τοῦ ὀνομαστοτάτου καὶ πολυτροπωτάτου τῶν μοναρχῶν τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, οἱ δὲ λόγιοι καὶ οἱ θεολόγοι τῆς Νικαίας δὲν θὰ ἦσαν Ἑλληνες, ἂν δὲν ἐθαύμαζον τὰς δεξιότητας ἡγεμόνος, ὅστις, καίπερ ὢν Φράγκος ἐκ γενετῆς, ἔγραφεν οὐχ ἥττον ἐπιστολάς ἐν τῇ ὥρα αὐτῶν γλώσσει,

1 Νικηφόρου Βλεμμύδου σ. 86.

2 Γεωργίου Ἀκοθπολίτου II 6.

3. Satire du Receveur ε', τῷ κώδικι Suppl.Grec XXXVII φ. 56 β τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων.

δι' ὧν ἐνεκωμιάζε τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν. Ὁ γάμος ἐτελέσθη ἐν Προύσῃ μεθ' ὅλης τῆς πομπῆς αὐτοκρατορίας στρατιωτικῆς ποιητῆς αὐλικὸς συνέταξεν ἐπιθαλάμιον ᾠδὴν, καὶ ἡ Κωνσταντία ἔλαβε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Ἄννα, ὅπως στενώτερον συνδεθῆ πρὸς τὸν λαὸν τοῦ συζύγου. Ἐξ ἑτέρου δὲ ὁ πάπας ἐξεμάνη ἐπὶ τῷ γάμῳ τούτῳ, καὶ ἐν τῶν στοιχείων τοῦ συνταχθέντος ἐναντίον τοῦ Φρειδερίκου Β' ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Λουγδούνου κατηγορητηρίου ὑπῆρξεν τὸ ὅτι οὗτος εἶχεν ἐκδώσει τὴν θυγατέρα εἰς τὸν ἀφωρισμένον αἰρετικὸν Βατάτζην.

Ἄτυχῶς ἡ νεαρὰ αὐτοκράτειρα εἶχεν ἀγάγει μεθ' ἑαυτῆς ὡς μίαν τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐπικίνδυνον ἀντίζηλον θελκτικὴν νέαν Ἰταλίδα μαρκωνίδα. Οἱ τακεροὶ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ ἐπιχαροὶ τῶν τρόπων τῆς αὐλικῆς ταύτης ἐδέσμευσαν τὴν καρδίαν τοῦ εὐαισθητοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐσαγηνεύθη ὑπὸ τῆς παλλακίδος ὥστ' ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ φέρῃ τὰ πορφυρᾶ πέδιλα αὐτοκρατείας καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἀκολουθίαν πολυαριθμοτέραν τῆς τῆς συζύγου. Ἡ τυπικὴ αὐτῆς τοῦ Νυμφαίου ἐσκανδαλίσθη ὑπὸ τῆς διπλῆς ἐκείνης παραβάσεως τῆς τε ἠθικῆς καὶ τῆς ἐθιμοταξίας. Ἡ δὲ ἀγανάκτησις αὐτῆς ἐξέσπασεν εἰς τὸν πικρὸν σατυρισμὸν τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδου, τοῦ ἡγουμένου τῆς παρὰ τὴν Ἐφεσον μονῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, οὗ ἡ αὐτοβιογραφία εἶνε ἐν τῶν ζωντανωτάτων ἔργων τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας. Ὁ Βλεμμύδης ἐμίσει τὴν εὐνοουμένην τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸ ἀνειμένον τοῦ βίου καὶ τὴν καταγωγὴν ἐξ Ἰταλίας, ἐπειδὴ ἀπεστρέφετο ἰδιαζόντως τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ξένους. Ἡ δὲ Ἰταλίς παλλακὴ ἀποφασίσασα νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησιν αὐτῆς πρὸς τὸν φιλόπατριν ἠθικολόγον εἰςῆλθε διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ περιβεβλημένη ἐπισήμως αὐτοκρατορικὰ αὐτῆς ἐμβλήματα κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς ἱεροτελεστίας. Ὁ ἡγούμενος διέταξε πάραντα νὰ παύσῃ ἡ λειτουργία καὶ ἠξίωσε παρὰ τῆς ἀναιδοῦς ἐταίρας νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ χώρου, ὃν ἐμόλυνε διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς. Ἐκπλαγεῖσα δ' ἐκείνη ἐπὶ τῇ ἐπιτιμῆσει αὐτοῦ, ἐξερράγη εἰς δάκρυα, εἰς δὲ τῶν τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς ἔδραξε τὸ ξίφος, ὅπως φονεύσῃ τὸν παράτολμον μοναχὸν ἐπ' αὐτῆς τῆς ἁγίας τραπέζης. Ἀλλὰ τὸ ξίφος ἔμεινε προσκεκολλημένον ἐν τῇ θήκῃ. Τὸ γεγονός ἀπεδόθη, ὡς εἰκός, εἰς τὰ γοητεύματα τοῦ ἡγουμένου, καὶ ὁ Βλεμμύδης κατηγγέλθη ἐπὶ ἀσεβείᾳ, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ μαγεῖα ὑπὸ τοῦ μαινομένου γυναίου καὶ

τοῦ ἀποτυχόντος συνόδοῦ αὐτῆς. Ὁ κατηγορηθεὶς ὑπερημύνη ἑαυτοῦ διὰ προδράς ἐγκυκλίου¹, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἔνεκα τύψεως τοῦ συνειδότης ἢ διὰ λόγους συνέσεως ἠρνήθη νὰ τιμωρήσῃ ἄνδρα ἐννομότατον, εἰπόντα αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, οὗ ἡ δύναμις ἦτο μέγιστη παρὰ τε τοῖς πουρητανοῖς καὶ τοῖς σωβινισταῖς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκτοτε ἡ μαρκωνίς ἐξαφανίζεται ἀπὸ τῶν χρονικῶν τῆς αὐτῆς τῆς Νικαίας ἴσως δ' ἐνυμφεύθη Ἰταλόν τινα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀνακτίσασα τὴν ὑπόμψιν αὐτῆς². Ἐπὶ τούτοις ἡ νόμιμος αὐτοκράτειρα ἀπέκτησε δύναμιν παρὰ τῷ συζύγῳ, ἀναμφιβόλως δ' ἀγέγνωσε μετ' εὐχαριστήσεως τὸν ρητορικὸν ἐπικήδειον λόγον, ὃν ὁ προγονὸς αὐτῆς, ὁ μέλλον αὐτοκράτωρ Θεόδωρος, ἔγραψεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τῷ 1250 καὶ ἐδεξιώθη τὸν θείον Γαλβάνον Λάντσιαν καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῆς συγγενεῖς, ὅτι ἐξωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Φρειδερίκου καὶ ἐδέησε νὰ ἐκπεμφθῶσιν εἰδικοί ἀπόστολοι ὑπὸ τὸν ἡγεσίαν τοῦ Βερθόλδου νομ. Hohenburg, ἵνα κατορθωθῇ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἐξ αὐτῆς, ἐν ἣ οἱ ἐξόριστοι εἶχον οὕτως ἰσχυρὰν προστατίδα. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ Βατάτζη καὶ ἡ ἀνάορησις τοῦ προγονοῦ αὐτῆς ἐστέρησαν τὴν Ἄνναν τῆς δυνάμεως αὐτῆς, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη νεαρὰ καὶ θελκτικὴ, καὶ, ὅτε ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐσφετερίσθη τὸν θρόνον, ἐπειράθη νὰ καταστήσῃ αὐτὴν παλλακίαν αὐτοῦ, ὅτε δ' ἐκείνη ἀπηξίωσε νὰ συνάψῃ ἐρωτικὰς σχέσεις, μετ' ἀνδρός, ὅστις εἶχεν ὑπάρξει ὑπήκοος αὐτῆς, ἐνήργησε νὰ γείνη σύζυγος αὐτοῦ, καίτοι ὁ Μιχαὴλ ἦτο ἤδη ἔγγαμος. Τὸ σχέδιον αὐτῆς ἀπέτυχε, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐξαπέστειλεν αὐτὴν ὀπίσω πρὸς τὸν ἀδελφὸν Μαρφρέδον, ἀλλ' ἡ πτώσις αὐτοῦ ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Βενουέντου ἐξέβηκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἔλεος Καρόλου τοῦ Ἀνδρηγανοῦ, ὅστις ἐπέτρεψεν αὐτῇ νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Ἀραγωνίας, ὅπου ὁ ἀνεψιὸς αὐτῆς Πέτρος Γ' παρέσχεν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐτησίαν σύνταξιν. Τέλος δ' εἰσελθοῦσα εἰς τινα μονὴν παρεχώρησε τὰς ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἀξιώσεις αὐτῆς εἰς τὸν Ἰάκωβον (Jaime) Β' καὶ ἀπέθανεν ὑπέρογως ἐν τῇ πόλει Βαλεντία. Ἐκεῖ ἐν τῇ μικρᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νοσοκομείου ξυλίνῃ λάρναξ φέρει ἔτι τὸ ἀπλοῦν ἐπι-

1. Ἴδε αὐτὴν ἐν τῇ τοῦ Migne Patrologia Graeca Τόμ. ΡΜΒ' σ. 605—9

2. Les Registres d' Alexandre IV Τόμ. Α' σ. 88

τάριον «Ἐνταῦθα κεῖται ἡ δέσπαινα Κωνσταντία, σεπτὴ αὐτοκράτειρα τῆς Ἑλλάδος». Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παραδόξῳ περιπετεῖα φεῖ μεσαιωνικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσιν ὀλίγα σελίδες παραδοξότερα τοῦ πολυτρόπου βίου τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης ἐξορίστου, θύματος τῆς πολιτικῆς καὶ παγκίου τῆς τύχης.

Ὁ σύνδεσμος μετὰ τοῦ Βατάτζη καὶ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ τοῦ παπισμοῦ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ δὲν παρεξόλισσε τὸν πονηρὸν αὐτοκράτορα ἀπὸ τοῦ νὰ πειραθῇ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρώμης, ὅτε ἐροῖθιμσε τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ἐχόμενος ἐλπίδων περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Τῷ 1232 ἢ ἐν Νικαίᾳ παρουσία πέντε Μινωριτῶν μοναχῶν ἤγαγε τὸν πατριάρχη εἰς τὴν ἀποστολὴν γραμμάτων πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον Θ' καὶ τὸ ἱερὸν κολλέγιον, δι' ὃν συνηγόρει ὑπὲρ ἐξετάσεως τῶν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφρικής διαφορῶν. Ὁ δὲ πάπας ἀπήντησε, παρορημῶν τοὺς Ἑλληνας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔστειλε τέσσαρας πεπαιδευμένους θεολόγους, ὅπως συζητήσωσι τὰ ἀμφισβητούμενα δογματικὰ ζητήματα. Αἱ λεπτολογίαι αἱ ἐκτεθεῖσαι ὑπὸ τῶν Λατίνων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προσθήκης τοῦ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ (filioque) ἦσαν ὑπεράγαν σοφιστικαὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπιτιμωτοῦ φιλοσόφου ὃν οἱ Ἕλληνες εἶχον προτάξει ὡς ὑπέρομαχον αὐτῶν. Ὁ Βλεμμύδης ἐδέησε νὰ κληθῇ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἀντέκρουσε τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Λατίνων πρὸς ἰδίαν ἑαυτοῦ ἄκραν εὐχαρίστησιν. Ὁ Βατάτζης ἐνήργησε τελείως ὡς πολιτευτής, ζητήσας νὰ ἐπιτύχῃ μίαν τῶν συνδιαλλαγῶν ἐκείνων, αἵτινες εἶνε μὲν πνεῦμα τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' εἶνε σπάνια ἐν τῇ θεολογίᾳ. Τὸ συνετὸν αὐτοῦ πρόγραμμα δὲν κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τὰ οὐράνια πνεύματα τῶν συζητητῶν καὶ ἐπὶ τινα χρόνον προεκύλισεν ἐν Νυμφαίῳ πραγματείας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἕως τέλος ὁ πατριάρχης ἀφώρισε τὸν πάπαν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Βατάτζης, ὅτε ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν πτώσιν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπανέλαβε τὰς διπλωματικὰς αὐτοῦ προτάσεις εἰς τὴν ἁγίαν ἔδραν, ἐπισύ-

1. N. de Jamisilla πρὸς τὸ Muratori Rerum Italicarum scriptores Τομ. Η' σ. 596. Carini gli archivi e le biblioteche di Spagna Τομ. Β. σ. 9, 18, 19 189. Revue des deux mondes τῆς 15 Μαρτίου 1902. Diehl Figures byzantines Τομ. Β. σ. 207-25. Σπυρ. Π. Λάμπρου. Νέος Ἑλληνομνημίων Τομ. ΙΗ', τσῦχ. Α' σ. 18.

ρας οὔτω κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς ἐπιτιμήσεις τοῦ πενήτεροῦ, ὅστις ρητῶς ἐξεφράσθη εἰς αὐτόν, ὅτι οἱ ἀπόστολοι τοῦ πάπα πράγματι ἔτεινον οὐχὶ εἰς τὸ νὰ ἐνώσωσι τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ σπείρωσι ζιζάνια μεταξύ τῶν δύο προσφιλῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ἀλλ' οὐχ ἦτον τέλος ὁ Ἕλληναὺς αὐτοκράτωρ ἐνέμεινε εἰς τὸ συνδιαλλακτικὸν αὐτοῦ πρόγραμμα, καθότι ἐφρόνει ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο ἀνταξία τῆς ὑποσχέσεως μιᾶς λειτουργίας.

Ὁ Βατάτζης δὲν ὑπῆρξεν ἐπιτυχέστερος ἐν τῇ θεραπείᾳ τοῦ σχίσματος τοῦ διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου γεννηθέντος μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Καὶ δὲν προέβησαν μὲν οἱ δεσπότες ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐκλέξωσιν ἀντιζήλον πατριάρχην, ἀλλ' οὐχ ἦτον οἱ ἐπίσκοποι τῶν κτήσεων αὐτῶν ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων μητροπολιτῶν ἀντὶ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Νικαίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ μητροπολίτης τῆς Ναυπάκτου ἐνήργει ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἡπειρωτικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅτε τὸ πολιτικὸν κέντρον βαρύτητος μεταφέρθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, πρωτοκάθεδρος αὐτῆς ἀπέβη ὁ Δημήτριος Χωματιανὸς ὁ πεπαιδευμένος θεολόγος ὁ κατέχων τὸν θρόνον τῆς Ἀχρίδος, καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ στέφανος τὸν αὐτοκράτορα Θεόδωρον προκαλέσας οὕτω μεγίστην ἀγανάκτησιν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῇ οἰκειοποιήσει προνομίου τοῦ πατριάρχου. Ἡ ἔρις μεταξύ τῶν ἀντιζήλων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἀνῆλθεν εἰς τὸν κολοφῶνα, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Θεσσαλονίκης ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πλήρωσιν τοῦ θρόνου τοῦ Δυραχίου διὰ μητροπολίτην διορισθέντος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τῆς Νικαίας. Τὸ σχίσμα ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1232, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Θεόδωρος εἶχε καταλυθῆ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μανουήλ, προθυμούμενος νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Βατάτζη, ὑπέκυψε εἰς τὸν πατριάρχην, ὅστις ἔστειλεν ἐξ Ἀσίας ἑξαρχὸν μέλλοντα νὰντιπροσωπεύσῃ ἑαυτὸν ἐν Εὐρώπῃ.¹ Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς περιόδου ταύτης ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἐν τῷ ἀνεξαρτήτῳ δεσποτάτῳ τῆς Ἡπείρου ἐξηκολούθησε μένουσα αὐτοκέφαλος. Οἱ μόνοι Εὐρωπαῖοι ἐπίσκοποι οἱ συμμετασχόντες

1. Miklosich- Müller Acta et Diplomata Graeca Medii aevi Τόμ. III. σ. 59-65.—Byzantinische Zeitschrift τόμ. 15' σ. 120—142.

τῶν συνόδων τῆς Νικαίας ὑπῆρξαν οἱ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπειδὴ δὲ ἢ τε σερβικὴ καὶ ἢ βουλγαρικὴ ἐκκλησία εἶχον ἐπιτύχει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ἔνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶχε λίαν περιορισμένην δικαιοδοσίαν. Καὶ ἐν αἰτῇ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ Τραπεζοῦς ἐξηκολούθησε διαμρισητοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου εἰσῆρπεν ἡδη εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας ἡ αἵρεσις τῶν Μανχαίων, ἣτις εἶχε μεγάλως διαδοθῆ ἐν Βοσνίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀντιρρόπως ἀπὸ τοῦ 1231 ἡ αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας εἶχεν ἀπαλλαγῆ πάσης ἐν ταῖς κτήσεις αὐτῆς ἐπισκοπῆς τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Βατάτζης, συνετὸς ὢν πολιτευτής, κατέβαλε πάντα μόχθον, ὅπως καλλιέργησῃ τὴν εὐνοίαν ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς δυνάμεως οἷα ἢ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ἔξ ἑτέρου ἡμερίμνα, ὅπως ὁ πατριάρχης μὴ ἀποβῆ ὑπὲρ τὸ δέον ἀνεξάρτητος. Εἰς τῶν βιογράφων αὐτοῦ μαρτυρεῖ ὅτι ἦτο ἰδιάζοντος φιλόφρονος εἰς μοναχοὺς καὶ ὅτι «τοῖς ἀρχιερεῦσι δὲ καὶ ἱερομένοις μικροῦ καὶ ὡς τῷ Θεῷ σιγγινόμενος ὁμῶν αὐτοῖς διετίθετο». Ἐξέδωκεν αὐστηρὰς διαταγὰς, ὅπως αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ μὴ καταλαμβάνωσιν ἐκκλησιαστικὴν ἰδιοκτησίαν εἴτε ζῶντος τινος ἐπισκόπου ἢ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. ἀλλ' ὅπως ἐκκλησιαστικὸς τις ἐπίτροπος ἀναλαμβάνῃ τὴν διοίκησιν τοῦ κτήματος μέχρι τῆς πληρώσεως τοῦ χηρεύοντος ἐπισκοπικοῦ θρόνου². Ἐκτίσεν ἢ ἀνέκτισε τὸ ὀνομαστὸν πλησίον τῆς Μαγνησίας μοναστήριον τῶν Σωσάνδρων, τὸ «θαῦμα τοῦ κόσμου», ἐκεῖνο τὸ ἐμπνεῦσαν στίχους εἰς τὸν Βλεμμύδην καὶ ὅπερ ὑπῆρξε τὸ μανσσωλεῖον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀνέκτισε καὶ ἐπροίκισε διὰ δωρεῶν τὴν μονὴν τοῦ ὄρους Λέμβου παρὰ τὴν Σμύρνην καὶ ἀνήγειρε τὴν ἐν Νικαίᾳ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου, ἢ δὲ σύζυγος αὐτοῦ ἔκτισε τὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἐν Προύσῃ καὶ μονὴν τινα τῆς Θεοτόκου. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, δὲν περιώρισε τὴν μεγαλοδωρίαν αὐτοῦ εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ κτήσεις. Καὶ διὲν ἔσωσεν οὐκ ὀλίγας ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων καταστροφῆς καὶ

1. Ζάθα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Ζ' σ. 506

2. Revue des études grecques Τόμ. Ζ. σ. 71—80

ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὑπὸ τοὺς Γάλλους ἀρχῇ τῶν Ἀθηναίων αἱ ἑλληνικαὶ μοναὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ δωρεάς. ¹

Κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν στρατειῶν αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς ἀφοσιώθη μετ' ἐπιφανοῦς ἐπιτυχίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπὸ τὴν πατριαρχικὴν αὐτοῦ διοίκησιν ἡ χώρα ἀπύλωσε μεγάλης ἔκταθς εὐημερίας. Ὑπῆρξεν οἰκονόμος οὕτως ἐξάρετος, ὥστε τὸ προῖόν τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος οὐ μόνον ἐπῆρκει πρὸς συντήρησιν τῆς τραπέζης αὐτοῦ, ἀλλ' ἄφινεν εἰς αὐτὸν καὶ περισσεύματα χάριν ἰδρύσεως νοσοκομείων, πτωχοκομείων καὶ γηροκομείων οὕτως, ὥστε μετὰ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ ἡ Νίκαια ἐλέγετο ἔχουσα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα καλλίτερα πάσης ἄλλης πόλεως. Ἀφιέρωσε μεγίστην προσοχὴν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ σύστημα νεωτέρων μοναρχῶν καὶ ἐπειράθη νὰ πείσῃ τοὺς εὐπατρίδας νὰ ζῶσιν ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων διὰ πρακτικῆς αὐτῶν μισθώσεως. Τὸ κράτος τῶν Σελδουκιδῶν εἶχεν ἀνάγκην προχείρου ἀγορᾶς χάριν προμηθείας θρεμμάτων καὶ σίτου ἕνεκα τῶν δηώσεων, ἅς εἶχον ἐπιφέρει ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν οἱ Μογγόλοι, καὶ ἡ ζήτησις ἦτο οὕτω μεγάλη, ὥστε οἱ Ἕλληνες γαιοκτήμονες ἠδύναντο νὰ πωλοῦσιν ὄνειράδεις τιμὰς διὰ τὰ προϊόντα αὐτῶν. Ἐκ τῶν χρημάτων τῶν κτηθέντων ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ὀρνιθοτροφείων ὁ αὐτοκράτωρ κατώρθωσεν ἐν χρόνῳ βραχεῖ ν' ἀγοράσῃ χάριν τῆς συζύγου πολυτελὲς στέμμα ἐκ μαργαριτῶν. Φυσικὸν δ' ἀποτέλεσμα τῆς καθολικῆς ἐκείνης εὐημερίας ὑπῆρξεν ἡ αὔξησις τῆς πολυτελείας, καὶ οἱ εὐπατρίδαι ἐδαπάνων τὸ χρῆμα αὐτῶν εἰς μεταξωτὰ ἐνδύματα ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ περιστείλῃ τὴν περὶ τὰς δαπάνας ἀμετρίαν τῶν ὑπηκόων καὶ συγχρόνως νὰ ἐνθαρρύνῃ ἐθνικῶς βιομηχανίας ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ξένων, οἵτινες εἶχον ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ προκατόχου χορηγηθείσης ἀτελείας. Διὸ ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ φορῶσι ξένα προϊόντα ἢ νὰ καταναλίσκωσι ξένα ὑφάσματα ἐπὶ ποινῇ τῆς ἀπωλείας τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν ἀξιώματος. Ἕλλην εὐπατρίδης ὠφείλε, καθ' ἃ ἐκεῖνος ἐφρόνει, νὰ φέρῃ ἐνδυμασίαν Ἑλληνικὴν, ὅπερ δόγμα δὲν ἐξετίμων πλέον οἱ συμπολίται αὐτοῦ. Ἐπέδειξε

1. Νικηφόρου Βλεμμύδου σ. 112, 115.—Εὐφραμίου ἐκδ. Βόννης σ. 318.—Σάθα ἐνθ. ἀγ. σ. 509.—Νικηφόρου Γεηγοῦ 1, 44, 50.—Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Ιδ' σ. 217, 232.

δὲ τὴν εἰλικρίνειαν αὐτοῦ συμμορφώσας τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ οἶκον πρὸς τὸν νόμον, καὶ ἐπετίμησεν αὐστηρῶς τὸν υἱὸν, ἅτε μεταβίβοντα εἰς κτηνέσια ἐν πλοῦτι μεταξωτῇ περιβολῇ, ὑπομνήσας αὐτόν, ὅτι τοιαύτη χλιδὴ ἦτο ἀναπόστοτος πρὸς τὸν καθ' ἡμέραν βίον τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠφείλε νὰ ἐπιδεικνύηται μόνον ὁσάκις ἦτο ἀναγκαῖον νὰ καταπλαγῶσι ξένα πράγματα ἐπὶ τῇ πλούτῳ τοῦ ἔθνους. Ἀντὶ νὰ διασπαθῇ τοὺς πόρους αὐτοῦ εἰς ἀόριστὰς πομπὰς ἀφιέρωνε τὰ οὕτω σωζόμενα χρήματα εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἀπὸ τῶν Μογγόλων, ἰδρύσας κεντρικὴν ἀποθήκην ἐν Μαγνησίᾳ καὶ σωρεύσας μεγάλα ποσὰ σίτου, ἐναποθήκευθέντος ἐν ἐσφραγισμένῳσι σιτοβόλῳσι χάριν χρήσεως ἐν περιπτώσει ἐπιδημιᾶς. Λαὶ βραχέων, ἕκαστα αὐτοῦ αἱ οἰκονομικαὶ διατάξεις εἶχον πρακτικώτατον χαρακτῆρα, κατέβαλε δὲ πᾶσαν προσπάθειαν, ὥπως παρεμποδίσῃ τὸ ἀνατολικὸν ἐλάττωμα ταῦ νοσηρισμοῦ δημοσίων χρημάτων ὑπὸ τῶν διοικούντων τὰς ἐπαρχίας δουκῶν καὶ ἡ νοθεύτης ταμειακοῦ τινος ὑπαλλήλου ἐτιμωρήθῃ διὰ μισαιγώσεως οὕτως αὐστηρᾶς, ὥστε ὁ οὕτω τιμωρηθεὶς ἀπέθανεν ἐξ αὐτῆς.

Καίπερ δὲ ὢν ὁ Βασιλεὺς πρὸ παντὸς πρακτικὸς ἡγεμὼν ἐπέδειξε τὸν συνήθη εἰς τοὺς Ἕλληνας πόθον ἐνθαρρύνσεως τῶν γραμματέων. Ὁ ἱστορικὸς Ἀκροπολίτης ἔδρασεν ὡς γραμματεὺς αὐτοῦ καὶ πρέσβυς, ὁ δὲ δὺσκαμπτὸς Βλεμμύδης καὶ ὁ ἱστορικὸς ὑπῆρξεν οἱ ἐπάλληλοι παιδαγωγοὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· ἄλλος ἱστορικὸς, ὁ Γεώργιος Παχυμέρης, ἐγεννήθη ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· εἰς τῶν Πατριαρχῶν τῆς Νικαίας, Γερμανὸς Β', κατέλιπε λείψανά τινα συγγραμμάτων. Ἡ ἱστορικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία ἐκαλλιεργήθησαν διὰ τῆς προστασίας αὐτοῦ, ἔδρασε βιβλιοθήκας τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν βιβλίων ἐν διαφόροις πόλεσιν, ἔστειλε τὸν Βλεμμύδην, ὅπως συλλέξῃ πολὺ τιμα χειρόγραφα ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι μόνον ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ φιλόσοφος φημίζονται πράγματι. Ἡ πρώτη αὐτοῦ σύζυγος, γυνὴ ἀρμενωπὴ τὸ ἦθος, συνειμερίζετο τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ἔρωτα τοῦ ἀνδρὸς καὶ ποτ' ἐδοκίμασε νὰ φέρῃ εἰς ἀμηχανίαν τὸν νεαρὸν Ἀκροπολίτην, ἐρωτήσασα αὐτὸν περὶ τῆς αἰτίας ἐκλείψεώς τινος, ἡ δὲ ἀποστολὴ τοῦ μαρκίωνος von Hohenburg ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν λογίου ἀντάγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν Λατίνων καὶ τῶν ξενιζόντων αὐτοὺς Ἑλλήνων, οἵτινες καὶ ἀπέβησαν νικηφόροι.

Ὁ Βατάτζης δὲν ἔζησε μακρὸν χρόνον μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡπείρου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Νίκαιαν προσεβλήθη αἴφνης ὑπὸ ἀποπληξίας, ἣτις κατέστησεν αὐτὸν ἄρρουν ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἕξ ὥρας. Εὐθὺς δ' ὡς ἀνέλαβεν ἰκανὰς δυνάμεις, ὥστε νὰ δυνηθῆναι ταξιδεύσει, διέταξε τοὺς ἀκολουθῶντας αὐτοῦ νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὸ προσιπλὲς Νυμφαῖον. Ἄλλ' ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὑποτροπὴν τῆς νόσου. Προσεβάλλετο ὑπὸ συχνῶν λιποθυμιῶν, αἱ σάφρες αὐτοῦ ἔφθινον καὶ μάτην μετέβη εἰς Σμύρνην χάριν προσκυνήσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας ἐπ' ἐλπίδι ἰάσεως. Τέλος, ἄφ' οὗ ἡ νόσος διήρκεσεν ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον, ἀπέθανεν ἐν Νυμφαίῳ τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1254 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἑξήκοντα καὶ δύο, ὧν τριάκοντα καὶ τρία σχεδὸν εἶχε διέλθει ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ὁ πιστὸς Ἀκροπολίτης ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον εἰς αὐτὸν λόγον ἐγκώμιον τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ συνέγραψεν ὁ υἱός, καὶ αἱ μέλλουσαι γενεαὶ ἀπέβλεπον εἰς αὐτὸν ὡς «πατέρα τῶν Ἑλλήνων». Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα ἠξιώθη τῆς τιμῆς ἁγίου. Ὅτε οἱ Τούρκοι ἠπείλησαν περὶ τὸ 1304 τὴν μονὴν τῶν Σωσιάνδρων, τὰ λείψανα αὐτοῦ ἀνεκομίσθησαν χάριν ἀσφαλείας εἰς τὴν Μαγνησίαν. Ὁ φύλαξ τοῦ κάστρου, περιπολῶν περὶ αὐτό, κατεπλήχθη ὑπὸ τῆς ἐμφανίσεως παραδόξου φωτός, κινουμένου περὶ τὰ τεῖχη ὡς εἰ χάριν ἐπιθεωρήσεως. Τοῦ φαινομένου δὲ τούτου ἐπαναληφθέντος τρίς, ἀνέφερε τὸ πρῶτον εἰς τοὺς ἀνωτέρους, καὶ ἔγεινεν ἐξέτασις. Ἐφ' ἰκανὸν, τὸ φάντασμα ἐξέφυγε τοὺς ἐρευνῶντας, ἕως ὃ κωφὸς ἀδελφὸς τοῦ φύλακος ἐδήλωσεν ὅτι εἶχεν ἴδει ἄνδρα περιβεβλημένον αὐτοκρατορικὴν στολὴν καὶ εἶχεν ἀκούσει αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐπεμελεῖτο τῆς φυλάξεως τοῦ κάστρου. Ὁ ἀσώματος φρουρὸς τῆς Μαγνησίας ἀνεγνωρίσθη πάραυτα ὡς αὐτὸς ὁ νεκρὸς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ «ἐλεήμων», ὅστις εἶχεν ἐγεροθῆ ἐκ τοῦ τάφου, ὅπως ὑπεραμυνθῆ τῆς πόλεως. Ἡ ἄλωσις τῆς Μαγνησίας ἐπηύξησεν ἀντὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν φήμην τῆς ὑπερανθρώπου αὐτοῦ δυνάμεως, ἐπειδὴ, ὅτε οἱ Τούρκοι διεσκόρπισαν τὰ ὄστα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀπορρώγων, ταῦτα ἐξετέλεσαν θαύματα χάριν τῶν πιστῶν τῶν μετ' εὐλαβείας συλλεξάντων αὐτὰ καὶ κτισάντων ἱερὸν ἐπ' αὐτῶν. Ἐκτοτε Ἰωάννης Βατάτζης ὁ Ἐλεήμων ἐλατρεῦετο ὡς ἅγιος ἐν Μαγνησίᾳ, ἐν Νυμφαίῳ καὶ ἐν Γενέδῳ ἢ ἑορτὴ αὐτοῦ ἀτε-

λεῖτο τῇ 4 Νοεμβρίου καὶ συνετάχθη πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἁσιατικὴ ἀκολουθία.¹

Ὁ Βατάτζης δὲν ἠκολούθησε τὴν βυζαντιακὴν συνήθειαν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ διαδόχου ἐφ' ὅσον ἔζη, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο νὰ διαφθείρῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνακηρυχθέντος καὶ νὰ προσβάλλῃ τὴν εὐπαίδειαν τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὅτι ὡς διαδόχος ἔμελλε νὰ ἐκλεχθῆ ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱὸς Θεόδωρος, ὅστις ἔφερε τὸ ὄνομα Λασκάρεως, ὅπως ἐπιδειχθῆ ἡ ἄμεσος αὐτοῦ καταγωγὴ ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς δυναστείας. Ἄμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς κηδείας τοῦ πατρὸς ὁ Θεόδωρος ἀνυψώθη ἐπὶ ἀσπίδος καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ἐν Νυμφαίῳ. Ἄλλ' ἡ τελετὴ δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ πλήρης πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου στέψεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἐχίρκευεν, ὁ Θεόδωρος ἔσπευσε νὰ ἐκλέξῃ τοιοῦτον, καὶ χάριν τηρήσεως τῶν τύπων προσέτεινε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον εἰς τὸν ἄλλοτε παιδαγωγὸν αὐτοῦ Βλεμμύδην, ἐλπίζων ὅτι ὁ ἰδιορρυθμὸς μοναχὸς ἠθέληεν ἀρνηθῆ. Ὁ Βλεμμύδης ἐγίνωσκε τὸν παλαιὸν μαθητὴν, καὶ δὲν διέψευσε τὰς προσδοκίας αὐτοῦ, ἀποκλίνας τιμὴν μετὰ τοιαύτης ἀνελικρινείας προσενεχθεῖσαν εἰς αὐτόν, καὶ ὁ Θεόδωρος διέταξε πάραυτα τὴν ἐκλογὴν ἄλλου μοναχοῦ, ὀλιγώτερον πεπαιδευμένου, ὅστις ἐντὸς μιᾶς καὶ μόνης ἑβδομαδος ἐχειροτονήθη ἄλλεπαλλήλως διάκονος, ἱερεὺς καὶ πατριάρχης. Ἄνευ δ' ἄλλης ἀναβολῆς τὴν ἡμέραν τῶν Χριστοῦγέννων ἐστέφθη ὁ Θεόδωρος Β' Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ.

Ὁ νέος αὐτοκράτωρ δὲν εἶχε συμπληρώσει κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τὸ τριακοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὀλίγοι ἠγεμόνες εἶχον παρασκευασθῆ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐπιμελέστερον τοῦ υἱοῦ τοῦ Βατάτζη. Πᾶν ὅτι ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἢ ἐκπαίδευσίς κατὰ τὴν βυζαντιακὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως εἶχε τεθῆ εἰς ἐνέργειαν χάριν τοῦ μέλλοντος μονάρχου. Εἶχε σπουδάσει γράμματα, μαθηματικὰ καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο φιλοσοφίαν, καὶ ἐπηγγέλετο τὴν ἐξαιρέτως ἑλληνικὴν γνώμην, καθ' ἣν ἡ γνώσις ἦτο συνώνυμος πρὸς τὴν ἀρετὴν. Ἐξαιρουμένης τυχούσης τινὸς κυνηγετικῆς ἐκδρομῆς εἶχεν ἀφιερῶσει τὰς πρὸ τῆς ἀναρρήσεως ἀφθόγους αὐτοῦ

¹ Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης σ. 400-2. Byzantinische Zeitschrift Τόμ. ΙΔ' σ. 193-233. Ἀγοθαγγέλου Ἀσιατικὴ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη τοῦ Ἐλεήμονος.

ἄλλοις τῆς σχολῆς εἰς μόνον τὰ βιβλία καὶ ἐννοεῖς ἐπιλοδοῖε νὰ ταχθῆ μεταξὺ τῶν ἐκ βασιλικῶν αἵματος συγγραμμάτων. Αὐτὸ ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ὄγκον ὄλων συγγραμμάτων, ὧν αἱ πλεῖστα εἶνε ἔργον τῶν πρώτων ἐκείνων ἐπιόν. Θεολογία καὶ σάτυρα, προσευχὴ εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ ἐγκόμιμον τῆς Νικαίας, ἐπιτάριος λόγος εἰς τὸν Φρειδερίκον Β' καὶ δικασίαι δεξιοκτιῶ ὄλων ἐπιστολῶν εὐρίσκονται μεταξὺ τῶν ποικίλιον προΐόντων τῆς πεπαιδευμένης αὐτοῦ διανοίας. Ἄλλ' ἄτε ἔχον ὑπερίσταν ἀκαδημαϊκὴν τὴν παιδείαν στερεῖται πρωτοτυπίας ὡς συγγραφεύς· αἱ ἰδέαι αὐτοῦ καταπνίγονται ἐντὸς ἴθλων ὀητορικῆς, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ ἐμεγαλοφρονεῖ καὶ προθύμως ἐπεζήτει τὰς γνώμιας τῶν κριτικῶν, προσπαθεῖ εἰς ἡμᾶς καὶ ἐν αὐταῖς αὐτοῦ ταῖς ἰδιωτικαῖς ἐπιστολαῖς ὡς ψυχρὸν καὶ ἰσχνόν. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, εἰς ἅς, ὡς εἶχός, προσρλέπομεν χάριν πρὸς ἀποφύγων ἀπόψεων τῶν διαθήσεων αὐτοῦ καὶ τῶν χρόνων ἐν οἷς ἔζη, ἀριθμοῦσι κοινοτυπιῶν, ἀλλὰ ἐξαιρουμένων τῶν γραφειῶν μετὰ τὴν ἀνάσθησιν αὐτοῦ στεροῦνται ἐξαιρέτως ἱστορικῶν γεγονότων. Εἰς δὲ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δὲν ἐπέδρασαν πρῶτα αἱ σπουδαῖα αὐτοῦ· καθ' ἃ Φρειδερίκος ὁ μέγας, ἐπετίδενε τὴν φιλοσοφίαν ὡς διάδοχος τοῦ θρόνου μόνον ὅπως ἀποσείσῃ αὐτὴν ὡς κενὴν θεωρίαν, ὅτε εὐφρόνη ὡς ἄρχων ἀντιμέτωπος αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ὡν φιλάσθενος καὶ ἐραστῆς τῆς μονώσεως εἶχεν ἀνιπτύξει ἀρρηθίμως ἐν μόνον μέρος τῆς φύσεως αὐτοῦ. Ἦτο, διὰ βραχέων, ὄγκος νεύρων, ἐνδιαφέρουσα περίπτωσις πρόσορος εἰς τὴν μελέτην νεωτέρου τινὸς φρενολόγου. Ἡ βραχεῖα αὐτοῦ βασιλεία οὐ μόνον διέφευσε τὸ ἀξίωμα τοῦ Πλάτωνος ἐκεῖνο, καθ' ᾧ ὁ κόσμος θὰ ἦτο εὐτυχῆς ἂν οἱ βασιλεῖς ἐφιλοσόφουν ἢ οἱ φιλόσοφοι ἐβασίλευον, ἀλλὰ καὶ παρέσχε νέον παράδειγμα τῆς ἀληθείας, καθ' ἣν ὁ τύπος διανοητικοῦ μονάρχου δὲν εἶνε ὁ ἐπιτυχέστατος οὐδὲ δι' ἕθνος ὕπερ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὥραις τῆς μεγίστης αὐτοῦ ἀγλύος παρὰ τὰ ὕδατα τῆς Νικαίας ἢ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δουλείαν οὐδέποτε ἔπαυσ' ἐχόμενον τῆς φιλομαθείας.

Ὁ νέος αὐτοκράτωρ εὐλόγως ἔσπευσε νὰ στεφθῆ. Εὐθὺς ὡς τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Βατάτζη ἔφθασεν εἰς τὴν βουλγαρικὴν πρωτεύουσιν, ὁ τσάρος Μιχαὴλ Ἀσάν ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰνακτῆσῃ τὰς ἀποβεβλήμενας αὐτοῦ ἐπαρχίας, ἅς ἡ ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶχε πρόσφθιάσῃ νὰ συσσωματώσῃ μετὰ τῶν λοι-

πῶν αὐτῆς κτήσεις. Οἱ μὲν Βούλγαροι κάτοικοι ἐδεξιώθησαν ἀσιμένως τοὺς ἐπιδρομῆς, αἱ δ' ἑλληνικαὶ φρουραὶ δὲν ἦσαν ἱκανῶς ἰσχυραὶ, ὅπως ἀντιστῶσιν εἰς αὐτούς. Ἡ Ροδόπη πύραυτα ἐκινήθη εἰς ἀποστασίαν· ὁπῆρχε φόβος, ὅτι ἡ σύμπασα ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ἐν Βυζήτιον θὰ ἠδύνατο νὰ γείνη βουλγαρικὴ. Οἷτος ἐπιχείμενος ἦτο ὁ κίνδυνος, ὅτε ὁ Θεόδωρος διεπεραιώθη διὰ τῶν Λαοδανελλίων τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1255 καὶ ἤρξατο, καίτοι ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χειμῶνος, τὴν πρώτην αὐτοῦ βουλγαρικὴν ἐκστρατείαν. Ἐὰ ὄπλα αὐτοῦ ἐστέρθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Καὶ ἔπεσε μὲν ἡ Στύρα Ζαγορά, ἀλλὰ τὸ δυσάλωτον φρούριον Τσεπίνα ἐν τῇ κοιλάδι μεταξὺ τοῦ Ρίλου καὶ τῆς Ροδόπης, ἡ κλεῖς τῆς τε Σοφίας καὶ Φιλιππουπόλεως, ἀντέστη κρατερῶς εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς προσπαθείας. Ὅτε διέταξε τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν, οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ, ὧν εἰς ἦτο ὁ Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος, ὁ μέλλων κατακτητῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔφυγον πρῶτοι ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς προσεγγίσεως τῶν πολεμίων καὶ ἔπειτα ἠρνήθησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀπόπειραν. Ἀπ' ἐναντίας δ' ἡ δραστηριότης τοῦ Θεοδώρου κατήσχυε πιθανῶς τοὺς δειλοὺς ἐκείνους ἢ προδότας στρατιώτας. Καὶ δὴ ἀκούσας, ὅτι τὸ Μελένικον ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου διοικητοῦ, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῆ, ὠδενσε μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὰς Σέρρας, ἐξεβίασε τὴν στενοπορίαν, δι' ἧς ὄρει ὁ Στρουμὼν, καὶ ἔσωσε τὴν ἀπειλουμένην ἀκρόπολιν, ἧς ἡ φρουρὰ ἐχαρέτισεν αὐτὸν ὡς «ταχὴν ἀετὸν». Ἐκεῖθεν δὲ ὤρμησε μέχρι τῆς Πριλάπου τοῦ σημερινοῦ Περλεπέ, ἀνακτίσας ἐπάλληλα τὰ ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου γυναικαδέλφου κατεχόμενα, ἕως τέλος μόνον ἡ Τζεπίνα ἔμεινεν ἀπόρητος. Ἄλλ' ὁ προκεχωρημένος χειμὼν ἦτο ἀκατάλληλος πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς στρατείας ἐν τῇ χειρσονήσῳ τοῦ Αἴμου καὶ ὁ Θεόδωρος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη τὴν θαρσαλέαν πορείαν ἐναντίον τοῦ ὑπὸ ὄρειον περιβαλλομένου ἐκείνου φρουρίου. Ἀφίσας δὲ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δύο στρατηγῶν ἀδελφίων, ἐπειδὴ, καθ' ἃ οἱ πλεῖστοι τῶν μελετηρῶν πολιτευτῶν, ἦτο κακὸς κριτῆς τῶν χαρακτήρων, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἐπελήφθη δευτέρας βουλγαρικῆς ἐκστρατείας. Διαρκούσης τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἡ κατάστασις εἶχε χειροτερεύσει. Ὁ τσάρος τῶν Βουλγάρων εἶχε προσελκύσει εἰς τὰς σημαίας

αὐτοῦ πῶμα Κομίνων, καὶ οἱ Ἕλληνες στρατηγοί, παραβάντες αὐτόχρομα τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοκράτορος, εἶχον διακινδυνεύσει νὰ συμπλακῶσι πρὸς τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ἐπικούρους. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ὁ μὲν ἕτερος τῶν στρατηγῶν ἐξωγήθη, ὁ δὲ ἄλλος διέφυγε χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ἵππου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ δραστηριότης τοῦ Θεοδώρου καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ στρατὸς ἀποκατέστησαν ἐν σπουδῇ τὴν γοητείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Διὸ ὁ Μιχαὴλ Ἀσάν παρεζέλεσε τὸν πενθερόν, τὸν Ρῶσον πρίγκηπα Ροσισλαῦον τῆς Ἰζεβναγόρας νὰ μεσιτεύσῃ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Ρῶσος πρίγκηψ ἐδέχθη ἀναλάβῃ τὸ ἔργον εἰρηνοποιῶν, συνήτησε τὸν Ἕλληνα αὐτοκράτορα, καὶ δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ διαπραξῇ συνθήκην μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ὅροις, οὓς ἀμειότεροι οἱ συμβαλλόμενοι ἐπεώρουν εὐνοϊκούς. Καὶ ἀνέλαβον μὲν πάλιν τὰ πρότερα σῦνορα οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ τὸ ἀπάτητον φρούριον τῆς Ἰζεβίνης παρεδόθη εἰς τὸν Θεόδωρον. Τοιαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ χάρις αὐτοῦ, ὥστε κατεφόρτισε δάφρων τὸν Ρῶσον πρίγκηπα, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ὑπὲρ κούους διθυραμβικὴν προκήρυξιν, δι' ἧς ἠγγέλλετο ἡ ὑπογραφή τῆς εἰρήνης καὶ ἐξήρκετο ἡ σημασία τῆς παραχωρήσεως τῆς Ἰζεβίνης¹. Ἐν τούτοις δὲ τὸ νευρικὸν αὐτοῦ σύστημα εἶχεν οὕτω προσβληθῆν ἐκ τῆς διεγέρσεως ἐκείνης, ὥστε καὶ μόνῃ ἡ ὑπόνοια δόλου παρὰ τοῦ Ρῶσου εἰρηνευτοῦ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς Ἀκροπολίτου, ὅστις εἶχε συντάξῃ τὸ κείμενον τῆς συνθήκης, νὰποκαλέσῃ τὸν ἄλλως ἐπίσημον τοῦτον ἄνδρα, ὄνομα καὶ μωρόν, καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ δεχθῆ ἰσχυροὺς ραβδισμοὺς διὰ τοὺς κόπους αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ δολοφονία τοῦ Μιχαὴλ Ἀσάν καὶ ὁ γάμος τοῦ νέου τσάρου μετὰ μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ Θεοδώρου Λασκάρειος ἐστέρησαν τὴν ἰσχὺν τῆς συνθήκης.

Ἡ λήξις τοῦ βουλγαρικοῦ πολέμου κατέστησεν τὸν δεσπότην τῆς Ἡπείρου Μιχαὴλ Β' πρόθυμον νὰ συνδιαλλαγῇ μετ' ἀντιπάλου, ὅστις θὰ ἠδύνατο νῦν νὰ στρέψῃ ἀμέριστον τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ ἀνεξαρχίτου ἐκείνου ἑλληνικοῦ κριτίου, ὅπερ ἦτο πάντοτε λήμη τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας. Ἡ ἀπὸ μικροῦ τελεσθεῖσα μνηστεία τῶν τέκνων αὐτῶν δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀπολήξει.

1. Θεοδώρου Λασκάρειος ἐπιστολαὶ σ. 279—84. Archiv für slavische Philologie XXI, 622—6. Byz. Zeitschr. II, IX, 569; XVII, 181.

εἰς γάμον· διὸ ἡ ἄγία σύζυγος τοῦ δεσπότη Θεοδώρα ἀπεστάλη μετὰ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου, ὅπως συναντήσῃ τὸν νικηφόρον αὐτοκράτορα. Ὁ Θεόδωρος κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἐπέδειξεν ἑλλειψιν ἱπποτισμοῦ, ἀποδεικνύουσαν ὅπόσον εἶχε μεταβληθῆ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ὑλικώτερον μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν. Καὶ δὴ, ἐπιώφελούμενος τὸ φῦλον τῆς ἐπισκεπτοῦσας καὶ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς ὡς γυναικὸς νὰ ἐπερασπισθῇ τὰ οἴκεια συμφέροντα ἐπίεσεν αὐτὴν νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ γάμου τὰ Σέρβια καὶ τὸ Δυροάχιον, ὧν ἐκεῖνα μὲν ἦσαν ἡ κλεῖς τῆς ἀνατολῆς, τοῦτο δὲ τῆς δύσεως. Ἐπὶ τούτοις δ' ἐτελέσθη μὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἡ γαμήλιος ἐορτή, ἀλλ' ἡ συνθήκη, ἣν ὁ Μιχαὴλ εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑπογράψῃ, ἐφλέγγμινε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἡ ὀῆξις μεταξὺ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Νικαίας ἦτο μόνον χρόνου ζήτημα.

Μόλις ὁ Θεόδωρος εἶχε περατώσει τὴν τέλει τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς, καὶ ἡ ἄριξις ἀνησυχητικοῦ γοῦματος παρὰ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ ἐπιτρόπων αὐτοῦ ἐπέσπευσε τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν. Καὶ δὴ ἠγγέλλετο, ὅτι ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὁ φιλοδοξότατος τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, εἶχε φύγει πρὸς τοὺς Σελδσουκίδας Τούρκους. Ἐἶδομεν ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δολοπλόκος, ὅστις ἦτο προσωρισμένος νὰ διαδραματίσῃ σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, εἶχε διορισθῆ ὑπὸ τοῦ Βατάτζη διοικητῆς τῶν Σερρών καὶ τοῦ Μελενίκου. Ὁ οἶκος τῶν Παλαιολόγων κατὰ παράδοσιν τινα ἀπομνημονευομένην ἔτι ὑπὸ τινος τοιχογραφίας τοῦ ἐν Οὐϊτέροβω τῆς Ἰταλίας Δημοαρχικοῦ μεγάρου (Palazzo Municipale), ἀνῆγε τὸ γένος εἰς τινα ἐκ Βετουλονίας Ρεμίγιον Λέλλιον. Ἀλλ' ἱστορικῶς τὸ πρῶτον γίνεται μνείαν τοῦ οἴκου ἐκείνου περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, μετὰ δ' ἓνα αἰῶνα εἶχεν ἀνέλθει εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε εἰς τῶν ἐξ αὐτοῦ καταγομένων ἐνυμφεύθη τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα τοῦ Ἀλεξίου Γ' ὅστις ἐμελέτα νὰναδειξῇ αὐτὸν τὸν διάδοχόν τοῦ θρόνου. Ἡ ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεῖσα θυγάτηρ ἔγεινε σύζυγος ἄλλου Παλαιολόγου, κατέχοντος ὑψηλὸν ἀξίωμα ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Νικαίας, καὶ ὁ γόνος τοῦ γάμου τούτου ὑπῆρξεν ὁ μέλλων αὐτοκράτωρ, ὅστις οὕτως ἦτο διπλῶς Παλαιολόγος, πατρὸθεν τε καὶ μητρὸθεν. Ἡ ἄμεσος αὐτοῦ καταγωγὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, συνδιαζομένη πρὸς τὰς φιλοδόξους αὐτοῦ διαθέσεις κατέστησεν

1. Miklosich Müller Acta et Diplomata Τόμ. 5 σ. 197-8.

αὐτὸν ἀντιζείμενον ὀπινοῖων καὶ φθόνου. Ἦδη καθ' ὃν χρόνον ἦτο διοικητὴς τοῦ Μελενίζου κατηγορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ κατὰ τῆς πατρίδος, καὶ εἶχε πώσαι μόνον διὰ τῆς εὐφροῦς ἐπινοίας νὰ προτείνῃ, ὅπως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ υποβληθῆναι εἰς Θεοδικίαν τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἐπὶ πεπυρακτωμένου σιδήρου, ὃν ὁ ἄγιος μητροπολίτης Φιλαδελφείας ἤθελε παραδώσει εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τὸ διάλυρον μέταλλον. Ἡ ἀμνηστία τοῦ ἱεράρχου, ἀφηνιδίως γληθέντος νὰ ἐπιδείξῃ διὰ τῆς ἰδίας ἐπινοίας τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐκείνην, καθ' ἣν χειρὸς ὄγναι ἐμελλον κατὰ τοιαύτην διὰ πρὸς δοκιμασίαν νὰ μείωσιν ἀβλαβεῖς διεσκέδασε μεγάλως τὴν αὐλήν. Καὶ ἠθροίσθη μὲν ὁ κατηγορούμενος, ἀλλ' αἱ ἐπινοίαι τοῦ Βατάτζη κατέστῴλησαν μόνον, ὅτ' ἐδέσμευσε πρὸς τὸν θρόνον σφικτότερον τὸν σκευωροῦντα ἐπήκοον διὰ νέου ὅρκου πίστεως καὶ διὰ γάμου μετὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνεμῆς. Τὸ ἀξίωμα μεγάλου κοντοσταύλου καὶ ἡ διοίκησις τῆς Βιθυνίας ἐφάνησαν ἀμοιβαί ἱκαναί νὰ δαμάσωσι καὶ αὐτὴν τὴν ἄκρατον φιλοδοξίαν τοῦ ἐπικινδύνου ἐκείνου εὐπατοῖδου. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Β', ὅστις εἶχε πρόγραμμα τὴν μείωσιν τῆς δυνάμεως τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τὴν περιστοίχισιν τοῦ θρόνου δι' ἀνδρῶν ταπεινῶν τὸ γένος, τὰ πάντα εἰς αὐτὸν ὀφειλόντων, ἔτρεφεν ἔτι ἐπινοίας περὶ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἠπέλιψε δημοσίᾳ τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ. Ἡ ἀσύνετος αὕτη διαγωγὴ ὑπῆρξεν ἡ ἄμεσος αἰτία τῆς φυγῆς τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Ἰκονίου. Οἱ δὲ αὐτοκράτορες τῆς Νικαίας εἶχον πάντοτε ἀνησυχίας περὶ ἐπιδρομῆς τῶν Σελδσουκιδῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεόδωρος ἐπέστρεψεν εἰς τὰς ἀνατολὰς αὐτοῦ κτήσεις, ἀφήσας τὸν Ἀκροπολίτην, ἀνακτήσαντα τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ, ὡς γενικὸν αὐτοῦ ἐπίτροπον ἐν τῇ δύσει.

Εὐτυχῶς ὁ σελτάνος Καϊκάους Β' ἠπειλεῖτο καὶ αὐτὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὑπὸ ἐπιτροπῆς τῶν Μογγόλων. Ὁ δὲ φεγγὺς Παλαιολόγος ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἠρπάζετο σελδσουκιζοῦ στρατοῦ, ὅπως ἄρπάσῃ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον μετὰ δαμνῶν ἐκφράσεων πίστεως πρὸς τὸν χριστιανὸν αὐτοκράτορα καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ἐβόηθησε τοὺς Τούρκους νὰ νικήσωσι τὰ σέιφη τῶν Μογγόλων. Ἀλλ' ἡ μετ' ὀλίγον ἐπεληθούσα προχώρησις τῶν Μογγόλων ἠνάγκασε τὸν σουλτάνον νὰ ἐπικαλεσθῆναι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τοῦ Θεοδώρου ἐναντίον τοῦ κοινῆς ἐχθροῦ, παραχωρήσας εἰς αὐτὸν ἐπ'

ἀμοιβῆ τῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ τὴν Λαοδικίαν, ὡς καὶ τὰς Χώνας, αἵτινες εἶχον ἐγκαταλειφθῆναι ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας. Ἀλλ' οἱ Μογγόλοι κατώρθωσαν νὰ καταστήσωσι τὸν σουλτάνον ὑπόφορον αὐτῶν, καὶ ὁ Παλαιολόγος, ἰδὼν οὕτως ὑποκύψαντα τὸν προστάτην αὐτοῦ, ἐπροσθημῆθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ προτέρου κυρίου. Ὁ δὲ Θεόδωρος ἐπέβαλεν αὐτὸν καὶ πάλιν εἰς ἐπίσημον ὄρκον πίστεως πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὸν υἱόν, καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν προτέραν ἀρχήν, οὐδὲ παρήλαε πολὺς χρόνος πρὶν ἢ ἡ κατάστασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν παρήσχη εἰς αὐτὸν νέαν εὐκαιρίαν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ. Ὁ δὲ διορισμὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου ὡς διοικητοῦ τῆς Ρόδου ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως νέα ἀπόδειξις τοῦ συστήματος, ὅπερ μετήρχετο ὁ αὐτοκράτωρ, παρέχων εἰς τὴν ἐπικινδύνου ἐκείνην οἰκογένειαν ἀξιόματα τιμητικὰ μακρὰν τῆς αὐλῆς.

Ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου δὲν εἶχε λησιμονίσει ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Θεοδώρου, ἀποσπίασάντος διὰ τῆς βίας ἀπὸ τῶν χειλέων ἀνυπερασπίστου γυναικὸς τὴν παραχώρησιν τοῦ Δυρραχίου, τῆς κυριωτάτης πόλεως τοῦ δεσποτάτου παρὰ τὸν Ἀνδρόαν, ἥτις ἦτο τότε ὁ λιμὴν τῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἡ δὲ ἀπουσία τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἡ προδοσία ἐνὸς τῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διορισμένων διοικητῶν παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν ἣν ἐπεζήτη. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ἠνώθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Νικαίας, ὧν αἱ ἐν Εὐρώπῃ κατακτήσεις εἶχον καταστήσει αὐτοὺς γείτονας τῶν λαῶν ἐκείνων, καὶ ὁ Ἀκροπολίτης ἐπολιορκήθη ἐν τῷ κάστρῳ τῆς Πριλάπου. Θορυβηθεὶς δ' ἐπὶ τῇ ἐπικινδύνῳ ἐκείνη συμμαχίᾳ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλε τὸν Παλαιολόγον ὡς ἀρχιστρατήγον εἰς τὴν δύσιν· ἀλλ' αἱ ἐπινοίαι αὐτοῦ ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ νὰ χαλαρώσῃ τὴν τελεσφόρον ἐνέργειαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στρατηγοῦ, δοὺς εἰς αὐτὸν στρατιὰν μικρὰν μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀναξίαν δὲ λόγου κατὰ τὴν ποιότητα. Οὕτω περισταλεὶς ὁ Παλαιολόγος δὲν κατώρθωσε νὰ προλάβῃ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Πριλάπου, καὶ ὁ ἀτυχὴς ἱστορικός, περιφερθεὶς ἀλυσόδετος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, εἶχε τέλος ἐν τῇ εἰρκῇ τῆς Ἀοτῆς ἀφθονον σχολὴν νὰ φιλοσοφήσῃ περὶ τῶν πρακτικῶν ἐλαττω-

μαίων τῆς παιδείσεως τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ μαθητοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἄλλωσιν τοῦ Ηριζίου ἐπικολούθησεν ἡ ἀπώλεια συμπίσεως τῆς Μακεδονίας πλὴν τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἠντιμόλησαν πρὸς τὸν Μιχαὴλ Β', καὶ ὁ Θεόδωρος ἀποτυχῶν νὰ ὑποτάξῃ τὸν ἀντίπαλον διὰ τῆς βίας, κατέφυγεν εἰς ὄπλα θεολογικά. Καὶ δὴ ἐπὶ τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ ὁ πατριάρχης ἀφώρισε τοὺς ὁμοφύλους Ἑλληνας τῆς Ἡπείρου. Ἄλλ' ἡ ἐπέμβρισις τοῦ Βλεμμύδου, ὅστις ἦτο προσωπικὸς φίλος καὶ ἀνταποκριτῆς τοῦ δεσπότη, παρεκώλυσε τὴν δημόσιευσιν τοῦ ἀναθέματος, καὶ ὁ Λάσκαρις ὅστις εἶχεν ἀνεχθῆ μετ' ὑπομονῆς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν λόγων τοῦ ἀρχαίου διδασκάλου, ἐπιχειρήσαντος νὰ διδάξῃ εἰς αὐτὸν τὰ βασιλικά αὐτοῦ καθήκοντα¹, διέσχισεν ἀκόλως τὸ πατριαρχικὸν γράμμα καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὸν πατριάρχην. Ἄλλ' ἡ ἀπώλεια τῶν πόλεων αὐτοῦ καὶ ἡ ἀποστασία τῶν στρατηγῶν κατέστησε τὸν Παλαιολόγον εἴπερ ποτὲ ἵποπτον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Διὸ διέταξε τὴν κράτησιν τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου ἐπὶ τῇ προφύσει, ὅτι ἡ φοβερὰ νόσος, ἐξ ἧς εἶχεν ἀρχίσει τότε πάσχων ὀξέως, προήρχετο ἐκ τῶν γοητευμάτων τοῦ ἀνδρός, ἐν ᾧ διέβλεπεν ἤδη τὸν μέλλοντα σφετεριστὴν τοῦ θρόνου τοῦ υἱοῦ.

Αἱ θεολογικαὶ αὐτοῦ μελέται περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν ἐκώλυσαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ματαίας ἀποπειράς τοῦ πατρὸς περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Σοίζονται δὲ δύο ἐπιστολαί, ἐν αἷς ὁ Θεόδωρος γράφει πρὸς τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον Δ', ὅτι ἐπιθυμεῖ εἰρήνην καὶ παρακαλεῖ τὸν ἁγιώτατον πατέρα, προσφωνῶν αὐτὸν διὰ πολλῶν ἐπιθέτων, νὰ στείλῃ ἐμπνευσμένους ἀνδρας, ἵνα συνδιαλλάξωσι τὰς διαφορὰς τῆς Νικαίας καὶ τῆς Ρώμης². Ἡ εὐχὴ αὐτοῦ εἰσηκούσθη, καὶ τῷ 1256 ἔφθασαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπόστολοι τοῦ πάπα, διερχόμενοι ἐξ αὐτῆς, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Λασκάρως. Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε μεταβάλλει γνώμην. Αἱ νικηφόροι αὐτοῦ ἐκστρατεῖαι εἶχον καταστήσει ἥττον ἀξίαν λόγου τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πάπα κατ' ἃ δὲ ὁ πατήρ, τὴν μετὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν

1. Ἴδε τοὺς λόγους τοῦ Βλεμμύδου « Λόγος ὁποῖον δεῖ εἶναι βασιλέα » καὶ « Βασιλικὸς ἀνδριάς » ἐν τῇ τοῦ Migne Patrologia graeca Τόμ. ΡΜΒ' σ. 611—74.

2. Θεοδώρου Λασκάρως ἐπιστολαὶ 141 καὶ 148.

ἐπεθύμει ἀπλῶς ὡς βῆμα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ δὲ κενὴν συνέντευξιν μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πάπα εἶπεν εἰς τὸν Ἀκροπολίτην νὰπαλλαγῇ αὐτῶν ὡς ἄριστα ἠδύνατο¹.

Οὐχὶ δὲ μόνον ὡς ἐν τῇ θεολογίᾳ ἡ βραχεῖα ὑπ' αὐτοῦ ἐξάσκησις τῆς ἀρχῆς εἶχε καταστήσει τὸν Θεόδωρον καιροσκόπον. Ἡσθίανετο κατ' ἃ καὶ ἄπειντες οἱ φίλοι αὐτοῦ, τὴν διαφθορὰν τοῦ ἰδίου χαρακτῆρος. Πρὸ μὲν τῆς ἀναρρήσεως εἶχεν ἐκτιμήσει τὴν γνώσιν ὑπὲρ τὸν πλοῦτον, τώρα δ' ἔγραφεν, ὅτι περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐμερίμνα ἢ περὶ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων. Δικαιολογία δ' αὐτοῦ ἦτο, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων χάριν τῆς ἀμύνης τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτῆς ἐχθρῶν καὶ χάριν τῶν ἐξόδων παραστάσεως, ὄντων ἀναγκαιοτάτων, ὅπως ἐπιβάλληται εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς ἐκείνους λαοὺς, οὓς ἐροβεῖτο.

Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ λόγος, δι' ὃν ὑποδέχθη τοὺς πρέσβεις τῶν Μογγόλων μετὰ θεατρικοῦ τρόπου, καθήμενος ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας τὸ ξίφος, ἐχόμενος ἄλλως τῆς ὑγιῶς γνώμης, ἣν δὲν ἠκολούθησαν πάντοτε οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ὄφειλε χάριν τῆς ἰδίας σωτηρίας μῆτε εἰς ξένας συμμαχίας νὰ στηρίζηται, μῆτε εἰς ξένους μισθροφόρους, ἀλλ' εἰς ἰσχυρὸν ἑλληνικὸν στρατὸν. Διὸ κατέλιπεν εἰς τὸν διάδοχον ταμεῖον πλήρες χρημάτων, ἐπειδὴ ἐφρόνει, ὅτι οἰκονομικὰ ὑγιῶς ἔχοντα εἶνε ἡ πρώτη ἀνάγκη πάσης πολιτείας. Ἀλλά, καίτοι αἱ στρατιωτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ αὐτοῦ ἀσχολίαι δὲν ἄφρινον εἰς αὐτὸν καιρὸν, ὅπως ἀσχολῆται μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὰς προτέρας προσφιλεῖς μελέτας, δὲν ἠμέλησεν ὅμως τῆς προστασίας τῆς παιδείας. Ἰδρυσεν βιβλιοθήκας τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐν διαφόροις πόλεσι τῶν κτήσεων αὐτοῦ, ὅπου ἐξηκολούθουν ἐξασκούμενα τὰ διανοητικὰ γυμνάσματα τοῦ Βυζαντίου. Συνέστησε καὶ ἐπροίκισε σχολὰς γραμματικῆς καὶ ρητορικῆς ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γρύφωνος, τοῦ μάρτυρος καὶ πολιούχου τῆς Νικαίας, ὃν ἐκτίσεν ἐν αὐτῇ, ἐγκατέστησεν ἕξ ὑποτροφίας μαθητῶν τοῦ διδασκαλείου ἐκείνου ἐκ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ πόρων καὶ ἐνήργει τὰς ἐξετάσεις αὐτὸς ἐκεῖνος. Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι τὰ ποτελέσματα δὲν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ χορηγοῦ, ἐπειδὴ οἱ ὑπότροφοι ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ ἐξετάσαντος αὐ-

1. Σάθα. Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη τόμ. Ζ' σ. 529

τοκράτορος νὰ συμπληρώσῃσιν τὴν παιδείαν αὐτῶν ¹. Μετὰ δ' ἔν ἢ δύο ἔτη Γεώργιος ὁ Κύπριος εὗρεν ὅτι ἡ Νικάια δὲν ἀντεπροσώπευεν ἀντόχρημα τὰς χριστιανικὰς Ἀθήνας, ὁποίας εἶχε παρουστήσει αὐτὰς ἡ φλογερὰ ρητορεία τοῦ Θεοδώρου. Οὐδὲ εἰς ἠδύνατο νὰ διδάξῃ αὐτὰ τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ μόνον γραμματικὴ καὶ ποιητικὴ ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἐπιπολαίως, καὶ ἡ ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία δὲν ἔβρινε πέραν τῶν κατὰ τὸν Οἰδίποδα καὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ². Ἀλλ' οὐχ ἦτο δὲν ἔλειπαν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Θεοδώρου σὺν περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι. Ὁ Ἀκροπολίτης καὶ ὁ ἀνόνημος αὐτοῦ ἐπιτομεὺς ³ ἀναγόμενοι ἀμφότεροι τὸν ἡγεμόνα κατὰ τὰς ἐκδρομὰς αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος ἐπειράθη νὰ μιμηθῇ τὰ μέτρα τοῦ Ἀνακρέοντος ἐν τινὶ Πασχαλίῳ ἕμνῳ ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης ἀνθιμολλήθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γράψας πανηγυρικὸν τῆς γενετῆρας ἀμφοτέρων Νικαίας.

Ἡ κληρονομικὴ νόσος, ἐξ ἧς ἔπασχεν ὁ Θεόδωρος, δεινωθεῖσα ἐξ ὑπερκοπύσεως, ἤρρισε τέλος νὰ κλονῇ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ ὑπόνοια αὐτοῦ κατὰ παντὸς ὑπερόχου ἀνδρὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ μετέσχηται ἐναντίον τῆς ἀριστοκρατίας, πρῶξις τυραννικῆς, ἐν αἷς ὑπεστηρίζετο προθύμως ὑπὸ τοῦ πειθηνίου Πατριάρχου, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιστηθίου αὐτοῦ φίλου καὶ ἀρχαίου συμπαίκτορος Γεωργίου Μουζάλωνος, ἀνδρὸς ταπεινοῦ τὸ γένος, ὃν εἶχεν ἀναβιβάσει εἰς τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα τῆς πολιτείας καὶ νυμφεύσει μετὰ βασιλόπαιδος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου καὶ ὅστις ἦτο ὁ ἐμπιστότατος αὐτοῦ σύμβουλος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ προσεβλήθη τό τε σῶμα τοῦ Θεοδώρου καὶ ὁ ἐγκέφαλος, ἠσθιάνθη, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ προσήγγιζε καὶ ἐδεήθη τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ διδασκάλου Βλεμμύδου νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων. Ὁ αὐστηρὸς μοναχὸς, ὅστις εἶχεν ἀνιταχθῆ σθεναρῶς εἰς τὴν δεσποτικὴν πολιτείαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἠρονήθη νὰ συγχωρήσῃ τὸν θνήσκοντα καὶ μετανοοῦντα ἡγεμόνα. Τότε ὁ Θεόδωρος ἐστράφη πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς Μυτιλήνης, ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ διάβροχος

1. Θεοδώρου *Λαοκράτους ἐπιστολαὶ* 44 καὶ 217.

2. Γρηγορίου *Κυπρίου ἐν τῇ τοῦ Migne Patrologia Graeca* Τόμ. ΡΜΒ' σ. 21. δ.

3. Τοῦτον ὁ Heisenberg *Analecta* σ. 3-18 ἐταύτισε πρὸς τὸν Θεόδωρον Σκουταριώτην.

ὑπὸ δακρύων καὶ ἰκέτευσε νὰ τύχῃ τῆς συγγνώμης αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου. Ἐπειτα δ' ἀντήλλαξε τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτοῦ στολὴν διὰ ῥάσου καλογηρικοῦ, καὶ μετ' οὐ πολὺ, τὸν Αὐγουστον τοῦ 1258, ἐξέπνευσεν ἐν ἡλικίᾳ ἑτῶν τριάκοντα καὶ ἕξ. Κατὰ τὴν βουζεϊαν αὐτοῦ βασιλείαν, διαρκέσαισαν ὀλιγώτερον τεσσαρῶν ἑτῶν, δὲν κατώρθωσε νὰ διαπράξῃ τι μέγα καὶ καταλάβῃ θέσιν ἐπιφανῆ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ, αἱ δὲ ὀγκώδεις αὐτοῦ συγγραφαὶ παρέχουσιν ἐνδιαφέρον μόνον ὡς μαρτύριον τῆς νοσηρῆς ἐκείνης αὐτοπνευθισίας ἧς ἦτο ἡ κλεις, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ ἦτο ἀναμφιβόλως ἀποτέλεσμα νόσου.

Ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοδώρου Ἰωάννης εἶχε μόλις πρὸς ἡλικίαν ὀκτὼ ἑτῶν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ὅστις διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ υἱοῦ, διαζούσης τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ, εἰς τὸν Γεώργιον Μουζάλωνα. Λιποσμός τοιοῦτος ἔμελλε βεβαίως νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες εἶχον προγγραφῆ ὑπὸ τοῦ δυσγενοῦς ἐθνουμένου τοῦ Θεοδώρου καὶ ἀπεφάσαισαν μηδέποτε ν' ἀνεχθῶσιν τὴν δικτατορίαν αὐτοῦ. Ἐχὼν δ' ὁ Μουζάλων συνείδησιν τῆς ἀνιπολιτεύσεως, μίτην ἐπειράθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαδοχὴν ἀναγκάσας μὲν εἰς ἐπισημοτάτους ὄρκους πίστεως πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κηδεμονευόμενον παῖδα τοῖς ἱεράρχαις, τὴν σύγκλητον, τὸν στρατὸν καὶ τὸν λαὸν καὶ ἀποστείλας τὸν ἀνήλικον αὐτοκράτορα εἰς ὄχυρον φρούριον, προτείνας δ' ἀπ' ἐτέρου νὰ παρατείνῃ τὴν ἐπιτροπείαν ὑπὲρ οἰουδίποτε, ὃν ἠθέλον ἐκλέξει οἱ εὐπατρίδα. Καὶ πρὸς ὥραν μὲν οἱ συνωμόται ὑπεκρίθησαν, καὶ ὁ Μιχαὴλ Παλαῖολόγος, ὁ πρωτεύων πάντων τῶν ἄλλων, παρεκάλεσεν ἐξ ὀνόματος αὐτῶν τὸν ἐπίτροπον τοῦ νεαροῦ αὐτοκράτορος, νὰ κρατήσῃ τὴν ἀρχὴν. Ἀλλ' ὅτε εἶχον κατορθώσει οὕτω νὰ καθησυχάσῃ τὰς ὑπονοίας τοῦ Μουζάλωνος προέβησαν εἰς τὰς ἀναγκαίας παρασκευὰς χάριν καταλύσεως αὐτοῦ. Ὡς ἡμέρα δὲ τῆς ἐπιθέσεως ὠρίσθη ἐκείνη κατ' ἦν ἔμελλε νὰ τελεσθῇ τὸ μνημόσυνον τοῦ θανόντος αὐτοκράτορος ἐν τῷ τάφῳ τῆς μονῆς τῶν Σωσάνδρων. Οἱ φράγμοι μισθοφόροι, ὧν ἠγεῖτο ὁ Παλαῖολόγος καὶ οἵτινες εἶχον στερηθῆ τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ τῶν προνομίων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Θεοδώρου εἰσηγήσει τοῦ πανισχύρου Μουζάλωνος, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ φωνεύσῃσιν τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ ἀπλῶ νεύματι τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν. Ὅτε δ' ἔφθασεν ἡ μοιραία ἡμέρα, αἱ συνωμόται καὶ οἱ μισθοφόροι κατέ-

λαβόν θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ μοναστηρίου. Εὐθύς δ' ὡς ἔφθασεν ὁ Μουζάλων μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν, οἱ στρατιῶται ἠξίωσαν, ὡς εἰσαχθῆ ὁ νέος αὐτοκράτωρ. Ἐπὶ δὲ τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον ἠξήσεν ὁ θόρυβος. Κίνησιν τις τῆς χειρὸς αὐτοῦ, παραγγέλλοντος νὰ παύσῃ ἢ ταραχῆ, ἐξελήφθη ὡς σημεῖον ἐπιθέσεως. Οἱ στρατιῶται εἰσώρμησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἤδη εἶχεν ἀρχίσει ἢ ἐπιμνημόσυνος ἀκολουθία, καὶ κατεκερμάτισαν τὸν Μουζάλωνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πτήσσοντας παρὰ τὴν ἀγίαν τράπεζαν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ τάφος τοῦ προσφάτως ταφέντος αὐτοκράτορος δὲν ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος προσηλακισμῶν.

Παρίστατο ἀνάγκη νὰ διορισθῆ νέος ἐπίτροπος ἀνευ ἀναβολῆς, ἐπειδὴ οἱ Μαγγόλοι ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου ἐν τῇ δύσει καὶ ἡ φυτοζωοῦσα λατινικὴ αὐτοκρατορία ἐν τῷ βορρᾷ ἦσαν ἐχθροί, οὓς δὲν ἠδύνατο νὰ καταπολεμήσῃ ἀνήλικον παιδίον. Τῶν δὲ πολυαρίθμων εὐπατριδῶν, οἵτινες εἶχον ὑπάρξει θύματα τῆς τυραννίας τοῦ Θεοδώρου ὁ πάντων δεξιώτατος καὶ ἐξοχώτατος ἦτο ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος. Ἐκεῖνος εἶχεν ὑπάρξει ἢ ψυχὴ τῆς τελευταίας συνωμοσίας· ἦτο προσηνής, γενναιόδωρος καὶ ἰλαρός· ἦτο ἀξιωματικὸς διακεκριμένος· ἦτο ἄμεσος ἀπόγονος τῶν Ἀγγέλων καὶ συνεδέετο διὰ κηδεστίας πρὸς τὴν ἀρχουσαν ἐν Νικαίᾳ δυναστείαν· τὸ μέλλον αὐτοῦ μεγαλεῖον εἶχε προορηθῆ, καὶ ἡ αὐτὴ τῆς Νικαίας ἦτο λίαν δεισιδαίμων. "Ἀπασαι αἱ τάξεις τῶν κατοίκων, καὶ αἱ τρεῖς ἐν τῷ στρατῷ φυλαί, Ἕλληνες, Φράγκοι καὶ Κόμανοι ἐδεξιώθησαν ἀσμένως τὴν προτίμησιν αὐτοῦ. Διωρίσθη ἐπίτροπος, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα μεγάλου δουκός, καὶ ὁ κληρὸς, ὡς πάντοτε πειθήμενος, καίησάχασε πᾶσαν τύψιν τοῦ συνειδότος, ἦν τυχὸν ὑπεκρίνετο καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι διὰ τὸ πραχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε νὰ τύχῃ στεφάνου δικαιοσύνης ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Πρὶν δὲ παρέλθῃ πολὺς χρόνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπετίθετο ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐγκόσμιον στέμμα, τὸ τοῦ Δεσπότη. Ἄλλ' οὐδὲν πλὴν τῆς προσωνομίας αὐτοκρατορίας ἠδύνατο νὰ παύσῃ τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ. Οἱ δεινόμενοι νὰ παροῦσιασθῶσιν ὡς ἀντίζηλοι ἐξωρίσθησαν, παντοῖαι επαγγελίαι καὶ ἡ ἐλευθερία χρῆσις τοῦ δημοσίου χρήματος, ὅπερ εἰσίσχοντο πλέον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, ἐξασφάλισεν εἰς αὐτόν τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐκκλησίας χάριν τῶν περαιτέρων αὐτοῦ σχεδίων, καὶ ὁ πατριάρχης ὅστις κατεῖχετο ἀκόμη ὑπὸ τινῶν διαταγμῶν ἐπὶ

τῇ ἐγκαταλείπει τῶν δικαίων τοῦ ἀνηλίκου αὐτοκράτορος, ἠναγκάσθη νὰ τελέσῃ τὴν στέψιν τοῦ Μιχαήλ. Οἱ ὄρκοι ἦσαν εὐθηνοὶ ἐν Νικαίᾳ, καὶ ὁ ὑποκριτὴς Παλαιολόγος δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὐχηθῆ, ὅπως παραδοθῆ εἰς τὸν διάβολον, ἂν ἤθελεν σχεδιάσει οἷονδήποτε κακὸν ἐναντίον τοῦ νομίμου κληρονόμου καὶ διαδόχου τῆς αὐτοκρατορίας. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ προθυμίας ἀπασαι αἱ τάξεις τοῦ ἔθνους ὤμοσαν ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ, ὅτι ἂν τις τῶν δύο αὐτοκρατόρων ἤθελεν εὐρεθῆ βυσσοδομεῖον ἐναντίον τοῦ ἑτέρου, ἤθελον φρονεῦσαι τὸν σκευωροῦντα, καὶ, ἂν ἡ συνωμοσία ἐπετύγγανεν, ἤθελον θανατώσει τοὺς σφετεριστὰς καὶ ἀναβιβάσει εἰς τὸν θρόνον τινὰ τῶν συγκλητικῶν. Τούτων δὲ πραχθέντων ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ τῇ 1 Ἰανουαρίου 1259 καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐστέφθη ἐν Νικαίᾳ. Καὶ ἐσχεδιάζετο μὲν ὑπὸ τῶν φίλων τῆς νομίμου δυναστείας νὰ τελεσθῆ ἡ στέψις τῶν δύο αὐτοκρατόρων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ νὰ λάβῃ τὸ στέμμα πρῶτος ὁ Ἰωάννης Δ'. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν ὥραν οἱ ἑταῖροι τοῦ Παλαιολόγου κατώρθωσαν τὴν ἀναβολὴν τῆς στέψεως τοῦ παιδός, ἄτε τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου φιλοφρόνως ὑποσχεθέντος νὰ κρατήσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα ἀπλῶς ὡς ὑποθήκην κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ νομίμου αὐτοκράτορος.

Ὁ δὲ ἀθῶος αὐτοῦ ἀντίζηλος, οὐδαμῶς μεριμνῶν περὶ τῶν τοιούτων καὶ ἀφροντιστῶν περὶ τῆς προσεγγιζούσης αὐτοῦ τύχης, ἐστάλη πάλιν εἰς Μαγνησίαν, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ παίγνια, καὶ ὁ Μιχαὴλ Η' ἐξασφάλισας τὰ καιρ' ἑαυτὸν οἶκον, ἔστρεψε τὸν νοῦν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας, ἅτινα τότε ἐδέοντο χειρὸς σιβαράς.

Ἡ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ὑπῆρξεν ἡ διάσωσις τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ δεσπότης τῆς Ἡπείρου Μιχαὴλ Β' εἶχεν ἐπεκτείνει τὰ νατολικά αὐτοῦ σύνορα μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ, καὶ ἠπεύλει νὰ ποβῆ ἐπίφοβος ἀνταπαιτητῆς τῆς ἀνακτίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ πρὸ αὐτῆς δὲ τῆς στέψεως αὐτοῦ ὁ Παλαιολόγος εἶχεν ἀποστείλει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὅπως ἐπιτεθῆ ἐναν-

1. Τὸ ἔτος τῆς στέψεως καθορίζεται ἀσφαλῶς οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης. Τόμ. Α' σ. 81, 96, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἐγγράφων ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Η' ὡς αὐτοκράτορος τῷ 1259 παρὰ τῷ Miklo-sic h—Müller Acta et Diplomata, Τόμ. ε' σ. 10—13. Τόμ. ς' σ. 199—202.

τίον τοῦ δεσπότη, προτείνων εἰς αὐτὸν ἕξ ἑτέρου εἰρήνην ἐπὶ ὄροις εὐνοϊκοῖς. Ἄλλ' ὁ δεσπότης, ἐνισχυθεὶς ἐν τῷ μεταξύ ὑπὸ δύο κηδεσσιῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Μαυρορέδου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου, ἀπήντησεν ἰταμῶς εἰς τὰς προτάσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις μετ' ἀπράκτους διαπραγματεύσεις ἐν ταῖς ἀβλαῖς τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀχαΐας διέταξε τὸν ἀδελφὸν νάναλάβη τὴν ἐπίθεσιν. Ἡ ὀριστικὴ ἐν Πελαγονίᾳ τῆς Μακεδονίας μάχη ἐξέλιθε τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας εἰς τὸ ἔλεος τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις οὕτω κατώρθωσε τέλος νὰ ἐμπεδωθῆῖ μονίμως ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ταῦτοκρατορικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἡπείρου, τὴν Ἄρταν, ὅπου ἐτήκετο ἔτι ἐν τῇ εἰρηκτῇ ὁ ἀτυχὴς Ἀκροπολίτης. Προεχώρησε δ' ὁ στρατὸς τῆς Νικαίας πρὸς νότον μέγχις αὐτῶν τῶν Θηβῶν, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἐπιτυχίαι ὀλίγην εἶχον πραγματικὴν ἀξίαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες κάτοικοι ἐθεώρουν τοὺς ἐκ Νικαίας ὁμοφύλους παρεισάκτους. Νέαι δ' ἐνισχύσεις ἐφθάσαν ἐκ τῆς Ἰταλίας πρὸς βοήθειαν τῆς ἐπιχωρίου δυναστείας, καὶ ἐν ἔτος μετὰ τὴν μάχην τῆς Πελαγονίας ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότη Νικηφόρος ἐνίκησε καὶ ἐξώγησε τὸν Ἀλέξιον Στραιηγόπουλον, τὸν στρατηγὸν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μέλλοντα πορθητὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἐστράφησαν πλέον αἱ προσπάθειαι τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Η'. Ὁ αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος Β' μετ' ἀφελοῦς ἀγνωσίας τῆς οἰκείας δυνάμεως τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν, εἶχεν ἀξιώσει παρὰ τοῦ Παλαιολόγου τὴν εἰς αὐτὸν παραχώρησιν ἀπασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν κτήσεων ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πέραν πρὸς ἀνατολάς, καὶ ὅτε ὁ Μιχαὴλ ἀπέρριψε μετὰ σαρκασμοῦ τὴν γελοίαν ἐκείνην ἀξίωσιν, ἐπέδειξε προθυμίαν νάρκεσθῆναι εἰς ἔδαφικὴν ἐπέκτασιν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου. Ἐπὶ τούτοις ὁ Μιχαὴλ εἶπεν εἰς τοὺς Λατίνους πρέσβεις, οἵτινες εἶχον ἤδη ποιᾶν τινα πείραν τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Βιθυνίᾳ διοικήσεως, ὅτι ἤθελε διατηρῆσαι εἰρήνην μετὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ λαμβάνη τὸ ἥμισυ τῶν τελῶν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῶν κερδῶν τοῦ νομισματοκοπέου. Καὶ δὲν ἦσαν μὲν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἀκόμη ἐπαρκεῖς πρὸς πολιορκίαν πόλεως οὕτω μεγάλης, ἀλλ' οὐχ ἦττον τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1260 ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐκυρίευσεν τὴν Σηλυβρίαν καὶ κατέλαβεν ἀπασαν τὴν ὑπαιθρον χώραν

μέγχι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαρουμένου τοῦ ὀχυροῦ φρουρίου Ἀραμείας, κειμένου ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πύλης. Ὄζουν δὲ τὴν χώραν ταύτην Ἕλληνες γεωπόνοι, γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεληματαρίων, ἐπειδὴ οὐδεμία φαρτρία ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῆῖ εἰς αὐτοὺς. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε παρακολουθῆναι νὰ συμμετάσχη αὐτὸς τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἕνεκα τῆς παρατήσεως τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, ὅστις εἶχεν ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν, ἅτε θεωρῶν ἑαυτὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ νομίμου αὐτοκράτορος. Ἡ δὲ τοιαύτη στάσις τοῦ Ἀρσενίου σπανία ἐν τε τῇ ἀνατολικῇ καὶ τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ, ἤγαγεν εἰς σχίσμα ἐπικίνδυνον ἐναντίον τοῦ ἄρπαγος τοῦ θρόνου. Χάριν δ' ἐκλογῆς νέου πατριάρχου εἴνου πρὸς αὐτὸν ἐδέησε νὰ παρασθῆῖ ὁ αὐτοκράτωρ ἐν Λαμψίῳ καὶ μόνον μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἐθεώρησεν ἀσφαλὲς νὰ ἐνωθῆῖ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ περὶ ἀλώσεως τῆς πόλεως ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν προδοτικῶν ἀνακοινώσεων ἀνδρός τινος τῆς φρουρᾶς. Καὶ δὴ μεταξύ τῶν αἰχμαλώτων τῶν ζωγραφθέντων ἐν τῇ μάχῃ τῆς Πελαγονίας ὑπῆρχε καὶ τις φράγκος εὐπατορίδης ὁ Ἀνσελῖνος δὲ Τουσὺ¹ ὅστις ἦτο ἐξάδελφος τοῦ Ἑλλήνος αὐτοκράτορος. Ἐνεκα δὲ τῆς συγγενείας αὐτοῦ ταύτης ἀπελυτρώθη, καὶ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἔζη ἐν τινὶ οἰκίᾳ παρακειμένη εἰς τὰ τεῖχη καὶ ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τῆς φρουρᾶς τινῶν τῶν πυλῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἐρρόνει ὁ Μιχαὴλ, ὅτι παρὰ τοῦ ἀνδρός ἐκείνου, κηδεστοῦ, ὃν εἶχε πληρώσει δώρων, ἠδύνατο νὰ προσδοκήσῃ τὴν προδοσίαν τῆς πόλεως. Διὸ ἀπησχόλησε τοὺς Φράγκους δι' ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ἐκεῖνος προέγματι ἐξηκολούθει καροδοκῶν διηνεκῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ μεθ' οὗ συνεννοεῖτο. Ἄλλ' ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ οἱ περιώνυμοι τοξόται τῆς Νικαίας ἐξηκολούθουν ἀναπτύσσοντες τὴν δεξιότητα αὐτῶν, ἀλλ' αἱ πύλαι ἔμενον κλεισταί. Τέλος διεμηνύθη εἰς τὸν Μιχαὴλ παρὰ τοῦ Ἀνσελίνου ἡ πρόφρασις, ὅτι ὁ διοικητὴς

1 Ὁ Ἀκροπολίτης καὶ ὁ Ἀνώνυμος χρονογράφος καλοῦσιν αὐτὸν ἀπλῶς Ἀσέλ, καὶ προσθέτουσιν, ὅτι ἦτο εἰς τῶν αἰχμαλώτων τῆς Πελαγονίας, τοῦθ' ὅπερ συμπέπει πρὸς τὸν Ἀνσελῖνον δὲ Τουσὺ καὶ ἐξάδελφον τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Η' τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ προσαρμόζηται εἰς τινα ἀπόγονον τοῦ A' de Gayeux. Ἄλλ' ὁ πρῶτος ἐζη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας (Χρονικὸν τοῦ Μορέως στ. 1321)

τῆς πόλεως εἶχε συμπαράλαβει τὰς κλεῖδας τῶν πυλῶν. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεχώρησε, καὶ ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν σπονδῶν ἑνὸς ἔτους μετὰ τῶν Λατίνων. Μόνον δ' ἀποτέλεσμα τῆς ἀτελεσφόρου ἐκείνης ἐπιθέσεως ὑπῆρξεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ λειψάνου Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου ἐν τῇ ἠρειπωμένῃ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ κειμένη ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἑβδόμου. Ὁ Μιχαὴλ Ἡ' παρέλαβε τὸν σκελετὸν τοῦ μεγάλου προκατόχου μετὰ μεγίστων τιμῶν καὶ διέταξε τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἄστυ κτηθείσῃ Σηλυβρία.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ἄτε πολιτευόμενος μετὰ προνοίας, ἐπωφελήθη τὴν κτηθείσαν ἐκ τῆς συνομολογηθείσης μετὰ τῶν Λατίνων ἀνακωχῆς ἀνάπαυλον, ὅπως δημιουργήσῃ πολιτικὴν κατάστασιν προάγουσαν τὸ μέγα αὐτοῦ σχέδιον. Ἔστειλε λοιπὸν τὸν πρόθυμον εἰς ὑπηρεσίας Ἀκροπολίτην εἰς μυστικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων Κωνσταντῖνον Ἀσάν, ἀναμφιβόλως πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα τοῦ ἡγεμόνος τούτου, οὗ ἡ σύζυγος, οὕσα ἀδελφὴ τοῦ νεαροῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Δ', κατείχετο, ὡς εἰκός, ὑπὸ ἀγανακτικῆς ἐπιτῆς τῶν σφετερισμῶν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀδελφοῦ καὶ παρῶμα τὸν σύζυγον νὰ βοηθήσῃ αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν Ἀκροπολίτης ἐν μέρει μόνον ἐπέτυχεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄσιατικῶν αὐτοῦ γειτόνων, τῶν Σελδσουκιδῶν Γούρκων, ὁ Μιχαὴλ κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλισθῇ τελείως. Μετὰ τοῦ σουλτάνου αὐτῶν εὐρίσκετο ἤδη εἰς σχέσεις φιλικάς, ἀφ' ἑξαιρέτων ἄφ' οὗ χρόνου εἶχε φύγει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰκονίου, τῶρα δὲ δι' αἰφνιδίας μεταστροφῆς τῆς τύχης ὁ Καϊκάους Β', καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἠτύχησαν, ἐκφεύγοντες τὸν ἀπὸ τῶν προχωρούντων Μογγόλων κίνδυνον, νὰ εὕρωσιν ἄσυλον ἐν τῇ ἑλληνικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἐν ᾗ ἄφ' ἑτέρου ὁ Μιχαὴλ μετεχειρίσθη τοὺς Σελδσουκίδας ὡς παρεμβεβλημένον κράτος ἐναντίον τῶν φοβερῶν ἐκείνων σιφῶν. Καὶ αἱ μὲν γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τοῦ σουλτάνου ἐφρουροῦντο μετ' ἐπιμελείας ἐν Νικαίᾳ, ὁ δὲ σουλτάνος συνώδευσε τὸν ξενίζοντα αὐτὸν αὐτοκράτορα εἰς τὰς στρατείας αὐτοῦ παρέχων δίκην ὁμήρου ἔτι μείζονα ἐγγύησιν περὶ τῆς καλῆς διαγωγῆς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Ἐξασφαλίσας οὕτω τὴν οὐδετερότητα τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἄσιατικῶν αὐτοῦ κτήσεις ὁ Μιχαὴλ ἐπεζήτησε τὴν συμμαχίαν ἐνίων λατινικῶν κρατῶν, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν αὐτὸν ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς λατινικῆς.

αὐτοκρατορίας. Ἰῶν δὲ κυβερνήσεων τῆς Ἑσπερίας ἢ τῆς Γενούης ὑπῆρξεν ἡ σαφέστερον πάσης ἄλλης ἐνδεδειγμένη ὡς σύμμαχος αὐτοῦ. Οἱ Γενουήνσιοι ἦσαν δύναμις ναυτικὴ, ἀντίπαλος τῆς Βενετίας, ἧς ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατάκτησιν τῆς Ἀνατολῆς εἶχε παράσχει εἰς αὐτὴν μεγίστην ἐπικράτησιν ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἐμπορίῳ καὶ τῆς ὁποίας ἡ πρόσφατος νίκη ἐν τῷ ἀπὸ μακροῦ διεξαγομένῳ ἀγῶνι ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Πτολεμαίδος εἶχεν ἐξεγείρει ἀκούμητον τὸ μένος τῶν Γενουηνσίων. Ἐξ ἑτέρου δὲ εἶχε μὲν ἡ Γένουα ἀγωνισθῆ ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας πρὸς ἀμυναν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1236 καὶ εἶχε καταλάβει δι' αἰφνιδιασμοῦ τὴν ὑποτελῆ τῶν Νικαέων Ῥόδον τῷ 1249 καὶ ὁ Βατάτζης εἶχε ποτε πειραθῆ νὰ περιορίσῃ τὰ ἐμπορικὰ πρὸνόμενα τῶν Γενουηνσίων, ἀλλ' ἔπειτα ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς συμμάχους τῇ 1239¹, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ νῦν οὐδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἢ νὰ συνεχίσῃ τὸ πρόγραμμ' αὐτοῦ ἐκεῖνο. Οἱ δὲ πολύπειροι πολιτευταὶ τῆς Γενούης διεγίνωσκον, ὅτι τὸ μόνον ἐμπόδιον τῆς προτεινομένης συμμαχίας ἦτο ἡ βεβαιότης, ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπισύρωσι τὴν ὀργὴν τοῦ πάπα, τοῦ κυριωτάτου προστάτου τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' αἱ προσδοκίαι μεγαλειτέρων ὠφελημάτων ὑπερίσχυσαν τοῦ φόβου ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν. Δύο Γενουήνσιοι ἀποστολοὶ, μετέβησαν εἰς τὸ Νυμφαῖον, καὶ ἐκεῖ τῇ 13 Μαρτίου 1261 ὑπεγράφη ἡ ἀξιομνημόνευτος ἐκείνη συνθήκη, δι' ἧς μετεβιβάζοντο εἰς τοὺς Γενουηνσίους τὰ ἐμπορικὰ προτεία ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὧν ἐπὶ μακρὸν ἀπήλανον αἱ μισητοὶ αὐτῶν ἀντίπαλοι Βενετοί². Δύο δὲ εἰδῶν ἦσαν αἱ εἰς τὴν Γένουαν γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ παραχωρήσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἴδιον ἑαυταῦ κράτος, εἰς ἃς ἕξ αὐτοῦ ἐξηρητάτο νὰ προβῇ εὐθύς ἀμέσως, καὶ αἱ γινόμεναι ἐν ταῖς μελλούσαις αὐτοῦ κτήσεσι, ταῖς ἐν τῷ παρόντι κατεχομέναις ὑπὸ τῶν Λατίνων. Καὶ εἰς μὲν τὰς πρώτας ἐκείνας παραχωρήσεις τὰς ἀπὸ τοῦδε γινομένας περιλαμβάνετο ἡ τελεία κατοχὴ τῆς Σιμόρνης, ἧτις ἦτο ἤδη ἀνθηρὸν ἐπίνειον, καὶ τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως μετ' ἐκκλησιῶν καὶ προξένων οὐ μόνον αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀνανία καὶ Ἀδρα-

1. Continuator Caffari παρὰ τῷ Muratori: Rerum Italicarum Scriptores Τόμ. 5 σ. 481.

2. Τὸ ἀριστον τῶν κειμένων τῆς συνθήκης ταύτης εὐρίσκεται ἐν τοῖς Atti della Società Ligure di Storia patria Τόμ. ΚΗ' σ. 791—809.

μορτίω, ἐν Λέσβῳ καὶ Χίῳ καὶ ἐν Κασσανδρείᾳ τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου. Αἱ δ' ἐν ταῖς μελλούσαις κτήσεις παραχωρήσεις περιλαμβάνον ὅμοια δικαιώματα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ Εὐβοίᾳ σὺν τῇ ἐπικυρώσει τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων ἐν τῇ βασιλευσίᾳ καὶ τῇ εἰς αὐτοὺς παραδώσει τῆς ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς θήσεως τοῦ βενετικοῦ κάστρου πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀποστολῆς στόλου μέλλοντος νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς πρὸς ἐκπολιόρησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλα δὲ ὠφελήματα ἄτινα ἀπέκτων διὰ τῆς συνθήκης οἱ Γενουήνσιοι ἦσαν ἐλευθερία ἐμπορίου ἀνά τὰς παρούσας καὶ τὰς μελλούσας ἐπαρχίας τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ναυσιπλοΐας τοῦ Εὐξείνου πόντου εἰς ἅπαντα τὰ ξένα πλοῖα πλὴν τῶν τῆς Γενούης καὶ τῆς Πίσης, ἐνιαύσιον χρηματικὸν δῶρον καὶ τρία χρυσᾶ ὀμοφόρια εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Γενούης κατ' ἐπανάληψιν ἀρχαίου ἔθους καὶ ἡ ἐπιχείρησις πολέμου ἐναντίον τῆς Βενετίας μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἀμφότεροι οἱ συμβαλλόμενοι ἤθελον ἀποφασίσει νὰ συννομολογήσωσιν εἰρήνην. Ἐξ ἑτέρου δ' οἱ Γενουήνσιοι ὑπέσχοντο νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους τοῦ αὐτοκράτορος ἐλευθερίαν ἐμπορίου, νὰ μὴ ἐπιτρέψωσιν, ὅπως παρασκευασθῇ ἐχθρικός στρατὸς ἐναντίον αὐτοῦ ἐν τοῖς γενουατικοῖς λιμέσι καὶ νὰ ἐξαρτύσωσι στόλον πεντήκοντα ἢ καὶ ὀλιγωτέρων γαλερῶν, ἃν ἤθελε ζητήσῃ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ, πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ γείνη χρήσις αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ πάπα ἢ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει φίλων τῆς Γενούης, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας καὶ οἱ διάδοχοι, αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ οἱ Ἰωαννῖται ἱππῶται. Τῇ 10 Ἰουλίου ἡ συνθήκη αὕτη ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς γενουατικῆς πολιτείας, καὶ μετὰ πέντε ἡμέρας, πρὶν ἢ προλάβῃ νὰ φθάσῃ ὁ στολίσκος τῆς Γενούης, ἔπιπτεν ἡ Κωνσταντινούπολις.

Ἀρχομένου τοῦ 1261 ὁ Μιχαὴλ Η' εἶχεν ἀποστείλει τὸν πεπειραμένον αὐτοῦ στρατηγὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀπολυθῆναι ἐκ τῆς ἐν Ἡπείρῳ φυλακῆς, εἰς τὴν Θράκην ἡγούμενον μικροῦ στρατοῦ Ἑλλήνων καὶ Κομάνων μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ κρατῇ

1. Ἴδε *Μηλιαράκη Ἱστορίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας* σ. 654—8, ὅπου εἶνε συνειλεγμένα ἅπαντα αἱ τὸ γεγονός τοῦτο μαρτυροῦσαι πηγαί.

ἐν ἡσυχίᾳ τὴν χώραν ταύτην καὶ νὰ συστέλλῃ τοὺς Βουλγάρους. Ταῦτοχρόνως δ' ὁ Στρατηγόπουλος εἶχε διαταχθῆναι νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπίδειξιν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐχὶ μὲν μετ' ἐλπίδος τινὸς ἀλώσεως αὐτῆς, ἐπειδὴ ὁ στρατὸς αὐτοῦ δὲν ἐθεωρεῖτο ἐπαρκὴς πρὸς τοιαύτην ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ πρὸς ἐκρόβησιν τῆς λατινικῆς φρουρᾶς. Ὁ δὲ Στρατηγόπουλος, φθάσας εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Κουτσούκ Γσκεμεγιέ, παρὰ τῶν *θεληματαρίων*, οἵτινες εὐρίσκοντο ἐν διαρκεῖ ἐπικοινωνίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρῳ κτημάτων αὐτῶν, ἔλαβε πληροφορίαν τινά, πείσασαν αὐτὸν νὰ διακινδυνεύσῃ ἀπόπειραν ἀλώσεως τῆς πρωτεύουσος τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Ἔμαθε δὴλα δὴ, ὅτι ὁ Βαλδουῖνος εὐρίσκετο ἐν ἀπογνώσει· οἱ θεληματάριοι εἶπον εἰς τὸν στρατηγὸν τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὅτι ὁ νέος Βενετὸς *ἔξουσιαστῆς* (*podesta*) Μάρκος Γραδενίγος εἶχεν ἀπέλθει μετὰ συμπάσης τῆς φρουρᾶς, ὅπως ἐπιτεθῆναι κατὰ τῆς νήσου *Δαφνουσίας*, κειμένης παρὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ ἀνηκούσης τότε εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας¹, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἀνεμὸς τοῦ Στρατηγοπούλου Ἀλέξιος καὶ τὶς θεληματάριος καλούμενος Κουτρετζάκης ὑπέμνησαν αὐτὸν προφητείας τινά, καθ' ἣν τρεῖς ἄνδρες ὁμώνυμοι πρὸς αὐτοὺς ἔμελλον ἡμέραν τινά νὰ κυριεύσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὸ ὁ Στρατηγόπουλος μετέβη εἰς τὸ σημερινὸν Μπαλουκλή, ἀπέναντι τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας, ὅπου, οἱ μετ' αὐτοῦ συμπράττοντες ἔδειξαν εἰς αὐτὸν ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον, δι' οὗ σῶμα στρατιωτῶν ἀνὰ ἓνα θιά ἠδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν κάτωθεν τῶν τειχῶν. Πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ τολμήματος τούτου ἐξελέχθη νῆξ σκοτεινὴ. Τὸ σῆφος τῶν ὑποχθονίων ἐπιδρομῶν εἰσήλασεν ἀπαραλῶς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ἐπέβη ἐν σιγῇ τῶν τειχῶν, κατεκρίμνισε τοὺς νυσταλέους Λατίνους, ἀνέωξε τὴν πύλην, καὶ ἀνεκρήρυσεν ἀπὸ τῶν τειχῶν τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ εἰς ἔνδειξιν πρὸς τοὺς φίλους ὅτι ἠδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν. Οὕτως ὁ Στρατηγόπουλος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν μὴ ὑπερβαινόντων τοὺς χιλίους, κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀμαχητὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 25 Ἰουλίου 1261. Ὁ προφυλακτικὸς στρατηγὸς δὲν προεχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς πόλεως πρὶν ἢ ὑπὸ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς ἡμέρας κατορθώσῃ νὰ βε-

1) Fragmentum Marini Sanuti. Παρὰ Morf, *Chroniques Gréco romaines*, 172.

βαιωθῆ περι τοῦ πραγματικοῦ ἀριθμοῦ τῆς ὑπολειπομένης φρουρᾶς. Καὶ προίγματο ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν μικροῦ δεῖν ἔδιδε τὸ σύνθημα ὑποχωρήσεως ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ἐνόπλου σώματος φράγκων. Ἄλλ' οἱ θεληματᾶριοι, οἵτινες ἐγίνωσκον, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτῶν ἐκρέματο ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Στρατηγοπούλου, συνηνώθησαν πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ. Οἱ Λατῖνοι κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ, καὶ ἔφυγον χάριν διασώσεως αὐτῶν εἰς τὰς μονὰς, ὃ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτῶν ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὸ ὑπερθεῖν τοῦ Χρυσοῦ κέρατος μέγα παλάτιον καὶ ἐκεῖ, καταλιπὼν ἐν τῇ σπουδῇ αὐτοῦ τὰ ἐμβλήματα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, ἐπεβιβάσθη πλοίου, καὶ ἔπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑσπερίαν.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξύ οἱ ἐκστρατεύσαντες ἐναντίον τῆς Ἀφρονασίας, ἀποτυχόντες νὰ κυριεύσωσι ταύτην τὴν νῆσον, εὐρίσκοντο καθ' ὁδὸν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτε περιῆλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἄγγελμα, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον κυριεύσει τὴν πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Βενετὸς ἐξουσιαστὴς δὲν ἦτο ἀνὴρ δυνάμενος νὰ ἐγκαταλίπη αὐτὴν χωρὶς ν' ἀγωνισθῆ περὶ ἀνακτήσεως αὐτῆς· ἀλλ' οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν ἀνελογίσθησαν, ὅτι εἶχον ἐγκαλίπαι ὀπισθεν αὐτῶν ὡς ὀμήρους τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἔβαλον πῦρ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ ἐκεῖνοι εἶδον τοὺς οἰκογενεῖς φεύγοντας ἐν ἀπελπισμῷ διὰ μέσου τῶν πυροπολουμένων πλατειῶν τῶν περιβαλλουσῶν τὸν αἰγιαλόν, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέφθησαν ἢ περὶ σωτηρίας αὐτῶν. Συμπαρέλαβον λοιπὸν πάντας ὅσους ἠδυνήθησαν ἐπὶ τῶν πλοίων αὐτῶν, καὶ ἠκολούθησαν τὸν φυγάδα, αὐτοκράτορα, ἀφήσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ νικηφόρου Ἑλληνοστρατηγοῦ, ὃν ἕκτατος τύχη εἶχεν εὐκολύνει νὰ ἐκτελέσῃ ἄνευ βοήθειας ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ τὸ ὄνειρον πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν.

Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος εὐρίσκετο ἐν τῷ Μετεωρίῳ κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑρμου, ὅτε ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Εὐλογία ἐξήγειρεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕπνου, ἀγγέλλουσα, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἀνῆκεν εἰς αὐτόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἠθέλησε νὰ πιστεύσῃ ὅτι στρατὸς οὕτως ὀλιγάριθμος ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ πόλιν οὕτω μεγάλην, καὶ ὁ λαὸς δὲ δὲν ἔδιδε πίστιν εἰς τὸ ἄγγελμα, ἕως εἶδεν ἐπιδεικνυόμενα τὰ ἐμβλήματα τοῦ φυγάδος Λατίνου αὐτοκράτορος. Ἄλλ' εὐθύς ὡς ἡ εἶδησις ἐβεβαιώθη, ὁ Μιχαὴλ ἀπέπλευσεν ἐν τάχει εἰς τὴν νέαν

πρωτεύουσαν, συμπαραλαβὼν μὲν τὴν αὐτοκράτειραν καὶ τὸν μικρὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ἀφήσας ὀπίσω ἐν Μαγνησίᾳ τὸν νόμιμον διάδοχον τοῦ θρόνου, ὃν εἶπερ ποτὲ ἐπροθυμεῖτο νὰ παραγκωνίσῃ. Τῇ δὲ 14 Αὐγούστου ἔφθασε πρὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μετὰ διανυκτέρευσιν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου, τοῦ σημερινοῦ Ἐγιοῦπ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τὴν προίαν τῆς ὑστεραίας διὰ τῆς Χρυσῆς πύλης. Ἡ εἴσοδος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐπιθυμίαν προσέλαβεν ἐκκλησιαστικὸν μᾶλλον ἢ πολιτικὸν χαρακτῆρα. Ἴδιαι εὐχαὶ χάριν τῆς περιστάσεως συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἀκρόπολίτου ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Βλεμμύδου καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐξ ἑνὸς τῶν πύργων τῆς πύλης ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τῆς Κυζίκου, ἐπειδὴ ἡ χηρεύουσα ἐκακλησία δὲν εἶχε πατριάρχην. Ἡ ὀνομαστὴ εἰκὼν τῆς Ὁδηγητρίας προσηγείτο τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτε μετὰ πολλὰς γονυκλισίας διῆλθε πεζὸς τὴν Χρυσὴν πύλην μεταβαίνων εἰς τὴν παρακειμένην μονὴν τοῦ Στουδίου, καὶ δοξολογία ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας συνεπλήρωσε τὴν τελετὴν. Ἄλλ' ὁ Μιχαὴλ δὲν ἐθεώρει τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀρχαίας ἕδρας τῆς αὐτοκρατορίας προσηκόντως ἐπικεκυρωμένην πρὶν ἢ στεφθῆ αὐτοκράτωρ ἐν τῇ βασιλευσῶσιν τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ Ἀρσένιος εἶχε πεισθῆ νὰναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς πατριάρχης καὶ νὰ τελέσῃ τὴν δευτέραν ταύτην στέμνιν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Καὶ οὐδεμίαν μὲν ἔγεινε μνεῖα τοῦ νομίμου αὐτοκράτορος ἐν τῇ ὀρκωμοσίᾳ τῆς στέψεως, ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος, ὁ πραγματικὸς κορονητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠξιώθη τῆς τιμῆς θριαμβίου, καὶ διετάχθη ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ μνημονεύηται ἐπὶ ἕν ἔτος ἐν ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς ἀνὰ σύμπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ Ἰωάννης Δ' ἐτυφλώθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τι φρούριον ὅπου μετὰ τινα ἔτη, ὁ διάδοχος τοῦ ἄρπαγος τοῦ θρόνου ἐπεσκέφθη αὐτόν, βεβαρημένην ἔχων τὴν συνείδησιν.

Οὕτω μετὰ παρέλευσιν πενήκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἡ αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας συνεχωνεύθη εἰς τὰ μεγαλείτερα κλέα τοῦ Βυζοντίου, καὶ τὸ κέντρον βαρῦτητος τοῦ ἑλληνισμοῦ μετετέθη ἀπὸ τῆς Βιθυνίας εἰς τὸν Βόσπορον. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς χαρᾶς μονιάνομεν, ὅτι μία καὶ μόνη φωνὴ θρηνώδης ἠκούσθη ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ τοῦ ἰδιαιτέρου γραμματέως τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις πιθανῶς προεῖδε μετὰ πολιτικῆς ὀξυδερκείας, ὅτι χάριν τοῦ ἐπικειμένου ἀπὸ τῶν Τούρκων κινδύνου παρίστατο ἀνάγκη

ἀχυροῦ προφυγίου ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ὅστις πιθανῶς εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ παρελθὸν οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖος κυριευθὲν Βυζάντιον δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε τὸ ἀρχαῖον. Ἀλλὰ μετὰ φιλοπατρίας ἀναλόγου πρὸς τὴν τῶν Πεδεμοντίων καὶ Φλωρεντίνων τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν ὁ λαὸς τῆς Νικαίας καὶ τοῦ Νυμφαίου συνήνεσεν εἰς γεγονός, ὑπερ ἐπανεφέρει μὲν τὴν δόξαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ὑπερίβαζε τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς τὸ ταπεινὸν ἐπίπεδον ἐπαρχιακῶν οἰκήσεων. Καὶ μαρτυρεῖται μὲν, ὅτι ἡ Νίκαια καίτοι «δίκην μητρὸς ἐβοήθησε τὴν θυγατέρα διὰ παντὸς ὅτι εἶχεν», οὐχ ἦττον καὶ μετὰ ταύτην τὴν θυσίαν ὑπερευδοκίμει πάσας τὰς ἄλλας πόλεις, τινὰς μὲν διὰ τῆς θέσεως αὐτῆς, τινὰς δὲ διὰ τοῦ εὐφόρου ἑδάφους, ἄλλας διὰ τῆς μεγάλης περιφερείας, ἄλλας διὰ τῶν ὠραίων κτιρίων, ἄλλας δὲ πάλιν διὰ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Ἀλλ' ὅτε ὅμως ἕκαστον ἔτος ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Τρύφωνος ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Β' κτισθείσῃ ἐκκλησίᾳ, ὁ νοῦς τῶν πρεσβυτέρων ἐφέρετο μετὰ θλιβερῶν ἀναμνήσεων εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ πατριάρχης Ἰδρευεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καθ' οὓς τὰ γράμματα ἦνθουν παρὰ τὰ ὕδατα τῆς Ἀσκανίας λίμνης, καθ' οὓς κήρυκες ἀνήγγελλον τὴν ἀφίξιν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐκ τῆς φθινοπορινῆς ἐν Νυμφαίῳ διατριβῆς.

Ἡ αὐτοκρατορία τῆς Νικαίας ἡ κυριωτάτη τῶν τριῶν ἐρεισμάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου ὀλίγα κατέλιπεν ἀπτὰ μνημεῖα. Ἀλλ' ὅμως γραφικόν τι ἐρείπιον, καλούμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν Κάστρον τῶν Γενοβέζων δηλοῖ μέχρι καὶ τῆς σήμερον τὴν θέσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου ἐν Νυμφαίῳ, ἐνῶ ὑπεγράφη ἡ πολυθρύλητος μετὰ τῶν Γενουησιῶν συνθήκη. Καὶ δὲν σώζονται μὲν σφραγίδες τινος τῶν πέντε αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας, ἀλλ' ἔχομεν ὅμως νομίσματα πάντων, ἐξαιρουμένου τοῦ ἀτυχῶς Ἰωάννου Δ' καίτοι Σανούδος ὁ πρεσβύτερος μαρτυρεῖ, ὅτι οὗτος ἀπεικονίζετο ἐν τοῖς χρυσοῖς ὑπερπύραις τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ὡς παῖς κρατούμενος διὰ τῆς χειρὸς τοῦ παρασπόνδου προστάτου.¹ Ἐν σωζόμενον νόμισμα τοῦ Μιχαὴλ ἐκόπη ἀναμφιβόλως ἐν Νικαίᾳ, ἐπειδὴ φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Τρύφωνος, τοῦ πολιούχου αὐτῆς. Ἡ δὲ βραχεῖα καὶ ἐπισφαλῆς κατοχὴ τῶν Φράγκων ἐν τῇ Μικρᾷ

Ἀσίᾳ εἶνε ὁ λόγος τῆς ἀπουσίας πάντων τῶν φραγκικῶν νομισμάτων, ἀναπληρωθέντων ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῶν νομισμάτων τῆς Βενετίας, τῆς πρωτεύουσος τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς κτήσεις ἐμπορικῶν δυνάμεων. Ἠείκων τῆς θυγατρὸς τοῦ Θεοδώρου Β' Εὐφύνης σώζεται εἰσέτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Βαϊανῶν πλησίον τῆς Σοφίας. Ἐκόνες τῶν πέντε αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας εὐρίσκονται ἐν χειρογράφοις καὶ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας ἀποδίδεται κατὰ πρῶτον ἡ χ ρ ἦ σ ι ε τοῦ δικειράλου ἀετοῦ ὡς σημβόλου.

Ἀλλὰ, καίτοι ἡ Νίκαια ἦτο πλέον ἀπλοῦν ἐξόρτημα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀντίζηλος ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος ἐξηκολούθησεν ἐπιισταμένη ὡς χωριστὸν κράτος. Ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν οἱ Σελδσουκίδια κατέλαβον τὴν Σινώπην, ἀνεφύθη χάσμα μεταξὺ τῶν δύο ἑλληνικῶν κρατῶν, ἅτινα ἔκτοτε δὲν ἦρχοντο πλέον εἰς ἐπαφήν, καὶ ἡ Τραπεζοῦς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀλεξίου Α' καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀμέσων διαδόχων περιέπιπεν ἐναλλάξ ἀπὸ παροδικῆς ἀνεξαρτησίας εἰς ὑποτέλειαν ὑπὸ τοὺς Σελδσουκίδας ἢ τοὺς Μογγόλους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1222 ὁ πρεσβύτατος υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης παρηγκονίσθη χάριν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου Γίδου. Ἦτο δὲ οὗτος πιθανῶς ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ὁμώνυμος στρατηγὸς τοῦ Λασκάρους, ὅτε ἠθέλεν ἐξηγηθῆ ἢ ἐπιλυγῆ ἡγεμόνος πεπειραμένου προτιμηθέντος νεανίου ἀώρου ὡς κυβερνήτου πολιτείας νεαρᾶς καὶ ἐν ἀγῶσιν εὐρισκομένης. Πράγματι δ' ὁ Ἀνδρόνικος ἐδικαίωσε μετ' οὗ πολὺ τὴν ἀκίρησιν αὐτοῦ. Πλοῖον κομίζον τὸν φόρον τῆς Κριμαίας ὡς ἐπαρχίας τῆς Τραπεζοῦντος μετὰ καὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦ εἰσπραττοντος τὰ ἐνιαῖα τέλη ἐξώκειλεν εἰς τὴν Σινώπην, ὡσθὲν ὑπὸ τρικυμίας. Ὁ δὲ διοικητὴς τῆς πόλεως ταύτης, ὅστις ὑπέκειτο εἰς τὸν Μελίκ, υἱὸν τοῦ Σελδσουκίδου σουλτάνου Καϊχοβὰδ Α' οὐ μόνον ἐδήμευσε τὸ πλοῖον καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸν φόρον, ἀλλὰ καὶ ἔστειλε τὰ πλοῖα αὐτοῦ, ὅπως λαφυραγωγίσωσι τὴν Κριμαίαν παρὰ τὴν ἀρχαῖος γενομένην συνθήκην τοῦ κυρίου αὐτοῦ μετὰ τοῦ νέου αὐτοκράτορος. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἀνδρόνικος διέταξε τὸν στόλον αὐτοῦ νὰ προβῆ εἰς ἀντίποινα, προσβάλλων τὴν Σινώπην, καὶ οἱ ναῦται αὐτοῦ οὐ μόνον ἐδήλωσαν τὴν περιοχὴν κατ' εὐθείαν μέχρι τῶν τειχῶν τῆς ἀγορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐξώγησαν τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τῶν ἡγκυ-

1. Παρὰ τῷ Hort (Chroniques gréco-romanes σ. 111.—Πρὸβλ. Παῦλον Δάμπρον ἐν τῇ Numismatische Zeitschrift Τόμ. Θ' σ. 44—6.

ροβολημένων ἐν τῷ λιμένι, ἅτινα καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ αἰχμαλώτου ἄρχοντος καὶ τῶν φόρων αὐτοῦ. Τότε ὁ Μελίκ ὠδύευσεν ἐναντίον τῆς Τραπεζοῦντος, ἥτις τότε δὴ εἶχεν ὀχυρωθῆ κατακλιῆως, ταῦθ' ὅπερ ὁ πολίτροπος αὐτοκράτωρ ἐμηχανεύθη νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς τὸν ἐχθρόν, ὑποκριθεὶς, ὅτι ἐξατεῖται εἰρήνην καὶ καλέσας αὐτὸν νὰ στείλῃ πρέσβεις, ὅπως διαπραγματευθῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ διοικητὴς τῆς Σινώπης ἔπεσε διαρκούσης τῆς πολιουκίας. Ὁ δὲ Μελίκ, ἐπιχειρήσας νέαν ἐπίθεσιν, ἠπατήθη ἐκ τῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἀνδρός, ὅστις παρουσιάζετο δῆθεν ὡς ὁ πρῶτος τῶν πολιτῶν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τῶν συμπολιτῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' αἰφνιδίᾳ θύελλα μετὰ βροντῶν καὶ κεραυνῶν διεσκόρπισε τὸν ἐφορμῶντα στρατὸν, καὶ ἡ εὐσέβεια τῶν Τραπεζοῦντιῶν προσέγραφε τὴν λύτρωσιν τῆς πόλεως εἰς θαῦμα τοῦ ἁγίου Εὐγενίου, παρουσιασθέντος ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ πρωτεύοντος ἄρχοντος, ὅπως ἀγάγῃ εἰς ὄλεθρον τὸν ἄπιστον, ὅστις εἶχε διατάξει τὴν καταστροφὴν τῆς μονῆς αὐτοῦ. Οὕτω συγχυθεὶς ἔφυγεν ὁ Μελίκ, ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἐσώθη, περιπεσὼν εἰς τοὺς ὄρεινους ὑπηκόους τοῦ Ἀνδρονίκου, οἵτινες ἔσυραν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος. Οὗτος δέ, συνετῶς φερόμενος, ἐδεξιώθη αὐτὸν μετὰ τιμῆς καὶ ἀπέλυσεν ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς διλύσεως τῶν δεσμῶν ὑποτελείας τῆς Τραπεζοῦντος εἰς τὸ Ἰκόνιον.

Ἀλλ' ἡ Τραπεζοῦς δὲν ἔμεινεν ἀνεξάρτητος ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Νέος καὶ φοβερός ἀντίπαλος τῶν Σελδσουκιδῶν ἐνεφανίσθη, ὁ σάχης τῶν Χωρασιμίων Τζελαλεδίν, ὅστις ἀπεκάλει ἑαυτὸν «βασιλέα τῆς γήινης σφαίρας», καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἐβοήθησεν αὐτὸν ἐναντίον τοῦ Καϊχοβὰδ ἐν τῇ καταστρεπτικῇ μάχῃ τοῦ Ἀκλάτ τῷ 1230 καὶ ἐπέταξε τὸν φεύγοντα αὐτοῦ στρατὸν ἐν Τραπεζοῦντι μετὰ τὴν πανωλεθρίαν αὐτῶν. Φυσικὴ δ' ἀκολουθία τῆς ἀνεπιτυχοῦς ταύτης ἐνεργείας ὑπῆρξε τὸ ὅτι ἡ παρὰ τὸν Εὐξείνιον ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, ἐξασθενήσασα καὶ μονωθεῖσα, ἔγεινε καὶ πάλιν ὑποτελεῆς τοῦ Σελδσουκιδου σουλτάνου, εἰς ὃν τῷ 1240 ὑπεχρεοῦτο νὰ παρέχῃ διακόσια ἀκόντια ἢ χιλίους ἄνδρας¹. Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον φαίνεται καὶ ὅτι οἱ Ἰβηρες, οἵτινες εἶχον συνεργήσει εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀναγνωρίσει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ἀπεσχίσθη-

σαν ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος, καίτοι μακρὸν χρόνον κατοῦν ἐξηκολούθουν συμπεριλαμβανόμενοι εἰς τὰς προσωνομίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὅτε τῷ 1235 ὁ Ἀνδρόνικος Α' ἀποθανὼν ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Χρυσοκεφάλου Θεοτόκου, ἣν εἶχε πλουσίως δωροδορήσει καὶ ἥτις οἷα σώζεται νῦν εἶνε ἴσως μνημεῖον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ὁ πρεσβύτατος υἱὸς τοῦ Ἀλεξίου Α' εἶχεν ἡλικίαν ἱκανήν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Α' ἢ Ἀξοῦχος, ὡς ἐκαλεῖτο, μετὰ βραχείαν βασιλείαν τριῶν ἐτῶν ἐφρονεύθη ἐν ᾧ ἔπαυε. Τότε ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωαννίκιος ἐνεκλείσθη εἰς μονὴν καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ ἀδελφὸς Μανουήλ. Καὶ ἔτυχε μὲν οὗτος τῶν ἐπωνυμιῶν «μεγίστου στρατηγοῦ» καὶ «εὐτυχεστάτου», ἀλλ' ἐπὶ τῆς εἰκοσιπενταετοῦς αὐτοῦ ἀρχῆς ἐπῆλθεν ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἐπικυριαρχίας τῶν Σελδσουκιδῶν ὑπὸ τῆς τῶν Μογγόλων. Ἀναμφισβόλως δ' οἱ ἄνδρες αὐτοῦ συνεπολέμησαν, ἐν ταῖς τάξεσι τῶν Σελδσουκιδῶν κατὰ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τοῦ Κουσαδάκ, ἐν ἣ οἱ Μογγόλοι ἐνίκησαν τὸν στρατὸν τοῦ Καϊχοσρόου Β' καὶ διὰ τοῦτο ὁ Γάλλος μοναχὸς Rubricus, ὁ ἐπισκεφθεὶς τοὺς νικητὰς τῷ 1253 εὗρε τὸν Μανουήλ «ὑπεῖκοντα εἰς τοὺς Τατάρους». Τὸ αὐτὸ δ' ἐκεῖνο ἔτος ὁ Μανουήλ ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον Θ', εὐρισκόμενον ἐν Σιδόνι, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ δώσῃ αὐτῷ Γαλλίδα βασιλόπαιδα ὡς σύζυγον. Καὶ δὲν εἶχε μὲν ὁ Λουδοβίκος βασιλόπαιδας μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ συνέστησεν εἰς τὸν Μανουήλ νὰ συνάψῃ κηδεστίαν μετὰ τῆς λατινικῆς αὐλῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν ἡ βοήθεια «ἀνδρὸς οὕτω μεγάλου καὶ πλουσίου» θὰ ἦτο χρήσιμος ἐναντίον τοῦ Βατάτζη¹. Ἐν δὲ δυνάμεθα νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐν Τραπεζοῦντι μονὴ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἔξ ἧς ἐξέλιπε πλέον τὴν σήμερον ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἐκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ, ὁ πλοῦτος αὐτῆς ἦτο ἄξιός τοῦ ἐγκομίου τοῦ ἁγίου βασιλέως τῆς Γαλλίας. Οὐδ' εἶνε ἄπορον, ὅτι ἡ Τραπεζοῦς ἦτο κράτος πλούσιον, ἐπειδὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἐκείνη ἦτο σπουδαῖος σταθμὸς τοῦ μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας καὶ τοῦ κράτους τῶν Σελδσουκιδῶν ἐμπορίου. Χάριν τῶν ἐμπορικῶν ἐκείνων συναλλαγῶν παρέστη ἀνάγκη τῆς ἐκκοπῆς ἰδίων νομισμάτων, ὧν ἔχομεν δείγματα, σωθέντων χαλκῶν μὲν νομισμά-

1. Vincent de Beauvais Speculum historiale βιβλ. XXX κεφ. 144.

1. Rubricus Voyage σ. 8. — Joinville Histoire de Saint Louis s. 324.

των τοῦ Ἀλεξίου Α', χαλκῶν τε δὲ καὶ ἀργυρῶν τοῦ Ἰωάννου Α' καὶ τοῦ Μανουὴλ Α'. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ὅμως γνωστὴ ἡ ἵστασις σφραγίδων οἰουδὴποτε τῶν αὐτοκρατόρων τῆς ἀρχαιότερας ταύτης τραπεζουνακῆς αὐτοκρατορίας.

Ὅχι' ἦντον ἡ Νίκαια καὶ ἡ Τραπεζοῦς παρέχουσι εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλα ἴδιόν τι μόνιμον δίδαγμα εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν, μαρτυροῦσι τὴν ἔκτακτον ζωτικότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἡμέραις τῆς μεγίστης ἀχλύος.

ΠΙΝΑΞ ΜΟΝΑΡΧΩΝ

<i>Νίκαια</i>	<i>Γαλλικὸν δουκᾶτον Νικαίας</i>	<i>Τραπεζοῦς</i>
Θεόδ. Α' Λάσκαρις δεσπότης 1204—6 αὐτοκράτωρ 1206.	Κόμης Λουδοβίκος Βλασῶν (Blois) καὶ Καρέντου (Chartres) 1204—5.	Ἀλέξιος Α' μέγας Κομνηνὸς 1204.
Ἰωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης 1222.		Ἀνδρόνικος Α' Γ΄-δος 1222
Θεόδωρος Β' Λάσκαρις 1254.		Ἰωάννης Α' Ἀξούχος 1235.
Ἰωάννης Δ' Λάσκαρις 1258.		Μανουὴλ Α' 1238—1239.
Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος 1259.		

Γαλλικὸν Δουκᾶτον Φιλαδελφείας

ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

Μεταξὺ τῶν καταλοίπων τοῦ ἀειμνήστου Σ. Λάμπρου τὸ παρέχον τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ Συλλογὴ τῶν εἰκόνων τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἣν μὲ ἰδιαιτέραν στοργὴν περιέβαλεν ὁ σοφὸς ἑρευνητὴς ἐργαζόμενος πρὸς πλουτισμὸν αὐτῆς μέχρι τῶν τελευταίων τοῦ ἡμερῶν.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀπεικονίσεων τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Σ. Λάμπρου δαπάνῃ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐν Ρώμῃ Διεθνοῦς Ἐκθέσεως καὶ ἐξετάσθη εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην κατὰ τὸ ἔτος 1911 (Πρβλ. Ἐκθεσιν Σ. Λάμπρου ἐν Τυπάλλου-Μπασιά Τὸ Ἑλληνικὸν Τμήμα τῆς ἐν Ρώμῃ Διεθνοῦς Ἐκθέσεως 1911, Ἀθήναι 1913, σ. 31 κ. ἐ.). Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς Ἐκθέσεως ὁ Σ. Λάμπρος ἐξέδωκε γαλλιστὶ εἰκονογραφημένον κατάλογον τῶν ἐκτεθεισῶν εἰκόνων (S. Lambros Empereurs byzantins catalogue illustré de la collection des portraits des Empereurs de Byzance d'après les statues, les miniatures, les ivoires et les autres oeuvres d'art. Athènes 1911).

Περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης, ἀπὸ μακροῦ καταρτιζομένης, ὁ Σ. Λάμπρος ἔκαμεν ἐπανειλημμένως ἀνακοινώσεις εἰς διάφορα συνέδρια, εἰς τὸ Α' διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον συνεληθὸν κατὰ τὸ 1905 ἐν Ἀθήναις (Πρβλ. Comptes-rendus du Congrès international d'archéologie 1re session Athenes 1905 σ. 309 κ. ἐ.), εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Καΐρου τοῦ 1909 (Comptes-rendus du Congrès intern. d'archéologie classique 1me session le Caire 1909 σ. 267) καὶ ἐν Ρώμῃ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐκθέσεως τοῦ 1911.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ Ἐκθέσεως τῆς ἡ Συλλογῆς ἦντις ἀπὸ τοῦ 1911 ἐδωρήθη εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν πλήρη ἐπιφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων τῆς προτεραιότητος τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὸν ἴδρυτόν τῆς Συλλογῆς, ἐπλουτίσθη ἀκόμη διὰ τῶν ἐνδωλεχῶν ἐρευνῶν τοῦ ἀκαταπονήτου ἴδρυτοῦ τῆς. Ὡς ἔχει αὕτη σήμερον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς ἀπεικονίσεων :

115 φωτογραφιῶν ἐκ τῶν μικρογραφιῶν τοῦ Κώδικος α. ς. 5. 5. τῆς Bibliotheca Estense τῆς Μοδένης.

160 φωτογραφιῶν ἐκ τῶν μικρογραφιῶν τοῦ Κώδικος 5—3 N—2 τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μαδρίτης περιέχοντες τὴν χρονογραφίαν τοῦ Ἱ. Σκυλίτση.

33 Φωτογραφιῶν ἐκ τῶν ξυλογραφιῶν τοῦ ἐν Νορεμβέργῃ κατὰ τὸ 1493 ἐκδοθέντος Liber chronicarum τοῦ Hartmann Schedel.

99 ἰπεικονίσεων ἐγχρώμων καὶ φωτογραφικῶν ἐκ διαφόρων χειρογράφων καὶ λεικῶν ἔργων τέχνης.

Καὶ αὗται μὲν ἦσαν αἱ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Σ. Λάμπρου γνωσταὶ ἰπεικονίσεις.

Ἐν τοῖς καταλοίποις ὁμοῦ αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χαριτάκη γενομένην κατάταξιν αὐτῶν, εὐρέθησαν πολλὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην τοῦ Σ. Λάμπρου, καταταγέντα εἰς τὸν ὑπὸ στοιχείον ς' φακέλλον. (Πρβλ. Χαριτάκη Σ. Λάμπρου τὰ μετὰ θάνατον εὐρεθέντα ἐν Ν Ἑλληνομνημῶνι XIV 1917 — 20 σ. 207 κ. ἐ. τοῦ αὐτοῦ Ἐὰν ἀνεκδοτὰ ἔργα τοῦ Σ. Λάμπρου, Ἀθήναι, 1921, σ. 8 κ. ἐ). Ἐν τῷ φακέλλῳ τούτῳ περιέχονται ὀλίγα εἰσάτι νέαι εἰκόνας αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ πολλαὶ σημειώσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν συλλογὴν. Μεγίστην ὁμοῦ σπουδαιότητα ἐνέχει ἀντίτυπον τοῦ κατὰ τὸ 1911 ἐκδοθέντος γαλλιστὶ καταλόγου τῶν αὐτοκρατόρων, μετὰ παρενθέτων φύλλων χάρτου, ἐφ' ᾧ ὁ Σ. Λάμπρος ἔχει ἀναγράψει πλῆθὺν σημειώσεων καὶ συμπληρώσεων τοῦ ἔργου τοῦ, δυναμένων νὰ καθοδηγήσουσιν εἰς λεπτομερεστέρως ἐρεῖνας.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν καταλοίπων τοῦ Σ. Λάμπρου συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ μετὰ τῶν ἐπιγόντων αὐτῆς ἔργων ἔκρινεν ἐπιβαλλομένην τὴν δημοσίευσιν τῆς Συλλογῆς ταύτης εἰς λεύκωμα, ὥρισε δὲ εἰδικὴν ὑποεπιτροπὴν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου. Ἡ ὑποεπιτροπὴ ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ. κ. Ἄ. Ὁρλάνδου, Γ. Χαριτάκη καὶ Ἀ. Εὐγγουλοῦ.

Μετὰ πολλὰς συνεδριάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέχθη κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χαριτάκη ὑποβληθὲν σχέδιον ἐκδόσεως ἔχον ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς ὡς ἑξῆς.

Πρὸ τῆς ἐκδόσεως νὰ γίνῃ ἐπανεκδοσις τοῦ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐκθέσεως τῆς Ῥώμης ἐκδοθέντος γαλλιστὶ καταλόγου μετὰ τῶν προσθηκῶν τοῦ Σ. Λάμπρου, τῶν εὐριστιομένων εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθῶν

ἀντίτυπον τοῦ καταλόγου τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῷ σχετικῷ φακέλλῳ τῶν καταλοίπων. Ὁ ἐπανεκδοθησόμενος οὗτος κατάλογος ν' ἀποσταλῇ εἰς τοὺς εἰδικούς ἐρευνητὰς Ἕλληνας καὶ ξένους μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως οὗτοι ὑποδείξωσι τὰς τοχὸν ὑπαρχούσας ἑλλειψεις.

Μετὰ τοῦτο, ὅταν πλέον ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ εἶναι βεβαία, ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ γνωσταὶ ἰπεικονίσεις αὐτοκρατόρων ἀναγράφονται εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον, νὰ προβῇ εἰς τὰς μᾶλλον ἀναγκαιοῦσας ἀντιγραφάς, εἴτε ἐγχρώμους εἴτε φωτογραφικὰς τῶν νέων τοχὸν ὑποδειχθησομένων ἰπεικονίσεων αὐτοκρατόρων καὶ οὕτω νὰ γίνῃ ἡ ἐκδοσις πασῶν τῶν εἰκόνων.

Τῶν ἰπεικονίσεων νὰ προηγηθῇ πρόλογος, ὡς τοιοῦτος δὲ νὰ τεθοῦν αἱ εἰς τὰ διάφορα συνέδρια ἀνακοινώσεις τοῦ Σ. Λάμπρου περὶ τῶν εἰκόνων τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα τῆς Συλλογῆς ταύτης, περὶ ἧς εὐμενέσταται ὑπὸ διακροπῶν ἐπιστημόνων ἐξηγήθησαν κρίσεις (πρβλ. Dalton Byzantine art and archeology Oxford 1911 σ. 683 Heisemberg ἐν B. Z. XX. 1911 σ. 603 καὶ ἐπιστολὰς ἐν τῷ φακέλλῳ Σς' τῶν Καταλοίπων) ποιεῖται θερμὴν ἐκκλήσιν πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ σωματεῖα καὶ τοὺς ἐκδότας περὶ δημοσιεύσεως τῆς πολυτίμου ταύτης Συλλογῆς, ἧτις προώριται νὰ παράσχω ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τοὺς περὶ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν, τέχνην καὶ ἐνδυμασιολογίαν ἀσχολουμένους.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΝ
ΑΛΜΥΡΩ ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΟΡΘΡΥΟΣ¹

Α'.

Μεμβρ 0,26×0,21. XI αἰῶνος (φ. 130).

Εὐαγγέλιον κατὰ Λογάνην, δίπτυχον. Τὸ μῆκος ἐκάστης στήλης εἶναι 0,16×πλ. 0,06. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος*» κτλ. Περιέχει δὲ τὰς περικοπὰς τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκομένων εὐαγγελίων τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἐν ἀρχῇ προσήρτηται τέσσαρα φύλλα μεμβράνης, ἐν οἷς ἐν δυοῖς στήλαις περιέχεται ὕλη ἀλλοτρία τῶν Εὐαγγελίων, πλὴν ἀνευ ἀρχῆς, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι διεξέπεσον φύλλα τινὰ ἐν ἀρχῇ. Ἐν δὲ τῷ γ' φύλλῳ ἐν τῇ ὡς κεῖται σημειώματι συγχρόνου γραφῆς τῷ χειρογράφῳ, ἐν ᾧ ἀναγινώσκεται περικοπή τις ἰσως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «*Ἀδελφοί, οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγροεῖν περὶ τῶν κεκοιμημένων*» κλπ.

Ἐκάστη δὲ ἐπικεφαλὴς τοῦ Εὐαγγελίου κοσμεῖται δι' ὠραίων κοσμημάτων ἐγχρόων λαμπρῶς βυζαντιακῆς κολλιγραφικῆς διακοσμήσεως ὡς ἐπιτίτλων· τὰ δὲ ἀρκτικά κεφαλαῖα γράμματα εἶναι ἐγχροα καὶ πεποικιλμένα δι' ὠραίων κοσμημάτων, ὧν τὸ μὲν Ε' παρίστησιν ὅτε μὲν χεῖρα εὐλογοῦσαν, ὅτε δὲ χεῖρα κρατοῦσαν εὐλητόριον· τὸ δὲ στοιχεῖον Ο παρίστησιν ὅτε μὲν ἰχθύον, ὅτε δὲ δύο πτηνὰ ἀντίπρωτα καὶ ῥαμφίζοντα, ὅτε δὲ δύο ὄφεις δάκνοντας ἀλλήλων τὰς οὐράς κλπ. τὸ δὲ Τ παρίστησιν ὅτε μὲν σταυρόν, ὅτε δὲ ποιμαντορικὴν ῥάβδον καὶ ἄλλοτ' ἄλλα ποικίλα σχήματα κεκοσμημένα καὶ ἐγχροα· πλὴν ἀτυχῶς πολλὰ τοιαῦτα κεφαλαῖα ἐσουλήθησαν ὑπὸ βεβήλου χειρός, ἀποκοπᾶς πλείστα τοιαῦτα καὶ οἰκτρῶς παραμορφώσεως τὸν ἄλλως λαμπρόν τοῦτον κώδικα.²

1. Ἐν ταῖς καταλοίποις τοῦ Ἀλμυροῦ εὐρέθη καὶ ὁ κατάλογος οὗτος τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὁρθρῆς, ἡ συντάχθεις ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γιαννοπούλου. Ὁ Ἀλμυρος, ὡς ἐκ τῆς σχετικῆς ἀλληλογραφίας γίνεται δῆλον, εἶχεν ὑποσχεθῆ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ καταλόγου τούτου ἐν τῷ νέῳ Ἑλληνομνήμονι. Ἐκδίδομεν λοιπὸν ἐν τῷ νέῳ Ἑλληνομνήμονι τὸν κατάλογον τοῦτον παρατηροῦντες ὅτι κατὰ σημειώσιν τοῦ Γιαννοπούλου. «*Ἡ ἀρίθμησις ἐγένετο κατ' ἀλφάβητον. Ἐν παρενθέσει φέρονται οἱ ἀριθμοί, ὅφ' οὓς εἶναι γεγραμμένοι οἱ κώδικες*».

2. Περιεγραφή διὰ βραχέων ὁ κώδιξ καὶ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὁρθρῆς Ε' 43—44.

Ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 66 φύλλῳ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ: «*Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Πέτρος ἀναστὰς ἔβραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον*» κτλ. πρὸ τοῦ Τ κεῖται ἐξωγραφημένος ἁγιὸς τις τρέχων δεξιὰ (ὁ Πέτρος ἢ μυροφόρος τις), οὗ τὸ πρόσωπον κατὰ τι ἐγένετο ἐξίτηλον.

Ἐν τέλει δὲ εἶναι προσηρτημένα β' φύλλα μεμβράνης τῆς αὐτῆς συγχρόνου γραφῆς, πλὴν οὐχὶ καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμελετημένης γραφῆς τοῦ κειμένου, ἐν οἷς ἐν δυοῖς στήλαις ἀναγράφονται εὐαγγέλια, ἅτινα τελευτῶσιν: «*οὐ γὰρ ἦλθον εἰς κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς σώσω τὸν κόσμον*» κτλ. Ἐν τέλει δὲ φαίνεται ὅτι ἀπεκόπη διὰ ψαλίδος φύλλον τι, οὗ τὸ στοιχεῖον Τ ἐσώθη, καὶ διεξέπεσον φύλλα τινὰ, μεθ' ἃ ἐσώθη διάβρωτόν τι φύλλον μεμβράνης, περιέχον θεολογικὴν ὕλην περὶ ἀγγέλων, δυσανάγνωστον. Ὁ κώδιξ φαίνεται ὅτι θὰ ἐκοσμεῖτο δι' ἐγχρόων εἰκόνων τῶν Εὐαγγελιστῶν, αἵτινες ἐσουλήθησαν.

Στάχασις βυρολίη.

Β'.

Μεμβρ. 0,18×0,14, παχ. 0,08 μετὰ τῶν σταχωμάτων.

Αἰῶνος XII (φ. 223).

Εὐαγγέλιον τὸ διὰ τεσσάρων μονόστηλον ἐν τε τῷ κειμένῳ δὲ καὶ ταῖς ἱστορίαις εἰσὶ γεγραμμένοι σημειώσεις ἐπεξηγηματικαὶ τοῦ κειμένου δι' ἐρυθροῦ μέλιτος, ὡς καὶ ἐπικεφαλίδες ἐπὶ ἐκάστου θέματος τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ φύλλα τῆς μεμβράνης εἶναι λεπτότατα λευκοῦ χρώματος. Ἐν ἀρχῇ δὲ εἰκοσιτέσσαρα φύλλα ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου κατὰ τὸ μέσον εἶναι κεκαυμένα κατὰ μέγα μέρος. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς παραβολῆς τῶν δαιμονιζομένων. Ἐν ἀρχῇ δὲ ἐκάστου Εὐαγγελιστοῦ προτάσσεται ὁ βίος αὐτοῦ· εἶτα πίναξ τῶν περιεχομένων κατὰ κεφάλαια.

Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου προτάσσεται πρόλογος: «*Ἐπήρτησιν τοῦ Θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας κυρίου Θεοφυλάκτου πρόλογος εἰς τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*». Φαίνεται δὲ ὅτι ἅπασαι αἱ βιογραφίαι τῶν εὐαγγελιστῶν συνεγράφησαν πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Θεοφυλάκτου, ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ ἀνδρὸς λίαν εὐπαιδευτοῦ. Αἱ βιογραφίαι αὗται φαίνονται οὖσα ἀνέκδοτοι, διότι δὲν ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας (σελ. 262—266, § 52), ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεοφυλάκτου. Ἐκ δὲ τῶν βιογραφικῶν τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ κώδιξ οὗτος ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΒ' αἰῶνα.

Ἐν δὲ τῷ βίῳ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, προκειμένου περὶ τῶν συμβόλων τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀναφέρει ὁ Θεοφυλάκτος τάδε:

«*Τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἔχει λεοντοπρόσωπον· βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων καὶ ἡγεμονικόν. Ὁμοίως οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ δεσποτικοῦ ἀξιώματος τῆς θεότητος τοῦ λόγου ἤρξατο εἰπών· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Τὸ δὲ κατὰ Ματθαῖον ἀνθρωποπρόσωπον ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἤρξατο. Τὸ δὲ κατὰ Μάρκον ἀετῶ παρεικχόμενον ἀπὸ γὰρ προφήτου*

ἔρχεται τοῦ Ἰωάννου ἡ δὲ ποσοτική γάρσι, προσωπική, οὕσα καὶ ἡξίως τὰ πόρω εὐλί-
πυσα, ἄετος ἐστὶ φασὶ γὰρ τὸν αὐτὸν ἡξυδερμίστατον εἶναι, ὥστε καὶ μόνον ἐκ τῶν ἄλ-
λων τῶν πρὸς τὴν ἑλίον δυνασθαι ἀπειλεῖν μὴ καμψύοντα. Μήττω δὲ ἡμοιον τὸ κατὰ
Λουκᾶ διότι ἀπὸ τῆς ἰσατείας τοῦ Ζαχαρῶς ἔρχεται ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ
θουσιῶντος, καὶ μέστος δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε». 1

Ἡ περιφορὴ οὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν νῦν χρητοῖσαν ἐν τῇ Ἐκκλη-
σίᾳ τῆξιν, διότι ὁ Μάρκος εἰκονίζεται μετὰ συμβόλου λέοντος καὶ ὁ Ἰωάν-
νης μετ' ἀετοῦ.

Φάσεται δὲ καὶ τὸδε τὸ εἰγγραμμ εἰς τὸν Λουκᾶν ἐν ἱερατικοῖς στίχοις:

Τρίτος δὲ Λουκᾶς ἔφησευε μεζόνως
τοῦ μεγιστοῦ ἡμῶν μετριωθέντος Λόγου 2
τὴν παιδικὴν αἰχρῆν εἶτα καὶ μέσιν
καὶ τὴν τελευτὴν τῆς θεώσεως γάρ ν'
Παύλου γὰρ ἔσχε τεχνικὸν παιδοτρέφην.

Στάχσις βυραίνη. Παρατηρητέον ὅτι τὸ β πανταχοῦ γράφεται ὡς κ
(προβλ. καὶ Πατρ. Βιβλ. Ἰω. Σακελλίωνος, σ. 37, σημ. 5).

1"

Χαρτ., 0.20×0.15×πρόχ. 0.033. ἐπιφ. γραφ. 0.14×0.08.

Αἰῶνος XII (φύλ. 72).

Λειτουργικὸς κώδιξ, περιέχων τὰς τρεῖς λειτουργίας, τοῦ Χρισστούμου, τοῦ
Μεγ. Βασιλείου καὶ τῶν προηγησμένων πλήρεις. Ὁ χάρτης εἶναι σκληρὸς καὶ
ατιλανός. Κοσμεῖται δὲ ὁ κώδιξ ὑπὸ ἐγγράμων καλῶν ἐπιτιτλων κ ἰ καλῶς
δικακεκοσμημένων κεφαλαίων γραμμάτων. Ὅπισθεν δὲ τῆς 72α σελίδος ἀνα-
γινώσκονται τὰδε διὰ τὴν κινναβάρως: «† Τέλος τῶν τριῶν λειτουργιῶν» διὰ
δὲ μέλανος: «† Δῶρον τὸ παρὸν τοῦ Θεοῦ συνεργία ἔγραψεν ἰδοῦ Γρηγόριος ἐν πόνω»
Ἡτοι ἐμμέτρως:

Δῶρον τὸ παρὸν τοῦ Θεοῦ συνεργία
ἔγραψεν ἰδοῦ Γρηγόριος ἐν πόνω.

Στάχσις βυραίνη 3

(Ἔπεται συνέχεια)

1. Περιλήψεις περὶ τοῦ κώδικος τούτου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Φιλολογ.
Ἑταιρείας «Ὁρθρος», Ε', 43—44.

2. Εὑρήται τὸ ἐπίγραμμα τὸδε καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. ΤΔ' χαρτίῳ κώδικι τοῦ ἔτους
1368 τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης ὑπὸ Ἰω. Σακελλίωνος (σ. 159), περιέχοντι τὰ
τέσσαρα Κανονικὰ Εὐαγγέλια μετὰ τῆς διαφορᾶς ἐν τῷ 2ῳ στίχῳ ἀντί: κυρωθέντος
ἐκεῖ μετριωθέντος Λόγου, ὅπερ ἴσως ὑρθότερον.

3. Μεινέχθη ἐκ τοῦ ἐν Κοκιοτοῖς ναοῦ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— Ἐγγραφοῦ τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου Β' περὶ τῆς ἐ'
Πάρῳ Ἐκατονταφυλιανῆς. Ἐν τῷ κώδικι τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθή-
κης Νεαπόλεως II-C-35, περιέχοντι πέντε ἀγγραφα τοῦ δεκάτου
ἔκτου αἰῶνος τελευτώντος περιέχεται μετὰ τῶν ἄλλων ἐν φ. 74b
ἐν πρωσοτύπῳ τὸ ἐξῆς διορθωτικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Θεολή-
πτου Β' περὶ τῆς ἐν Πάρῳ Ἐκατονταφυλιανῆς ἐκδοθὲν κατὰ Μάρτιον
1585.

Ἐπειδὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος εἰς τὰς νήσους διατριβούσης καὶ
ἐπισκευτομένης τὰ ἐκεῖ, ἐφθασαν καὶ ἀπὸ νήσου Πάρου ἀπὸ Πρωι-
κίας τινές, φέροντες ἀναφορὰς ἐνυπογράφους, καὶ ἀξιούντες εἶναι τὸν
ναὸν ἐκεῖνον τῆς Παναγίας τῆς Ἐκατονταφυλιανῆς τῆς ἐκεῖ, μακρὰν
τῆς τοῦ ἀρχιερέως διοικήσεως, τοῦ ἱερωτάτου Ἱερονοξίας, ὡς δέθεν
ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐπικρατήσαν ὡς καὶ ἡξίον· καὶ ταῖς ἀνοφοραῖς, καὶ
τῇ ἀξιώσει αὐτῶν νεύσαντες, γράμμα κυρωτικὸν ἡμέτερον ἐξεδώκαμεν,
μακρὰν εἶναι τὸν κατὰ τόπον· νῦν δὲ ἐφθασαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν ἀναφοραὶ τῶν ἐκεῖ ἱερωμένων πάντων καὶ λαϊκῶν πρὸς ἡμᾶς, δη-
λοῦσαι καὶ διαβεβαιούμεναι, ὅτι ὅσον ἐν Χ φ τινές ἡξίωσαν, οὕτως ἦν
ὡς ἔλεγον, οὕτως κοινῇ γνώμῃ, οὕτως σκανδάλου χωρὶς ἴδια δὲ τινῶν
θελήματα· ὁ γὰρ ναὸς αὐτὸς ὁ περιφανῆς τῆς Ἐκατονταφυλιανῆς, οὐ
πατριαρχικὸς ἦν ἀνάκαθεν, οὐδὲ τῆς διοικήσεως τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιε-
ρέως μακρὰν· ὅθεν καὶ ἀξιοῦσι εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κατὰ
τόπον, συμφερόντως καὶ κανονικῶς διαμένειν· διὸ γράφοντες καὶ ἡ-
μεῖς κατὰ τὴν δέησιν αὐτῶν, τὴν κοινῶς γεγονυῖαν καὶ ἀλιθῶς, ὡς
ἐπιστώθημεν παρὰ τε τῶν ἐγγράφων τῶν νεωσιτί ἐλθόντων, ἃ καὶ
ἐφοράξαμεν παρ' ἡμῖν, εἴτις ἀντίειπη καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ
περιφανεστάτου ἀρχόντος κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Κασι... εἰδότες
ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου, καὶ πιστωθέντες, ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκείθεν
ἔγραψεν, δεόμενος τῆς διορθώσεως τοῦ ταιούτου, ἵνα τὰ ἐν Χ φ ἐκδο-
θέντα ἡμῶν γράμματα ὡς ἰσχυρὰ, ὡς εὐ κοινῇ γνώμῃ ἐκδοθέντα,
ἀλλ' ἴδια τινῶν, καὶ ταῦτα τῶν πραγμάτων μὴ ὄντων ὡς τότε·
ὁπάρχη δὲ ὁ ναὸς τῆς Παναγίας αὐτῆς τῆς Ἐκατονταφυλιανῆς, ὡς
ἦν, ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, τοῦ ἱερω-

τάτου Πιροναξίας, τοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος συλλειτουργοῦ· οὐδεὶς τε εἶη ὁ ἐναντιωθῆ, ἀργὸς ἔστω καὶ ἀφωρισμένος καὶ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σκανδαλοποιός· οὕτω γενέσθω καὶ μὴ ἄλλως· ἐπὶ γὰρ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν ἐγένετο διορθωτικὸν γράμμα εἰς δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν κατὰ τὸ ρηθ' ἔτος ἐν μηνί Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος ιδ'».

Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐν φ. 905 τοῦ αὐτοῦ Νεαπολιτικοῦ κώδικος σώζεται πράξις Τιμοθέου (Β') Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων ἐν μηνί Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ιβ, ἡσίοι τοῦ 1614, δι' ἧς γνωρίζεται τοῖς κληρικοῖς καὶ ἄρχουσιν Πιροναξίας τὰ κατὰ τὴν κατάρτησιν τοῦ σιγγιλιώδους γράμματος, δι' οὗ ἡ Ἑκατονταπολιανὴ εἶχε γίνεαι στυροπολήγιον καὶ ἀπειλεῖται ἀφορισμὸς τῶν ἄλλως ἐνεργούντων.

— Κώνστας Ψελλός. Ἐν ἀκροστιχίδι ὡδῆς εἰς Μέθυσον ἐν Μάρκ. 408 ἀναγινώσκωμεν «Ἰάκωβον εὐρύθμιος ἄδω Κώνστας» (παρὰ Σαθα Μεσ. ἐ.δλ. 5, 177 κ. ἐ. πρβλ. καὶ Krumbacher Lit. σ. 681).

— Ἀργυρόβουλλον Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου. Τοῦ ἐν τῇ Ν. Ἑλλ. 11,106 χρυσεόβουλλου Ἰωάννου Κομνηνοῦ εὑρηται ἀντίγραφον ἐν Vallicell R 26 φ. 4^{α-β}, ἐν δὲ φ. 5^α λατιν. μετάφρασις. Ἐν τῷ αὐτῷ κώδ. φ. 6^α Ἀργυρόβουλλον (ὡς λέγεται ἐν τῇ κατὰ τὴν ἴσιν λατιν. περιλήψει) Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Ἄρχ. Ἐπεὶ ὁ ἅγιός μου αὐθέντης ὁ βασιλεὺς καὶ πατήρ τῆς βασιλείας μου ἀπέστειλε πρὸς τὸν τῆς μακαρίας μνήμης ἁγιώτατον ἐκείνον οἰκουμενικὸν πάπαν κὺρ Γρηγόριον τὸν δέκατον γράμμα τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὕτως κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνον. Τῷ ἁγιωτάτῳ μακαριωτάτῳ...

Τέλ. (φ. 8^α τὸ φ. 83 λευκόν). Τὸ δὲ παρὸν ὀρθομοτικὸν ἐγεγόνει ἐν τῇ εὐδαίμονι πόλει ἡμῶν τῇ Κ]πόλει ἐν τῷ ἱερῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν κατὰ μῆνα ἀπρίλιον τῆς πέμπτης ἐπινεμέσεως ἑξακισχιλιοστοῦ ἑτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ πέμπτου ἔτους. Ἐπονται ὡχρὰ κόκκινα: Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων δοῦξ ἄγγελος Κομνηνός ὁ Παλαιολόγος (Ἴδε Monum. σ. 15 κ. ἐ). Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι φ. 2^α ἔγγραφον ἐπὶ χάρτου ὑπογεγραμ. ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου Κ]πόλεως ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ «Τῷ ἁγιωτάτῳ μακαριωτάτῳ ἁγίῳ ἀρχιερεὶ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πάπῳ κὺρ Ἰωάννη Ἰωάννης ἐλέω θεοῦ κτλ. Ἄρχ. Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι τὸ τέλος.

— Βησσαρίωνος Ἐγκώμιον εἰς Τραπεζοῦντα. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἄντ. Ν. Χατζῆς ἀπέστειλεν ἡμῖν τὰδε· «Ἐν Νεφ Ἑλληνομνήμονι 13 (1916), σ. 140—191 ὁ ἀείμνητος Σ. Λάμπρος ἐδημοσίευσεν ἐκ τοῦ Cod. Marc. 533 γεγραμμένου ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ Βησσαρίωνος Ἐγκώμιον εἰς Τραπεζοῦντα· ἐν σελ. 189, 16 κέ. καίτοι: «ἄνω δὲ αὐτοῦ καὶ πρὸς γε τῷ ἁγίῳ βῆμι κατηρεφὲς προφαίνει βασιλεῖον ὀροφὴν μὲν ἀποτεῖνον ἐς περαμίδα, τέρασι δ' αὐτὴν κίσειν ὑπανέχον». Πιστεύω, ὅτι ὁ Βησσαρίωνος ἔγραψεν οὐχὶ τέρασι... κίσειν ἀλλὰ τέρασι (=τέσσαροι)... κίσειν. Τῇ δευτικῇ τέτρασι χρῆται ὁ Βησσαρίωνος καὶ κατωτέρω (σ. 189, 28 τέτρασι... πλευραῖς). Τὸν τύπον τοῦτον παρέχουσι καὶ ἕλλει σύγχρονοι συγγραφεῖς· π. χ. ὁ Μάρκος Εὐγενικός· πρὸς Λάμπρου, Πηλιολόγια καὶ Πελοποννησιακά, Α' σ. 261, 10, ἐνθα ἐκ τῶν κωδ. Β καὶ Δ ἀποκατέστησα τὸ ὀρθόν».

— Ἐπιθεσις χρονική. Ἐκθεσις χρονική συντομωτέρα, συντεθεισα ἐν ἀπλότῃ λέξεων διηγουμένη τὰ προγεγονότα Ἄρχ. Βασιλεῶν κὺρ Μανουήλ ὁ Πηλιολόγος ἔτρε καὶ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον, ὅνπερ ἐτόφλωσεν ὁ πατήρ. Τέλ. Οὐκ αἶδαμεν τοιαύτην βροχὴν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν (Met. Παν. τὰφ. 252 φ. 501^α—514^α. Ἱεροσ. Βιβλ. Α' 223). Ὁ κώδιξ ἔγγραφε 1566 ὑπὸ Ἱεροθέου τοῦ γενομένου μητροπολίτου Μονεμβασίας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Κατ' Ἰούλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐώρτασε τὸ τῆς μέττης καὶ νέας Ἑλληνικῆς γλώττης σεμινάριον τοῦ Μονάχου τὴν εἰκοσπενταετηρίδα του διὰ σεμνοπρεποῦς ἐορτῆς πρὸς τιμὴν τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ Καρόλου Κrumbacher. Ἐς τὴν ἐορτὴν ταύτην ἔλαβον μέρος ἕκτὰς τῶν φοιτητῶν καὶ κλειστῶν τῶν ἐν Γερμανίᾳ Γερμανῶν ἐπισήμων, ἢ Ἑλληνικὴ παρκοικία τοῦ Μονάχου, ὁ ἐν Βερολίῳ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐ. Κανελλόπουλος, ἢ κ. Α. Σπ. Λάμπρου καὶ ὁ Ἑλλήν καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου κ. Καραθεοδωρῆς. Ὁ προϊστάμενος τοῦ Σεμιναρίου καθηγητὴς κ. Heisenberg δι' ὠραίου λόγου ἐξῆρε τὴν δρᾶσιν τοῦ Krumbacher καὶ ἐτόνισε τὴν ἀξίαν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Κανελλόπουλος προσεφώνησεν Ἑλληνικῶς τὸν προϊστάμενον τοῦ Σεμιναρίου κ. Heisenberg, ὅστις ἀπήντησεν εὐχαριστῶν ἑλληνιστί. Ἐκτέλεισις διαφόρων ἐκλεκτῶν μουσικῶν τεμαχίων ὑπὸ τινας τῶν μαθητῶν τοῦ σεμιναρίου ἐκλείσσε τὴν ὥρασαν ταύτην ἐορτῆν. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ἐνταῦθα ὅτι ὁ κ. Heisenberg ἐτόνισεν ἐν τῷ λόγῳ του τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν, ἣν Ἑλληνες φιλοπάτριδες καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρέσχον εἰς τὸ σεμινάριον καὶ ἐξῆρε τὰς σχετικὰς ἐργασίας τοῦ μακαρίτου Ν. Πολίτου καὶ μάλιστα τοῦ Σπ. Λάμπρου, οὗτινες τὴν πολέτιμον συμβολὴν πρὸς προαγωγὴν τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν (διαζόντως ἐτόνισεν.

— Τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Ἐφορῆς Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ἀνεκηρύχθησαν ἐσχάτως, συμφώνως τῷ νόμῳ 2447, ὡς προέχοντα βυζαντινὰ μνημεῖα διατηρητέα ὡς ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολογικοὶ χώροι τὰ ἐξῆς μνημεῖα τῆς Δ. Μακεδονίας, κατόπιν τῆς ἐπιθεωρήσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηρίου.

1) Ἐν Καστορίᾳ: οἱ Ναοὶ βυζαντινῶν χρόνων καὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας :

α) Τῶν Ταξιαρχῶν, β) τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, γ) τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, δ) Ἐκκλησία Κομπελίδικη, ε) Ἅγιος Νικόλαος (Μητροπόλεως), ς) Ἅγιος Δημήτριος, ζ) Ταξιαρχαὶ (παρὰ τὸ Γυμνάσιον), η) Ἅγιος Ἀθανάσιος (παρὰ τὴν Μητρόπολιν), θ) Ἅγιος Ἀλόπιος (συνοικία Οἰκονόμου), ι) Ἅγιος Νικόλαος, ια) Φανερωμένη (συνοικία

αἰα Ἀπόζαρη), ιβ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Οἰκονόμου), ιγ) Ἅγιοι Ἀπόστολοι (συνοικία Σερβιώτι), ιδ) Παναγία Βλαχέρνα, κοινῶς Ρακιώτισσα, ιε) αἱ δύο συνεχόμεναι ἐκκλησίαι τῆς Μαυριωτίσσης (Παναγία καὶ Θεολόγος), ις) Ἐλευσῶσα ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ, ιζ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Μητροπόλεως) ιη) Παναγία (συνοικία Οἰκονόμου), ιθ) Ἅγιος Δημήτριος (συνοικία Ἐλευσῶτης). κ) Εἰσόδια (συνοικία Ἀποζαρη), κα) Ταξιαρχαὶ (συνοικία Ἀποζαρη), κβ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Ἐλευσῶτης), κγ) Παναγία (συνοικία Ἁγίων Ἀναργύρων), κδ) Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Βιοτοῦ, κε) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Ἁγίου Παντελεήμονος), κστ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Σερβιώτι), κζ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Δραγωτο), κη) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Ἁγίων Ἀναργύρων), κθ) Ἅγιος Μηνᾶς (συνοικία Ἁγίου Θωμᾶ), λ) Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (συνοικία Ἀπόζαρη), λα) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Κουδί), λβ) Ἅγιος Νικόλαος (συνοικία Ἁγίων Ἀναργύρων), λγ) ἡ Ἐκκλησία τῆς Ντολιαντῆς τῆς Καστορίας, λδ) ἡ Ἐκκλησία τῆς Γκάλλιστας τῆς Καστορίας, λε) Τὸ Κάστρον τῆς Καστορίας.

2) Ἐν Βεροσίᾳ :

α) Ἡ παλαιὰ Μητρόπολις (Ἰ. συνοικία—Γέζαμ), β) Ἅγιος Κηρύκος, γ) Χριστός, δ) Ἅγια Φωτεινὴ (κοινῶς Ἅγια Φωτίδα), ε) Ἅγιος Νικόλαος τῆς Γούρνας, ς) Ἅγια Παρασκευή, ζ) Ἅγιος Γεώργιος ὁ μικρὸς, η) Περίδωπος, θ) Εὐαγγελίστρια, ι) Ἅγιος Νικόλαος (Μακαριωνίσσης), ια) Παναγία Παληορίτισσα, ιβ) Παντοκράτωρ.

Ὁμοίως ἀνεκηρύχθησαν Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πελοποννήσου ὡς συμπληρώματα τῶν ἀνεκηρυχθέντων διὰ προγενεστεροῦ διαταγματος τὰ ἐξῆς :

1) Λεονταρίου Ἀρκαδίας.

α) Μητροπόλις (Νεκροταφεῖον), β) Ταξιαρχαὶ, γ) Ἅγιος Γεώργιος δ) Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ε) Ἅγιος Ἀθανάσιος.

2) Στεμνίτης Ἀρκαδίας.

α) Ἅγιοι Ἀνάργυροι (Τρεῖς Ταξιαρχαί), β) Ζωοδόχος Πηγή γ) Προφήτης Ἡλιοῦ, δ) Παναγία Μπαφερω, ε) Νέα Μονὴ Φιλοσόφου ς) Ἅγιος Ἀνδρέας (παρὰ τὴν Στεμνίτσαν).

3) Κυρυταίνης Ἀρκαδίας.

α) Ἅγιος Νικόλαος, β) Κωδωνοστάσιον Παναγίας, γ) Μονὴ Καλάμι.

4) Ἀγρινίου Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

α) Ἅγιος Νικόλαος, β) Ἅγιοι Πάντες.

5) Χαλκανίκων Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

α) Διαλελυμένη Μονὴ Τιμίας Ζώνης, β) Κοίμησις Θεοτόκου, γ) Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, δ) Ἅγιος Ἀθανάσιος.

6) Βουνακίου Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

α) Ἅγιος Νικόλαος.

7) Ζαρνούχλης Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

α) Ἅγιος Τριάς.

—Ἐτηρήθη συμπληρωματικὴ σκαφικὴ ἔρευνα ἐν τῷ ἠρειπωμένῳ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον, δι' ἧς ἀνευρέθη ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἀνακαλυφθείσης μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ Ναοῦ Κρύπτης, ἣτις ἀπεδείχθη ὄντως ὡς καταλαβούσα τμήμα ῥωμαϊκοῦ κτισματος πιθανῶς τοῦ παραδιδόμενου εἰς τὶς παραδόσεις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ῥωμαϊκοῦ λουτροῦ, ὅπερ ἐχρησιμοποίηθη, ὡς γνωστὸν, ὡς τόπος ὅπου ἐφυλακίσθη ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

—Ἐτέρα σκαφικὴ ἔρευνα ἐγένετο εἰς Ν. Ἀγχίλιον παρὰ τὸν Ἄλμορον τῆς Θεσσαλίας, ἐνθα ὑπάρχουσι τὰ εἰλείπεια τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν προγενεστέρῳ τεύχει τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμωνος. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας συνεπληρώθη ἡ ἐκκαθάρισις τῆς μεγάλης Βασιλικῆς τῆς εὐρισκομένης πρὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ νέου συνοικισμοῦ. Ἡ ἀποκάλυψις τῆς Βασιλικῆς ταύτης καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν κιονοκράνων τοῦ ναοῦ, τῶν πλουσίως διακεκοσμημένων γαίτων, τῶν διατρήτων θωρακίων, τμημάτων ἐκ μαρμαροθετημάτων τοῦ δαπέδου εἰς ποικίλα σχήματα καὶ πλήθους ἄλλου ἐκ τοῦ γλυπτοῦ διακόσμου τοῦ ναοῦ, δίδει σαφῆ εἰκόνα τῆς μεγαλοπρεποῦς παλαιοχριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς ἀγνώστου ταύτης χριστιανικῆς πόλεως.

—Τῇ 13ῃ Νοεμβρίου 1924 ἐγένετο ἐν τῇ Β.βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς ἑναρξίς τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων τῆς Ἑταιρείας βυζαντινῶν σπουδῶν διὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον 1924-1925. Πρῶτος ὠμίτησεν ὁ κ. **Θεμιστοκλῆς Βολίδης** περὶ τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Ἄθῳ ἱ. μονῆς Παντοκράτορος, ἅτινα ἐξήτασε κατὰ τὴν βραχείαν ἐν τῷ Ἅγιῳ Ὄρει διαμονὴν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1921. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ μακαρίτου **Σπ. Λάμπρου** 234 χειρογράφων τῆς μονῆς ταύτης ἐξηφανίσθησαν ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ὑπ'ἀριθμὸν 187,

188 καὶ 189 κώδικες καὶ τὸ ὑπ'ἀριθμὸν 64 λειτουργικὸν εἰλητάριον· τὸ δὲ ὑπ'ἀριθμὸν 63 ὁμοιον, σημαϊκόμενον ἐπίσης ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τῆς μονῆς ὡς ἀπολεσθέν, ἀνευρέθη κατόπιν ἐπιμελοῦς ἐρεῦνης ὑπὸ τοῦ κ. Βολίδου. Πλὴν τῶν εὔτως ἀναπομεινάντων 230 εἶδεν ὁ ὁμιλητὴς καὶ 45 νέους κώδικας, τῶν ὁποίων ἀνακοίνωσις συνοπτικῶς τὸ περιεχόμενον. Ἐξ αὐτῶν σημαντικώτερον θεωρεῖ τὸν ὑπ'ἀριθμὸν 251, περιέχοντα ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ μοναχοῦ **Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου**, ὁπαδοῦ τῶν Ἑσυχαστῶν κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ κώδικος τούτου ἀναγνωρίσας ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς ἀρχιμανδρίτης **Δανιὴλ Στεργιάδης** ἐδημοσίευσέ πρῶτος ἐκτενῆ περιγραφὴν αὐτοῦ (μετὰ τινῶν ἀνακριβσιῶν) κατὰ τὸ 1884 ἐν τῷ Δ' τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» (σελ. 221—223). Ἀλλὰ τὸ δημοσίευμα τοῦτο διέφερε τὴν προσοχὴν τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν Phil. Meyer, A. Ehrhard καὶ N. Βέη. Ὁ τελευταῖος εἶρε μετὰ εἰκοσαετίαν περίπου νεώτερον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως κώδικα ἐν τῇ ἱ. Μονῇ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου παρὰ τὰ Καλάβρυτα (Byz. Zeitschrift XVII, 1908, σ. 86-91. «Ἰωσήφ Καλοθέτης καὶ ἀναγραφὴ τῶν ἔργων αὐτοῦ»), ὅστις φαίνεται ὅτι εἶναι ἀντίγραφον τοῦ κώδικος τῆς μονῆς Παντοκράτορος.

Τὸν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ τύπῳ Καλοθέτης, κατὰ τὴν Α' κλίσειν, ἀνεγράψε πρῶτος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης († 1809), εὐτείνος τὴν ἐκδοχὴν ἠπείκασθησαν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐρευνηταί. Ἀλλ' ὁ κ. Βολίδης φρονεῖ, ὅτι ὁ ἠρθὸς τύπος τοῦ ὀνόματος εἶναι Καλόθετος, κατὰ τὴν Β' κλίσειν, ὡς μαρτυροῦσιν ἀρχαιότεραι ἀθθεντικαὶ πηγαί, ὁ κατ' ἐπανάληψιν φερόμενος λατινικὸς τύπος Calotheto (ἐξ ὀνομαστικῆς Calothetus) καὶ ἡ συνεχιζομένη μέχρι σήμερον παράδοσις· διὰ δὲ τῆς μελέτης ἀμφοτέρων τῶν κωδίκων, συμπληρῶν τὰ ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν ὑπάρχοντα κενά, προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ κριτικὴν ἐκδοσὴν τῶν ἔργων Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου.

Ἐξ προγενεστέρων δὲ ἀνακοινώσεων του εἶχεν ὁμιλήσει ὁ κ. Βολίδης περὶ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ἱ. μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῆς ἐπικαλουμένης τοῦ Γαλατάκη, ἅτινα ἐμελέτησε καὶ ἐφωτογράφησε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1922, καὶ τῶν σφ'ομένων ἐν τῇ μονῇ καὶ τῷ ναῶ αὐτῆς διαφόρων ἐπιγραφῶν. Τὰ κείμενα τῶν σιγγιλλίων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν εἶχε δημοσιεύσει ἐν τῇ «ἱστορίᾳ» τῆς μονῆς ταύτης, ἐκδοθείσῃ τῷ 1906, ὁ δημοσιογράφος Δ. Ἀλθανάκης,

ἀλλὰ κατὰ τοιοῦτον τρόπον διεστραμμένα, ὥστε ἀποραίτητος ἀποβαίνει νέα ἀκριβής καὶ κριτικὴ αὐτῶν ἔκδοσις.

(Πρὸς τὰ ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς Ἑπειρηίδος τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν δημοσιευόμενα Πρακτικά σελ. 340 καὶ 351).

— Εἰς ἀνακοίνωσίν του ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ Βυζαντινῶν σπουδῶν ὁ κ. Ἰ. Κ. Βογιατζίδης διέλαβε περὶ τινος νέας ἱστορικῆς πηγῆς περὶ τειχισμοῦ τῆς Κ)πόλεως ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων. Αὕτη περιέχεται ἐν κώδικι Κορυμφ, αἰῶνος ΙΒ', ἀνεκαλύφθη δ' ὑπὸ τοῦ Σπουρ. Λάμπρου καὶ πρωριζετο νὰ περιληφθῇ ἐν ταῖς Παλαιολογοῖσι καὶ Πελοποννησιακοῖς αὐτοῦ. Εἶναι δ' ἡ νέα πηγὴ ἐγκώμιον ἀπευθυνόμενον ὑπὸ ἄνωνυμου εἰς ἄδηλον αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντείου· ἐξ ἐσωτερικῶν ἔμως τεκμηρίων ὁ κ. Βογιατζίδης ἀνήγαγε τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἀδελφ. κράτορα Ἰωάννην Η' τὸν Παλαιολόγον, τὸν οἶδον Μανουὴλ τοῦ Β', μετὰ τοῦ ὁποῦ κατ' ἀρχὰς συνῆρξεν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1423 ὅστις μόνος ἐβασίλευσεν. Εἶνε δ' ἡ νέα αὕτη πηγὴ ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων πολύτιμος. Πρῶτον ὅτι διδάσκει ἡμᾶς περὶ τοῦ ἀνατειχισμοῦ τῆς Κ)πόλεως ἐπὶ Ἰωάννου Η', περὶ τοῦ ὁποῦ, πλὴν ἐπιγραφικῶν τινῶν μνημείων, οὐδεμίαν ἄλλην ἱστορικὴν πηγὴν μέχρι τοῦδε ἤτε γνωστὴν. Δεύτερον ὅτι μᾶς προάγει εἰς τὴν λύσιν διαφόρων τοπογραφικῶν καὶ ἱστορικῶν προβλημάτων τῆς Κ)πόλεως, οἷα τὸ περὶ τῶν νεωρῶν καὶ διωρῶν τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κ)πόλεως, τὸ περὶ τῶν νεωρῶν τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, τοῦ σχήματος καὶ τῆς χωρητικότητος αὐτῶν, τὸ περὶ τῶν βασιλικῶν πυλῶν κλπ. Τρίτον ὅτι ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως μᾶς βοηθεῖ νὰ διαλύσωμεν πλάνας τινὰς μέχρι τοῦδε ἐπικρατούσας γενικῶς μὲν περὶ τῶν Παλαιολόγων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου Η' τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ σημαντικώτατη οὖν νέα πηγὴ θέλει περιληφθῇ ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῶν Παλαιολογοῖων καὶ Πελοποννησιακῶν, τῶν ἐκδιδομένων ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Λάμπρου ἐπιμελείᾳ Ἰ. Κ. Βογιατζίδου.

Διορθωτέα

- σ. 292 στ. 15 Ἀπάλειφον το μετὰ τὸ οὐ κόμμα
σ. 292 στ. 16 Ἐν τῷ κώδικι κείται ρύμιν Ι
σ. 294 στ. 1-2 Ἀντι τε[ς] ὦ - γυνὴ γράφει παλοῦσα γυνὴ
σ. 294 στ. 4-5 Γράφει γέλωτά τε[ξ] ὦπλησε.

τῶν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευθέντων ἢ ὡς δεδημοσιευμένων θεωρηθέντων καταλοίπων τοῦ Λάμπρου.

1. Ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἀκόλουθα κατάλοιπα:

ΝΓ'	σ.	238	ΡΞ'	σ.	223
ΟΗ'	σ.	18	ΡΞΥ'	σ.	221
ΟΘ'	σ.	33	ΡΞΘ'	σ.	362
ΠΑ'	σ.	352	ΡΟ'	σ.	295
ΠΘ'	σ.	212	ΡΟΕ'	σ.	367
ΡΜΓ'	σ.	217	ΡΖΓ'	σ.	364
ΡΝΕ'	σ.	26	Στε' 2	σ.	40
ΡΝΣΤ'	σ.	26	Στε' 3	σ.	45
ΡΝΖ'	σ.	248	Σσε' 5	σ.	254
ΡΝΗ'	σ.	13	Σσι' 9	σ.	42
ΡΝΘ'	σ.	10			

Ἐκ δὲ τῶν συμμίκτων τὰ ἀκόλουθα:

29	σ.	308	56	σ.	120
30	σ.	308	57	σ.	307
33	σ.	307	60	σ.	221
37	σ.	306	61	σ.	120
42	σ.	124			

2. Ἐθεωρήθησαν ὡς δεδημοσιευμένα τὰ ἀκόλουθα:

ΟΕ'	σ.	3	ΣΕ' 48	σ.	306
Ρ'	σ.	9	Σσε' 4	σ.	372
ΡΣΤ'	σ.	369	Σστ' 6	σ.	372
ΡΞΣΤ'	σ.	368	Σσι' 7	σ.	371
ΡΟΔ'	σ.	368	Σσε' 8	σ.	372
ΡΠΑ'	σ.	370			

ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΑΛΕΝΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΟΝΟΣ

- Αγγελετοπούλου Π. Α. Σημεία τοῦ Βυζαντινοῦ Δικαίου. Ἐταιρεία Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ἐκδ. Οἶκος Γ. Βασιλείου. Ἀθήναι 1924
- Baeklund Per Sigurd. Die lateinischen Bildungen auf -fex und -ficus. Uppsala 1914. K. W. Appelbergs Boktryckeri
- Βογιατζίδου Ι. Κ. Ὁ ὄσιος Ἀρόντιος ὁ Μονεμβασιώτης (ἀπόσπασμα τοῦ περιοδικοῦ Μαλεζός, ἀρ. 31—32. Ἐν Ἀθήναις 1923).
- Βογιατζίδου Ι. Κ. Τὸ ζήτημα τῆς στέφειας Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Λαογραφία. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1923.
- Βογιατζίδου Ι. Κ. Ὑποψηφίου εἰς τὴν τακτικὴν ἔδραν τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου. Ὑπόμνημα περὶ τῶν σπουδῶν, τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν.
- Boëthius Axel. Die Pythais-Studien zur Geschichte der Verbindungen zwischen Athen und Delphi Uppsala 1918 Almqvist et Wiksells Boktryckeri.
- Czebe Gyula. Egy bizaneri lovagitorna ephrasisa ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Egyetemes Philologiai Közlemények τοῦ 1916.
- Czebe Gyula. Turcobyzantinische Miscellen I, II. ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Korösi Csomarchivum τοῦ 1922 καὶ 1924.
- Δουκαλάκη Ἀν. Β. Ἡ Μάνη καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία 1453—1821 μετ' εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις τύποις Ε. καὶ Ι. Μπλαζουδάκη 1923.
- Folmer Hugo. Stilistika Studier öfver Pomponius Mela—Uppsala 1920. Almqvist et Wiksells Boktryckeri.
- Gagner Anders. De Hercle Mehercle Ceterisque id genus Particulis. Priscæ Poesis Latinae Scalenicæ. Gryphiswaldæ Typis Descripsit Julius Abel MCMXX.
- Hagenhah Harald Studia Ammianea Upsaliae Typis Descripsit Appelbergs Boktrykeri A. B. MCMXXI.
- Holmberg Arne. Studien zur Terminologie und Technik der rhetorischen Beweisführung bei lateinischen Schriftstellern. Uppsala 1913 Almqvist et Wiksells Boktryckeri
- Lück A. Rubió I. La Companyia Catalana sota el Comandament de Teobald de Cefoy (Campanyes de Macedonia i Tessalia 1307—1310. Institut d'Estudis Catalans Barcelona MCMXXIII.
- Μάγα Γ. Β. Παρδόσεις περὶ ἀσβενειῶν (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Λαογραφίας τόμ. 2. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1923).
- Miller William Essays on the Latin Orient Cambridge at the University Press 1921.
- Miller William The Latin Orient—Helps for Students of History No 37 London 1920.
- Miller William. The Turkish Restoration in Greece 1718—1797 Helps for Students of History No 38 London 1921.
- Μπαλάνου Δημ. Σίμου. Ἡ Μεγάλῃ Ἐβδομάς καὶ τὸ Πάσχα. Βιβλιοπωλεῖον Ι. Σιδέρη ἐν Ἀθήναις.
- Μπαλάνου Δημ. Σίμου Λόγος Ἐναρκτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς πατρολογίας. Π. Γ. Μακρῆς. 1924 Ἀθήναι.
- Μπαλάνου Δημ. Σίμου Χριστοῦγεννα, ποιητὴ Ἰανουαρίου, Θεοφάνεια (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων) Βιβλιοπωλεῖον Ι. Σιδέρη Ἀθήναι
- Nachmanson Ernst Erotianstudien Uppsala A. B. Akademiska Borkhandeln Leipzig Otto Harrassowitz.
- Νομικοῦ Χ. Α. Τὰ κεραμουργήματα τῆς Κανδιάνας «Ἰράμματα» Ἀλεξάνδρεια 1924
- Ζυγγοπούλου Α. Σπαρίγματα ἱστορημῆου Εὐαγγελίου (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας) Περίοδος Β τόμ. Α σελ. 8 κ. ἔξῃς Ἀθήναι 1923.
- Ὁρλάνδου Ἀν. Κ. Ὁ ἐν Στρατῷ τῆς Ἀχαρνῆς Ναὸς τοῦ Διὸς. Δευτέρα ἔκδοσις ἐκ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 1924.
- Ὁρλάνδου Ἀν. Κ. Ἡ μονὴ Λουκοῦς Ἀθήναι 1923.
- Ὁρλάνδου Ἀν. Κ. Ναοὶ τῶν Καλυβῶν Κουδαρά. Ἐν Ἀθήναις Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1923.
- Sandsjöe - Gustaf Die Adjektiva auf -ios Studien zur griechischen Stammbildungslehre Uppsala 1918 Almqvist et Wiksells Boktryckeri.
- Σάργου Δημ. Μ. Παλαιογραφικὸς Ἐρῶνος. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΔΓ τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κων)πόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Κων)πόλει τύποις ἀδ. Γεράρδων 1914.
- Svennung Josef Orosiana, Syntaktische Semasiologische und kritische Studien zu Orosius Uppsala 1922, Appelbergs Boktrykeri Aktiebolag.
- Tidner Erik De particulis Copulativis apud Scriptores Historiae Augustae Questiones selectae, Upsaliae Typis descripsit Edv. Berlings Boktryckeri MCMXXII.
- Torrents Jaime Masso La Canço provençal en la literatura Catalana. Barcelona Institut d'Estudis Catalans MCMXXIII.
- Χατζῆ Ἀντωνίου Χ. 1) Ἀγνώστου Ἑλληνοῦ χειρόγραφοι παρατηρήσεις εἰς τὰς τοῦ Εὐσταθίου Παρεμβολὰς 2) Λευκόπετρα ἢ Λευκοπέτρα; Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΔΣΤ' τόμου τῆς Ἀθηναῖς Ἀθήναι 1923.

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ
ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

(ΣΛ σημαίνει κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης Σπυρίδωνος Λάμπρου, ΕΟ σημαίνει κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἄλμυρῳ φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὁρθουοῦς).

Ἄβαροι σ. 178
Ἄγγαλιανός σ. 184
Ἄγλα Σοφία σ. 176
Ἄγιορειτικά σ. 353
Ἄδριανός σ. 149
Ἀθῆναι σ. 135, 141, 143, 167, 206, 254
Ἀθηνῶν Πανεπιστήμιον σ. 164, 173,
Αἴγιον σ. 224,
Ἀκομινᾶτος σ. 206, 259, 393
Ἀκράτα σ. 231
Ἀλάριχος σ. 167
Ἀλέξανδρος Δ΄ πάπας σ. 426
Ἀλέξιος Γ΄ σ. 382
Ἀλλατιανὰ σ. 362
Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον σ. 140, 154
Ἀνάκλητος πάπας σ. 155
Ἀνδρέας ἅγιος σ. 187
Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος σ. 406, 452.
Ἄνθη σ. 373
Ἄνθιμος σ. 52
Ἀνθολογία σ. 307
Ἀνσελῖνος δὲ Τουσού σ. 433
Ἀντωνῖνος Πῖος σ. 151
Ἀντώνιος σ. 139
Ἀντώνιος λογοθέτης (ΣΛ) σ. 115
Ἀπελλικῶν σ. 134
Ἀπολλώνιος Τυανεύς I. 145
Ἄρειος σ. 163
Ἀριοβαρζάνης σ. 136
Ἀριστείδης φιλόσοφος σ. 154
Ἀριστῶν σ. 134
Ἀρσένιος Κερκύρας σ. 194
Ἀρσένιος πατριάρχης σ. 428
Ἀτταῖωλῶν σφαγίδες σ. 45
Ἀττικὸς σ. 137

Ἀυρήλιος Μάρκος σ. 151
Ἀυτωρειανὸς Μιχαήλ σ. 389
Ἄγαθα σ. 141
Ἄχίλλιος σ. 196
Βιλαμῶν Θεόδωρος (ΣΛ) σ. 113
Βαλδουῖνος σ. 388
Βαμβακορράβδης σ. 41
Βασιλάκη ἐπιστολή σ. 221
Βασίλειος (ΣΛ) σ. 116
Βασίλειος Βουλγαροκτόνος σ. 196, 434
Βατάτζης Ἰωάννης Γ΄ σ. 398
Βελῆς πιασσᾶς σ. 18, 23
Βησσαρίωνος ἐγκώμιον σ. 453
Βιάννης ἐκκλησία σ. 51
Βλάσιος Ἀθηναῖος σ. 257
Βλεμμύδης σ. 411, 417
Βημοσύνδος σ. 201
Bordier σ. 34
Βούλγαρις Σπυρίδων (ΣΛ) σ. 118
Βούλγαροι σ. 170
Βριέννιος Ἰωάννης σ. 399

Γαβαλάς Λέων σ. 399, 408
Γαζής Ἀνθιμος σ. 59
Γαλεομαχία (ΣΛ) σ. 113
Γαλλῶν σ. 144
Γενουήνσιοι σ. 435
Γενσέρικος σ. 170
Γερμανικὸς σ. 143
Γεώργιος Ἀντιοχείας, σ. 202, 204
Γεώργιος Μουζάλων σ. 428
Γίδος Ἀνδρόνικος σ. 391
Γισληνός σ. 481
Γόρδιος Ἀναστάσιος (ΣΛ) σ. 115

Γότθοι σ. 157, 166
Γρηγόριος Θ΄ σ. 401, 413
Γρηγόριος Θεολόγος (ΣΛ) σ. 305
Γρηγόριος Κορίνθου σ. 205
Γρηγόριος πάπας σ. 183
Γυϊσκάρδος Ροβέρτος σ. 200
Γυϊσκάρδος Ρογήρος σ. 202
Δανιὴλ Παλαιολόγος σ. 201
Δανιηλῆς σ. 189
Δαπόντε Καισάριος σ. 368
Δαφνουσία σ. 438
Δελέφαντος Ἰσρεὺς σ. 306
Δέξιππος σ. 158
Δῆλος σ. 133, 136
Δημήτριος Ἀθηναῖος σ. 255
Διοκλητιανός σ. 159
Διακοπτό σ. 227,
Διονύσιος ἀρεοπαγίτης σ. 155
Διονυσίου περιηγήσεις (ΣΛ) σ. 112
Διὸς ναὸς σ. 141
Διωγμοὶ σ. 160
Δούκας Κωνσταντῖνος σ. 326, 328
Δουκίτζης σ. 41
Δρουγγάριος σ. 183
Δύμη σ. 137
Δωδώνη σ. 245

Ἐγκύκλιος περὶ τῆς ἐν Σύρῳ ἐκκλη-
σίας σ. 317, 321
Εἰρήνη σ. 181, 185, 186,
Εἰρήνη Κομνηνή σ. 6
Ἐκατοντακυλιανή σ. 451
Ἐκθεσις Σχολαρίου σ. 101
Ἐκκλησία Βιέννης σ. 51
Ἐκλάβωσις δῆθεν Ἑλλάδος σ. 373
Ἐλεημοσύνης πῆρι σ. 331
Ἐλευσίνα μυστήρια σ. 168
Ἑλλάς νέα σ. 240
Ἐπιγραφαὶ Βελβενδοῦ σ. 212
Ἐπιγραφαὶ Μεσημβρίας σ. 212
Ἐπιγραφή ἐν τῷ Ospedale σ. 120
Ἐπιστολή διὰ προμοῦτον σ. 335

Ἐπιστολή περὶ κοινοῦ ἔθνους σ. 338
Ἐπιτροπικὸν σχολῆς σ. 336
Ἐπιφάνιος (ΣΛ) σ. 115
Ἐπὶ ἔθνη βυζ. αὐτοκρατόρων σ. 40
Ἐρευναὶ βιβλιοθηκῶν καὶ ἀρχείων
σ. 48, 276
Εὐαγγέλιον (ΕΟ) σ. 448, 449
Εὐγένιος ἅγιος σ. 398
Εὐδοκία αὐτόκρ. 171

Ζευγολατιό σ. 227
Ζυγαλάκης σ. 18

Ἰλλίου βωμῶν μονή σ. 3
Ἰπείρος σ. 441
Ἰράκλειον σ. 191, 192
Ἰρῶδης σ. 141
Ἰρῶδης Ἀττικὸς σ. 152
Ἰφαιστίων (ΣΛ) σ. 114

Θεαγόρης I. 173, 175
Θεμεστίου ἐλεγεία (ΣΛ) σ. 113
Θεοδόσιος σ. 166
Θεοδόσιος Β΄ σ. 172
Θεοδώριχος σ. 170
Θεόδωρος σ. 419
Θεόδωρος Ἄγγελος σ. 403
Θεόδωρος Μετοχίτης σ. 408
Θεοφανῶ σ. 187
Θεοφύλακτος Βουλγαρίας σ. 369
Θῆβαι σ. 135, 136, 203
Θολοπόταμον σ. 228

Ἰάκωβος Ἀθηνῶν σ. 255
Ἰάσων σ. 145
Ἰγνάτιος σ. 255
Ἰγνάτιος ἐκ Ραψάνης (ΣΛ) σ. 301
Ἰγνατίου Βλαχίας λόγοι σ. 328
Ἰνδικτιῶν σ. 162
Ἰννοκέντιος Γ΄ σ. 392
Ἰννοκέντιος Δ σ. 408
Ἰουβενέλιος σ. 139
Ἰουλιανός σ. 163

Γουστινιανός σ. 176
 Ἰσθμοῦ διόρυξις σ. 139
 Ἰωάννης Ἀγουρός σ. 213
 Ἰωάννης Ἀσάν Α' σ. 400
 Ἰωάννης ἱερεὺς σ. 5
 Ἰωάννης Καμνηνός δούξ σ. 6
 Ἰωάννινα σ. 106
 Ἰωάσαφ Μαυρομάτης σ. 283
 Ἰωάσαφ παπᾶ Ράλλης σ. 282

 Καίσαρ σ. 138
 Καϊκάους σ. 395
 Καϊχοσρόης σ. 385
 Καλοῖωάννης σ. 388, 392
 Καρακάλλας σ. 155
 Κερυόφυλλος Ἰωάννης (ΣΑ) σ. 116
 Κέρκυρα σ. 177, 248
 Κικέρων σ. 138
 Ciriaco d'Ancona σ. 10
 Κομνητᾶς Στέφανος σ. 299
 Κόρινθος σ. 139, 140, 143
 Κορίνθου Ἰσθμός σ. 43
 Κοσμάς σ. 184
 Κούρκουλος Ἀλέξανδρος (ΣΑ) σ. 117, 298
 Κοστόβωκοι σ. 151
 Κρήτη σ. 136, 191, 192
 Κριτίου ἐπιστολή σ. 318
 Κτηματολόγια Πελοποννήσου σ. 223
 Κυπριανός ἐπισκ. Μεσημβρίου σ. 213
 Κωνσταντία αὐτοκράτειρα σ. 18, 412
 Κωνσταντῖνος Κομνηνός σ. 6
 Κωνσταντῖνος μέγας σ. 160
 Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος σ. 195
 Κωνσταντινούπολις σ. 383

 Λάσκαρις Θεόδωρος σ. 383, 392, 396
 Λάσκαρις Κωνσταντῖνος σ. 388
 Λειτουργικὸς κώδιξ (ΕΟ) σ. 450
 Λέοντες Πειραιῶς σ. 198
 Λέων Ἰσαυρός σ. 182
 Λέων Σάρδεων σ. 222

Λιπάδιον σ. 387
 Λούκιος Κύριλλος σ. 335
 Λουκάς εὐαγγ. σ. 145
 Λουκάς ὄσιος σ. 194
 Λουκιανός σ. 369

 Μικάριος (ΣΑ) σ. 298
 Μάνη σ. 373
 Μαρία Θηρεσία σ. 68, 276
 Ματθαῖσα Κατακουζηνή σ. 213
 Μαυρογένης Ἰωάννης σ. 57
 Μαυρογονάτος (ΣΑ) σ. 305
 Μιυροζώμης σ. 386
 Μιυροκορδάτος σ. 50, 57, 317, 323
 Μελέτιος Ἀθηνῶν σ. 255
 Μελέτιος μοναχός σ. 199
 Μελίχ σ. 441
 Μενάνδρου παραινέσεις σ. 371
 Μέτωξα σ. 203
 Μῆνες ἀρχαῖοι σ. 308
 Μηλιάτης Ἡλίας (ΣΑ) σ. 116
 Μίλλερ Οὐίλλιαμ σ. 10, 13, 129
 Μιχαήλ Ἀσάν Γ' σ. 405
 Μιχαήλ Β σ. 407, 409, 422, 431
 Μιχαήλ Παλαιολόγος σ. 412, 423, 429, 438
 Μονὴ ἡλίου βωμῶν σ. 3
 Μυροζίνη κατάλογος χειρογράφων σ. 368
 Μυράτ σ. 82
 Μουρούξης σ. 63
 Μιεδέλλας Ἐβρέτος σ. 283
 Μυρογεώργιος σ. 198
 Μυροθεόδωρος σ. 386

 Ναβαρρῖνον σ. 179
 Νεόφυτος Κερνίτζης σ. 256
 Νέρων σ. 146
 Νίκαια σ. 383, 384
 Νικηφόρος ὁ μουσικὸς σ. 5
 Νικόλαος Μεθώης σ. 205
 Νικόπολις σ. 140, 170, 177
 Νίκων σ. 198
 Νορμαννοὶ σ. 200

Νυμφαῖον σ. 309

 Ξηροποτάμου μοιή σ. 354

 Ὄνομασθαι τόπων σ. 295
 Ὄρθρος καὶ νύξ σ. 33
 Οὐέρρης σ. 137
 Οὐσπασσιανός σ. 147
 Οὐσπένσκης σ. 5

 Παλαιολογίνα Εἰρήνη σ. 6
 Πάλαιολόγος Δημήτριος σ. 70
 Παλαιολόγος Θωμᾶς καὶ Θεόδωρος σ. 85
 Παλαιολόγος Ἰωάννης σ. 75
 Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος Κομνηνός σ. 6
 Παλαιολόγος Μανουήλ σ. 73
 Παλαιολόγων σφραγίδες σ. 45
 Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν σ. 164, 173
 Πανεπιστήμιον Κωνσταντινουπόλεως σ. 173
 Πάτριαι σ. 140, 188.
 Παῦλος ἀπόστολος σ. 143, 154
 Πάυσανίας σ. 153
 Παχυμέρης Γεώργιος σ. 417
 Παχὺς σ. 41
 Πεδιάσιμος Ἰωάννης (ΣΑ) σ. 113
 Πειραιεύς σ. 135
 Πειραιαὶ σ. 136
 Περιγραφή κώδ. Lincoln σ. 350
 Περρούκα οἰκογένεια σ. 18
 Πέτρος σκανδάλου (ΣΑ) σ. 117, 118
 Πέτρος de Bracheuil σ. 385
 Πινδάρου Πύθια (ΣΑ) σ. 113
 Πλούταρχος σ. 148
 Πομπήϊος σ. 138
 Πρόδρομος Θεόδωρος (ΣΑ) σ. 113, 115
 Πρωτονοτάριος σ. 183

 Ροβέρτος σ. 396
 Ραζελόρ σ. 121
 Ρωμανός σ. 4

Σαμουήλ σ. 196
 Σαρακηνοὶ σ. 191
 Σεπτήμιος Σευήρος σ. 155
 Σημειώματα γραμματικά (ΣΑ) σ. 112
 Σλάβοι σ. 177, 180, 181, 184
 Σπάθη πολύτιμος σ. 120
 Σπάρτη σ. 141
 Stam Νικόλαος σ. 22
 Στέφανος ἱατρός σ. 181
 Στελίχων σ. 167, 168
 Στελβή στίχοι σ. 367
 Στρατηγόπουλος σ. 431, 432, 437,
 Σίλλας σ. 134
 Συναδηνός σ. 390
 Συνέδριον βυζ. σπουδῶν σ. 309
 Συνέσιος Κυρήνης σ. 169, 173
 Συνταγαὶ ἱατρικαὶ (ΣΑ) σ. 114
 Σφραγίδες Παλαιολόγων σ. 45
 Σχολάριος Γεώργιος σ. 70
 Σωσάνδρων μονή σ. 415
 Σωσίπατρος σ. 145

 Τάφος βασιλίσσης Νικαίας σ. 13
 Τέμενι σ. 231
 Τιβέρτιος πάπας σ. 141
 Τιμόθεος Πατρῶν σ. 26
 Thierry de Loos σ. 391
 Τραγούδια ἑλλ. (ΣΑ) σ. 302
 Τράκας Κ. (ΣΑ) σ. 303
 Τραπεζοῦς σ. 442
 Τσίπολις σ. 235
 Τυπικά σ. 3
 Τυρολόη σ. 402

 Υγῖνος σ. 154
 Ὑπατία σ. 174
 Ὑπογραφαὶ Παλαιολόγων σ. 46

 Φαλμεράγερ σ. 178
 Φερράρας σύνοδος σ. 72
 Φορέστης Σπυριδων σ. 25
 Φλωρεντίας σύνοδος σ. 72
 Φραντζῆς Γεώργιος (ΣΑ) σ. 116
 Φρειδεργκόσ Β' σ. 410

Φωτάκου ἐπιστολή σ. 121

Χαλκοκονδύλης σ. 259

Χακῆ πασσαῦ σ. 60

Χατζῆ Γεωργεβιτζίου Θεόδωρος σ. 281

Χιμαριωτῶν ἐγγραφῶν σ. 239

Χοσρόης σ. 175

Χρονικὴ ἐκθεσις σ. 453

Χρονικὸν μονῆς Ἀναργύρων σ. 180

Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου Β' σ. 353

359.

Χρυσόβουλλον αὐθεντικὸν σ. 340

Χρυσόβουλλον μονῆς 40 μαρτύρων
(ΣΑ) σ. 116

Χρυσόβουλλον Ξηροποτάμου σ. 353

Χρυσόστομος (ΣΑ) σ. 114, 116

Χωματιανὸς Δημήτριος σ. 414

Ψελλὸς Κώνστας σ. 452

ᾠροευρέσια σ. 217

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΗ' ΤΟΜΟΥ

	Σελ.
Τυπικὰ	8
Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν Ρ' κατάλοιπον	9
Ἐπιστολὴ τοῦ Ciriaco d' Ancona	10
Σημειώσεις περὶ τοῦ τάφου τῆς βασιλίσσης τῆς Νικαίας ἐν Valentia	13
Δύο ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Βελῆ πασσαῦν	18
Τὰ ὑπ' ἀριθμὸν ΡΝΕ' καὶ ΡΝΣΤ' κατάλοιπα	26
Ὁρθρὸς καὶ νύξ	33
Ἐπώνυμα βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων	40
Ἰσθμὸς Κορίνθου	42
Σφραγίδες Ἀτταίων καὶ Παλαιολόγων	45
Ἐρευνᾶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχαῖς Ρώμης, Βενετίας, Βου- δαπέστης καὶ Βιέννης 48, 276,	374
Νέα πηγὴ τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας	70
Κατάλογοι τῶν κωδικῶν τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν πλην τῆς Ἑθνικῆς. Δ' Κώδικες τῆς βιβλιοθήκης Σπ. Λάμπρου 112,	308
Οὐίλλιαμ Μίλλερ. Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῶν Ρωμαίων, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Τούρκων ἱστορικαὶ μονογραφαὶ συλλεχθεῖσαι καὶ μετα- φρασθεῖσαι ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου	129
Οἱ Ῥωμαῖοι ἐν Ἑλλάδι	132
Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν	170
Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΠΘ' κατάλοιπον	212
ᾠροευρέσια ποδικὰ	217
Ἀναγραφὴ ἐπιστολῶν περιεχομένων ἐν κώδικι Νεαπόλεως III A A ⁶	221
Κτηματολόγια Πελοποννήσου	228
Νέα Ἑλλάς	239
Σημειώματα ἀφορῶντα τὴν ἐν Κερκύρα συναγωγὴν	248
Περὶ Ἀθηνῶν	254
Διορθώσεις εἰς τὰ ἐν τῷ νέῳ Ἑλληνομνήμονι τόμ. 16 (1922) σ. 39—59 ἐκδοθέντα λαμβανὰ ποιήματα	292
Ὄνομασται τῶν τινῶν	295
Ἀνέκδοτα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 24 χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Λάμπρου	317
Ἄγιορειτικὰ	353
Σημειώματα περὶ τῶν Ἀλλατιανῶν τῆς Vallicelliana	362
Κατάλογος χειρογράφων Μοροζίνη	364
Τοῦ Στιλβῆ στίχοι μοναδικοὶ	367

	Σελ.
Τὸ ὑπ'ἀριθμὸν ΡΣΤ' κατάλοιπον	869
Παραινέσεις Μενάνδρου κατὰ στοιχείον	872
Ἐπιγραφικά	373
Οὐίλλιαμ Μίλλερ Ἡ ἱστορία τῆς Νικαίας καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως	883
Τὸ λεύκωμα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων	445
Νικολάου Γιαννοπούλου Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθή- κης τῆς ἐν Ἀλμυρῷ φιλαρχαίου ἐταιρείας Ὀρθρουοῦ	448
Εἰδήσεις	128, 809, 454

Σύμμικτα

Πολύτιμος σπάθη	120
Ἐπιγραφή ἐν τῷ Ospidalle di S. Anna per la nazione Creca ἐν Ancona	120
Ἐπιστολή Φωτάκου	121
Σημειώσεις ἐκ τοῦ κώδικος F 20 τῆς Valicell.	124
Σημεῖωμα Δαφνεφάντου	806
Ἀνθολογία ἐκ τοῦ Gottlod.	807
Indice delle Deliberazione miste (Secreta) 1333 in poi rubriche	807
Βιβλιογραφικὴ παραπομπή	808
Μῆνες ἀρχαῖοι παρὰ νεωτέρους	808
Ἐγγραφοὺν τοῦ πατριάρχου Θεολήτου Α' περὶ τῆς ἐν Πάργῃ Ἐκατονταφυλιανῆς	451
Κώνστας Ψελλὸς	453
Ἀργυρόβουλλον Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου	458
Βησσαρίωνος ἐγκώμιον εἰς Τραπεζοῦντα	459
Ἐκθεσις χρονικὴ	454
Πίναξ τῶν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευθέντων ἢ ὡς δεδημοσιευ- μένων θεωρηθέντων καταλοίπων	459
Βιβλία σταλέντα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος	460
Πίναξ ἀλφωβητικὸς κυρίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων	462